

De triplici vita ([Reprod.]

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Ficin, Marsile. De triplici vita ([Reprod.]). 1489.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici pour accéder aux tarifs et à la licence](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

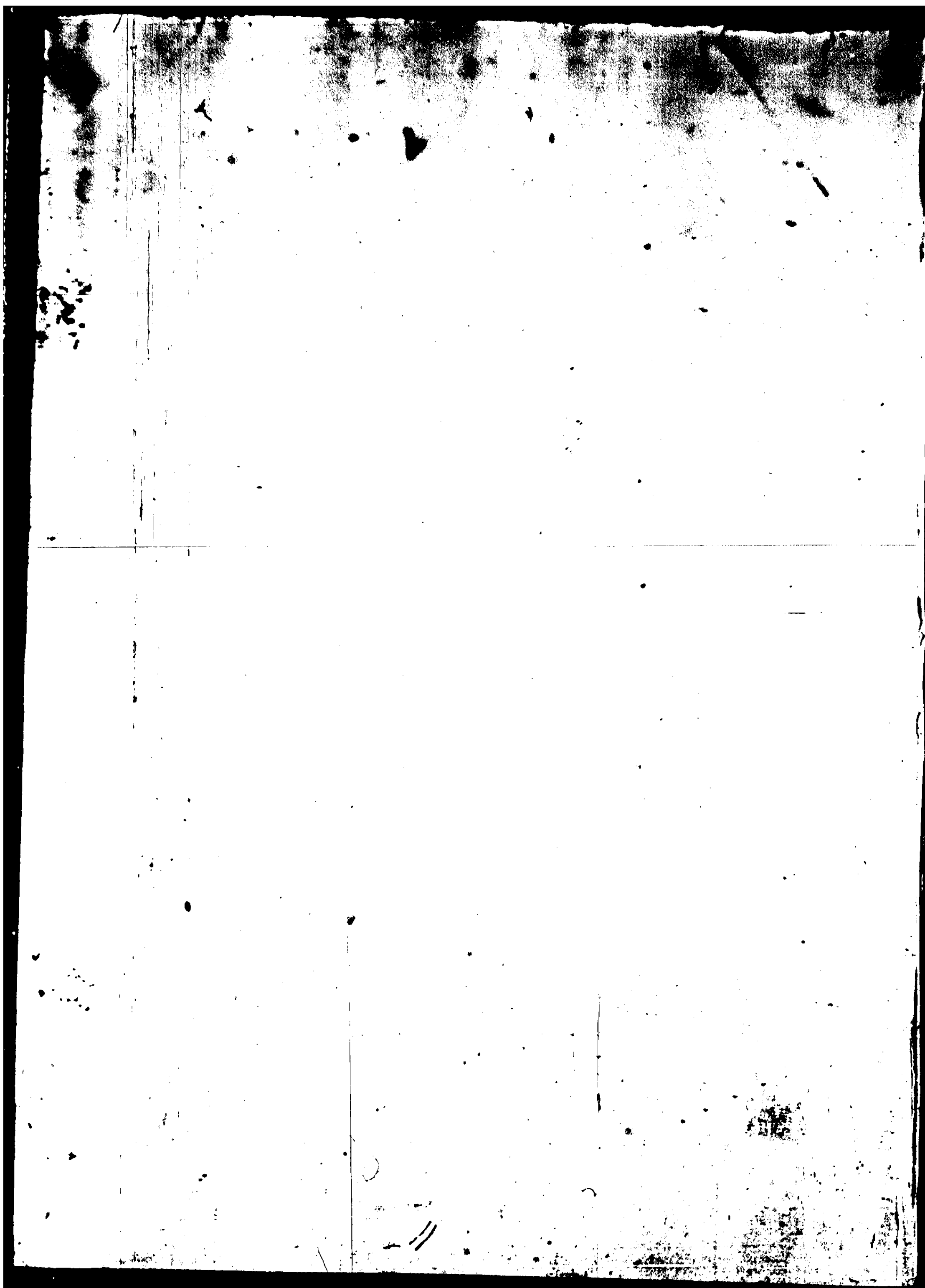
*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

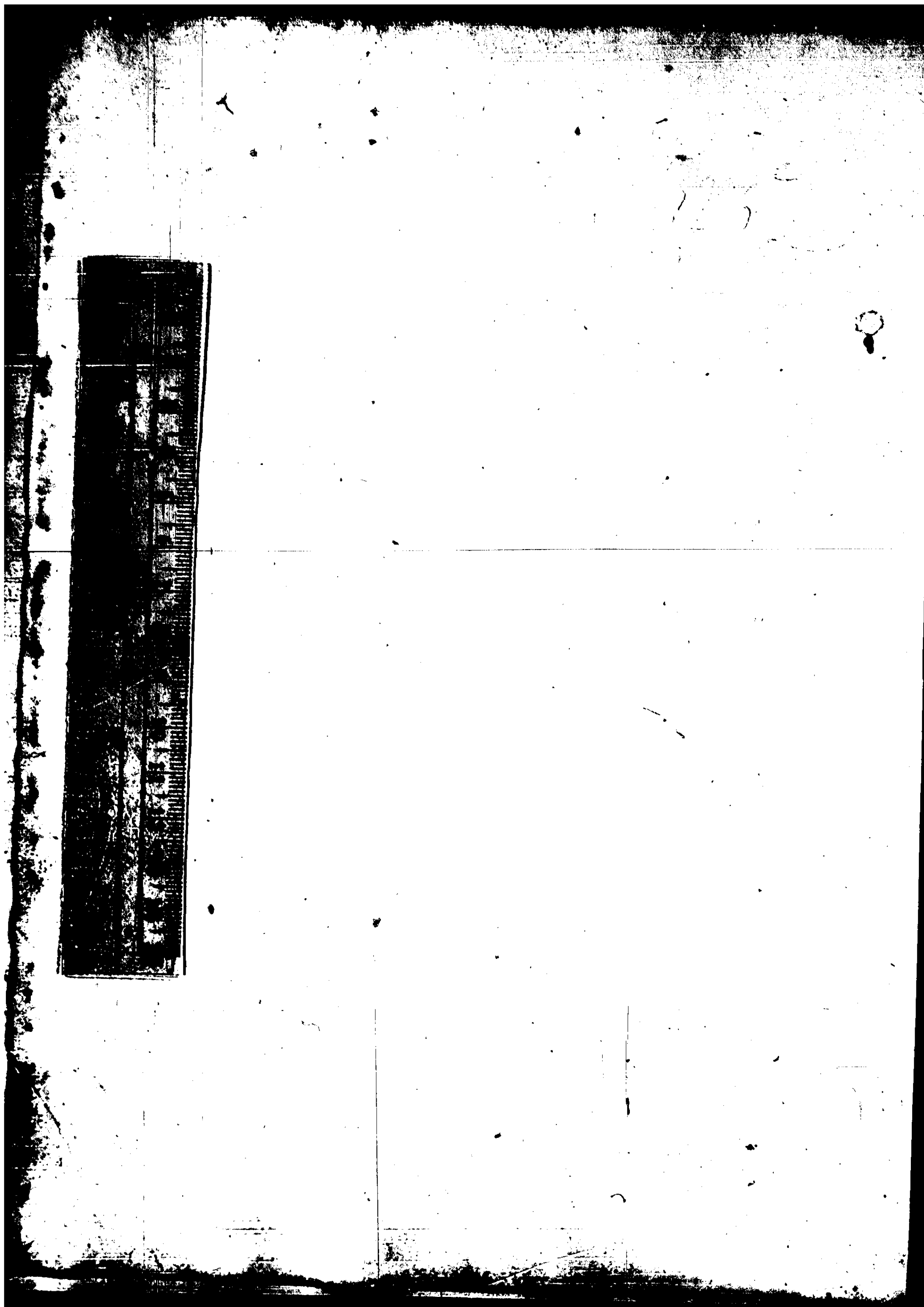
6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

370

Plain - Copinger to L.A.
JHE

Capitula primi libri q tractat de
uita sana

Prohemium in quo etiam agitur sanitatem
mentis sanare corporis asponenda.

Nouem studiosorum duces. Cap. i.

Quam diligens habenda cura sit cerebri
cordis. stomachi. spiritus. cap. ii.

Litterati pituita & atra bili obno
xii sunt cap. iii.

Quor sint cause quibus litterati melancolici
sint uel fiat cap. iiii.

Cur melancolici ingeniosi sint & qua
les melancolici sint eiusmodi: quales
contra. cap. v.

Quo pacto atra bilis conducat inge
nio cap. vi.

Quique sunt precipui studiosorum ho
stes. pituita. atra bilis. coitus. fatie
ras. matutinus sonus. cap. vii.

Quam sit hora incohendis studiis opor
tunior: quis ue continuandi mo
dus. cap. viii.

Quomodo sit uitanda pituita cap. ix.

Quam ratione uitanda sit atra bilis. cap. x.

Cura stomachi. cap. xi.

De his quae fouent membra precipua
uites spiritus. cap. xii.

Medicine contra pituitam cap. xiii.

Destillatio atque eius cura cap. xiiii.

Dolor capitis & cura eius. cap. xv.

De cura uisus cap. xvi.

De gustu instaurando cap. xvii.

De exacta atrae bilis cura cap. xviii.

De sirupis cap. xix.

De pilulis cap. xx.

De medicina liquida cap. xxi.

De sanguinis missione cap. xxii.

De electuariis cap. xxiii.

De nimia uigilia cap. xxiiii.

De heberudie atque obliuione. ca. xxv.

Corporeum quidem spiritum cura. In corpo
reum uero cole: ueritatem denique uenera
re. Primum medicina praestat. Secun
dum disciplina moralis. Tertium uo
ro religio. cap. xxvi.

Prohemium in libro. ii. de uita longa
Capitula eiusdem libri.

Ad perfectionem scientiae necessaria est ui
ta longa: quam etiam diligentia pre
stat cap. i.

Vitalis calor nutritur humore: quo
deficere fit resolutio: quo excedere
fit suffocatio cap. ii.

Quomodo reperiendus calor ad humorem
atque uicissim quodam Minerva con
silio. cap. iii.

Quibus de causis arescit humor na
turalis: uel pegrinus exundat. Et quae
necessaria sit ad uitam perfecta dige
stio. cap. iiii.

Sanguis & humor accomodatus uitae
aeris esse debet: qualitate reperiendus:
substantia medius atque tenax cap. v.

Comis comedendi bibendi regulae &
qualitas epularum. cap. vi.

Ne utaris alimentis quae cito putre
scunt: nec in eiusmodi regionibus

habiles: Vinū & tritū præterit eli
ge: Putrefactionem & resolutionem
fuge. cap. vii.

Dietæ: uictus medicîa senū. cap. viii
Naturæ aromatum & cordialium ne
cessariæ: & rursus qualis senum uic
tus. cap. ix.

De auro & aureis alimētis / & recrea
tione senum cap. x.

De usu lactis sanguinisq; humani p
uita senum cap. xi.

Dietæ / habitatio / consuetudo se
num cap. xii.

Quæ adminicula senes a planetis ac
cipiāt ad oīa mēbra fouēda. Vbi me
mō passulas uuas pringuefacere ie
cur atq; corroborare / quod maximū
est uitæ subsidiū cap. xiii.

Cōfabulatio senū sub Venere p uitē
ria prata cap. xiiii.

Mercurius alloquit̃ senes / & cōsult
eis circa uoluptatē. odores. cantus.
medicinas cap. xv.

Cōfirmatio superiorum: & q̃ de uitare
debemus assiduam cogitationē &
coitum. cap. xvi.

De medicinis senū / & de habitatiōe
iterū atq; dietæ. cap. xvii.

De nutrimento spūs / & cōseruatione
uitę p odores. ubi in hoc capitulo de
usu mellis dicit̃. Memō rofaceum
mel solidū & liqdū senibus conser
uādis accomodatissimū cap. xviii.

Magoni medicîa p senibus. cap. xix

De piculis euitādis ex quolibet ui
tæ septenario iminētib. cap. xx.

Prohemium ī librū. III. de uita celitus
Capitula eiusdem libri.

In quo consistat secūdū Plotinū uir
tus fauorē celitus attrahēs. s. ī eo q̃
aīa mūdi & stellarū demonūq; aīę fa
cile alliciunt̃ corporum formis acco
modatis Cap. i.

De concordia mūdi. de natura hōis
secūdū stellas. quō fiat attractus ab
una quaq; stella cap. ii.

Inter aīam mūdi / & corpus eius ma
nifestū est spūs eius / ī cuius uirtute
sūt quattuor elemēta. Nos uero per
spūm nostrum hunc possumus hau
rire. cap. iii.

Spūs noster haurit mūdi spūm p ra
dios solis & iouis: quatenus ipse sit
solans / & iouialis cap. iiii.

Tres gratiæ sūt Iupiter / & Sol & Ve
nus. Iupiter est grā geminā media
& maxie nobis accommodata cap. v.

De uirtute in nobis naturali / uitali /
aīali: & p quos planetas adiuuēt̃: &
quō p aspectū lunæ ad solē / & Vene
rē: maxime uero ad iouē cap. vi.

Quō mēbra foueant̃ ī nobis p cōpa
rionem lunæ ad signa & ad stellas
fixas cap. vii.

De uirtutibus & usu stellarum fixa
rum cap. viii.

Dignitates planetarū ī signis ad usū

medicinarū obseruādā cap. ix.
Quō planetis uti debeamus ī medi-
cinis cap. x.

Quibus modis spūs noster haurire
plurimū pōt de spū uitāq; mūdi; Et
q; planetę spūm pcreāt atq; recreāt: &
qualia ad unūquenq; planetam per-
tinent cap. xi.

Res naturales atq; ēt artificiosę ha-
bent uirtutes a stellis occultas: per
quas spūm nostrū stellis eisdē expo-
nunt cap. xii.

De uirtute imaginū secundum anti-
quos/ atq; medicinarum cēlitus acq-
sita cap. xiii.

Ordines rerū a stellis pēdētiū ut So-
lariū atq; similiū: & quō spūs fiat So-
laris cap. xiiii.

De uirtute imaginum secundum anti-
quos atq; medicinarum: & quomo-
do medicinę sint lōge ualidiores q̃
imagines cap. xv.

De potestate cēli. De uiribus radio-
rum/ unde uim sortiri putentur ima-
gines. cap. xvi.

Quā uim habent figurę ī cēlo/ atq;
sub cēlo cap. xvii.

Quales cēlestium figuras atq; ima-
ginibus imprimebāt/ ac de usu ima-
ginum cap. xviii.

De fabricanda uniuersi figu-
ra. cap. xix.

Quātrā imagines uim hēre putent ī
spūm/ & spūs ī eas: & de affectu utē

ris & operantis cap. xx.
De uirtute uerborum/ atq; cārus ad
beneficium cēleste captandū. Ac de
septem gradibus pducētib; ad cē-
lestia. cap. xxi.

Quō septē modis nos cēlestibus ac-
commodare possumus: & qbus Satur-
nus sit maleficus: quibus ppitius:
quos Iūpiter a Saturno defēdat: quō
cēlum agat in spiritum/ & corpus/ &
animam cap. xxii.

Ut prospere uiuas/ agatq; impūnis
cognosce ingenium/ & uisus: genium
tuum: & locum eandē cōuenientē.
hic habita. professionem sequere na-
turalem. cap. xxiii.

Qua rationē litterari cognoscāt in-
genium suum: sequanturq; uicrum
spūi consentaneum cap. xxiiii.

Astronomica diligentia in liberis
procreandis. In preparandis epu-
lis. In edificiis/ & habitatione/ atq;
uestibus. Et quantum curare talia li-
ceat cap. xxv.

Quomodo per īferiora supioribus
exposita deducantur supiora. Et p
mūdanas materias mūdana potissi-
mum dona. cap. xxvi.

Cursim Recognita.

In libro primo.

Carra. iii. faccia. ii. ociosi
car. vii. fa. i. repēte triduntur
car. vii. fa. ii. retrahit ad externa
car. ix. fa. ii. peximā uero illi
car. x. fa. i. idest sclarea silueris
car. xviii. fa. i. coralli. s. urriusq;

In libro secūdo

Car. i. fa. ii. annū fere cētesimū
car. iii. fa. i. suppeditat humori
car. v. fa. i. cetera elemēta
car. vi. fa. ii. sianarum
car. vii. fa. ii. uinum & triticum
car. xi. fa. i. lachrymoq; pini
car. xi. fa. ii. uitis facit ppagator
uine

car. xiiii. fa. ii. harmonicos har
monico
car. xvi. fa. ii. calēte oleo
car. xvii. fa. i. utcūq; cōpēsare pos
simus
car. xviii. fa. i. propter horū cras
sam tenacitatem
car. xviii. fa. ii. spūm seruaturum
car. xix. fa. i. exalans ex natura
car. xx. fa. ii. ppinquas anno

In libro tercio

Car. ii. fa. i. prēterea generis
car. ii. fa. i. tūc neq; intellectus
car. iii. fa. i. illic existunt
car. v. fa. i. quē stupefaciunt
car. v. fa. i. ac eiusmodi studiū
car. viii. fa. ii. quarta peripaterici

putant

car. x. fa. i. expulsiuā paquea
car. xiii. fa. i. quomodocūq; qua
si per medicinas

car. xiii. fa. ii. i nostra reuolutio
ne & genesi

car. xviii. fa. ii. lapis aetires/ uel
aquilinus

car. xviii. fa. ii. ruta & zedoaria

car. xxi. fa. ii. hac ipsa rōe conū
eius quē cingit

Car. xxii. fa. i. audias/ olfacias/
imagneris

car. xxii. fa. i. paulo āte phēbeos
narrauimus

car. xxiii. fa. i. a rheologis/ & a lā
blichō

car. xxiiii. fa. i. imēsa ferme celestiū

car. xxv. fa. i. scilicet illuminare

car. xxviii. fa. i. atq; ēt cōseruā

car. xxix. fa. i. feliciter ascēdēte

car. xxix. fa. i. dextra tenēs calamū

car. xxxiii. fa. i. cōburat: eminus āt
caligare cōpellat

car. xxxiiii. fa. i. imaginē sub luna

car. xxxv. fa. ii. & hic quidem

car. xxxv. fa. ii. uehemētēq; hēat

car. xxxix. fa. i. ipso suo sidere

car. xxxix. fa. ii. eius articulos

car. xxxxi. fa. ii. aiām mūdi facile

In Apologia

Carra. i. fa. ii. aetitem lapidem

carra. iii. fa. i. cōrunder claua

Prohemium Marfilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad
Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatore.

b ACCHVM poetę summum antistitem sacerdotũ bis na-
tum canũt. Forre significãtes / uel futurũ sacerdotẽ statim
initiatũ / oportere renasci. Vel pfecti tandẽ sacerdotis men-
tem deo penitus ebriã / iam uideri renatam. Aut forsan humiõre
sensu / uinum Bacchi germen generari semel in uite quasi Semidei
maturis sub Phębo racemis: regenerari rurũ post ipsũ uindemię
fulmẽ in suo uase uinũ: uelut in Iouis femore merũ. Sed de sacris
ipræsentiis mysteriis nõ est loquendum: ubi mox physica potius
ope languẽtibus opitulaturi sumus. Nec agendũ stilo grauitatis
seruo: sed libero potius & iocoso: postquã a Libero patre nescio
quõ statim exorsi sumus. Et recte inq; nescio quomodo. Nã forre
prudẽtior aliq; a Phębo medicorũ primo / potiusq; a Baccho me-
dicinã auspicatus esset. Quid uero? Si quod nõ uanũ omen sit in
ore nũc sorte quadã pferente Bacchũ. Hic. n. almo quodã uino se-
cunitateq; lætissima / salubrius forte medeturq; herbis ille suis car-
minibusq; Phoebus. Quocũq; uero sensu uel illa uel hæc accepe-
ris / dux ille sacerdotum Bacchus geminas quasi matres habuisse
fertur. Melchisedech aut sũmus ille sacerdos / unã uix matrẽ / unũ
uix patrẽ habuit. Ego sacerdos minimus patres habui duos Fi-
cinum medicũ: Cosmũ Medicem: Ex illo natus sum: ex isto rena-
tus. Ille quidẽ me Galieno: tũ medico / tũ Platonico cõmendauit.
Hic autem diuino cõsecrauit me Platoni. Et hic similiter atq; ille
Marfilũ medico destinauit. Galienus quidẽ corporũ: Plato uero
medicus animorũ. Iandiu igitur sub Platone salutarẽ animorũ
exercui medicinã. Quando post librorũ oĩum eius interpretatio-
nem / mox decẽ atq; octo de aĩotum immortalitate libros / & eterna
felicitate cõposui: ita p uinibus patri meo medici satisfaciẽs. Medi-
co uero patri / satis desceps faciẽdũ purã / librũ de litteratorũ da-
litudine curãda cõposui. Desiderãbãt pręterea post hæc hominẽs
litterati / nõ tantũ bene quãdoq; ualere: sed etiã bene ualẽtes diu

uiuere. His ergo deinde librū de uita lōga dedi. Diffidebāt autē me-
dicinis atq; remediis in re rāta terrenis. Adiunxi librū de uita rū-
ualida/ rū lōga celitus cōpanda: ut ex ipso mūdi corpore uiuo ui-
ta quædā uegetior in corpus nostrū quasi quoddā mūdi mēbrū/
uelut ex uite ppagaret. His uero tu medicine libris ignosce pre-
cor indulgētissime Laurēti: si dum medicus esse uolo: nescio quō
etiā nolēs sum (& si nō bonus) sape poeta. Nā & phēbus idem est
medicinæ rector/ poelīq; magister: uitāq; ille suā nobis nō rā per
herbas q̄ p citharā cātūq; largiē. Ipsa q̄netiā Venus apud astrolo-
gos musicū æque parit/ & medicū. Sed hacrenus dū litteratorū cū
uiūq; similiū uite curiosius cōsulo/ librorū meorū salutē negligo:
q̄diu iter se patior esse seiūctos. Quāobré in eos nūc primū pius/
in corpus unū copulo. Cuius artubus ī unā formā iam cōpactis
uita prinis adsit. Nō potest autē hoc opus physicum/ id quasi cor-
pus meū/ uitā accipere/ nisi meā. Eiusmodi uero uita ex mea dūta-
xat pēder anima. Hęc autē iādiu penes te magnanime Laurēti mi-
patrone uiuit: in ea præsertim amplissimarū ēdiū tuarū parte: ubi
una cū Platone/ nostrum illud de animorū immortalitate seruatur
opus/ tuo iā pridē nomini dedicatū. At aīus iste meus: & si ī bea-
ta quadā quasi patria penes te uitā agit/ uerū tamē/ quod & rheo-
logi uolūt/ inquietus ē interea/ donec opus id physicū tanq̄ suū
corpus accipiat. Accipe igitur optime Laurenti/ post illos de aīa/
hos etiā de corpore libros: eodēq; afflatu/ quo & illis dudū/ feli-
citer his aspira. Ita. n. & corpus hoc sub tuo spīritu/ p suam uiuet
animā: & anima uicissim nostra cū hoc iam suo corpore in tuis la-
ribus conquiescet.

VNIVERSALIS INSCRIPTIO.

**Liber de uita. In Tres Libros Diuisus. Primus de uita sana.
Secundus de uita longa. Tertius de uita celitus.**

DE CVRA VALITVDINIS EORVM
QVI INCVMBVNT STUDIO
LITTERARVM.

A R S I L I V S Ficinus Florenti-
nus Georgioantonio Vespuccio & Iohāni Bapti-
stae Boninsegnio uiris probitate doctrinaq; infi-
gnibus. S.D. Multa uobiscum his reponibus
peripatericorū more deambulando confabulari
sumus decurāda eorum ualitudine/qui assidue
incumbūt studio litterarū: Quæ quidē breui perstricta cōpendio
uobis potissimum cōmendare decreui. Neq; prius id opusculum
uel ipse probabo/ q̄ a uobis prācipue uiris/ amicisq; pbatissimis
probatū esse rescituero: uel elegāntissimū Laurēti Medicis nostri iu-
diciū subire permittram: Cuius quidem prosperæ ualitudini est
īprimis si opus fuerit/ cōsulturum. Vix. n. prāsentibus litteratis
prāsertim nostris prospiciet unq; nisi prius eorū patrono Mecēna-
ri prospexerit. Legite igitur diligēter: atq; curate ualitudinem di-
ligēssime. Sublata. n. sanitate/ sublimes musarū fores/ nisi deus
omnipotens mira quadam uirtute & ducat & parefaciat/ aut nō
ranguntur a nobis unq; aut certe frustra pulsantur. Physicam ue-
ro hāc disputationem nostram eo potissimum tanq̄ argumētum
quoddam spectare uolumus/ uidelicet si consequendæ sapientiæ
gratia/ corporis sanitas tantopere querēda est/ multo magis sani-
tatem mētis/ qua sola potest sapientia cōptehendi/ esse quæren-
dam: alioquin inscite omnino scientiā querunt/ quicunq; insana
mente sapientiam capere moliūtur. Sanitatem quidem corporis
Hippocrates/ animi uero Socrates pollicetur. Sed ueram utriusq;
sanitatē solus ille prāstat: qui sic exclamat. Venire ad me omnes/
qui laboratis/ & onerati estis: atq; ego uos reficiam. Ego sum uia/
uentisq; & uita.

Nouem studiosorum duces.

q Vicinque iter illud asperum arduumque & longum ingrediuntur,
quod quidem uix eadem ad excelsum nouem musarum templum assidue
labore perducit: nouem omnino itineris huius ducibus indi-
gere uidentur. Quorum primi quidem tres in celo. Tres sequentes in
animo. Postremi tres in terra nos ducunt. Principio in celo Mer-
curius: ut inuestigando musarum iter aggrediamur: uel impellit uel
adhortatur. Siquidem Mercurio tributum est inuestigationis omnis
officium. Deinde Phœbus ipse & querentes animos & res queritas
splendore uberrimo sic illustrat: ut perspicue quod querebatur a
nobis inueniatur. Accedit gratiosissima Venus gratiarum mater:
atque almis omnino lætisque radiis suis rem omnem adeo condit & or-
nat: ut quicquid & instigante Mercurio quasiatum fuit: & mon-
strante Phœbo iam erat inuentum: mirifica quadam & salutaris uenustate
Veneris circumfusum delectet semper & prosit. Sequuntur tres itine-
ris huius duces in animo: uidelicet uoluntas ardens & stabilis:
Acumen ingenii: Memoria tenax. Tres in terra postremi sunt: pru-
dentissimus paterfamilias: Probatissimus praeceptor: Medicus pe-
ritissimus. Absque his nouem ducibus nemo ad ipsum nouem musarum
templum peruenire uel potuit: uel poterit unquam. Ceteros quidem
duces ab initio nobis precipue deus omnipotens naturaque tribuit.
Tres uero postremos nostra adhibet diligentia. Sed praecepta offi-
ciaque quae ad paterfamilias: & quae ad praepitorem circa litterarum
studia pertinent: antiqui plures sapientesque tractauerunt: praecipue
Plato noster & saepe alias: & in libris de reipublica ac de legibus diligen-
tissime. Deinde Aristoteles in politicis. Plutarchus quoque & Quin-
tilianus egregie. Solus autem litterarum studiosis hactenus deest me-
dicus aliquis: qui manum euntibus porrigat: salutaribusque consiliis
atque medicinis adiuuet eos: quos neque celum neque animus: neque pa-
terfamilias praepitor ue destituit. Ego igitur sorte eorum labono-
sissimam miseratus: qui difficile Minerue minuentis neruos iter
agunt: primus tamquam medicus debilibus & ualitudinariis adsum:

sed utinā facultate rā ītegra/ q̄ propitia uolūrate. Surgite iā adoleſcentes deo duce alacres. Surgite iuuenes/ atq; uiri: quos arden-
tius Minerūq; ſtudium nimis enetuat. Accedite libenter ad medi-
cum: qui uobis ad inſtituti ueſtri perfectionē mōſtrante deo atq;
fauente cōſilia remediaq; ſalutaria largiet̃.

Quā diligēs habēda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus.

P Rincipio quantam curſores crurium/ athletę brachiorum/
muſici uocis/ curam habere ſolent: tantam ſalrē litterarum
ſtudioſos cerebri/ & cordis recondiſq; & ſtomachi oportet habere.
Immo uero tanto maiorē/ quāto & mēbra hęc preſtantiora q̄ illa
ſunt: & ii frequētius atq; ad pōnora his mēbris q̄ ſibi illis utunt̃.

Præterea ſolers qlibet artifex iſtrumēta ſua diligētiffime curat.
Penicillos pictor: Malleos/ incudeſq; faber granius: Miles equos
& arma: Venator canes & aues: Citharam citharedus: & ſua qſq;
ſimiliter. Soli uero muſarū ſacerdotes/ ſoli ſūmi boni ueritatīſq;
uenatores/ tam negligentes/ proh nephas tamq; iſfortunati ſunt/
ut inſtrumentum illud/ quo mundum uniuerſum metiri quodā
modo & capere poſſunt/ negligere penitus uideant̃. Inſtrumētū
eiufmodi/ ſpiritus ipſe eſt: qui apud medicos uapor quidam ſan-
guinis purus/ ſubtilis/ calidus/ & lucidus definitur. Atq; ab ipſo
cordis calorē ex ſubtiliori ſanguine procreatus uolat ad cerebrū:
ibiq; animus ipſo ad ſenſus tam interiores q̄ exteriores exercen-
dos aſſidue utit̃. Quāobrem ſanguis ſpiritui ſeruit: Spiritus ſen-
ſibus: Senſus deniq; rationi. Sanguis aut̃ a uirtute naturali/ quæ
in iecore ſtomachoq; uiget/ efficitur. Tenuiſſima ſanguinis pars
fluit in cordis fontem: ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati ſpi-
ritus cerebri & (ut ita dixerim) Palladis arces aſcendunt. In qbus
animalis ideſt ſentiēdi mouēdiq; uis dominatur. Itaq; talis plu-
rimū ferme cōtemplatio eſt/ quale ſenſus ipſius obſequiū. Talis
aut̃ ſeſus/ qualis & ſpiritus. Spiritus uerò talis/ qualis & ſāguis/

& tres illę uires / quas diximus: naturalis scilicet / uitalis / & aialis /
a quibus / per quas / in quibus spiritus ipsi concipiuntur: nascun-
tur: atq; fouentur.

Litterati pituitę & atrę bili obnoxii sunt.

Non solum uero mēbra illa uiresq; & spiritus homines litta-
ratū cupidi curare diligentissime debēt: uerū etiam pituitā
semper & atram bilē non aliter q̄ nauigātes scyllā atq; carybdim
cautissime deuitare iubent. Quantum enī reliquo corpore occio-
si sunt: tantū cerebro ac mēte negotiosi. Inde pituitam quod grę-
ci flegma. Hinc atram bilē / quā uidem melancoliā uocant gignere
compellunt. Illa quidem ingeniū sæpe obtundit & suffocat. Hac
uero si nimīū abūdauit / flagrauerit ue / assidua cura crebrisq; de-
liramentis uexat animū / iudiciūq; prurbat. Vt nō immerito dici
possit / litteratos fore & præcipue sanos / nisi cum pituita molesta
est: & letissimos sapiētissimosq; omnium / nisi bilis atrę uirio uel
merere sæpe / uel interdū desipere compellant.

Quot sint causę / quibus litterati melancolici sint uel fiant.

T aut litterati sint melācolici / tres potissimū causarum spe-
cies faciunt. Prima cęlestis: Secūda naturalis: Tertia est hu-
mana. Cęlestis / quoniā Mercurius / q̄ ut doctrinas iuestigamus
inuitat / & Saturnus / qui efficit ut in doctrinis inuestigandis pse-
ueremus / inuētalsq; seruemus: frigidi quodāmodo sicciq; ab astro-
nomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius nō sit frigidus: fit ta-
mē sæpe Solis propinquitate siccissimus: qualis est natura apud
medicos melācolica: eandēq; naturam Mercurius ipse Saturnusq;
litteratū studiosis eorū sectatoribus impartunt ab initio / ac seruāt
augētq; quotidie. Naturalis aut causa esse uideēt: q̄ ad scientias
præsertim difficiles consequēdas necesse est animum ab extremis

ad interna tanq̃ a circūferentia quadam ad cētrum se se recipere :
Atq; dum specularur in ipso (ut ita dixerim) hominis cētro stabi-
lissime pmanere. Ad centrū uero a circūferentia se colligere/figiq;
in cētro maxime terre ipsius est propriū: cui quidem attrā bilis
per similis est. Igitur attrā bilis animum ut se & colligat in unum/
& sistat in uno/cōtemplerurq; assidue prouocat. Atq; ipsa mundi
centro similis ad cētrum rerum singularū cogit inuestigandum.
Euehitq; ad altissima quæq; comprehendenda: quandoquidē cū
Saturno maxime cōgruit altissimo planetarū. Cōtēplatio quoq;
ipsa uicissim assiduā quadā collectione & quasi cōpressionē natu-
ram attrā bili per simile contrahit. Humanā uero id est ex nobis
causa est. Quoniā frequens agitatio mētis cerebrum uehementer
exsiccat. Igitur humore magna ex parte cōsumpto/ quod caloris
naturalis pabulū est/ calor quoq; plurimū solet extingui. Vnde na-
tura cerebri sicca frigidaq; euadit. Quæ quidē terrestri & melāco-
lica qualitas nominatur. Præterea ob frequentissimum inquisitiō-
nis motū spiritus quoq; moti cōtinue resoluunt. Resolutos autē
spiritus ex subtiliori sanguine instaurari necessariū est. Quapro-
pter subtilioribus clarioribusq; sanguinis partibus sepe cōsumptis/
reliquus sanguis necessario densus reddit & siccus & ater. Acces-
dit ad hæc: q; natura in contēplatione cerebro prorsus cordiq; in-
tenra/ stomachū epasq; destituit. Quare alimentis præsertim uel
uberioribus uel durioribus male cōcoctis/ sanguis inde frigidus
crassusq; & niger efficitur. Postremo nimio mēbrorum ocio neq;
supflua excemunt: neq; crassi fuscq; uapores exalāt. Hęc omnia
melancolicū spiritū mēstumq; & pavidū animū efficere solent.
Siquidē interiores tenebræ multo magis q̃ exteriores/ mērore oc-
cupant animū atq; terrent. Maxime uero litteratorū omnium hi
attrā bile premunt/ qui sedulo philosophiæ studio dediti mētem
a corpore rebusq; corporeis seuocant/ incorporeisq; coniungunt:
tum quia difficilius admodum opus maiori quoq; indiget mē-
tis infēctione: tum quia quatenus mētem in corpore ueritati cō-

iungunt/eatenus a corpore disiungere compellunt. Hinc corpus eorum nonnunquam quasi semianimum redditur atque melancolicum. Quod quidem Plato noster in timeo significat/dicens animum diuina sapissime & intentissime contemplantem/alimentis eius modi adeo adolere potenterque euadere/ ut corpus suum supra quam natura corporis patiatur/exsuperet: ipsumque uehementioribus agitationibus suis aliquando uel effugiat quodammodo/ uel nonnunquam quasi dissoluere uideatur.

Cur melancolici ingeniosi sint/ & quales melancolici sint eiusmodi: quales contra.

h Actenus quam ob causam musarum sacerdotes melancolici uel sint ab initio/ uel studio fiat/ rationibus primo celestibus: Secundo naturalibus: Tertio humanis ostendisse sufficiat. Quod quidem confirmat in libro problematum Aristoteles. Omnes enim inquit uiros in quauis facultate prestantes melancolicos extitisse. Quam in re Platonum illud quod in libro de scientia scribitur confirmauit. Ingeniosos uidelicet plurimum concitatos furiososque esse solere. Democritus quoque nullos inquit uiros ingenio magnos/ preter illos qui furore quodam perciti sunt/ esse unquam posse. Quod quidem Plato noster in phedro probare uidetur dicens/ poeticas fores frustra absque furore pulsari. Et si diuinum furor hic forte intelligi uult/ tamen neque furor eiusmodi apud philosophos aliis unquam ullis preterquam melancolicis incitatur. Deinceps uero assignande a nobis rationes sunt/ quare Democritus & Plato et Aristoteles asserant melancolicos nonnullos interdum adeo ingenio cunctos excellere/ ut non humani sed diuini potius uideantur. Asseuerant id Democritus & Plato & Aristoteles absque dubio. Rationem uero tantae rei haud satis explicare uidentur. Audendum tamen monstrante deo causas indagare. Melancolia id est

atra bilis/est duplex. Altera quidem naturalis a medicis appella-
tur. Altera uero adustione cōringit. Naturalis illa nihil est aliud
q̄ densior quædam siccioreq̄ pars sanguinis. Adusta uero in spe-
cies quattuor distribuitur. Aut enim naturalis melancoliæ: aut
sanguinis purioris: aut bilis: aut salis pituitæ combustionē con-
cipitur. Quæcunq̄ adustione nascitur/ iudicio & sapientiæ nocet.
Nempe dum humor ille accenditur atq̄ ardet/ concitatos furen-
tesq̄ facere solet. Quam græci maniam nuncupant: nos uero fu-
rorem. At quando iam exstinguitur/ subtilioribus clarioribusq̄
partibus resolutis/ solaq̄ restante fuligine terra, stolidos reddit/
& stupidos. Quem habitum melancoliam proprie & amentiam
uecordiamq̄ appellant. Sola igitur atra bilis illa quam dixi-
mus naturalem ad iudicium nobis sapientiamq̄ conducit. Neq̄
ramen semper. Sane si sola sit/ atra nimium densa que mole/ obfu-
scat spiritus/ terret animum/ obrundit ingenium. Si uero pitui-
tæ simplici misceatur/ cum frigidus obstiterit circum præcordia
sanguis/ crassa quadam frigiditate segnitiam adducit atque tor-
porem. Atque ut densissime cuiusq̄ materie natura est/ quando
eiusmodi melancolia frigescit/ ad summum frigiditatis intendi-
tur. Quo in statu nihil speratur: timentur omnia: tædet celi con-
uexa rueri. Si bilis atra uel simplex uel mixta putrescit/ quarta-
nâ gignit febrē: lienis tumores: & multa generis eiuſdē. Vbi ni-
mis exuberat siue sola sit/ siue cōiuncta pituitæ spiritus crassiores
facit/ atq̄ frigidiores. Continuo animū afficit tedio. Mētis aciem
heberat: neq̄ salit arcadico circū præcordia sanguis. Oportet autē
atrā bilem neq̄ tam paucā esse/ ut sanguis: bilis: spiritus quasi frō-
no careant. Vnde instabile ingenium labilemq̄ memoriā esse cō-
tingat. Neq̄ tam multam/ ut nimio pōdere prægruari dormire
atque egere calcaribus: uideamur. Proinde necessarium est omni-
no eam esse quoad eius natura patitur subtilissimam. Si enim re-
nuata pro natura sua maxime fuerit/ poterit forsitan absque ne-

xa etiam esse multa. Atq; etiam rãta/ ut æquare bilem saltem pon-
dere uideatur. Abundet igitur atra bilis/ sed tenuissima. Non
careat humore subtilioris pituitæ circumfuso: ne arescat prorsus
durissimaq; euadat. Non tamen misceatur omnino pituitæ/ præser-
tim uel frigidiori uel multæ: ne frigescat. Sed bili sanguiniq; adeo
misceatur/ ut corpus unū conficiatur ex tribus: dupla sanguinis
ad reliqua duo proportionē compositū. Vbi octo sanguinis par-
tes: duæ bilis: duæ iterum atræ bilis portiones existāt. Accendaſ
aliquātum a duobus illis atra bilis/ accensaq; fulgeat: non uraſ.
Ne quemadmodum solet materia durior/ dum feruet nimium/ ue-
hementius urat / & concitet. Dum uero refrigerat/ similiter frige-
scar ad sūmum. Bilis enim atra ferri instar quando multum ad fri-
gus intenditur/ friget ad summū: quando contra ad calidum ual-
de declinat/ calet ad summum. Neq; mirum uideri debet/ atrā bi-
lem accendi posse facile/ atq; accensam uehementius urere. Siqui-
dem uidemus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim/
atq; exurere. Tantam ad utrinq; extremum melancolia uim ha-
bet unitate quadam stabilis fixaq; naturæ. Quæ quidē extremi-
tas ceteris humoribus non contingit. Sūme quidem calens sum-
mam præstat audaciam/ immo ferocitatem. Extreme uero frigēs
timorem ignauiamq; extremā. Mediis uero inter frigus calorēq;
gradibus affecta uarie/ affectus producit uarios/ non aliter q̃ me-
rum præcipue potens bibentibus ad ebrietatem uel etiam paulo
libenius affectus inferre uarios soleat. Igitur oportune tempera-
ta sit atra bilis oportet. Quæ cum ita moderata est/ ut diximus/
& bili sanguiniq; pmixta/ q̃a & natura sicca est/ & cōditione q̃nū
ipsius natura patit̃/ tenuissima/ facile ab illis accendit̃. Quia soli-
da ē atq; tenacissima/ accensa semel diutissime flagrat. Q̃d̃ia rena-
cissime siccitatis unitate potētissima ē/ uehementius icaleſcit. Quē
admodū lignū paleis si utraq; accēdanſ/ magis diutiusq; calor &
lucet. Atq; a diuturno uehementiq; calore fulgor ingēs motusq;
uehemēs & diuturnus pficiſcunt̃. Huc rēdit illud Heracliti: Lux

fioca anima sapientissima.

Quo pacto atra bilis conducatur ingenio.

q Veret forte quispiam: quale sit corpus illud humoris eius modi/ ex tribus illis humoribus ea qua diximus pportione conflatum. Tale est ferme colore/ quale aurum esse uidemus: sed aliquantum uergit ad purpuram. Et quando tam naturali calore q̄ uel corporis uel animi motu accenditur/ ferme non aliter/ q̄ ignitum rubescit/ aurū purpureo mixtum calet/ & lucet. Atq̄ uelut Iris trahit uarios flagrate corde colores. Queret aliquis iterum/ quonam pacto humor eiusmodi conducatur ingenio. Nepe spiritus ex hoc humore creati/ primo quidem subtiles sunt/ non aliter q̄ aqua illa quam & uitræ/ seu uitis aquā nomināt/ & ardentem/ quotiens ex crassiori mero/ quadam ad ignem distillatione ut fieri solet/ exprimitur. Spiritus enī sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressi meatibus/ uehementiore ob unitatem calore maxime tenuantur: perq̄ arctiores meatus expressi subtiliores erumpunt. Deinde calidiores similiter/ atq̄ eadem ratione lucidiores. Tertio motu agiles/ actione uehementissimi. Quarto: solido stabiliq̄ humore iugiter emanantes actioni diutissime seruiunt. Tali aut animus noster obsequio fretus indagar uehementer. Perseuerat inuestigando diutius. Facile quæcūq̄ inuestigauerit inuenit: clare p̄spicit: sincere diiudicat: ac diu retinet iudicata. Adde q̄ quēadmodum ī superioribus significauimus/ animus instrumento siue incitamento eiusmodi quod cētro mundi quodāmodo congruit/ atq̄ (ut ita dixerim) in suū centrū animū colligit/ semper renū oīum & cētra petit/ & penetralia penetrat. Cōgruit insup cū Mercurio atq̄ Saturno. Quorū alter altissimus omnium planetarū/ inuestigare euehit ad altissima. Hinc philosophi singulares euadūt. Prefertim cū animus sic ab extremis moribus atq̄ corpore proprio seuocatus/ & q̄ proximus diuinis/ & diuinorū

instrumentum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisq; ex alto repletus noua quædã inusitataq; semp excogitat/ & futura prædicat. Quod non solum Democritus atq; Plato affirmât: sed etiam Aristoteles in problematũ libro/ & Auicenna in libro diuinorum/ & in libro de anima confitent. Quorsum hæc de attrabilis humore tam multa? Vt meminerimus/ quãtum attrabilis/ imo candida bilis eiusmodi querenda & nutrienda est tanq; optima/ tantum illam quæ contra se habet (ut diximus) tanq; pessimam esse uirandã. Adeo. n. dira res est/ ut a malo demone eius ipetus instigari Serapio dixerit/ & Auicenna sapiens non negauerit.

Quinq; sunt præcipui studiosorum hostes: Pituita: Attrabilis: Coitus: Satietas: Matutinus somnus.

U T autẽ redeamus illuc/ unde iam longius digressi sumus/ longissima uia est: quæ ad ueritatem sapiẽtiamq; perducit: grauib; terræq; marisq; plena laboribus. Quicunq; igitur hoc iter aggrediunt/ ut poeta quispiam diceret/ sepe terra marisq; piculantur. Siue. n. mare nauigent continue inter fluctus idest humores duos/ pituitam scilicet/ & noxiã illam melancoliã/ quasi inter scyllam carybdimq; iactantur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agant/ tria mōstra protinus sese illis obiciunt. Primum terrena Venus/ Priapusq; nutrit. Secũdum Bacchus & Ceres. Tertium nocturna Echate frequenter opponit. Ergo & Apollo ab æthere/ & Neptunus ab equore/ & a terra Hercules sepe uocãdus: ut monstra eiusmodi Palladis inimica/ iaculis Apollo trãstfigat: Neptunus ridet/ & domet: claua Hercules cōtundat/ & laceret. Primũ quidẽ monstrũ est ueneris coitus: præsertim si uel paulũ uires excesserit. Subito nãq; exhaurit spiritus/ præsertim subtiliores: cerebrũq; debilitat: labefactat stomachũ atq; præcordia. Quo malo nihil ingenio aduersius esse potest. Cur nã Hippocrates coitũ comitiali morbo similẽ iudicauit/ nisi quia mētẽ/ quæ sacra est percutit: tantũq; obest:

ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Siquid spermatis supra quam natura roleret/coitu pfluat/ obesse magis/ quam si quadragies tantundem sanguinis emanarit: ut non iniuria pnsi musas atque Mineruam uirgines esse uoluerint. Huc platonice illud spectat: Cum Venus musis minitaretur/ nisi sacra uenerea colerent/ se contra illas suum filium armaturam. Responderunt musae. Marti o Venus Marti talia minitare. Tuus .n. inter nos cupido non uolat. Denique natura nullum sensum longius quam tactum ab intelligentia segregauit.

Secundum monstrum est uini cibi que satietas. Quippe si uinum uel nimium uel nimis calidum uehementisque fuerit/ caput ipsum humoribus pessimisque fumis implebit. Mirro quod insanos facit ebrietas. Cibus uero nimius/ primum quidem ad stomachum in ipso coquendo omnem naturae uim reuocat. Quo fit/ ut capiti simul speculationique intendere nequeat. Deinde inepte coctus multis & crassis uaporibus humoribusque acie mentis obrundit. Quin etiam si satis coquatur/ tamen ut Galienus ait/ animus adipe & sanguine suffocatus celeste aliquid peruidere non potest. Tertium denique monstrum est/ ad multam noctem/ praesertim post cenam frequentius uigilare: unde etiam post ortum solis dormire cogaris: quoniam uero in hoc errant/ falluntque studiosi permulti: ideo quod tui ingenio noceat/ latius explicabo: atque rationes septem praecipuas afferam: Primam ab ipso celo: Secundam ab elementis: Tertiam ab humoribus: Quartam ab ordine rerum: Quintam a natura stomachi: Sextam a spiritibus: Septimam a phantasia deductam. Principio tres planetae quemadmodum in superioribus dicebamus contemplationi & eloquentiae maxime fauent: Sol/ Venus/ atque Mercurius. Hi uero paribus ferme passibus concurrentes/ aduenire nocte nos fugiunt. Die uero uel propinquante/ uel iam surgente resurgunt/ nosque reuifunt. Post uero solis ortum in plagam caeli duodecimam: quae carceri tenebrisque ab astronomis assignatur: reperire tradunt. Ergo non qui uel nocte quando nos fugiunt/ uel die post solis ortum/ quando carceris tenebraeque domum intrant: sed qui uel prope modum perentibus ortum/ uel iam surgentibus ad contemplandum scribit

dumque ipsi quoque consurgunt/ii soli acutissime speculantur/& eloquentissime inuenta sua scribunt/atque componunt. Ratio secunda scilicet ab elementis est talis. Oriente sole mouetur aer/renuatque & claret: occidere uero contra. Sanguis autem & spiritus motu qualitateque aeris circumfusi naturaque similis sequi necessario compelluntur. Tertia ratioque ab humoribus ducitur/est eiusmodi. In aurora mouetur sanguis/& regnat/motuque renuat/ & calescit/& claret. Spiritus uero sanguinem sequi imitarique solent. Verum accedere nocte melancholia illa crassior & frigidior/atque pituita dominantur: quae spiritus ad speculandum ineptissimos proculdubio reddunt. Quarta ratio/ quae trahitur ab ordine rerum haec erit. Dies uigilae: nox somno tributa est: quonia cum sol uel ad emisperium nostrum accedit/uel super ipsum icedit/ radiis suis meatus corporis aperit/atque a centro ad circumferentiam humores spiritusque dilatat. Quod quidem ad uigiliam actionesque excitat atque conducit: contra uero/ quando recedit/omnia coartantur: Quod naturali quodam ordine inuitat ad somnum: maxime post tertiam aut quartam noctis partem. Quisquis igitur mane quidem dormitat/ quando sol mundusque excitat: ad multam uero noctem uigilat/ quando natura dormire iam & a laboribus quiescere iubet/ hic absque dubio cum ordini uniuersum sibi ipsi repugnant: dum contrariis simul motibus perturbatur atque distrahitur. Sane dum ab uniuerso mouetur ad extrema/ ipse se se mouet ad intima. Atque contra: dum ab uniuerso ad intima retrahitur/ ipse se interim retrahit ad extrema. Ergo peruerso ordinemotibusque contrariis/ tum corpus totum/ tum spiritus ingeniumque prorsus labefactatur. Quinto loco a natura stomachi in hunc modum argumentamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione/ apertis poris admodum dilataitur: euolantibusque spiritibus radem ualde debilitatur. Igitur subeunte nocte nouam spirituum copiam exigat quae foueatur. Quapropter quicumque eo tempore contemplationes longas/& difficiles ichoat/ ipsos ad caput spiritus retrahere nititur. Hi uero distracti/ neque stomacho satis/ neque capiti faciunt. Maxime

uero nocet/ si post cenam lucubrantes diu eiusmodi studiis atten-
tius incumbamus. Pluribus enim tunc ad concoquendum cibum spiritibus multoque calore stomachus indiget. Hæc uero duo lucubratione studioque tali diuertuntur ad caput. Quo fit/ ut neque cerebro/ neque stomacho suppetant. Adde quod caput ob eiusmodi motum crassificationibus cibi repleatur aponibus. Atque cibus in stomacho a calore & spiritu destitutus crudescit/ & putret. Vnde rursus caput oppletur/ & lædit. Denique matutinis horis/ quando surgendum est/ ut extremis omnibus somno retentis singula membra purgentur/ tunc id quod pessimum est/ qui nocte lucubrando concoctionem penitus interruperat: idem dormiendo mane excrementorum expulsionem diutius impedire compellitur. Quod quidem tam ingenio quam corpori medici omnes obesse quam plurimum arbitrantur. Merito ergo qui nocte contra naturam pro die/ atque conuerso: die rursus pro nocte utuntur tanquam nocturnæ/ uel etiam in hoc uel inuiti nocturnas imitantur: ut quemadmodum illis sub solis lumine caligant oculi: ita & iis mentis acies sub ueritatis splendore caliget. Sexto loco a spiritibus idem ita probatur. Spiritus fatigatione diurna: præsertim subtilissimi quique denique resoluuntur. Nocte igitur pauci crassique supersunt litterarum studiis ineptissimi: ut non aliter mantis horum frenum alis ingenium uolare possit: quam uespertilioes atque bubones. Contra uero post somnum inane spiritibus recreatis/ membrisque adeo corroboratis/ ut minimo spiritu amuniculo egeant/ multi subtileque spiritus adsunt: qui cerebro seruiant: atque expeditius obsequium possunt in membris fouendis regendisque parum admodum occupati. Postremo septima ratio/ sic a phantasie natura deducitur. Phantasia siue imaginatio siue cogitatio seu quouis alio nomine nuncupanda uidetur multis/ longis/ contrariis inuigilando imaginibus/ cogitationibus/ curisque distrahi et atque turbatur. Quæ quidem distractio perturbatioque sequenti contemplationi/ tranquillam serenamque mentem penitus postulanti nimium contraria est. Sola uero nocturna quiete agitatio illa sedatur tandem atque pacatur. Igitur accedente quidem nocte sæpe turbata mens: recedente uero ut plurimum mens tranquilla ad

studia nos conferimus. Quicūq; uero mente nimium agitata res
iplas iudicare conant; ii nō aliter q̄ illi qui uertiginem pariunt;
omnia uerti putāt: (ut Plato inquit) cū ipsi uerrant. Quāobrē sci
te Aristoteles in economicis iubet ante lucē surgere: asseritq; id &
ad corporis sanitatē: & ad philosophiē studia pdesse q̄ plurimū.
Sed hoc ita accipiendū est/ ut cita & modica cōna marutinā crudi
tatē diligētissime deuitemus. Deniq; sacer ille uates Dauid omni
potentis ruba dei/ nūq; dicit uespere/ sed mane semp atq; dilucu
lo in deum suū canendū se cithara psalmisq; surgere. Surgere qui
dem mēre/ ea hora omnino debemus. Mox etiā corpore: si modo
id cōmode fieri possit.

Quæ sit hora inchoandis studiis oportunior:
quis ue continuandi modus.

e X iis quæ in superioribus disputata sūt: ferme iam satis cō
stat/ oportune nostræ nos studia exordini: uel statim orien
te sole: uel hora una saltē uel duabus ad sūmum ante solis exor
tum. Sed anteq̄ e lecto surgas/ perfica parūper suauiterq; palmis
corpus totū primo. Deinde caput unguibus/ sed id paulo leuius.
Hac in re te Hippocrates amoneat. Nam frictione inquit si uehe
mens sit/ durari corpus: Si leuis/ molliiri: si multa/ minui: si modi
ca/ impleri. Cum e lecto surrexeris/ noli subitæ lectioni meditatio
niq; prorsus incūbere. Sed saltē horę dimidium cūlibet expurga
tioni cōcedito. Mox meditationi accingere diligēter: quā ad ho
ram circiter unā pro uiribus progabis. Deinde remittēs parūper
mentis intentionē: atq; intrem eburneo pectine diligēter & ino
derate pectes caput a fronte ceruicem uersus quadragies pectine
ducto. Tum ceruicē panno asperiori perfica. Demū reuersus ad
meditādum/ duas insup horas aut saltē horam unā studio dedi
cato. Produci uero nōnunq; studia possūt/ sed aliquāta interdū
intermissione facta/ ad horā usq; meridianā. Quin etiā interdum

quis raro nisi cibū interim cogamur assumere post meridiē circiter
horas duas. Sol. n. circa ortū porēs ē: porēs & i medio celdū plaga
quoq; illa celi quæ mediū p̄xime sequit̄: quā nonam astro nōm
uocat̄ & sapientie domū. Sol maxime gaudet: quoniam uero poetę
oēs Phēbū musarū sciētiarūq; ducē esse uolūt: merito siqd̄ alius
excogitandū est: his horis potissimū cogite: si causa quarendā
horis eisdē Phēbo duce querant̄. Reliquæ. n. horæ ueteribus alie
nisq; legendis: potius q̄ nouis p̄priisq; excogitandis accomoda
re uident̄. Semp̄ aut̄ meminisse debemus qualibet hora semel sal
tem paulisper remittēdā esse mentis intencionē. Cū. n. ob intēti
onem eiusmodi spūs resoluant̄: merito si nunq̄ cesses rendere len
tus eris. Dū laboras animo: interim corpore cōq̄esce. Mala est de
fatigatio corporis: peior animi: utriusq; simul pessima: oppositis
hominē moribus simul distrahēs: uitāq; disperdēs. Deniq; haud
ulterius meditatio p̄cedat q̄ uoluptas. Porius uero circa.

Quomodo sit uitanda pituita

o Perepreiū fore uideretur: quānoxia litteraris esse diximus
reperere breuiter: atq; remedia singulis adhibere. Ergo ne
pituita nimis augeatur: exercitatione quotidie stomacho ferme
uacuo bis utendum: nunq̄ tamen laboriosa: ne acuti spiritus dis
soluantur: excrementa diligentissime ab omnibus meatibus expur
ganda. Sordes a corporis totius: cute: capitis: p̄cipue tum lorio
ne tum frictione penitus abstergendæ. Viranda alimēta frigida
nimium: atq; nisi obstiterint attrahilis: etiam humida: & omnino
quæ pinguis: uisulēta: uisloosa: uiscosa: glutinosaq; sint: uel quæ fa
cile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel ætate sit: frigi
dus: aut dimittēdus omnino: aut certe mittehdus: aquę potus.
Moderatus cibus: sit oporere: sed potio moderatior. Habitatio
alta a graui nubiloq; aere remotissima. Tū ignis: tum calidi odo
ris usu humiditas expellēda: Prohibēdū frigus a capite: maxime

uero ceruice atq; pedibus: Multū. n. obest ingenio. Prodest moderatus usus aromaturū ī frigidioribus epulis: nucis inulcare præferim & cīnamomi & croci: Zinziberis quoq; conditi manē stomacho uacuo: quod sensibus etiā & memoriæ maxime prodest.

Qua ratione uitanda sit atra bilis.

e Ximā uero illā quam ī superioribus detestabamur atrā bilem hæc augēt: Crassū turbidūq; uinū/præcipue nigrū. Cibi duri/sicci/salvi/acres/acuti/uereres/usti/assii/fricti/carnes bouis & leporis: caseus uetus: balsamēta: legumina: præcipue faba: lētīcula: melōgia: eruca: brassica: sinapis: radícula: alliū: cepa: porrū: mora: caniorē: & quæcūq; calefaciūt uel frigefaciunt simul atq; desiccant & oīa nigra. Ita: timor: misericordia: dolor: oriū: solitudo: & quæcūq; uisū & olfarū auditūq; offēdūt: oīum uero: maxime renebrē. Præterea exsiccatio corporis nimia/siue lōgis nara uigiliis/siue multa mentis agitatione/uel cura/seu frequenti coitu: usūq; rerū calidarū multū atq; siccarum: seu imoderata quadā deiectione atq; purgatione/uel exercitatione laboriosa/uel inedia/siti/calore/uel sicciore uēto/uel frigore. Cū uero bilis atra semp siccissima sit/frigida quoq; licet nō eque/huic certe resistendū est/rebus quidē modice calidis: humidis uero q̄ maxime. Cibis elixis assidue: qui coquātur facile: & subtilē gignāt sanguinem atq; clarissimum. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeat: perinde atq; bilis atræ/epulę cīnamomo & croco & sandalis cōdianē. Cōferunt semina peponis: atq; cucumeris/ & pinei nuclei abluti. Cōueniūt lacticia omnia: lac: caseus recēs: amigdalæ dulces. Conueniūt carnes auiū: & pullorum gallinaceorū: quadrupedum uel lactentū: oua sorbilia maxime: & ex mēbris animalīū cerebē lū: dulcia mala: pyra: psica: pepones: pruna damascena: atq; similia: Cucurbita nite cocra: herbe humidæ/non uiscosæ: Cerasia uero ficus: uuas minime laudo. Nauseam uero & sarietarē ualde dete

stor. Nihil aut aduersus hanc pestem ualentius est quam uinum leue/clarum/suaue odorum/ad spiritus preteris perspicuos generandos aprissimum. Nam ut Platoni & Aristoteli placet/hic humor/hoc uino non aliter mollescit atque dulcescit & claret/ quam uel lupini aqua perfusa/uel ferrum flammis accensum. Verum quantum eius usus spiritibus & ingenio prodest/tantum nocet abusus. Preterea infundere aurum uel argentum maxime ignitum/eorumque folia in poculis uel in ipso iure prodesse/consentaneum est: atque aureo uel argenteo uasculo bibere/cibosque sumere. Item purile est/si saepe stomacho uacuo liquiritie succus deglutiat: Succus quoque punici pomi dulcis: atque dulcis arancei. Conducunt non mediocriter suaues odores/temperari maxime: at si regnat frigus/ad calidum declinantes: sin dominetur calor/uergentes ad frigidum. Temperandi sunt igitur ex rosas: uiolis: myrto: caphora: sandalis: aqua rosacea: quae frigida sunt. Rursus ex cinamomo: citro: aranceo: garofilis: meta: melissa: croco: ligno aloe: ambra: musco: quae calida. Veni flores persunt imprimis & folia citri/sive arancei/odoraque poma: sed maxime uinum. Odores eiusmodi prout cuique conuenit: & naribus hauriendi sunt/ & pectori atque stomacho admouendi. Odores uero calidos multum siccosque si soli fuerint & continui/non probamus. Tenendus ore iacintus qui animum uehementer exhilarat. Hieroboranum quoque. i. sciarea siluestris tum cibo tum odore confert. Buglossa rursus: borrago: melissa: horumque trium aqua. Rursus lactuca: endiuia: uua passula: lac amygdalinum mensse familiarissima esse debet. Fugendus aer/aut feruens/aut glacialis nimium/aut nubilus. Sed aer temperatus serenisque liberrime admittendus. Mercurius/Pythagoras/Plato iubet/disonantem animum uel merentem cithara cantumque tam constanti quam coccino componere simul atque erigere. Dauid autem poeta sacer psalterio psalmisque Saulem ab insania liberabat. Ego etiam si modo infima licet componere sumis/ quantum aduersus atrebilis amaritudinem dulcedo lyrae cantusque ualeat/domi frequenter experior. Laudamus frequentem aspectum aquae nidae: uiridis: rubei uel coloris:

horrorum: nemonūq; usum: deambulationē secus flumina/ perq;
amēna prata suauem: equitationem quoq; gestationem / nauiga-
tionemq; lenē ualde probamus. Sed uarietatē imprimis / facileq;
occupationes / diuersaq; negocia non molesta: assiduā hominum
gratiosorum consuetudinem.

Cura stomachi.

f Equitur ut curam stomachi diligentissimā habeamus: ne
nauseam cruditatē ue adducat unq; satietas / caputq; offen-
dat. Bis cibus quotidie sūmendus est / & modicus atq; leuis cin-
namomo / mace / nuce muscata moderate cōditus. Sēp tamē siccus
cibus pōdere alimēta mollia potūq; exsuper: nisi forte atre bilis
siccitatē admodū uereamur. Famē (si cōmode fieri potest) cibus /
siti porus expectet. Auiditas utriusq; supsit mēse. Fastidiū & sa-
turitas pcul absint. Abstinentiū ab his quæ ob nimiam humiditatē
uel uirulētā & unctā uiscosāq; materiā stomachū relaxādo debili-
rāt: uel etiā frigida aut calidissima sunt: aut propter duritiā egre
coquūtur. Et quæ talia sunt / ut diu post mensam palato saporem
reddant molestiorē: siue inflent: siue caput multis uaporibus im-
pleant. Ab omnibus imprimis quæ facile uel extra aluum / uel in
aluo putrescāt. Dulces sapes / aut acres si soli sint / nullo pacto
probamus. Sed dulces acri quodam uel acuto uel sicco uolumus
temperari. Mastix & menta sicc. : saluia recens: uue passulæ: cido-
nia poma cocta / cōdita sacharo: cicorea: rosa: corallus: Lotus cap-
paris & aceto cōditus stomacho amicissima sunt. Mala præterea
punica sapore inter acidum dulcēq; medio: & omnino quacūq;
moderate arida sunt & aliquantulum austera: quæ medici stipti-
ca uocant: siue quæ aliq̄tum acuta sunt uel salsa / uel aromatica.
Mirobalani autem omnia superant. Vinum quoq; rubeum po-
tius q̄ album sapore quasi paululum subamaro: ac nisi caliditas
uel destillatio aliret postulauerit optimum erit merum bibitum

paularim. Omnino autē liquidiores epulę prius sūmenda q̄ duriores. Sumpto uero cibo/conuenit coriandrum/pomumq; cidonium cōditū sacharo: mala punica/ & pyra austera/ nespilę quoq; & persica sicca atq; similia. Mandere uero oportet/ antequā deglutiantur singula exactissime. Fouendus stomachus/ si oportet extrinsecus/ mastice/ rosa/ mēta/ corallo. Cauēdū ne post cibū/ duabus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili: uel lectioni sedulo incumbamus. Necessarię forsan erunt horę uacationis quatuor: si cibus porus uel uberior fuerit: aut cibus durior. Malum est cibo/poru uel uentrem extēdere: Pessimum/ stomacho sic extento difficilia cogitare. Aut igitur nutrimentum sūme leuissimum/ aut sumpto/ uaca/ donec quasi cōcoxeris. Neque dormiendum post cibum meridie/ nisi maxima cogat necessitas. Atque id quidem non prius q̄ horas duas uigilauerimus. Nocte tamen sūpra cēna/ hora ut uidetur una uigilię sufficit. Coitus stomacho pestilens: pręsertim si uel saturo statim/ uel ex uriente cōcumbas. Ocio meret stomachus: exercitatione gaudet: nisi dū cibo sit plenus. Sumpto cibo statim modice deambulandum: mox uero sedendum.

De his quę fouent mēbra pręcipua uires spiritus.

¶ Ed iam Pręstare uidetur/ ut nonnulla ex medicorum officina in medium producamus: quę stomachi/ cordis/ cerebri/ spirituum ingenii/ uires uel seruent integras/ uel restituant: ac si uel pituita uel atra bilis excreseat: uel immineat nausea/ longe propellant. Omnes sine cōtrouerfia medici cōsenserunt: nihil esse salutarius riniaca: fouendis confirmandisq; tum singulis mēbris & uiribus/ tum spiritibus atque ingenio. Huius igitur iprius utemur drachma dimidia/ aut saltē drachmę tertia parte bis. qualibet edomada hyeme & autūno: sed estare/ atque uere semel/ uel sola/ uel si placet frigidis humidisq; tēponibus cum pauculo

b iii

mero claro/suauiter: remponibus uero calidis/siccisq; prefertim si natura uel gras sit calidior/cum aquæ rosaceæ duabus uncis aut tribus: stomacho scilicet uacuo/sex aut septem horis ante cibum. Si ririaca desit/dabimus mitridatum: Sed ubi ririacam mitridatū uesumimus/ eo die ab omni re calida penitus abstinendū: ac si æstas aut uer fuerit/ frigidis est utendum. Secundo uero loco eadem in causa probatur ab omnibus aloem rite electa atq; lota. Summi mirbalanorum chebularū drachmas duas: rosarum purpurearum/ sandali rubei/ emblicorum/ cinnamomi/ croci/ corticis pomi citri/ ^{radix ex amonia} beem/ melissæ/ idest citrariæ/ singulorum drachmam unam: aloes electæ riteq; ablutæ drachmas duodecim. Ex his confice pilulas optimo mero. Quibus ebdomada qualibet semel utaris diluculo: eo scilicet potdere: quod naturæ tuæ conueniat. Aestate qdē cū aqua rosacea: alias uero eū uino. Quibus aut diebus neq; ririacā neq; pilulas assumes/ utere cōfectione eiusmodi mane atq; uespere duabus/ aut tribus ante cibum horis. Summe cinnami electissimi drachmas quatuor: chebularum mirbalanorū duas: & rotidem emblicarum/ croci/ rosarum purpurearum drachmam dimidiam: sandalorū rubrorū drachmas duas: corallorūq; similiū drachmā unam: Sachari albißimi quātū satis est. Funde sacharum aqua rosacea atq; succo citri uel limonum/ æqualibus uidelicet portionibus. Coque suauiter. Deinde adde musci tertiam drachmæ partē/ atq; ambre tantūdem. Demum confice bolos solidos/ quos morsulos uulgo nominant/ auroq; inuolue. Tria hæc ipsi eo usu quo præscripsimus experti sumus/ ririacā & aloem ita (ut diximus) reperatam/ cōfectionēq; illam singulis conferre mēbris/ & uiribus & spiritibus: acuere sensus/ atq; ingenium: memoriam cōfirmare: Pituitā quoq; & bilem/ atq; attram bilē illis pilulis facile uel educi/ uel emēdari. Præterea grati cuiuslibet/ & naturæ tria quæ diximus familiarissima iudicantur.

Medicinæ contra pituitam.

¶ I aduersus exundantem pituitā acrius pugnandum fue-
rit/pilulas aurora ex hierapicra Galieni: uel quas Mesues
elefanginas nominat/dabimus. s. quot & quotiens oportuerit/
uel etiam in robustiore natura pilulas ex hiera atq; trociscis aga-
rici pari portione compositas: semper uero cū melle rosaceo liqui-
do atq; oximelle: aquaq; maratri. i. feniculi. Qui certe syrupus ī
pituita digerenda etiā ante pilulas atq; post eas maxime pdest.
Si una cū pituita ceteri quoq; humores turbent/pilulis ex reubar-
baro Mesues/uel pilulis quę sine quibus a posterioribus nuncu-
pātur/opportune purgabimus. Omnē uero uehemētē repentināq;
deiectionē purgationēq; penitus derestamus. Nā stomachū corq;
debilitat: spiritus multos exhaurit: cōfundit humores: spiritus
fumis humorum fuscis obtenebrat.

Destillatio.

¶ Bi caput propter pituitā destillationibus fluctuat: quan-
doq; hora somni aliquot ex pilulis quas modo descrip-
simus/ dabimus. Iubebimus præterea ea hora & aliis thus sæpe
mādere. Nam mirifice destillationibus & sensibus omnibus me-
moriamq; succurrit. Rursus muscata nux & ririaca ore retenta pro-
batur. Maiorana quoq; quam amaracū nominant/ uel eius aqua
admota naribus uel infusa. Post cibū uero alimentorum fumos
coriandro cidoneisq; cohercebimus.

Dolor capitis.

¶ I caput sepe doleat humore grauatum frigido/ prætér illa
quæ narrauimus/ cōfectionem illam quam diambra no-
mināt uel diacori uel plisarchoricō tenere ore iubebimus. Quin
etiam masticem sæpe mandere. Præterea linire frontem/ tempora/

cerviçæ/maioranæ/feniculi/rutæ foliis una cum oleo rosaceo run-
lis. Similiter aloë/aceto/oleo aquaq; rosaceis perfecte dilura.

De Cura uisus.

u Bi oculi caligant/neq; rubent/ramen neq; aliud præben-
t ullum caloris indicium/ tunc sane collirium ex aqua fe-
niculi/maioranæ/celidoniæ/ rutæ/ adhibito croco & antimonio
confert. Sed aqua eiusmodi prius densiori pāno est exprimēda.
Nihil ramen admoueas oculis/ nisi antea pilulis lucis sape pur-
gaueris. At si caligantes oculi rubeant: subito pilulis ex fumo
terre compositis purga. Mox collirium ex aqua rosacea & sacha-
ro prodest. Nonnunquā uero albumine oui/tutia/ lacte adiectis
q̄primum opitulatur. Omnino autem quotidianus usus mara-
tri uisum seruat & acuit. Semen quidem eius frequenter ore tene-
re oportet/ folia uero comedere. Trifera minor a Mesue descripta
optima est. Optimum quotidie uacuo stomacho mirbalanum
chebulam conditam summere: atque cum ea non nihil panis ex
sacharo/maratroq; in puluerem ducto compositi. Quod insuper
ingenio mirūimmodum /ac producendæ uitæ prodest. Eufagiæ
quinetiam usus oculis est singulare præsidium. In omni uel dolo-
re capitis uel caligine oculorum diuertendi sunt retro uapores/
frictionibus cucurbitulisq; Ac si calor i causa sit/ sanguisq; abun-
det/hirudines ceruici & humeris adhibebimus.

De Gustu instaurando.

l Tomachus sepe litterarū studiosis gustū fere oēm amittit:
si id pituitæ uitio icidit/quod acidus oris sapor/uel saliuā
multa & glutinosior idicat/postq; aluum subduxeris medicinis
quas supra narrauimus/ aromatico rosaceo utere. s. sacharo rosa-
ceo mixto/melle quoq; rosaceo cū cīnamo. Solo etiā uel zinzibe

re cōdita: uel mēte syrupo: Sed īprimis ririaca. Sin aut bilis copia
forte cōtingit/ quod qdē os amarū ostendere solet/ similiter post
purgationē ex aloe sicut diximus preparata/ uel reubarbaro/ assū
me uel triasandalū uel oxizacharā & sacharo aceto albo & uino
actionis punici mali cōpositā. Vel psica/ pyra ue/ siue cōdita/ siue sy
rupō cōfecta: sicut Mesues docet: uel nostrā eiusmodi cōfectionē
gustui saluberrimā. Sūme sachari rosacei uncias quatuor: diamare
nari uncias duas: diacitonitē rārundē. s. uncias duas: mirobala
norū chebularū semūciā: emblicarū tantū dē: Sandali rubei coralli
rubri utronūq; æque drachmā dimidiā. Fūde insup iuleb ex succo
citri uel limonis tres uncias aut duas. Quod si stomachus debi
lis ē & frigidus/ adice duas cīnami drachmas. His ante cibū dua
bus horis utendū. Nauseā sēp ab utroq; narā humore/ tollit diaci
toniten: & usus capparis cū aceto. Itē potus modicus ieiuno sto
macho albi aceri rosacei/ si duplo sachari pōdere misceat. Rursus
mēte syrupus atq; absinthii. Itē mēta uel aceto cōdita/ uel acido
mali punici succo diluta.

De exacta atq; bilis cura.

u Erum missa hęc tanquā leuiores iam faciamus: atque ad id
quod periculosissimum ē reuertamur scilicet ad atrā bilem:
quæ quotiēs abūdat & furit: cum corpus totū/ tum uel maxime
spiritum quasi quoddam istrumētum ingenii ipsumq; ingenium
& iudiciū labefactat. Primū in ea curanda præceptū sit ut docuit
Galenus/ ne repēte illā educere cōtendamus: ne forte parte eius
liqidiore subtilioreq; subducta residuū dēsius admodū sicciusq;
resideat: sed paulatim molliat digeraq; pariter atq; educaat. Secū
dū ut iterim tā cibis humidioribus q̄ lauacris dulcibus & modi
cis unguētisq; similibus caput & corpus totū ad sūmū p̄uinbus
humectetur: ea tamen cautione ne uel destillatio imitetur/ uel de
struat stomachus aut iecur/ uel mearus corporis obstruat. Tertiū

uero/ & id quidem maxime necessarium/ ut continue cor fouea-
tur roboreturq; rebus congruis partim intus acceptis/ partim ex-
tra pectori/ nanibus ue adhibitis. Aspiciantur quoq; & audiantur:
odorentur & cogitentur assidue quæ oblectent: Contraria uero
longius arceantur.

De syrupis.

m Vltra quidem a multis aduersus hunc humorem compo-
sita sunt. Ego autem impræsentia tria quædam remedio-
rum genera e plurimis afferam electissima omniū atq; tutissima/
accepta primum a priscis/ deinde a recentioribus confirmata/ in-
terdum etiam a nobis ad usum nostrum accommodata. In primo
est syrupi optimi compositio. In secundo pilulæ probatissimæ. In
tertio electuaria saluberrima. His tribus oportune adhibitis me-
lancolicus humor molliet & digeriet atq; soluitur: spiritus acuiunt/
& illustrantur: fouetur ingenium: memoria confirmatur. Syrupus
est huiusmodi. Sume boraginis/ buglossæ/ florumq; utriusq; me-
lissæ/ capillorum ueneris/ endiuia/ uiolatum/ cuscutæ/ polipodii/
senæ/ epithimi: singulorum q̄rum manu capitur. Pruna damaſce-
na numero uiginti: odora poma numero decē: passulanū unciam
unam: liquiritiæ unciam dimidiam: cīnami/ sandali rubri/ corticū
citri/ singulorum drachmas tres: croci drachmam dimidiam: Co-
quantur in aqua omnia præter epithimū & aromata/ donec pars
tertia consumatur. Decoctio expressa post/ cum saccharo iterum &
epithimo moderate coquatur. Postremo infundantur aromata
scilicet cīnamum atq; crocus. Huius syrupi aurora calefacti unciæ
tres bibantur/ simulq; unciæ duę aut tres aque buglossæ: atq; una
cum his ex sequentibus pilulis accipi debent duæ saltem/ ac plu-
res prout cuiq; conuenit: eo scilicet pacto/ ut alius quotidie pau-
lum moueatur.

De Pilulis.

Pilularum uero quod ad propositum spectat: duo sunt genera: alie delicatis congruunt: robustioribus alie. Prime autem siue magicæ nominari possunt: partim magorum imitatio ne: partim nostra inuentione: sub ipso iouis uenerisq; influxu compositæ: quæ pituitam: bilē: atram bilem educunt absq; molestia: singula membra corroborant: spiritus acuunt & illuminant. Ita eos dilatant: ne constricti mestitiam pariant: sed dilatazione & lumine gaudeant. Ita rursus stabiliunt: ne extensione nimia euanescant. Sume igitur auri grana duodecim: maxime foliorum eius si pura sint: rutis: myrtæ: croci: ligni aloes: cinnami: corticis citri: melissæ: serici crudi: coccinei: mēta: been albi: been rubei: singulorum drachmā dimidiam: rosarum purpurearum: sandali rubri: coralli rubri: mirbalanorum trium scilicet emblicarum: chebularum: indarum: singulorum drachmā unam: aloes rite ablute tantūdem quod cunctorum pondus. Confice pilulas mero quod electissimo. Secuntur pilule ad soluendam melancoliam aliquāto ualidiores: uerūtamē minime uiolente. Sume peoniæ: myrtæ: sticados arabici: melissæ: rutis: croci: mirbalanorum trium scilicet emblicarum: chebularum: indarum: rosarum: singulorum drachmam unā. Troiscorum agarici: polipodii: epithimi: senæ: lapidis lazuli: loti rite & præparati. Lapidis armeni affecti similiter: drachmas tres: singulorum. Aloes lotæ uncias duas uino perfecto pilulas conflat. Si cum melācolia manifesta caliditas dominetur: quæ in hac compositione sunt frigida: ad tertiam insuper ponderis sui partem augenda erunt. Has pilulas ut litterarum studiosis conuenit: grecorum: latinorum: arabumq; imitatione composui. Nolui uero fortiora miscere. Quale ueratrum: quo Camædes Phanaticus utebatur. Viris enim litteratis tantum uel paulo firmioribus consulo: quibus nihil pestilētius est quod uiolētia. Ideo prætermisi pilulas indas: lapidisq; lazuli uel armeni notas: & quam compositionem hieralogodion appellant. Si deniq; decet simpliciorē compositionē inferere: qua ego fa

miliarius uror. Summe aloes lotæ unciam unam: miobalanonũ emblicarum atque chebularum/ utriusq; pariter drachmas duas: mastice drachmas duas: duas quoq; rosarũ præsertim purpurearum confice pilulas uino. Proinde pilulis aut iis/ aut illis/ ex iis scilicet quas probauimus: nemo unquã solis uti debet: ne forte nimium exsiccetur. Quod quidem in melancolia pessimum est: immo uel una cum syrupo: quem securi partim Mesuem/ partim Gentilem Fulginatam supra descripsimus: uel cum uini odori leuiscia uncia una siue duabus/ siue tribus/ ut cuiq; conuenit: Aut cum aqua melis & passularum atque liquiritiæ. Aut sicubi caliditas dominatur/ cum iuleb uiolaceo/ aquaq; uiolacea. Omnino autem consulo litteratis/ quicũq; ad arram bilem sunt proniores/ ut hac purgatione bis quolibet anno/ uere scilicet autũnoq; utantur: diebus quindecim continuis uel uiginti: pilulis scilicet cum syrupo atque similibus. Quicũq; uero paulo minus huic morbo obnoxii sunt/ sat habebũt/ si pilulas primas aut ultimas toto anno summãt/ semel edomada qualibet: æstate quidẽ cum iuleb ut diximus: alias uero cum uino.

De Medicina liquida.

m Eminisse uero oportet/ ubi maximũ in exsiccatione periculum imminet: purgare tamẽ necessitas cogit/ opere prærium esse pilulas intermittere: atq; i ipso syrupo uel simili quadã decoctione/ facta in aqua buglosse/ quando purgandum est/ interdũ infundere diasenẽ uel diachatholiconis uel triphere psice unciam unã aut saltem dimidiam. Quod si uel corpus robustius sit/ uel æstrior & durior aluus/ addere electuari hamech drachmã unã aut duas. Vtilis quoq; hic est cõfecta cassia: utilior manna. Nec oĩ melãcolię species cõueniũt: sed illi maxime quæ adustione erant. Sin aut melãcolia naturalis sit/ conueniunt qdem: uerũ præcipue si in syrupo addatur polipodii portio dupla uel tripla: similiter

liquiritiæ: crociq; & passularum. Item medicina addantur mellis
rosacei liquidi uncia duæ. Quotiens uero syrupus sūmēdus sit/
in superioribus diximus. Sed medicina cum ipso ter uiginti die
bus sūmenda erit. Verū si melācolicus nullus humor appareat:
tantum uero cōplexio melancolica/ scilicet frigida mēbrorū qua
litas atq; sicca/ memento ducere aluū / uel mittere sanguinē mini
me expedire. Sed reliqua dūtaxat facere/ quæ uel diximus/ uel di
cemus. Præsertim quæcunq; ad corpus pertinent mediocriter cale
faciendū atq; magnopere humectandū/ spiritusq; quoad fieri po
rest illuminādos/ fouendaq; mēbra. Vbi uero ipse atre bilis hu
mor exundat/ non madefacimus tantum corpus atq; humorem/
sed etiam soluimus aluū ea cautione qua diximus: Nunquā ue
ro uehemēter. Siquidē Plato ī Timeo nos monet diuturnū mor
bū/ qualis est melācolicus/ nō esse nimis ualentibus medicamen
tis atq; molestis pharmacis irritandū.

De Sanguinis missione.

¶ Vnt nonnulli in sanguine mittēdo audaciores/ quos me
dici sapientes admodum derestātur. Nam sanguis est atre
bilis temperamentum: spiritus fomes: uite thesaurus. Solum uo
ro ubi abundātiā sanguinis indicat/ uel profusior risus/ auda
ciaq; cōfidētia multa/ uel color rubens uenarūq; tumor/ mitte
re sanguinem litteratis quando res postulat debemus e uena lie
nis sinistri brachii/ lara quadā incisione/ quatuor uncias mane/
uel pere totidem. Deinde paucos post dies/ saltem septem/ ad sum
mū quatuordecim/ cum frictione quadā asperiore/ cum admo
tis hirudinibus/ quas sanguisugas nominant/ mariscas irritare:
ut sanguinis uncie tres aut quatuor inde distillēt. Hæc ambo ro
bustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uero/ si ne
cessitas postulat mariscas solum sicut docuimus irritare. Sed neq;
uentrem medicinis soluere/ neque mittere sanguinem licet: nisi

prius clysteribus pinguibus molliibusq; lenieris . Atq; hoc sit in
melancholica natura comune præceptum: dandam esse operam ut si
oportuerit/ eiusmodi clysteribus frequentatis uenter inferior lu
bricus semper sit atq; purgatus.

De Electuariis

¶ Equuntur electuaria: ex quibus laudo equidē quod Rasis
exilarans appellauit. Præterea quę in libro de uiribus cor
dis Auicenna cōponit. Sed multo magis quod Mesues ita cōscri
bit. Sūme crudum sericum colore coccineo nuper tinctum/ ponde
re libram unam . Id merge succo pomorum dulcium & suauiter
redolentium: atq; succo buglossæ/ aquaq; rosacea/ singulorum li
bra una/ post quatuor & uiginti horas/ totū id coque suauiter/ do
nec aqua rubeat . Deinde extrahe sericum/ atq; insuper exprime
diligenter. Infunde mox sachari candidissimi cētum & quinqu
aginta drachmas: coque rursus donec quasi mel spissetur: Amoue
tunc ab igne: Atq; infundo dū caler/ ambraē crudæ diligenter cōci
se drachmas sex: & ut liquecat ambra permitte. Postremo adde
his puluerē eiusmodi. Summe ligni aloes crudi: cinnami: utriusq;
ęque sex drachmas. Lapidis lazuli rite abluti/ drachmas tres decē.
Vnionū. i. albarū margaritarū drachmas duas. Auri ueri drachmā
unam. Musci electi partē drachmæ dimidiā. Danē ex eo cū uino
drachmę duę uel una mane ac uespere ante cibum tribus aut qua
tuor horis. Id mihi præceteris ualde placet. Verū tamen pbo etiā
Diamuscū Mesues dulcem: cōpositionēq; gemmarū: modo cum
aqua rosacea assūmātur. Laudarem quoq; mirifice quod est a Pe
tro Ebanensi philosopho sūmo conflatum : nisi ipsemet ex eius
imodico usu dilatarionē exalationēq; spiritūū nimiam formida
ret. Quāobrem duo quædam insuper excogitaui tutissima: atq;
ob rēparationē suā cuilibet rēpori/ ætati/ naturæ cōueniētissima:
In quibus misceū utile dulci. Quę tantū nutriūt q̄tū fouēt & roborāt.

Præterea spiritui & ingenio tantū stabiliēdo / quārum acuendo & illustrando cōueniūt. Sūme sachari rosacei uncias quatuor. Sachari una cum floribus buglossę concocci uncias duas. Corricis pomi citri sacharo cōditi unciā unā. Chebuli condire uncias duas. Cīnami electi drachmā unā. Sādālī: corallis. s. utriusq; rubri. Itē serici coccinei / crudi / concisi / croci / margaritarū / singulorū drachmā dimidiā: auri / argēti / singulorū tertiā drachmæ partē: ābræ / musci / utriusq; grana duo. Fūde oīa simul succo citri uel limonis sacharo cocti. Sequitur cōfectio altera / aliq̃to salubrior / certe multo suauior. Sūme amigdalārū dulciū quatuor uncias: nucleorū pineorū .s. ablutorum diei unius spatio: seminū cucumeris / utrorūq; pariter / uncias duas. Sachari duri quod candū. i. cādīdū uocant quatuor uncias. Sachari alterius / sed albissimi / librā unam atq; dimidiā. Funde cūcta hac aqua rosacea atq; limonis & citri: in qua extinctū fuerit ignitū aurū & argentū. Simul coque suauiter. Demū adde cinnami: been rubri: sandali rubri / coralli similis / singulorū drachmā unā. Margaritarū nitidissimarū / croci / serici / crudi / coccinei minutissime attriti / singulorū drachmā dimidiā. Auri / argēti / utriusq; grana duodecim. Iacinti / smaraddi / zafiri / carbunculi: singulorum tertiā drachmę partē. Si cui uero desunt aurum / argētū / ambra / muscus / pretiosi lapilli / cōfectiones illę etiā pdesse multū sine his poterunt. Quorum tres potissimum eligo / unam. s. Me fues / quā recēfui: duas uero nostras / quas modo descripsimus. Quo uero pacto iis utendum sit / supius satis exposuimus. Siq; autē simplicius aliqd apperatur / oibus tamē accomodatū / hic citri pomum pfecte maturum / iēgrū pfecte cōrūdat: multoq; sacharo & multo rosarum succo adhibito coquat. Coctum uero modico cinnamo / crocoq; cōdiat. Aut aromatico rosaceo utāſ sic tēparo. Summe aromatici rosacei unciā unā: Sachari rosacei: Sachari di buglossari / utriusq; uncias duas: aut similiter misceat diamuscū. Quāq; .n. duo hæc nō sint simplicia: tamē facile satis habent: Ac si caliditas timeat / diaprunis & sacharū uiolaceum adiungātur.

De nimia uigilia

f Aepe melancolicis praesertim litteratis accidere solet ut nimirum exsiccat cerebro uigiliis longis extenuentur. Quoniam uero nihil aptius bilis mala magis auget quam longa uigilia. Idcirco lo omni studio succurrendum. Ideo lactucas post cibos alios edat una cum pane modico: pauculo croco: uinum purum sorbeat post lactucam: neque ultra horam lucubrent. Cumque se dormitum conferant confectionem eiusmodi sumant. In qua seminis papaueris albi unciae duae sint. Seminis lactucae uncia una. Amomi croci. s. utriusque pars drachmae dimidia. Sachari unciae sex: Dilue & coque omnia simul syrupo papaueris. Edat huius drachmas duas: simulque non nihil syrupi papaueris gustent aut uini. Illinias eis frontem reporaque oleo ex uiolis: & ex nenufate adiecta caphora. Item lacte oleoque amigdalino atque uiolaceo. Odore croci & caphorae putaminumque dulcis mali naribus admovebis. Aceti insuper modici: sed aquae rosaceae plurimae. Sternes quoque lectum plantarum foliis frigidatum. Aures grauibas cantibus sonisque delinies. Humectabis saepe caput eiusmodi lauacris scilicet aqua in qua cocta sint frusta papaueris: lactuca: portulaca: malua: rosarum: uitis: salicis: arundinumque folia: addita camomilla. Balneis quoque dulcibus ex rebus eiusmodi saepe tibi: brachiaque saepe totum corpus est humectandum. Lac insuper bibere mixtum sacharo scilicet stomacho uacuo: si modo stomachus optime tolerauerit maxime predest. Humida haec melancolicis etiam si satis dormiant minime conferunt. Memento lac amigdalinum melae familiarissimum esse debere.

De hebetudine atque obliuione.

a Ccidit uero nonnunquam ut studiosis uel quia sedulo inclinato capite legat: scribat uel quia ocio nimio torpeat: pituita quaedam uiscosior una cum frigida nimis melancolia caput

occupās grauet/ atq; hebetes obliuiosq; efficiat. His ergo caput
exonerādū est iis remedijs/ quæ alias diximus pituitæ cōuenire.
Sin minus illa suffecerint/ ad pilulas indas & cocchias hieralogo
diōq; cōfugito. Præterea ad hierā diacoloq;ntidos. uel archigenia
uel andromaci uel theodotionis. Aut ad pilulas iudei quas Me
sues in capitulo de capitis dolore describit. Quod si natura grā
ue frigidior sit/ nec æstas obstent: post purgationem utere con
fectione illa anachardina/ quā Mesues sapientū cōfectionē noiat
ī antidotario. Rursus anacardina illa: quā in capitulo de obliuio
ne ex sērēria filii Zachariæ recēser. Da sūmo mane drachmā unā:
sed q; eā sūmit ab ira/ coitu/ ebrietate/ labore/ rebusq; calidis eo diē
prius abstinere. Hęc q; dē aduersus hebetudinē obliuionēq; ualē
tissima sūt. At uero si familiaria magis opres/ da ziziber sacharo
cōditū: sed modico thure mixtū: quod sensibus & memoriæ ma
gnope pdest/ præsertim his adiectis. s. melle anachardi/ melle che
bulatū/ aconis/ cypis/ ambra/ musco. Prodest ēr diābra/ plis/ archori
con/ diacori. Sed hęc ore diutius retinēda: nāq; bus ēr & auribus
infundēda. Odor quoq; thuris/ amaraci/ maratti/ nucis muscatę
rutę/ garofilonū pdest nō mediocriter. Memēto tamē riniacā ī his
atq; similibus quē admodum ab initio diximus: nulli unq; reme
dio postponēda. Præterea hebetibus obliuiosq; rēpora & cerui
cē unctione eijsmodi unge. Sūme olei sambucini uncia unā/ olei
deben uncias duas/ euforbiū uncia dimidiā/ castorei quoq; tantū
dē. Perfricabis brachia/ crura/ ceruicēq; uehemēter. Ac si opus fue
rit ceruici cucurbitulas admoñebis. Verticē præterea capitis ama
raco/ thure/ nucemuscata runsis operies atque fouebis.

Corporeū qdē spūm curas/ Incorporeū uero cole: ueritatem deniq;
uenerate. Primū medicina præstat: Secūdū disciplina moralis: Ter
tium uero religio.

I homines ueritatis cupidi tanta medicorū diligentia cor
poreū spiritum curare debent: ne forte omnino neglectus

uel impedimēto sit/ uel inepte seruiat querētibz ueritatem: multo
pculdubio diligētius incorporeū spūm. i. intellectū ipsū discipli
næ moralis institutis colere decet/ quo solo ueritas ipsa cū sit in
corporea capiē. Nefas. n. est solū animi seruū. i. corpus colere/ ani
mum uero corporis dominū regemq; negligere. Præferim cū Ma
gorū platonisq; sentētia sit/ corpus totū ab aīo ita pēdere ut nisi
animus bene ualuerit/ corpus bene ualere nō possit. Quapp me
dicinæ auctor Apollo nō Ippocrate quis ex sua stirpe genitū/ sed
Socrate sapientissimū iudicauit. Quippe cū q̄rum Ippocrates cor
pori/ tātū Socrates aīo sanādo studuerit: q̄q̄ quod tentauerāt illi/
solus Christus effecit. Proinde si mētē nostrā optimis colere mo
ribz a Socrate iccirco iubemur: ut lucē ueritatēq; a nobis naturæ
instinctu querā serena mētē facilius assequamur: q̄to magis ue
ritatē ipsā diuinā imprimis religione sãcta fas ē uenerari/ Ad quā
querendā capiendāq; nō aliter creata mēs est/ q̄ oculus ad lumen
solis p̄spiciendū. Atq; ut Plato noster inquit quēadmodū uisus
nihil usq; uisibile p̄spicit/ nisi in ipso sūm uisibilis. i. solis ipsius
splēdore: ita neq; intellectus humanus itelligibile quōq; apprehē
dit/ nisi in ipso itelligibilis sūm hoc est dei lumine nobis semp
& ubiq; præsentē: in lumine inq; quod illuminat oēm hominē ue
nientē in hūc mundū. In lumine de quo canit Dauid. In lumine
tuo uidebimus lumē. Profecto quemadmodū purgatis oculis/
inq; lumē ipsū aspiciētibus/ subito splendor eius ifundit/ coloni
bus figuntq; tenū abūde refulgēs/ ita cū primū ab oībz corporis
p̄urbationibus p̄ morale disciplinā purgatā mēs est/ atq; in diui
nā ueritatē. i. deū ipsū religioso quodā flagrantissimoq; amore di
recta/ subito (ut diuinus inq; Plato) diuina mēti ueritas influit/
rationesq; rerū ueras/ quæ i ipsa cōtinehē/ qbus uē oīa cōstāt feli
citer explicat: q̄toq; mētē circumfundit lumine/ tanto simul &
uoluntatem gaudio beate perfundit.

F I N I S

Prohemium In Librum De Vita Longa.

MARSILIVS Ficinus Florentinus Philippo Valori Cui
optimo: atq; nobilissimo. S. D. Quanq̃ Plato noster ge
nio suo uiuit: & uicturus est (ut arbitror) dum mundus
ipse uiuet: meus me tamen genius huc semper impellit: ut post di
uinum cultū ante omnia Platonis uitæ prospiciā. Ad hoc ipsum
iam diu nobis aspirat præceteris Medica domus. Ad idem cōspi
ras / & tu mi Valor Medicū amicissimus / & Platonice gloriæ / atq;
disciplinæ admodum studiosus. Quam ergo uitā Platoni semp
exopto: eandē opro medicibus: similēq; Valori. Quāobrem hor
ror / & obsecro te mi Valor: ut q̃ta semp opera glorię Platonice fa
ues: tanta aliquando diligentia præcepta hæc nostra de uita pro
ducenda / legas: atq; serues. Quibus diu uiuēs resurgēti nuper di
sciplinæ Platonis diutius una cū magnanimo Laurentio medice
patrocinari possis. Vale.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER
DE VITA LONGA

Ad perfectionem scientiæ necessaria est uita longa: quam etiam
diligentia præstat

Cap. primum.

ARTEM Scientiamq; perfectā nō tam uel do
cilitas ingenii / uel memorię firmitas: q̃ prudētis iu
dicii p̃spicacia nos perducit. Iudiciū uero propter
ambiguitatem ex cōiecturā diuersitate cōceptam
adeo difficile est: ut experimento sit necessario confir
mandū. Experimentū quoq; fallax tum p̃pter iudicii ipsius diffi
cultatem: tū propter fugacē oportuni in experimento capiendo
temporis breuitatē. Quibus sane de causis artē esse lōgam una
cum Ippocrate recte cōcludimus: nec posse nos eā / nisi uite longi

rudine consequi. Viram uero longam non solum ab initio semel fata pmittunt: sed nostra etiā diligentia præstat. Quod & astrologi cōfiteñt: ubi de electionibus & imaginibus agūt: & medicorum cura diligēs experientiaq; cōfirmat. Qua quidē puidētia non solū homines natura ualidi sapissimē: sed etiā ualitudinarii uitā longā aliquādo consequūtur: ut nō mirū sit Herodicum quendā litterarum studiosum omniū sui tēporis infirmissimum (ut Plato Aristotelesq; restant) eiusmodi puidētia/annū centesimū impleuisse. Plutarchus præterea narrat multos corpore alioq; panū firmo/uitā sola diligentia longā consecutos. Mirro ipræsentia quorū ibecillos ipse nouerim prudētiæ munere robustissimorū annos superauisse. Neq; igit inutile fuerit/neq; uanū/post librū de curāda ualitudine litteratorū a nobis cōpositū/præcepta quædā insuper ingenii sciētiæ cupidis ad uitā longā conducētia tradere. Instituta uero hæc nec inertibus ignauisq; cōmunicari uolumus. Quid enī cupiamus istos diu uiuere? q; nec uiuūt qdē/ quasi fucos nutriamus non apes. Nec hominibus diuulgari/pdita uoluptatū libidine dissolutis: q; breuē quōtidie uoluptatē longe stulti præponunt. Nec improbis iniquisq; patēdē: quorum uita mors est bonorū. Sed uiris dūtaxat prudentibus atq; tempatis/solertis ingenii uiribus humanō generi uel priuatim uel publice pfuturis.

Viralis calor nutritur humore: Quo deficiente fit resolutio:

Quo excedente fit suffocatio.

Cap. .ii.

u Ita quidē tanq; lumen in naturali calore cōsistit. Caloris uero pabulū est humor ætius/atq; pīguis quasi oleū. Si ne igit humor eiusmodi forte deficiat: siue prius excedat/uel inquines! calor statim debilitat; & tandē debilitatus extinguit. Si humoris defectu calor debilitat & pūit/mors resolutione cōtingit. Si potius obtruitur humoris excessu uel uirio: uita suffocatione perit: Suffocatio uero humoris cuiuslibet exūdātia uel putre

factione contingit: præsertim pituita uel excreſcere uel quolibet putrefacta: ut non imerito pituita petēs uitam fuerit noiata. Precepta igit̃ ad pducēdā uitā maxime necessaria. Hic qdē resolutio nē: inde uero suffocationē putrefactionēq; eque deuiant. Aequē inq; ratione cōmuni. Nā si calidiorē sicciorē uel hoīem forte curāt/ & cui meatus qdē apti sunt: humores autē spūs q; subtiles resolutioni magis occurrūt. Sin autē cōtraria rōne corpus affectū tractāt/ potius suffocationi subueniūt. Maxime uero i alterutro studēt: si ad alterutrum locus rēpus uel declinet. At ubi īgenioſis studio ſi q; cōſulit̃: utrumq; præceptū ferme est pariter necessariū: in utroq; ſimiliter laborat̃. His. n. acutū qdē calidūq; īgeniū/ & imaginatio nis motus aſſiduus/ resolutionē: orium uero corporis atq; crudi tas suffocationē minitari uideēt. N uſq; igit̃ medici uehemērius q; in eiufmodi hominū curatione laborant. Et ſi tota libri ſuperioris diſputatio ad progandā uitā maxime cōfert: ppriā tamē quandā res tāta curā: qualē deinceps quoad potero paucis cōprehēdam postulare uidetur.

Quomodo temperādus calor ad humorem atq; uiciſſim quodā Mineruæ conſilio.

Cap. iiii.

c Eterū dū oleū iſtud pīgue/igneo huic uigori noſtro neceſ ſarium pīgui Minerua tractamuſ/ Minerua iterim oliuifera olei uitalis origo/almi uidelicet Iouiſ capite nata ridet: q; ſui mu neris q̃titatē plane cemētes/ interea nō ſatis uidimus qualitatē. Ridēs ergo/ uobis inq; oleū nō modo q̃tū ſat flāmæ nutriēde fo ret/ abūde dedi: ſed ē ſine amurca ſincerū infūdi lucemē. Hęc illa. Nos autē iter loquēdū errātes offēdimuſ: quoniā lucerna pedibus noſtris uerbū ſuū/ nō dū nobis auditum. Ex hac ergo lucerna di ſcamuſ/ oleū iugiter flāmē ſubminiſtrādū/ ea. ſ. diligentia: ut nec repērinā quadā lumē obruamus illiuiōne. Nec ruſū differamūſ ſitibūdo porū. Sed hęc qdē duo ſatis i ſuperioribus tractata pura muſ. Reliqua nobis duo ſūt: quonū alterū leuiter retigiffe: alterū

c iiii

uix attigisse uidemur. Tāgentes Interim ita Palladem ut ridere nunq̃ solita nos rideret. Quid ergo? Primo qđē considerabimus flāmiā uel pauculā esse prius edacē: ideoq; lucernā illā lucere diutius/in qua sic flāmula ē ad ellychniū. i. luciniū rēpata/ut non ebi bat oleū/sed pitiſſet. Itaq; & nos in oī diēta cauebimus: ne quando praesertim ī iuuentute nimium inualeſcat inſitus ignis ſuapre natura uorax: Sat uero fuerit tū humorē inundantē/tū penetrabi le frigus hinc arcere. Deide lucernā cogitabimus frequēter extin gui/quādo nō sincerū oleū instillauerit: sed (ut ita dixerim) amur coſū. Vnde paulo poſt cōcreſcūt ex amurca fūgi/lumēq; extīgūt. Iam uero nos almū a Pallade ſuſcepimus oleū. s. aeriū q̃ plurimū purumq; & natiuo quodā lēto re tenax atq; firmum. Quod ergo huic paulatī abſūpro ſubgerē/nō ſolū huic equale debet eſſe/ſed ſimile. Vt uero ſit ſimile nō tantū aeriū eſſe debet & pigre/ſed pe nitus ab amurca ſecretū. i. a fece quadam ex terra & aqua craſſio re cōgeſta. Hāc ergo cōgeſtionē fecēq; uitaturi alimenta eiufmodi fugiamus, & oriū & cruditatē atq; ſordes. Interea uero Mineruam ea moderatione colamus: ut caput qđē de quo nata eſt ipſa/no bis augeat: neruos aut ſtomachumq; nō minuat.

Quibus de cauſis areſcit humor naturalis: uel pegrinus exūdāt:
& q̃ neceſſaria ſit ad uitā p̃fecta digeſtio Cap. iiii.

n Aturalem humorem uelociter hāc exſiccant. Sanguinis fluxus uerior. Violenta ſolutio uentris. Diu lubricus aluus. Profuſus ſudor. Latius patefacti meatus. Coi tus ad debilitatē factus. Siris anela. Fames cruciās. Vigilia lōga. Vſus calidarū rerū ſimul atq; ſiccarum. Laborioſus animi corpo riſq; motus. Anxietas. Ira. Dolor. Siccior ſimul/atq; feruērior aer: praesertim igne caleſcēs. Vetus aridior & uiolētus atq; diuturnus. Humorē ſupra modū augēt his cōtraria. Ebrietas frequēs utrunq; facit: nimio. n. tū calore ſiccāt/tū humore ſuffocat ebrioſū. Nihil āt magis q̃ cruditas ad utrunq; nocet. Vbi. n. nō cōcoq̃ alimētū

hinc quidē deest quo naturalē irrigēs humorem: inde uero putre
factum supest/ quod exundās calorē obruat naturalē. Quāobrē
Auicenna corrūpi sanguinē inqt/ ubi digestio ipsa corrūpiē: Secu-
tusq; Galienū appellat digestionē/ uite radicē. Optima igit̃ est &
quasi unica hęc regula Galieni/ concoctionē cibi præceteris ubiq;
curare. Nā quod maximū uidet̃ esse præceptū: salubribus uideli-
cer uti: nihil proderit/ nisi coquas. Siqdē ex his ferme sicut ex cō-
trariis noxius humor pfluit/ si cruda mēbris ifluxerint. Ex cibis
aut̃ etiā minus arte laudatis/ sepe minus malū accipiē nutrimentū
si uehemētius cōcoquant̃. Cruditatē igit̃ tanq̃ grauē resolutio-
nis simul/ & suffocationis causā diligētissime deuitemus: quanti-
rare uidelicet cibi potusq; nobis accomodata. Qualitate. Simpli-
citate. Præparatione. contritione. Ieiunio reuocante famem: ac si
opus fuerit stomachi ēt exteriore fomento: rebusq; qbusdā stipti-
cis post epulas intrus assūptis. Caueamusq; diligenter ne cibū po-
tus exuper. Neu cibus sit liq̃dior/ aut durior: aut hic uel ille ual-
de sit actu frigidus: aut alimēta sint lōge diuersa: aut crudū adda-
mus crudo. Hęc. n. cōcoctionē magnopere phibēt. Caueamus isup
diligētissime/ ne uel coitu statim post cibū/ uel sōno meridiano se-
pius nō necessario: uel nocturna uigilia/ uel labore animi ullo si-
ue corporis iporrūno uel alio quopiā pacto digestionē impedia-
mus. Digestionē dico eqdē nō primā tantū/ quæ fit i stomacho:
sed secūdam ēt quæ fit i iecore. Tertiā insup quæ i uenis. Quartā
deniq; quæ i mēbris efficiē: quæ lōgo quodā indigēt iteruallo: &
quauis ipedita pabulū nō suppeditaē humor. Proīdesicut dige-
stionē/ sic extremētonū purgationē adiuuare iprimis necessarium
est aduitā. Necessariū sordes ēt a cute detergere. Necessarius ē mo-
tus corporis tā cōtinuus/ tam rēpatus/ tā uariis/ q̃ celestiu aerisq;
morus & ignis & aque: seruata dūtaxat cōcoctionis & sōni neces-
sitate. Defatigatione uero & resolutione uitata. Præterea sub um-
bra sitū carēq; obducimus. Sub diuo sub lumie uiuimus. Quod
pater meus Ficus insignis medicus frequenter habebat in ore.

Sed ad hæc feliciter pagēda operę pretium foret/ nō tam urbanis
negoriis q̄ rusticis q̄busdā exercitationibus a tenera statim æra
re corpus assuefecisse & quodāmodo similibus/ interdū etiam nu
trimētis: & uitę genus quodāmodo uariū tenuisse. Quod me sæ
pe prudēs ille monebat. Qui. n. in omni ætate lautissima quadā
curiositate uiuūt: sæpe minus ruti uiuūt. Qui uero adolescētes/
se minus assuefecerint/ adulti saltē assuefaciāt/ cautionibus tamē
gradibus id tentantes.

Sanguis & humor accomodatus uitę aerius esse debet qualitate
remparus: substātia medius atq; tenax. Cap. v.

g Raci omnes inter præcepta ad diuturnā uitam maximo
necessaria mandant ut euchimis alamur. Euchima uoca
mus alimēta salubria: quæ bonū afferūt nutrimentū. i. sanguinē
bonū. Bonū uero sanguinē appellamus/ nō frigidū/ nō siccū/ nō
turbulentū: sed calidū & humidū atq; clarum. Calidū quidē calo
re nō acri. Humidū uero humore nō aqueo. Clarum quoq; nec ra
men iterea tenuissimū. Iam uero feruētior sanguis/ naturalē rū ca
lorē exacuit/ tum exsiccatur humorē: & quē ipse humorē infert uel
calorem resolubilē præstat atq; fugacem. Sanguis præterea humi
dior proniorq; ad aquam naturalem obtundit calorem: humorē
quoq; naturalem uel hebetat: uel impellit sub calore liquecere:
uel suffocat humiditate calorem: & omnino siqua portio natura
lis humonis ex aqueo sanguine trahitur/ tum putrescit facile: rū
cito diffluit atq; dissoluitur. Hic efficiē: ut qui molliores fructus
herbasq; comedunt/ nisi raro forsan & p̄ medicina tūc uentrem le
niēte sūmāt/ breui uenas succo crudo putrefactioniq; obnoxio/
penitus impleant. Ac ne id accidat/ rutilius pro alimento uel co
quuntur: uel saltem cū pane miscentur. Sanguis ergo nec igneus
esto: nec aqueus: sed aerius: nō aeri crassiori similis: ne procliuor
sit ad aquam. Nō aeri subtilissimo/ ne facile incalescat in ignem.

Sed substantiā teneat mediocrem: in qua medius aer dominatū
habeat plurimum: Cetera alimēta insint quatenus aeris accōmo
datur impio. Non sit eius substātia subtilissima: ne hūmorem in
stabilem generet/ spiritūq; uolatilem/ & dissolutioni subiectum.
Non sit crassissima/ alioq; & ingenio minime ministrabit: & uix
ī naturalem humore ac spiritum permutabitur. Mearus obstruer:
suffocationi dabit occasionem: Et spiritus qui uix rādem crassus
inde creatur/ densitate sua & ipse parum idoneus est ad uitam/ &
calorem naturalem ita suffocat/ sicut fumus densior flāmam cō
primit protinus/ & exstinguit. Mirro q; saltem adeo tenebrosus
est/ ut uitam efficiat mētam morte deteriore. Imprimis autem
ut mihi uideretur ad uitam expedit diuturnam: sāguinem una cū
substantia quidem aëria ualde/ nec admodum crassa/ habere glu
rinosum aliquem in se humorem atq; tenacem/ qualem ferre cū
subtilitate habet oleum oliuarum & humor anguillæ pinguis si
mul atq; tenuis: & oleum ex terebentina quadam sublimatione
tractum. Tu igitur alimenta ceteraq; omnia quæ sanguinē pro ui
ribus humorēq; talem efficiant diligenter eligito. Sanguis enim
humorq; talis sicut oleum flāmæ/ ita uitali calori pabulum est/ &
una cum subtilitate habet etiam firmitatem. Præceptum enī Ra
sis est pro iuuentute seruanda/ rebus uti sanguinē ad præcordia
traducentibus/ ubiq; cōdensantibus/ corq; fouētibus. Quod Aui
cēna pbat aquosū labilēq; sanguinē præcipiēs euitādum. Differē
tū aut in hoc p differētia corporū ratio ē habēda. Nā ubi dēsius cor
pus ē/ ad subtilitatē sanguinis/ ubi rarius/ ad crassitudinē eiusdē
oībus ē remediis declinādū. Vbi media corporis habitudo/ uia
similiter media tutius imus. Nūq; tamē naturalē corporis habitu
dinē extirpare conabimur: alioq; uitā ipsā extirparemus. Expe
dit isup meminisse/ ubi subtilitatē sāguinis ualde ueremur: & sto
machus iterea nō sit admodū natura ualidus/ minutionibus ad
crassitudinē gradibus accedendū esse: dū gracile hominē crassiori
bus alimētis nutrire cōrēdimus/ & fouēdū iterū stomachū: pducē

dum somnum. Exercitationem corporis pro uiribus augēdam : animi minuendā / quæ plurimis sepiſſime nocet. Ac ſi minus ferat alimēta uiſcoſa nimīū duraq; uel admodū frigida: uſu ſaltē coral lorū: ſādalorū: roſarū: coriādrorū: mirobalanorū: cidoniorū & dia cidonion / ſacchariq; roſacei: ſtipticarūq; renū eā ſanguinis humo riſq; firmitatē deniq; cōſequemur: quā rebus nimium glutinoſis hic ruto cōſeq nō ualemus. Cōmodiſſime uero ex nucleis pineis piſtaceiſq; & glycyrrhizæ ſucco & amido additis amigdalidis dulci bus / earūq; oleo & cidoniorū ſemine atq; oleo ſiſamino una cum ſacharo cādidīſſimo aquaq; roſacea nutrienē / qui uiſcoſa grādio rū aīaliū mēbra cōcoquere nequeāt. Cōcedemus hiſ præterea ex tremā gallinarū uel edorum & reſtudines & limaces atq; reſticu los. Vina dabimus nō alba: ſed rubra ſtipticaq; & quodāmodo ſubamara. Aqua uinū ferrea uel maſticea tempantes / oleo quoq; maſticis cidoniorūq; cutē leuiter leniemus: & uetabimus interim quæ ſanguinē ſubrilē faciūt uel feruentē: niſi forſan nō nihil cro ci uel cinamomi tenacionibus epulis infūdamus: ut & facilius cō coquant / & cocta p̄ meatus anguſtos trāſſeranē ad mēbra. Diffici le nāq; eſt uiſcoſa uel alimēta paulo firmiora ex ſtomacho nō ad modū ualido / uſq; ad digeſtionē tertīā / quartāq; pducere: niſi eiuf modi uehiculis pferanē atque inſuper frictionibus leuibus pro uocentur Quas qdē cū facies / manibus eas mollioribus facito: ac memēro madefacere manus odonifero quodā uino: in quo cā momillā mirtūq; coxens atq; roſas.

Communis comedendi bibendiq; regula: & qualitas
epularum

Cap. vi.

¶ Et miſſa impræſentia faciamus obruſiſſima hominum corpora uel reſuiſſima: ad cōmunem uiuendi rationem perueniamus: communi mediæq; corporis habitudinī p̄ſus accōmodatā. Caue ne ulla ratione meatus corporis uel ſu pra modum pateant uel nimium obſtruantur. Ibi enim in reſolu

tionē & iniuria extrinsecus inferenda discrimen: hic autē in putrefactione & suffocatione periculū & si non artissimo regulæ freno quod Hippocrates damnat/te cohibeo: non tamē habenas tibi ad licentiā usq; relaxo. Herbas & fructus humidiores accipe parce. Parcius lac & pisces/ & utrūq; cū melle. Parcissime fungos/ atq; cū aromaticis ac semine piri. Similiter purū aque potum: atq; una cū parcite. Quæ humidiora sūt uel pīguia aromaticis acribusq; cōdito: alioq; & humorē alienū mēbris plurimū inferūt/ atq; putridū: & si quē necessariū naturę humorē suggerūt: hūc pręstāt citę admodū corruptioni subiectū. Quod nō aliter q̄ aquosū uinū cōturbať celeriter & corrūpiť. Hic cita canities/ & pallor rugositasq; senilis. Carnes quoq; si quotidie comedant/ ac ēt si pōdere panī p̄p̄inquēt/ citā putrefactionē inferūt. Vnde Porphyrius pythagoreonū antiquiorūq; auctoritate fretus esum aīaliū detestať. Nō ne homines accepimus ante diluuiū longeuos aīalibus pepisse? Quāq; medici nō tam carniū usū uerāt/ q̄ abusū. Deniq; humida/ ranq; putrefactioni obnoxia fuge: memoria tenens humidos/ & pīgues senescere citius atq; mori. Quod & Hippocrates ait: & res ipsa declarat. Siccissima rurū accipe moderate/ uel saltē liberiore rēpera potu. Media rurus eligito. Tam & si Auicenna formā cibi paulo sicciorem molli pręponit ad canitiē euitādā. Ad frigida nīmiū aut calida cautiſsimus esto. Calida simul & humida sequere. Si feruet aer/ epularū humor calorē super. Si friget/ calor humorē. Vtrobīq; uero modicus sit excessus. Vbiq; calor & humor nō nihil glutinosū habeat/ atq; stipticum: ut illic mēbris irrigatus humor inhereat firmitus: ac diu sub calore pduret. Electū triticū & panis electus hoc īprimis habet. Deīde rubrū stipticūq; uinū parumq; dulce. Tertio pinei nuclei resq; his rēperie & lentore p̄similes. Quarto carnes non humidę simul atq; laxę/ ut suillę & agnæ lactentes. Medici ramen ueteres/ maxime Galienus suis carnes/ & sanguinem propter quādam cū corpore nostro similitudinē ualde cōmēdat. Optimę sunt igit̄ similibus corporibus/ ut rusticis & robustis corpusq; multū exercitātibus: pręfertī si quattu

duū gariofilis/coriādnis preparatis/sale cōditę seruent. Et sāguis
forſan utilis ſi cum ſaccharo coquatur defecatuſq; ad ſūmū fuerit
atq; liquēſ. Sed ut ad numerū reuertamur/ nō pbāſ carnes humi
diores/ quales diximus: nō durę ſimul atq; ſicce/ quales uetustio
nis leponſ atq; bouis: ſed medię quędā: ut gallinaceorū/ pullorū/
caponū/ pauonū/ faſianorū/ pdicū/ forte ē pullorū colūbinorum/
preſerti domesticorū. Tales quoq; ſunt capreoli uituliq; iuuenēſ:
& āniculi uerueces panter atq; apri. Edoſ nō ſpno lactētes caſeūq;
recētē. Auiculas eqdē pretermiſi. Frequēſ. n. ſubtiliorū alimētōrū
uſus ſtomacho ſolū cōuenit craſſiora minime tolerāri. Qui uero
ualidior eſt/ fugacē ex hiſ ſumū reportat uel humorē. Oua tamē
gallinarū nō pretermitto: ſi uitelluſ una cū albo comedaſ. Vitel
luſ nāq; ſoluſ delicatōrū eſt nutrimentū/ nā Auicēna pbat nutrime
tū nullū expedire magis ī diminutione ſāguinis/ & diſſolutione
ſpūſ cardiaci q̄ uitellū oui gallinę uel pdiciſ uel faſianę. Neq; for
te ab re fuerit/ anſereſ nutrire ſpelta aqua uenirida: ac poſt necem
carneſ ſale & coriādnis aceto preparatiſ cōditas dieſ ſeptē ſeruare
priuſ q̄ edas. Ceruūq; ſimiliter: ſi ſtomachus fuerit ualidiſſimuſ
Probabile nāq; eſt lōgēua quędā aīalia ad uitā cōferre lōgēuā: ſi
ramen huiuſmodi carneſ iuuenēſ comedanē/ ſimiliterq; alię car
neſ uiciſſim ſunto tū aſſę tū eliſſę. Cibuſ eſto dupluſ ad potuſ.
Panis dupluſ & ſexq; alter ad oua: tripluſ ad carneſ: quadrupluſ
ad piſceſ/ herbaſ/ fructuſ humidiores. Ne icipiat a potu menſa:
neq; potuſ ſit ſemel uberior. Sēp ſtipitiū aliqd abſq; potu uel mo
dico ſequaſ meſā. Vbi cōplexio/ etas/ locus/ tēpuſ ad calidū ſiccū
uelabitur: tu quoq; pauliſp ad oppoſita declinato. Vbi ad frigi
dū/ aut humiduſ/ ſimiliter ad oppoſita uertito. Vbi temperieſ/
ſeruato temperiem. Eatenuſ autē exercitationi qdē corporiſ eſt
addendū & aī detrahēdū: quatenuſ epuliſ uel ſcimur durioribuſ
ad diurnitatē uitę aliquādo forſitan neceſſariſ. Meſę tibi ſint
ī nouē diei horiſ/ duę: & utrobiquē parę. Parcior uero cēna. Exerci
tationeſ corporiſ duę ferme poſt digeſtionē primā ad ſudorem
quaſi pducę. Sōnuſ qdē nocturnuſ/ qdē ſēp eſt neceſſariuſ/ ſemp

bonus. Diurnus aut / nisi admodum necessarius / nunquam bonus.

Ne utaris alimētis quæ cito putrescunt: nec in eiusmodi regionibus habites. Viuum & triticum præceteris elige: putrefactionem & resolutionem fuge.

Cap. .vii.

a Nimalia uero quæcunque in nostram custodiam ueniunt mundis electisque alimētis nutrienda sunt atque uescamur. Atque hæc & alia omnia ex pascuis altioribus & odoriferis eligenda sunt. Inter hæc regulam ante oculos ab Arnaldo philosopho comprobata memori semper mente tenero. Animantes / herbas / poma / fruges / uina / ex altis odoriferisque ut diximus regionibus eligere oportere: quas ueti reperi serent: Suauis solis radii fouent: Vbi aquæ nullæ stagnant: Culta / sterquilino non pinguescunt: sed humore natiuo. Vbi etiam quacunque nascuntur / diu permanet incorrupta. Hic duraxat habitandum est: his quoque uescendum. Neque confidendum est / ex alimētis quæ breui putrescunt / humore nos comparaturos diuturnum & a putrefactione remotum. Neque sperandum facile nos diu uicturos / ubi terræ fructus incorrupti diu non conseruantur. Vbi rari admodum homines sunt longæui. Quantum uero sit in loco uictusque discrimen / pomum declarat persicum: in persia quidem uenenum / in ægypto cordis amicum. Et elleborus in antictira ipse superius: alibi uero uenenum. Aristoteles habitationem eligit altam ad meridiem orientemque spectantem / sub aere subtili / nec humido: nec frigido. Et Plato longæuos in editissimis atque reperiatis repperit regionibus. Deterrimum uero est stercoreare agros / uel aquas stagnantes ex agris minime denuare. Omnia enim illic citè corruptioni subiecta nascuntur. Quam obrem eos non uitupare non possum / qui sapientem Hesiodum iccirco uituperant quod in re rustica sterquilinum prætermiserit. Sed ille prudens salubritati potius quam fertilitati consuluit. Satis autem ex lupinorum fabarumque foliis repestiue subuersis agrum pingue fieri posse putauit. At uero si regiones humidiores imundasque colere / & alimenta minime duratura sumere compellamur: Eum quasi seruemus uictum / quem sub aere pestilenti medici

mandauerunt. Qua de re in libro cōtra pestilentiã sari egimus. Summatim uero suauibus & quodāmodo calidis utemur odoribus. Aloe rite preparata sepe leuiterq; purgabimur. Rite uero preparatā dicimus: si lora fuerit aqua rosacea/ uel succo rosarū/ aut si cū rosis recētib; contritisq; fuerit pfecte cōmixta. Deinde addatur ei mirobalanus/ atq; mastix/ & forte rosa. Medicina hac extra controuersiã mirabilis ē ad cōseruandā diu/ mentē sanā in corpore sano. Pręterea corpus exercitabimus. Oportuno utemur foco. Hoc puluere epulas cōdiemus/ mirobalanonū emblicarū sit pars uncię quarta: Sandalorū uero dimidia: cinnamomi integra: ocræ uero croci. Hoc itaq; puluere rebusq; simul acerbis iminentē ex puris alimētis & locis corruptionē forsitan inhibere poterimus. Meminerimus autem: ubi multo plures putrefactione suffocatione/ q̃ resolutione/ pereūt: ibi putrefactioni & suffocationi maxime resistendū. Vbi uero cōtra: uicissim uti cōdimētis aromaticis & quodāmodo austeris (ut diximus) odoribusq; similibus quouis tēpore putrefactionē prohibet. Vngi oleo/ frigoris iniuriā. Vti lauacris ex aqua & oleo: resolutionē ex labore uel calidis tēporibus iminentē. Similiter os aqua sepe colluere: Succū glycyrrhizę uel sacharū cristallinū ore tenere. Aqua rosacea multa/ paucosq; aceto rosaceo manus faciēq; pfundere: Similibusq; odonibus uti. Septima quaq; hora alimentis modicis rectari: Corpore simul & animo cōquiescere/ calore uirato. Plurimū uero interest quale sit riticuū atq; uinū/ quibus assidue uescimur. Hęc ergo sint talia/ ut ultra annū & potius ad triennium integra pseuerent: Si modo in corruptibilē ex his alimoniã sperare debemus. Vinū siue album siue rubrū sit/ esto clarū: suaue: stipticū: odoriferū: & quod indigeat aqua. Nisi forte uinum reppereris/ leue simul atq; durabile: quod rarissimū esse solet. Quod uero ualidius est/ philosophus Isaach uinum dicit esse uinosum coctum sole/ uētisq; purgarum. Quod aqua fontis puri temperari iubet: aliquandiū anrea q̃ bibamus: ut perfectius misceatur. Aquosum uero uinum atq; debile

uel acerbum: fugiendum monet: utpote quod intra uenas & mēbra acidum cito fiat/ aut aliter putrefiat. Vinum quidē aquosum putrefactioni subiectū/ si cōseruata eius substātia coctum fuerit/ hoc saltē erit utile/ aliōqñ nō laudatū/ quod humorē corruptibilem nō creabit. Sed acūmē eius aqua electa rempandū erit. Vinū uero quale probauimus/ Isach ex antiquorum sententia tiriacis magnis iquit esse p̄simile. Quod (ut diximus) tēperatum habitu dīnem corporis frigidā calefacit/ refrigerat calefactam/ humefacit siccā/ humidiorē uero desiccāt/ atq; (ut Galienus ait) naturalē humorē recreat/ calorem fouet/ utrunq; cōtēpat. Miscere uero uinum eiusmodi magis necessarium est iuuenibus: minus senibus: frigidis uero senibus/ minime. Frigida nāq; duraq; senectus (ut iquit Plato) ita mero feruet atq; molliē: sicut uel igne ferrum: uel aqua lupini. Quod diximus p̄ uinum opposita fieri/ atq; dissidēria rēperari: Scito etiā p̄ glycyrrhizā fieri: sed debilius. Fieri etiā per oleum rosaceum: sed extrinsecus. Hęc ergo tibi familiaria sunt. Neq; dissidas qcqd & qualitate tēpatū est/ & uirtute potēs/ posse reliqua tēpare: sicut frigus alia frigefacere. Id īprimis habere tēpamēto iouis: quo etiā saluberrima sūt. Sed de his alibi disputādū.

Dieta: Vicrus: Medicina senum

Cap. viii.

q Vi septimum iam septenariū impleuerūt quinquagesimum attingentes annū/ cogitēt Venerē quidē significare ~~re~~ senes: Saturnū uero senes/ atq; has apud astronomos stellas inter se maxime omniū inimicas existere. Rem ergo Venerē Saturni fugiant: quę iuuenibus etiā uitę plurimum detrahit. Non. n. natis cōsultat: sed nascituris: ipsasq; etiā herbas statim p̄ducto semine siccāt. Præterea frigus aerēq; nocturnum letiferum sibi putēt. Atq; eum omnino uictum seruent: ex quo sanguinē plurimū sperent/ spiritumq; q̄ plurimum: ex uisceribus uidelicet ouorum recentibus: uino aliq̄rum q̄dem dulci: odorifero uero q̄ plurimum. Nā

hic vitellus pprie cordis sanguinem/uinum precipue spiritum re-
creat. Carnibus electissimis coctisq; facillimis oī summarimuran-
tur dieta calidū pariter & humidum augēre. Spiritum odoribus
præferrim uini assidue recreent. Vigiliam & in ediam sinitq; deui-
rēt laborē rursus corporis atq; animi & solitudinē & mērorē. Mu-
sicā repetant si forte intermiserint: nunq̃ intermittendam. Ludos
quosdā & mores quoad decet olim ante actæ pueritiæ reuocent.
Difficillimū nāq; ē (ut ita dixerim) reuiuenscere corpore: nisi ige-
nio prius repuerescas. Itaq; in omni etiā ætate magnope cōducit
ad uitā nō nihil pueritię retinere/ & oblectamēta uana semp aucu-
pari. Longū uero pfusumq; nīlū minime: spūm nāq; nimis ad exte-
riora dilatat. Sed redeamus ad senes. Hi præterea si frigeāt/ fomē-
ta petāt aromatica & calida simul atq; humida. Meminerint pue-
rile nō esse/ puerile illud Auicēnē fomētū: factū quidē a Dauide:
sed tardius forte factū. Fomētum seni misficū. Medulla recentis
adhuc calētis panis infuso maluatico uino cū puluere mente ap-
posita stomacho & sæpe ad olfarū adhibita. Nā & medulla eius-
modi etiā sola Democritus ⁴ a spiraturo retinuit spiritū quoad
placuit fugitiuum. Præterea frictionibus utant̃ leuibus/ seu quan-
doq; lauacris nutrimentū puocantibus ad extrema. Nucleos an-
te omnia pineos uidelicet ablutos familiares habeāt. Hoc. n. nu-
trimētum medici ueteres senibus aptissimū probauerunt. Calidū
enim & humidū est & pīgue: & oēm lenit asperitatem: atq; simul
quod mirū est dum naturalē humorē auget/ interea supfluum de-
siccat: putridūq; expurgat humorē. Sunt qui nucleonū eiusmodi
drachmā unā quotidie post cibos exhibēt senibus comedendā.
Ego drachmā quoq; alterā ieiuno stomacho senibus exhiberem:
uel recēs/ calēs/ aurarum/ pinuclearū. Cōponerē quoq; electuanū
hoc pacto. Sūme amigdalārū dulciū mundarū uncias quatuor:
tantūdem eiusmodi nucleonū: pistacionū duas: unā seminum cu-
cumeris: unā nucū auellananū mundanū: contunde/coque una cū
cādidissimo saccharo: cui tamē addideris unā zinziberis recētis

conditi drachmam croci dimidiam: musci tertiam: ambræ tantun-
dem. Saccharum aqua melissæ idest citrarię rosarumque fundito:
Multa auri folia his adhibito. Huius enim usu quotidiano ui-
tam senes ualidiorem longioremque consequentur. Possunt &
in mēsa hoc accipere: & pluribus horis ante mēsam. Vtilius autē
runc erit: si quid albi odorique uini una cum cōfectione eiusmodi
biberint. Temporibus uero calidioribus saccharum rosaceū
una cum auri foliis / & condite mirobalani uitam senibus pro-
gabunt. Theriacam nemo dubitat ad idem humidis conueni-
re personis atque temporibus. De cuius usu satis in libro supe-
riore dictum. Nemo etiam negabit his prodesse admodum ra-
dices Inulę / beeniæque radices / albas similiter atque rubeas: ma-
xime uero recētes. Illam quidem pro nutrimento: has etiam pro
aromate. Et omnia simpliciter calida / humidaque / & aromatica si-
mul & stiptica / simulque pingua. Certum est Senes electro gly-
cirhizæ succo familiariter uti debere. Tradunt enim glycirhizam
esse humani corporis calori pariter & humori persimilē: Præterea
uariis senum morbis opitulari. Lac quoque amygdalinum /
& amidus cibus familiaris esto / & saccharum / atque passulæ.

Rasis Triferam ex mirobalanis indis / emblicis belliniciis con-
fectam. Item Mirobalanos indas conditas saccharo / non solum
ad retinendam: sed etiam ad retardandam senectutem ualde pro-
bat. Auicenna laudat Triferam mirobalanorum maiorem atq;
minorem. Rursus confectionem de squama ferri / maxime uero
auri. Iubet quotidie mandere mirobalanos præcipue chebulas re-
conditas ad differenda senectutis incommoda.

Naturæ Aromatum & Cordialium necessarie.

Et rursus qualis senum uictus

Cap. viiii.

d i

[**Cito mirobalanis uarias inesse uirtutes.** Vnam quæ
mirabiliter superfluum exsiccat humorem/ unde cani-
tiem prohibet. Secundam quæ humorem colligit na-
turalem/ & a corruptione simul/ & inflammatione tueretur. Vnde
uitam producit i longum. Tertiam: quæ stiptica aromaticaq; po-
tentia/ uirtutem & spiritum naturalem/ & animale congregat/
& fouet/ & roborat. Hinc aliquis uitæ lignum i paradiso miroba-
lanum forte fuisse putabit. Simile quiddam ferme faciunt aurum
& argentum/ corallus/ spodiumq; & pretiosi lapilli: quâuis pro
aromatica uirtute facultatem afferant illustrandi. Tu uero memê-
ro aromatica tunc maxime prodesse nobis ad uitam/ ut supra si-
gnificauimus/ quando cum uigore quodam aromatico/ humida
sunt pariter atque calida/ lentoremq; pinguem habent: commo-
dum augmento: **Quales sunt imprimis radices beeniæ albæ si-**
militer/ atque rubêtes: præsertim recentes. Aut saltem quando cū
uirtute quadam subtili/ odorifera/ & acuta/ substantiam densam
habeant: & stipticam ualde proprietatem: Qualis utique compo-
sitio inter cordialia frigida primum mirobalanis inesse uidetur/
& succino. Deinde rosis & succo & semini citri. Tertio sandalis
& conandris/ atque myrto/ ceterisque similibus. Inter calida ue-
ro cordialia zedoarie/ ligno aloes: citri cortici: & chariophilis: nu-
ci muscatæ: inaci: olibano: mastici: atq; doronico. Qualem etiam
saluię experimur inesse. Tradūt ambram/ & muscum stipticam
habere uirtutem. Zinziber autem ob quandam eius humidita-
tem præsertim recens & conditum senibus sæpe prodest. Sed hoc
& chariophilus propter caloris uehementiam/ caute uidetur acci-
piendum. Zedoaria quoque caute/ tamen si ririacæ similis iudi-
catur: & stipticam simul atque pinguem naturam habet/ senibus
cōmodissimā. Ambra pp calorem quasi temperatū/ tuto ferme sum-
mi. Ac pp leuorem cū stiptica subtilitate mixtū prerogatiuā habet
ad uitā in mēbris & spiritibus cōfirmādā. Tum uero si ex ea fiat
aqua cutisq; lauet: digestionē quartam restituit. Ac morbos eius

defectu cōtingētes expellit. Aromatica uerō quę subtilē admodum substantiā habent: qualem cinnamomum/ atque crocus/ cordialibus frigidis & durioribus sunt miscenda. Nam aromatica si tantum calida subtiliaq; sint/ & sola sūmātur/ naturalem calorem nimis excitant/ humorēq; dissoluunt. Necessaria tamen sunt/ tum frigidioribus & humidioribus epulis concoquēdis: tum cordialibus duris ad prēcordia transferendis. Te nāq; latere non debet: humorem ipsum uitę necessarium primas in corde sedes habere & arteriis uenisq; eiusdē: Quod Isaach perspicue docet. Atq; ut Auicenna probat/ hic humor naturali ceterorum membrorum humore frequenter irrigatur atq; fouetur. Quapropter cauendū est: ne mēbri ullius humor casu quopiā arefiat: multoq; magis/ ne prēcordiorum humor cōminuatur. Atque ut nutrimenta/ uel fomēta/ & cordialia omnia per angustos meatus ad prēcordia larissime perferantur/ his insere crocum. Vt uero sistantur ibi/ miro balanos adhibe. Vt autē consequaris utrunq; accipe inter calida muscum/ atque ambram. Inter frigida rosas atq; myrrum. Memēto duice maratrum senibus profuturum. Nam & nutrimentum p membra diffūdit: & qua facultate lac/ eadem humorem auget naturalem. Vnde Dioscorides maratrum serpentes ait annuam exure senectutem. Probamus & saluiam. Hęc enim naturę uirtutem temperate calefacit/ & firmat/ paralytim propulsat. Probamus & moderatum cōditi zinziberis usum. Habet enim cum calore pinguedinem.

De auro & aureis alimentis & recreatione
senum

Cap. x.

a Vrum omnes ante omnia probant/ tanquam omnium rerum tēperatissimū & a corruptione iutissimū. Soli qdē ppter splēdorē/ Ioui aut ppter rēpantiā cōsecratū: ideoq; posse calorem naturalē cū humore mirifice tempere: humores a corruptione

d ii

seruare: Solarem/ & Iouialem spiritibus/ & membris inferre uirtutem. Verum tamē optant durissimam auri substantiam/ subtiliorē facere/ penetratūq; facillimam. Nouerunt enim cordialia tunc maxime latērem cordis recreare uirtutem/ quādo in eis attrahendis minime natura laborat. Vt autē minime fatigetur/ uel subtilissima iam effecta/ uel cū subtilissimis sunt exhibenda. Optimū fore putant/ si absq; aliena permixtione aurum porabile fiat. Sin minus possit/ contusum/ & in folia redactū accipi uolūt. Aurū ferme porabile habebis (ut dicā) Collige flores boraginis/ buglos/ semelissē/ quā citrariam nominamus: & quando luna leonem subit uel arietē/ uel sagittarium/ aspiciatq; solem/ aut Iouem: Coque cum candido saccharo/ aqua rosacea liquefacto: & p qualibet uncia infere diligenter auri folia tria. Ieiunus cū uino quodā aureo sūme. Item aquam ex capone destillantē foco uel aliter consūpro una cum ruleb sūme rosaceo: in quo auri folia quēdā ante contuderis. Prēterea in nitidissimā fontis aquā aurum extingues igni rum. Cum eadem auri cōrundito folia. Eadē uinum aureum temperato: & una cum eiusmodi poru comedito recentē oui uitellū.

Facile uero i tota corporis arbore seruabis humorem/ si in radicibus conseruaueris. Accipe igitur gallinarum/ & pullorum eiusmodi atq; caponum cor/ iecur/ stomachum/ testiculos/ cerebellū: Coque aqua modica: minimo sale. Cocta contrūde ex rota carne & toto iure & saccharo: addito recētis oui uitello: fac placentam modico cinnamomo crocoq; conditam/ & auratam. Hac uesceris exfuriens semel/ saltem quarto quoq; die. Et tuncq; dem sola clario ramen ad porum addito uino.

De usu lactis sanguinisq; humani pro uita senū

Cap. xi

¶ Aepe post decimū statū & nōnūq; post nonū septēnariū arbor humana arefacto paulatī humore rabelcit. Tūc primū humano iuueniliq; liquore irriganda est hęc arbor humana: quo

reuireſcat. Eligeſ ergo puellam ſanam/ formoſam/ hilarem/ tempe-
raram/ & famellicuſ lac eiꝯ ſugiro creſcente luna: ſtatimqꝫ come-
dito maratti dulciſ modicum puluerem ſacharo rite confectum.
Sacharum quidem lacꝯ uentre cogi uel putrefieri non permittet:
marattrum uero cum & ſubtile ſit/ & lactiſ amicũ dilarabit ad mē-
bra. Quos hecrica ſeniliſ exedit medici diligēteſ liquore huma-
ni ſanguiniſ qui arte ſublumi deſtillauit ad ignem/ reficere moliũ-
tur. Quid ergo prohibet quo minus ſenio iam quaſi cōfectoſ in-
terdum hoc etiam potu reficiamus? Cōmunis quædam eſt/ & uo-
tuſ opinio: aniculaſ quaſdam ſagas: quę & ſtrigeſ uulgarꝯ nomi-
ne nuncupantur: infantium ſugere ſanguinem: quo prouitibus
iuuenelcant. Cũ nō & noſtri ſeneſ omni uidelicet auxilio deſti-
tuti/ ſanguinem adoleſcentiſ ſugant/ uolentiſ inquā adoleſcen-
tiſ/ ſani/ lēti/ temperati: cui ſanguis quidem ſit optimuſ ſed forte
nimiuſ: ſugent igitur more hiruđinũ ex brachꝯ ſiniſtri uena uix
aperta/ unciam unā aut duaſ. Mox uero ſachari uiniqꝫ tantundē
ſumment: idqꝫ exſurienteſ/ & ſitibundi facient creſcente luna. Si
cruduſ ægre concoquitur: coquatur priuſ una cum ſacharo: uel
ad aquam calidam moderate deſtillet ſacharo mixtuſ. Deĩde bi-
batur. Fouere quoqꝫ ſtomachuꝯ nũc ſanguine ſuillo præſenſ au-
xilium eſt. Quem utique ſanguinem e uena ſuilla fluētem ſpon-
gia calente uino madefacta combibat: & ſtomacho ſtatim calēſ
admoueatur. Galienuſ atqꝫ Serapio morſum rabidi canis ſangu-
niſ canini potiꝯ curari dicunt. Rationem uero illiſ aſſignare non
placuit. Ego igitur biduum eam queritantiſ/ opinor deniqꝫ ſaliuā
caniſ rabidi uenenofam impreſſam hominiſ pedi leſo/ per uenaſ
paulatim ad cor adſcēdere/ more ueneni/ niſi qđ iterea diſtrahar.
Si igitꝫ interim canis alteriuſ ſāguinē ille biberit: ſanguis ille cru-
duſ ad multas horaſ natatꝯ ſtomacho/ eũ deniqꝫ uelut pegrinũ
deiecturo paluũ. Interea caniniſ ſanguis iſte ſaliuā caninā ſupio-
ra mēbra preñſante priuſqꝫ ad præcordia ueniat/ deriuat ad ſtoma-
chuꝯ. Nam & in canino ſanguine uirtuſ eſt ad ſaliuā canis attra-

hendam: & in saliuā uicissim uirtus ad similem sanguinem prosequendum. Venenum igitur a corde semorum / sanguiniq; umbibitum in aluo natanti / una cum sanguine per inferiora deducitur: hominemq; ita reliquit incolumem. Quorsum hæc? Primo quidē ut rei rā occultæ succurrentē inter differēdum causam aperuenim. Deinde ut moneam: sanguinem potari posse / & quidē salubriter. Atq; in sanguine humano uirtutē esse: qua humanū sanguinem attrahat & mutuo prosequatur. Ne forte diffidas iuuenilem sanguinem a sene bibitum trahi ad uenas / membraq; posse ibiq; prodesse q̄plurimum.

Dietā / habitatio / consuetudo senū.

Cap. xii.

m Eminisse decrepitos expedit: naturā debilē non esse nutrimentorū pondere fatigandā: uel etiā epularum diuersitate nimia distrahendā. Nam & iuuenilis ætas hoc uino fit cito senilis. Diuidant ergo mensas: nec tam multa naturam alimonia q̄ frequenti reficiant / interuallo tamen interim ad digestionē dario. Nā sepe etiā postq̄ stomachus ipse cōcoxerit: nisi & recur quasi digesserit / sūmere nutrimentū: naturā distrahit / atq; fatigat: quāqdē lassitudine sepius frequērata aduolat itēpestiua senectus. Senes hieme uelut oues aprica petāt: æstate uelut aues amena riuosq; reuisāt. Frequēter iter uirētes uersēt plātas: & suauiter redolēres. Hæ nāq; uiuentes / spirātesq; conspirāt ad spiritū hominis augendum. Ad loca uero cōiter apibus amica cōfugiant. Mellaq; hieme degustēt. Mel. n. cibus ē senibus imprimis amicus: nisi ubi bilis timeat incēdiū. Amicus caseus recētissimus. Amici dactili: ficus: passulæ: cappares: dulcia punica: ziziba: isopus: scabiosa: bectonica: sed pistacia multo magis. Pinei uero nuclei maxime oīum / sicut diximus. Ex q̄bus plurimū referēt adiumentū / si eos horas duodecim in aqua paulū calida teneant priusq̄ edāt. Sic. n. stomacho non nocebūt. Ac præterea / si dū his urunt / ēr inter pineta & oliue

ra uiresq; uetulentur: aut saltem pini uaporem accipiat & odorem.
Item gummi lachrymaeq; pini cum oleo uel uino corpus saepe de-
liniant. Probabile enī est arbores longa naturaliter uita dotatas,
praesertim si etiā hieme uirescant ad longā tibi uitā/umbra/uaporem
nouo fructu/ligno/& tempestiuo quolibet usū prodesse. De ani-
malibus autē longuis supra diximus. Iam uero ad idem tibi for-
re cōducet: si uiuas plurimū penes eos/qui sani/tibi sano natura
sint similes & amici. Ac magis forsan si paulo iuniores. Vtrū ue-
ro/ & quomodo frequēs adoleſcentū consuetudo parūp senū re-
tardare ualeat pudicus Socrates consulendus.

Quæ adminicula senes a planetis accipiant ad omnia membra
fouenda.

Cap. xiii.

u Erum cōsulite potius solliciti senes Apollinē: qui Socra-
tem graecorum sapientissimū iudicauit. Cōsulite Iouē in
super/atq; Venerē. Phēbus ipse artis medicine rector/nucemusca-
rā uobis fouendo stomacho dabit. Iuppiter/cū Phēbo masticen/
atq; mentā. Venus uero corallū. Fouēdo rursus capiti. Phoebus
peonīā rhus amatacū & cū saturo myrram. Spicam nardi macēq;
Iuppiter. Venus deniq; dulce maratrum atq; myrrum. Ad cor ue-
ro fouendum accipietis a Phēbo quidem citrariam. Crocū lignū
aloes/rhus/ambram/muscū/doronicū/modicum canofilum/citrī
corticem/cinamomū. Ab Ioue lilium: buglossā: oſimū: & mentā:
beeniasq; radices/ & cādidās pariter/ & rubētes. A Venere sola qui-
dem myrrum/ & sandalū/atq; rosā. Vna cū Saturno coriadrū. Hec
uos cōtūdite diligēter: & quæ stomachi sunt cydoniorū oleo in
formam ceroti conficite. Quæ uero capitis: oleo spice perfundite/
ac illinite ceruicem/tempora/frontem. Quæ deniq; cordis: aureo
uino spargite/ aquaq; rosacea. Ea;q; foris praecordiis admouete.
At iecur imprimis creando sanguini necessariū nescio quomodo
praetermisimus. Huic ergo semper eupatorio & opobalsamo Phē-
bus opitulabitur. Pistaceis Iuppiter: atque passulis. Venus autē

d iiii

eparica: endiuiia: spodio: cicorea. Lieni rādem fouendo Saturnus ille uester/ una cū Ioue capparim dabit uobis scolospendriam/ rāmariscum. Sicut uessicā Iuppitericū Venere. Pina: glycyrrhiza: amido: cucumeris seminibus: malua: alrea: māna: cassia: curat. Saturnum uero uerendū pluribus: ne adeo uos fugite senes. Hic. n. q̄ pegrinus est iuuenibus/ rā uobis domesticus erit. Ut igit̄ totum ipse quoq; uobis corpus uegeret pro uiribus/ atq; cōfirmer: accipietis nō nunq̄ ab eo regnāte pariterq; a phēbo mumia simul/ & anseris assi pulpā hęc anseris adipe modico delinite. Cōrundire diligenter. Mi robalanorū chebularū atq; indarū melle concoquere: Ambra/ musco/ croco cōdite. Ante oīa uero hęc uobis p̄futura confidite. Credentes medicinarū ad uitā conferentiū/ uitā esse fidem. Qua speretis/ & deum supplicatibus uobis adspiraturum. Et res ab eo creatas: p̄sertim cēlestes minificam proculdubio ad augendā uel cōseruandā uitā habere potentiā.

Cōfabulatio senū sub Venere p̄ uirētia prata

Cap. xiiii.

f Ed a grauioribus his numinibus/ ad Venerē parumper uos p̄ horros & prata senes uirētia reuoco. Ad aliam Venerē uos oēs aduoco. Non ludentē quidē uobiscum: sed iocārem. Hęc & uobis inq̄/ & mihi iam seni. Primo quidē iocosū hoc fundit oraculū. Ego filii/ si nescitis/ uoluptate moruq; uobis uirā dedi. Ego igit̄ uoluptate quadā moruq; & si nō simili uobis seruabo uitā. Eādem quoq; seruabit libertate liber/ uirissator/ propagator uitę. Liber ipse semp̄ odit seruos: & quā uino p̄mittit uirā/ solis liberis implet longā. Meæ q̄dem uitę simul/ atq; menti quondā profuit regnāre Saturno diminuta menta/ placetq; quonidie. Vobis aut̄ maior mēta menti uitęq; prodest. Diminuta nocet. Risum ex meis hortis legite. Negligite ficū. Has uero uiolas quādo carpitis/ carpere uos existimate lilia:prehendētes liliū/ cōprehēdere crocum. Crocū a phēbo Iuppiter ipse nactus ppagauit

117
I liliū. Liliū ego à Ioue suscipiēs in has / quas hic uidetis uiolas
transformaui. Deniq̃ rosa quidē uobis esto lucifer. Helperus uo
ro mirrus. Post oraculū nobis cogitandū mādat: rerū uiridū ha
bituram: quatenus uirent: nō solū esse uiuā: sed etiā iuuenilem: hū
moreq̃ prorsus salubri / & uiuido quodam spiritu redundantem.
Quapp̃ odore / uisu / usu / habitatione frequēti iuuenilem idē spi
ritum nobis influere. Inter uirentia uero deambulātes interim
causam pquiremus. Ob quā color uiridis uisū præceris foueat /
salubriterq̃ delectet. Inueniemus rādē naturā uisus esse lucidā:
ac lucis amicā: Volatilem tamē ac facile dissipabilem. Idcirco dū
per lucem se dilatat / uelut amicā / interdū nimio lucis excessu rapi
prorsus: & uehemētī dilatione dissolui. Tenebras aut̃ naturali
ter uelut inimicas fugere: ideoq̃ radios ī angustum inde retraho
re. Optat uero uisus ita perfrui lumine / ut per amicū hoc suū am
plificetur quidem: nec tamen interim dissipet̃. Iam uero in quo
cunq̃ colore plus admodū tenebrarū: si uenigredinis est q̃ lucis:
non dilataŃ: nec ideo delectaŃ radius uisus ad uotum. Vbi uicis
sim plus admodum splēdidū coloris est q̃ nigri / spargitur latius /
noxia quadā uoluptate distractus. Quamobrē color uiridis ma
xime omniū nigri cū cādido tempans / præstat utrunq̃: delectās
pariter / atq̃ conseruās. Et molli insuper & adhuc tenera qualitate
sicut & aqua radius oculorū absq̃ offensione resistit. Ne abeūres
longius disperdanē. Quæ. n. dura sunt simul & aspera / frangunt
quodāmodo radios. Quæ uero rariŃsima sūt / dissolutioni aditū
patefaciūt. Sed quæ soliditatem aliquā habent: lenēq̃ simul equa
litate / sicut specularia corpora / nec ipsa qdē frangūt: neq̃ longius
disperdi permittunt. Quæ denique præter hæc beneficia / tenera
quoq̃ sunt & mollia / sicut aqua resq̃ uirides / liquidis oculorū ra
diis mollitia blādiunē. Deniq̃ uisus radius quidā est ī quadam
oculorū aqua naturaliter nobis accensus. Ac tempatum lumē ī
aqua quodāmodo resistente requirit. Itaq̃ gaudet aqua. Delecta
tur speculis aquæ similibus. Viridibus oblectaŃ. In quibus sanē

uirdibus solis lumen infusum adhuc uernū scū habet humore/ aquāq; subtilē occulto quodā lumine plenā. Ex quo fit etiam: ut color uirdis cū renuat/ in crocū resoluat. Quodū hæc? Ut itelligamus frequentē uirdiū usum/ siquidē uisus spiritū recreat: quā in animali spiritu quodāmodo præcipuus est/ animalē quoq; reficere. Atq; etiā meminerimus: si color uirdis: quia iter colorū gradus medius atq; temperatissimus ē/ rārum animali spiritui pdest/ multo magis quæ per qualitates tēperatissima sunt/ naturalē & uitalē spiritū iuuatura: atq; admodū profutura nobis ad uitam. Nihil in mundo temperatius est q̄ celū: nihil sub celo ferme tēperatius est q̄ corpus humanū. Nihil in hoc corpore temperatius est q̄ spiritus. Per res igit̄ tēperatas uita pmanēs in spiritu/ recreat. Spūs p tēperata celestibus cōformat. Deniq; discamus ex temperie uirdis/ quæ illuminādo/ æque cōgregat animalē spūm/ atq; dilatat/ ideoq; maxime iuuat/ nos quoq; i cordialibus eligēdis/ cōponēdis/ utendis/ aromaticis subtilia & acuta/ quæ spūm ex tēdere/ uel etiā illuminare solēt: quod facit crocus atq; cinamomū/ cū aromaticis semp stipticis cōgregantibusq; ceu mirbalanis & similibus commiscere. Atq; uicissim. Neq; prætermittere: quæ absq; acumine etiā aromatico/ simul utrunq; conficiunt. Aliq̄tum uidelicet dilatarat/ atq; admodū congregat/ multūq; illuminat: quæ & alias narrauimus: quod efficit aurū/ argentū/ spodiū/ corallus/ electrū/ sericū/ pretiosi lapilli/ inter quos iacintus/ uel ore detentus ob iouialem tēpiem plurimū cōprobat. Cum enī sub terra nequeāt spētiosissima & quasi celestia pcreari absq; sūmo quodā beneficio celī: probabile est rebus eiusmodi minifcas celitus inesse uirtutes. Cōpositio uero eiusmodi/ quæ dilatat/ & illuminat spiritū æque cōgregat/ itaq; delectat eū intrinsecus atq; recreat/ sicut foris uirdiras oculos: atq; ipsū etiā apud senes in naturali quadā uirditate diutissime seruat: quasi laurū/ oliuā/ pinū/ etiā hieme uirentem. Tāroq; magis id efficit/ quo efficit & interius: atq; maxime: si cōpositio talis aromatico flagret odore/ alliciatq; sapore. Profecto

sicut corpus / ex crassioribus humorū partibus cōpositū ī qntā re
digi fōrmā: ita spūs ex subtilissimis eorūde portionibus cōstitu
tus fōrmā habet qntā naturaliter rēparissimā / atq; lucidā: ideoq;
celestem. Atq; in hac ipsa forma cōseruādus est / ut subtilis qui
dem sit: & interea firmus sicut diximus. Sit omnino lucidus: sed
ē quodāmodo solidus. Ac præterea rebus odoriferis / firmis / lu
cidis assidue foueāt / si uitā cupimus cōseruare / que uiget in spi
ritu / & uendicare nobis celestia dona. Hæc hactenus iussu Vene
ris cōtēplati / Venerē ipsā audiuisse puremus.

Mercurius alloquit̃ senes: & cōsultat eis circa uoluptatē. odores.
Cantus. Medicinas. Cap. xv.

i Nterea dū inter senes ipsa quasi Venus cōfabulare: forte
qdē hactenus satis belle. Deinceps uero plixius forsan
fabulatura foret. Sermonē hūc his Mercurius uocibus / sermonū
auctor interpellat. Quid nā uobis est cū Venerē isthac semp puel
la senes? Quid rursū Venerē cū sermonibus? Nō ne mei simul /
atq; uestri sūt sermones. Mea ratio pat̃ter / atq; uestra. Audite me
igī eadē nūc attētiōe / qua illam / & multo maiore īsup attentio
ne q̃ Venerem. Quinque scitis esse sensus. Visum / auditum / ol
fatum / gustū / tactū. Esse rursū quinq; (ut ita dixerim) discite ratio
nes. Dum. n. p quinq; sensus quotidie imbuiūt uobis animus / ra
tionesq; indererū ipse concipit: interea notiones habitusq; ad res
iudicandas quinq; tanq̃ rationes quinq; resultant. Præterea sicut
quinq; hinc qdem sunt sensus: inde uero quodāmodo rationes:
ita uitæ tenor quīq; gradibus circa sensū rationēq; disponiūt. Vn
de quinq; numerantur ætates. Prima qdē sensu tantū trahiūt. Se
cunda: sensu magis admodū alliciūt q̃ ratione ducaūt. Tertia: post
hæc ætemis pariter rationis / & sensus psuasione agiūt. Quar
ta: ratione potius q̃ sensu ducitur. Quinta: tandē ratione tantum
regi debet. Prima igī ætas / atq; secūda tāq̃ subiecta Venerē / Vene
rē placet loquētē audiat. Reliquę uero Mercurium. Ego igī

reliquos uos omnes alloquor: nō pro me quidē tantū: sed p̄ Dia-
na etiā hac: quā ad sinistram meā cernitis. Nempe cū hęc elinguis
sit: Ego uero biliguis: iure pro hac ipsa/ cuius ego linguā habeo/
loquor. Vnā profecto noxiāq; Venus uobis ididit uoluptatē:
qua noceret quidē uobis: p̄desset uero futuris: exhaustiēs paula-
tim uos p̄latentē quandam quasi fistulā: Aliudq; uestris liquori-
bus implens/ atq; procreās: uos rādem quasi uerustū quoddam
spoliū cicadarū iam exhaustū humi relinquēs. Cicadae interim re-
niori p̄spiciens. Non ne uidetis? Quod Venus de materia ue-
stra generat esse recens quiddā & uiuū/ sensuq; p̄dritū: Surripit
ergo uobis iuuentutē/ & uitā atq; sensum: ex roto inquā corpore
per totius uoluptatē/ ut efficiat inde totū. Ego intem materię il-
lius quę quartā digestionī superest qualitate monitus/ uos com-
moneo/ alimēta similiter quarta digestionē cocta plurimum uite
uestre subcurrere: ouū recēs uidelicet integrū & sorbile una cū sa-
charo exiguoq; croco. Lac humanū uel suillū uel caprinū cū pau-
culo melle sumptū. Atq; hac duo runc salubriora sunt/ quādo na-
riuo adhuc calore flagrant. Et si ouū aliā mox cocturā desiderare
uideē: Preferrim ī stomacho minus ualido: Sed leuiter est coquē-
dum. Verū ut pariter ad Venerē redeamus. Si quando uidistis
Venerē/ iuuenilē admodū uidistis/ & quasi meretriciis fucis & or-
natibus expolitā. Hęc ergo/ quę noua sep est/ noua semp affectat/
odit uerera. Facta destruit/ unde construat facienda. Hęc rursū/
si dictu fas est/ quasi meretrix nō uno quouis est contenta uiro.
Vulgus amat. Et ut dialectice loquar/ speciei passim porius q̄ in-
diuiduo suffragā. Iam uero neq; tactu tantum uos p̄cipitare
sed etiā gustu/ fallit quotidie/ perditq; deceptos. Quos. n. uos ī
rebus saporē p̄cipitis mediocri quadā remperie gratos/ hos Dia-
na hęc Apollinis Iouisq; munere tradidit. Illecebras uero saporū
miras quibus quotidie uelut hamo capri clam miseri uitam p̄di-
ris/ Venus insidiosa fabricat. Quid igit̄ Martē inculatis? Quid
Saturnum? Mars quidem raro admodum uobis palamq; h̄p̄cet.

Saturnus quoque sepius uultu se perficitur hostem: nocet tardius:
tempusque remediis nulli negat. Sola Venus palam ut amica uenit:
clam inimica uenit. Hanc igitur incusare potius / si quem inter supe-
ros incusare licet. Ad multiplices huius insidias: tum oculis argi
uos ipsos instruite: tum Palladis clipeo uos munite. Aures autem
ad blandas pollicitationes eius tanquam ad letales syrenum carus ob-
struite. Hunc denique prouidentem florem a me accipite: quo Circes hu-
ius ueneficia deuiteris. Hec uobis duas uix rationes: & has quidem leti-
feras pollicetur uoluptates / potius quam largitur. Ego uero beneficio
patris atque fratris quinque promitto uobis: quinque praesto / puras per-
petuas / salutes: quarum infima est in olfactu: superior in auditu:
sublimior in aspectu: eminentior in imaginatione: in ratione excel-
sior atque diuinior. Quo maior delectatio in tangendo percipitur /
atque gustando: eo uita grauius frequenter accidit detrimentum. Con-
tra uero quanto maiorem in olfactu uoluptatem & auditu / atque visu. Item
imaginatione & saepe ratione quotidie reportatis: tanto filia uitae
longiora producit. Verum sicut in blandimentis tangendi: atque gu-
standi cauendam uobis subdolam admonui Venerem: sic in ipsa se-
cretiore nimisque assidua contemplatione mentis delectatione cauete
Saturnum. Illic enim frequenter filios ipse suos deuorat. Nam quos
sublimiorum contemplationum suarum rapit illecebris: & illic agnoscit
ut suos: hos interim si modo diutius gradum ibi sistant / falce qua-
dam e terris amputat: terrenamque incautis uitam saepe surripit. Hoc
saltem Venere interim indulgentior: quod Venus quidem uitam / quam
tibi detrahit / donat alteri: nihil tibi pro detrimento restituens. Sa-
turnus autem pro uita terrena / a qua separatus ipse / te denique separat / cae-
lestem uitam reddit / atque sempiternam. Hoc ipso similes esse uidentur
inter se Venus atque Saturnus / qui sane quam aquario gaudet / tam re-
gnat in libra / quam homines & hic & illa generandi libidine uexat: no-
cetque uexatis / ut inde posteritati prosit. Sed haec quidem fecundat cor-
pus / stimulatque fecundum. Ille mentem suo semine grauidam urget ad
partum. Vos igitur prouerbii memores ne quid nimis / assiduis pruden-

fiæ frenis parturientis utriusq; libidinem cohibete. Tamen si multo citius grauiusq; ille lædit/ quos redio/ torpore/ moerore/ curis/ superstitione premit/ q̃ quos supra vires corporis moreq; mortaliū eleuat ad excelsa. Omnino uero seruate moneo quod æquus Iupiter Pythagorā docuit/ & Platonē: humanā uitam in quadam equali animę ipsius cū corpore pportione seruari. Vtrumq; suis q̃busdā alimentis & exercitationibus ali ac similiter augeri. Siq; alterutrū educatione præcipue sua/ multo robustius altero tandē efficit: nō mediocrem facit uitæ iacturā. Propterea quicunq; inter res medicorū arte laudatas potissimum eas eligit/ quæ corpori simul & ingenio p̃sunt/ maximū uitę sibi uendicat adiumentū. In earum uero numero uinū/ mentā/ mirobalanū/ muscū/ ambra/ zinziber recēs/ thus/ aloem/ iacintum/ similesq; lapillos/ herbas ue cōsimiles esse putate/ & quę ad utriusq; utilitatem a medicis pariter componunt. Sed longioribus his quādoq; interceptis ambagibus: Ego quoq; medicus huc accessi. Si sapores ex rebus accepti nō ultra uiuentibus: Itē odores ex aromatis iam siccis/ uitaq; uacuis/ multū ad uitam conferre cēsentur. Quid nā dubitatis odores ex plantis radicibus adhuc suis herentibus/ uiuentibusq; mirum imodū uitę vires accumulatuos? Deniq; si uapores exalantes ex uita dūtaxat uegetali magnopere uitę uestre profunt/ q̃rum p̃futuros existimatis cantus: aërios quidē/ spiritui prorsus aërio harmicos harmonico/ calētes adhuc/ uiuosq; uiuo: sēsu præditos sensuali: ratione conceptos rationali. Hāc ergo uobis a me fabricatā trado lyrā: cantūq; cū ipsa phēbeum/ solamē laborum diuturnę uitæ pignus. Sicut. n. res qualitate temperatissimæ simulq; aromaticę/ tū humores inter se: tū spūm naturalē secum ipso contēperāt: Sic odores eiusmodi uitalē spūm: sic rursus similes quoq; cōcentus spūm animalē. Dū igit̃ fides in lyra sonosq; dū tonos temperatis i uoce: similiter spūm uestrū intrus contēpari putate. Ac ne ipse Venere sim auarior/ quæ sine Baccho friger/ ab hoc ipso Libero patre per me necrar hoc accipite. Qui præcipue inter nos fr̃

gent/remponibus similibus/bis septimo quoque die uncias uernae
cei/uel maluarici dulcis meri duas sumant cum una panis uncia:
tribus antemessam horis. Semel autem drachmam unam sublimis aquae
destillantis ex uino cum iuleb rosacei semuncia. Quo quidem liquore
illinire etiam cutem/& ad olfactum uti commodissime possunt. Atque
ut post eiusmodi nectar ambrosiam quoque uobis afferam. Hanc insuper
acceptam ab Ioue largior medicinam. Quattuor mirobalanorum un-
cias accipite chebularum: Tres rosacei sacchari: Conditi zinzibe-
ris hieme quidem unciam: estare uero semunciam. Tria haec cum emblica-
rum melle concoquite suauiter: septemque auri foliis exornate. Ieiuni-
bolum ante pradium quattuor horis accipite. Anno saltem integro
quotidie id assumere. Ut inde uelut aquilae renouem uestra iuuen-
tus. Hacrenus quasi Mercurium locutum existimemus.

Confirmatio superiorum:& quod deuitare debemus assiduam cogita-
tionem & coitum.

Cap. xvi.

a Sirologi Venerem & Saturnum inimicos inuicem esse fe-
runt. Cum uero in caelo ubi omnia amore mouentur/ubi defec-
tus est nullus/odium esse nequeat/inimicos. id est effectum diuersos inter-
pretamur. Mittamus praesentia reliqua. Ecce nunc Saturnus quidem
nobis in centro: Venus autem in circumferentia posuit uoluptatem. Vo-
luptas uero spiritum esca quaedam est. Igitur ex opposito Venus/atque
Saturnus spiritus nostri uolatum aucupantur. Illa per uoluptatem suam alli-
cit ad externa. Hic interim per suam ad intima reuocat. Distrahunt
itaque spiritum si ferme eodem tempore moueantur/atque dissipant. Quapropter
nihil contemplatori uel curioso pestilenterius quam Venereus actus: nihil
uicissim hunc sectari alienius quam cura & contemplatio esse potest. Con-
templatorem uero physicum/religiosumque eodem in gradu conu-
meramus. Et gradu simili quilibet in negociis suis ualde cogita-
bundum/grauiusque curis obnoxium. Hinc rursus efficiuntur ut si quae
Saturnia/uel contemplatione nimium occupatum uel cura pressum!

leuare interim & aliter cōsolari uelimus / p Venereos actus / ludos
iocos id tentātes tanq̃ p remedia lōge distantia / frustra atq̃ et cū
iactura conemur: atq̃ uicissim si quē uenereo / uel ope perditū / uel
ludo iocoq̃ solutū moderari uelimus / p saturniā seueritatē emer
dare nō facile ualeamus. Optima uero disciplina est: p quēdam
Phēbi Iouisq̃: qui inter Saturnū Venerēq̃ sunt medii / studia simi
liaq̃ remedia homines ad alterutrum declinantes ad medium re
uocare. Sed ut tandē simus medici: sicut flāma duobus cōmuni
ter modis uiolētis exstinguit̃: aut uelut diffolata uentis: aut cōtra
quasi cōpressa cineribus: Sic spūm uel celeriter effectū Venereo dis
sipamus: uel sensim Saturnio suffocamus: ac sæpe exprimimus cō
primēdo / pariterq̃ resoluimus. Spūs utiq̃ frequenter ad extrema
uolās / intima reddit uel uacua / uel aliena uitæ. Sed ad intima sæ
pe coactus cētera circū membra præstat uitæ minus idonea. Cirā
igitur senectutē / cum uenus interioribus nostris: tū Saturnus ex
terioribus infert. Venus quidē præcipue: ubi ex quouis eius mo
tu facile corpus debilitatur atq̃ labascit. Saturnus quoq̃ potissi
mum: quādo ex quocunq̃ cōtemplationis officio / uel curę labo
re / ingenii corporisq̃ uires labefactant̃. Et si uel q̃ ad contēplatio
nem: uel qui ad libidinē natus est / pleriq̃ ad suū uterq̃ officium
est natura fortissimus. Natura. n. sæpe coniūgit cum uoluptate si
mul & facilitate potentiam. Vnusquisq̃ igit̃ se cognoscat: suiq̃
ipsius moderator / ac medicus esto. Coitū quidē frequētaturi cete
ros consulāt. Ego uero exercitatus ingenii libro etiā superiore
consului. Deniq̃ omni dieta omnibus remediis ūti debent: qui
bus mēbra / spūs / sensus / ingenii / memoria cōfirmeñ. Cogitatio
nes p interualla repetere. Nec expectare uel minimū ex cogitatio
ne laborē. Maxime uero cū primū canescunt: quis non nulli sint
qui non tam debilitatæ naturæ / uidelicet adhuc iuuenes canos
emittunt / q̃ uel egritudine / uel ægrotatione aliqua præcedere: aut
etiam parentum similitudine: a quibus scilicet iam canescētibz
fuerint generati

De medicinis senum. Et de habitatione iterum atq;
dieta Cap. xvii.

Maldeorum regula est forte probanda ad iuuentutem recuperandam: peregrinos humores imbibitos corpori / expurgare gradatim / tum interiores / competētibz medicinis: tum exteriores / frictionibus & lauacris prouocationibusq; sudoris. Intereaq; salubribz / duraturisq; alimētis paulatim corpus implere. Sunt autem qui trochiscis quibusdā ex uipera facris / uel helleboro preparato pmittūt humores omnes ueteres putridosq; prius educere. Quibus expurgatis & humore rursus saluberrimo alimentis salutaribus recreato / restituere iuuentutem. Et qui cautiore sunt / helleboro gallinas pascūt: hominē uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanq̃ periculosa in iuuentute arbitror potius q̃ in senectute tentandam. Ne forte iuuentutē illam a Medea Pelie seni promissam experiamur. Nā & iuuenes medicinis exq̃site purgantibus cito senescere. Hypocrates assent. Sed ubi dieta nō sufficit / clystere uel māna / uel aloē praeferri lora securus uteris. Si tibi sit aluus astrictior / manna cū iure caponis / mirobalanibz uirtute. Sin minus / hac te iuuenem etiam in senectute purgatione seruabis. Summe unciam lorę aloes unam / mirobalanorum emblicarum drachmas duas / chebularum quoq; tantūdem / duas item rosarum purpurearum / mastice quoq; tantūde. maluatico uino confice pilulas: quādo luna feliciter collocata / propitio fruit. Iouis aspectu / praesertim si domicilia fixa possederit uel ipsa / uel Iuppiter. Haec enim ad diuturnitatem uitae magnopere cōferunt. Potes etiam utiliter reubarbarum hic cum aloē componere scilicet dimidiam aloes partem / dimidiam reubarbari. Et quotiēs opus fuerit / unam mane summere pilulam ad tres usque uel quinque medicumq; insuper uinum bibere. Vbi uero piritam magis tūdes / potes commode in his pilulis trochiscorum agatici ter

riam partem accipere una cū tertiis aloes duabus dīssisso reu
barbaro. Sed primam illam ego iam multis ānis pilularum cō
positionem omni grati exerior esse rutissimam. Eadem hora
confectionem eiusmodi facito. Summe mirobalanorum embli
carum/bellinicarū/indarum/michebularum unciam uniuscuiusq;
unam:cinnamomi uero duas: unam quoque dōronici: rosarū
purpurearum unam:sandalorum rubeorum duas: unam croci
drachmam: tertiam drachmę partē musci: ambre tantundem.
Candidum post hęc cum aqua rosacea succoq; citri fūditō sac
charum. Coque: fac bolos: auroq; inuolue. Hoc ante prandiū
quattuor horis sūmentes atque dantes ūtiliter experti sumus
ad uirtutem corroborandam: ad illustrandum spiritum atq; fir
mandum. Maxime uero proderit/ si paulum quid insuper uini
aurei biberis. Proderit & sępe calefactum panem aureo mero
& rosacea aqua perfundere: & modico isup cinnamomo saccha
roq; uberiore cōdire. Frequenter etiā duo hęc cū lacte amigda
lino & modico pane miscere. Nam eiusmodi mixtiones naturā
referunt Iouialē. Præter oīa/ quæ ī superioribus explicauimus
uel saltē significauimus/ ab his omnes urbani diligēter cauere
debent/ æstu/ gelu. Quolibet uel post calorē frigore uel noctū
no. Nebulis/ uētis uel ex paludē flantibus/ uel inrumpētib;
ex angustō. Locis itē ubi aer uel mōuerur uiolentiū/ uel nul
lo modo mouetur: Habitatione quauis humidiorē/ fetore/ tor
pore/ merore. Diligentius autem Mercurii sectatores. Diligen
tissime senes. Qui præterea postquam mane corpus totum le
uiter perfricuerint/ delinient ipsum aduersum aeris/ & laboris
incommoda/ calentem oleo/ uel uino quopiam subamaro: cui
prius infuderint mirham/ & rosam/ atq; myrtum. Saluiam fre
quenter oro ferant/ neruis ac dentibus amicissimam. Et quādo
dentium uitio/ liquida uelut infantes alimenta repetere com
pelluntur: mollissima caueant. Lac quidem uino referant mo
derato. Vranē igne dumtaxat ut medicina/ quantum uidet/

expellendi frigoris / & suscitandi caloris innati necessitas postulat. Alioquin tanquam edace humorem naturalem exsiccaturus. Solem uero quoad delectat sequantur ut alimentum / de stillatione uirata: Et estu similiter declinato. Faciles quidem morus diligant / excitando calori admodum necessarios. Labores aut corporis oderint: & multo magis animi. Nec minus longam sitim / & inedia / atque uigiliam.

De nutrimento spiritus / & conseruatione uitæ
per odores.

Cap. xviii.

I Egimus in calidis quibusdam regionibus / ac plurimo passim odore flagrantibus multos gracili corpore / & imbecillo stomacho / quasi solis odoribus ali. Forte quoniam ipsa natura loci / tum herbarum / & frugum / atque pomorum succos ferme totos redigit in odores: tum corporum humanorum humores illic resolut in spiritum. Cum igitur uterque uidelicet odor & spiritus sit uapor quidam / & simile simili nutritur / nimirum & spiritus & spiritalis homo plurimum ab odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero / qualecunque id sit per odores siue fomentum / apprime senibus & gracilibus necessarium est. Quo defectum alimenti solidioris atque uerioris / utrumque compensare possimus. Ambigere tamen non nulli solent / utrum spiritus odoribus nutritur. Ego autem opinor solis forsan ita nutrit / ut nisi alimenta / quæ crassa sunt / digestionem tandem in uapores extenuentur / spiritus ipse quem diximus uaporem esse / nullum illinc suscipiat nutrimentum. Itaque uinum odore plenum spiritum subito recreat: quem cetera uix tandem reficere possunt. Vaporem uero illum in quem cibi cocti denique transferuntur / ideo appellamus odorem: quoniam & odor ubique uapor quidam est: & hic tractus intrus ex alimentis uapor nisi spiritui quodam odore placeat / uix ullum spiritui exhibet alimentum

tum. Quam ob rem Auicennam nostrum ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedine: spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aromaticitate nutriri. Quoniam crassitudo corporis non nisi crassa natura/ qualis est i dulcedine/ coalescere ualeat. Tenuitas uero spiritus: non alio q̄ fumo quodam/ atque uapore: in quo aromaticitas ipsa uiget/ refici possit. Aromaticam uero qualitatem dicimus odorantem/ & acutam/ & quodammodo stipticam. Proinde quoniam iecur quidem corpori per sanguinem alimentum praestat/ dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia & creat spiritum: & spiritui procreat alimentum: merito desiderat aromatica. Expediit tamen/ & aromatica pro corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aromaticis commisceri: dulcedinemq; interea nimiam euitare. Quid plura? Galienus ipse secutus Hyppocratē/ spiritum non solum odore putat nutriri/ sed aere: Aere inquam nō simplici: sed potius opportune permixto. Quibus quidē si fidem habebimus/ nec alimentorum/ nec rei ullius delectum magis ad uitam necessarium/ q̄ aeris nobis accommodati/ esse censebimus. Aer. n. & inferiorū & celestium qualitatibus facillime senp̄q; affectus & immensa (ut ita dixerim) āplitudine circūfusus/ perpetuoq; motu/ nos undiq; penetrans/ ad suam nos mirabiliter redigit qualitatem. Praesertim spiritum: praecipue uitalē in corde uigentem. In cuius penetralia: tum assidue influit/ tum repente. Sic protinus afficiens spiritum/ ut est affectus: perq; spiritum uita lem/ q̄ & materia/ & origo est spiritus animalis/ pariter afficiens animaleū. Cuius quidem qualitas maximi momenti est ingeniosis eiusmodi spiritu plurimum laborantibus. Itaq; ad nullos potius q̄ ad eos attinet puri luminosiq; aeris/ odorūq; delectus/ atq; musicae. Haec enim tria spiritus animalis fomēta praecipua iudicantur. Potissimus uero ad uitam est aer electus. Nā octauo mense nati in aegypto plurimi uiuunt. Et non nulli in plagis gratiae temperatis saluberrimi aeris beneficio. Quod

Aristoteles narrat: & Auicenna confirmat. Sed profecto sicut corpus ex uariis compositum uariis quauis non eadem mensa nutriendum est alimentis/ ita spiritus similiter compositus uarietate quadam aeris semper electi oblectandus est/ atq; fouendus. Simili quoque electorum odorum uarietate quotidie recreandus. Nam aer & odor quasi spiritus quidam esse uidentur. Iam uero Alexander & Nicolaus Peripatetici una cum Galieno concludunt spiritum uitalem/ & animalem ideo nutrirum odore/ tum aere: quoniam uterq; mixtus est/ atque conformis: & utrunq; haustum in praecordia penetrare: ubi coqui remperatq; ad uitam/ perq; arterias diffundi. Vbi uterq; coctus iterum/ nutrit spiritum (ut aiunt) utrunque/ praecipue animale.

Aiunt etiam spiratum aerem non solum refrigerando calori prodesse: sed etiam nutriendo. Nam & animalia etiam ualde frigida spirant. Addunt aerem crassiores spiritui naturali tanquam magis corporeo conuenire/ subtilem uero/ purum/ lucidum/ spiritui potius uitali/ potissimum animali. Neque mirum uideri debet spiritum adeo reuem/ rebus quoq; reuibus ali. Siq; dem & pisciculi multi aqua nitidissima nutriuntur: & ocimum in aqua simili/ uiuit/ crescit/ floret/ redoler. Mitto quibus elementis Chameleontem & Salamandram nutrir nonnulli ferant. Redeamus ad nostra. Interest certe quod plurimum/ qualem spirem aerem: quales hauiamus odores. Talis enim & spiritus in nobis euadit: Eatenus uero nos anima per uitam uegetat: quatenus spiritus harmoniam seruat cum anima concinentem. Spiritus quidem in nobis primus uiuit/ & maxime: & quasi uiuit solus. Nonne repentinum quodam sepe casu/ uel affectu/ uita/ sensus/ motus/ subito membra deserunt? Regresso uidelicet ad cordis penetralia spiritu: Et sepe statim reuertuntur ad membra/ per frictiones & odores illuc spiritu redeunt. Quasi uita in ipso spiritu uidelicet re uolatili potius insit quam humoribus aut membris. Alioquin propter horum crassam tenuitatem tardius admodum accederet

uita mēbris atq; recederet. Quicūq; igit̃ uitā in corpore pduce
recupitis/spūm īprimis excolite: hūc augere nutrimentis/sāgui
nē augētibus/rēparum uidelicet/atq; clarū: Hūc aere sēp electro
fouere. Hūc quotidie suauibus odoribus alite. Hunc sonis &
cāribus oblectare. Sed iterea odores cauete calidiores. Frigidio
res fugite. Capescite rēparos. Frigidos calidis/siccos humidis
rēpare. Odorē uero oēm q̃a pars corporis subtilissima ē/scitote
nō nihil habere caloris: atq; ex rebus quā ipsa nutriūt/odores
spate potius nutrituros: ut ex aromatico piro pomoq; plico/
similiq; pomo: magis at̃ recēte pane/calēte: maxime carnibus as
sis: q̃ maxime uino. Atq; sicut sapor qui mīnifice placet: plurimi
uelocisq; nutrimentū cā est uel occasio corpori/sic odorē ad spūm
se habere putate. Cōmemorare uobis iterū placet: Democritū
iā iā expiraturū ut obsequerē amicis: spūm ad quadriduū usq;
olfacru calentiū panū retinuisse: ulterius ēt si modo placuisset/
spūm seruaturus. Sūt & q̃ dicunt id mellis odore fecisse. Ego si
mō usus ē melle/ existimo illū mel uino liquefactū albo/calēti
bus panibus īfudisse: neq; n. spnēdus ē mellis odor. Flos nāq;
florū mel existit: nec parū nutrit ipsa dulcedine: ac diu qualita
te sua res ītegras a putrefactione rueē. Itaq; siq; nouent hoc ēt
ad cibū ita uesci/ ut nec dulcedine nimia meatus oppleat: nec
rali quodā calore bilē exaugeat/certū habebit lōgioris uitę sub
sidiū. Saltē igit̃ cōdimentū hoc frigidis & humidis adhibere.
Verū ut uos reuocē ad odores. Vbiq; suffocationē/cōpressio
nemq; spiritūū nimiam extimescitis: quod mēror frequens tor
porq; portēdit/odores circūfusus amate. Vbi uero fugā exalā
rium spūm expauescitis/odores potius infusos nutrimentis ac
cipite. Es siqd odorū præterea foris sūmitis/uelut dypeū costis
dūtaxat admouete sinistris. Nō ne uideris q̃ repēte sursum uel
deorsum ad odores se matrix ipsa pręcipitet? q̃ uelociter ad os
ad nares spūs aduoler/ suauis odoris esca pellectus? Vbi igit̃
spūs uel exiguus uel fugacissimus esse deprehēdiť: quod pusil
lanimitas sēpē declarat/corporisq; debilitas uel parua de causa

multra cōtingēs: odoribus nō tam extrīsecus obiectis/ q̄ intrīn-
secus iniectis allicite: imo potius pascite: retinere. Odorē uero
uini ante oēs eligite. Multū nāq; nutrit spūm odor exhalās &
natura tū plurimū/ & uelociter nutriende corpus: tū uoluptare
sensū afficiente. Tale uero uinū est pracerens calidū/ humidū/
& odorū/ atq; clarū. Tale ē saccharū esse dicerē/ si sūmat odorē.
Cinnamomū quoq; simile: Et daronicū/ anisūq; & dulce mara-
ttū/ si acumini suo ad exiguā dulcedinē adderēt ampliorē. Sed
quā re npiem natura nō fecit/ uobis ipsi cōficite. Et quotiēs di-
stractionē spūum formidatis/ calidioribus acutioribusq; & sub-
tilissimis adhibere/ quæ cohibere parūp uolatū spūs/ ac sistere
ualeāt: ceu croco/ chariophilis/ cīnamomo/ adustū panem/ rosa-
ceā aquā/ acetūq; rosaceū/ rosā/ myrrū/ uiolā/ sandalū/ coriandrū
cydoniū pomū/ atq; citrū. Horreo uero cāphorā: ubi cōtra cani-
riem est agendū. Recentē uero semp mentā diligo: mēti ē salu-
tarē spūiq; tutissimam. Deniq; memērote res oēs ueneno cōtra-
rias/ esse uitę admodū salutare: nō gustu rātū: sed ē odoratu:
maxime theriacā. Hās uero ī libro cōtra pestilētiā enarrauimus:
narrabimus & ī libro sequēti. Inter eas sūt neqd uos lateat/ nume-
ramus/ & uinū. Nā sicut homini uenenū est cicuta/ ita cicutæ ui-
nū: nō simul qdē/ sed paulo post ebibitū. Ac ne solis uos odo-
ribus hic alliciā/ cōponendū uobis mādō electuariū quotidie
manegustandū/ olfactu/ gustuq; suaue/ & uitę admodū saluta-
re. Accipite tres chebularū uncias: unā emblicarū: & idarū unā
unāq; belliticarū: semunciā uero daronici: Cinnamomi uncias
duas: croci drachmā unā: ambraē partē drachmæ tertiam: Musci
quoq; rantūdē. Contrūdite diligēter. Tantū rosacei sacchari ad-
hibere/ q̄tū gustui satis facit. Sādalonū rubentiū q̄tū sat est co-
lori: mellis itē emblicarū uel chebularū/ q̄tū molli expedit elec-
ruarii formæ/ auri folia rotidē quot prēdictę sūt uncie. Vbi ue-
ro difficilior ē cōpositio multiplex/ expti sumus simplicē hanc
optimā esse. s. ex chebulis maratō dulci: saccharo aqua rosacea

liquefacto. Súpram uero tū ieiuno stomacho: tū post cenam. Memineritis autem mirobalanos cōditas meliores esse: Siccas uero saltem diem ítegrum/oleo amigdalorum dulcium/uel butyro uacino prius infundite q̄ confletis. Probat & Auicenna uobis confectionem ex emblicis atq; indis/ cum melle anacardorum/ coctoq; butyro: Item chebulas cum zinzibere & squama ferri/ & potius auri. Probat item Petrus Aponensis compositionem ex croco/ mace/ castoreo/ per partes equales acceptis/ atque contulis/ & uino cōmixtis. Vnde affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Deniq; Aly Astrologus Medicusq; excellens asserit/ usū triferæ similiumq; rerum uitam effici lōgiorem. In omni uero triferæ mirobalanus fundamentum est. Sed hanc temperāt subtilibus quibusdam/ atq; mollibus: Præfertim ubi siccior est mirobalanus: Vt & penetraret/ nec meatus obstruat/ nec aluū exsiccet nimium/ uel astrigat. Cū uino præterea commodissime utimur: sed modico: ne forte diluat. Compositionem uero Petri/ quā modo narrabā/ si modo utilis est/ arbitror olfactu potius q̄ potu utilem fore.

Magorum medicina pro senibus.

Cap. xviii.

m Agi stellarum obseruatores ad Christum uitæ du-
cem stella duce uenerunt/ pretiosum uitæ thesau-
rum offerentes/ Aurum/ Thus/ & Myrrham: Tria
dona pro tribus planetarum dominis/ stellarum
domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Io-
uis maxime omnium temperatum. Thus autem pro Sole præ-
cipue/ phoebeo calore simul odoreque flagrans. Myrrham de-
niq; firmantem corpus atq; conseruātem: pro Saturno omniū
firmissimo planetarum. Huc igitur omnes ad sapientes ma-
gos uenite senes munera uobis quoque uitam productura fe-
rentes. Quibus auctorem uitæ quondam uenerari traduntur.

Venite senes inquam senectutem grauius tolerantes. Venite/ & uos præterea/ quoscunq; senectutis propemodum aduentantis formido sollicitat. Accipite precor alacres uitalia dona. Summite uncias quidē thuris duas: unam uero myrrhæ: auri rursū in folia ducti dimidiam drachmæ partem. Contundite tria simul/ conflate/ cōfundite in pilulas/ aureo quodam mero: Idq; tunc oportune conficite/ quando Diana propitio Phoebi/ uel Iouis gaudet aspectu. Summite posthac thesauri tanti/ auro ra qualibet portūculam. Ac exiguo perfundite meri potu: nisi forsan incaluerit æstas. Tunc enim aquam rosaceam bibere præstat. Siquis autem inter uos calorem quouis tempore magis metuat/ is mirobalanum chebulam/ aut emblicā/ æqualem ad thuris/ myrræq; & auri simul pondus addiciat. Hoc humorem proculdubio naturalem a putrefactione tuebitur. Hoc humoris resolutionem longius ppulsabit. Hoc res in uobis spiritus naturalem/ uitalem/ animalem/ fouebit/ cōfirmabit/ corroborabit. Hoc rursus uegetabit sensum. / cūct ingenium. Memoriam conseruabit.

De periculis euitandis ex quolibet uitę septēna
rio iminentibus. Cap. xviii.

¶ Vm Astronomi singulas deinceps diei horas planetis ordine singulis distribuerint: Similiterq; septem ebdomadæ dies: atque in ipso foetu per menses digesserint officia planetarum: Cur non etiam per annos eadem disponamus? Vt quēadmodū infantē in aluo latentē rexit primo mēse Saturnus: ultimo Luna. sic statī natū ordine iā cōuerso primo ipsius āno ducat Luna. Secūdo si uis/ Mercurius. Tercio Venus. Quarto Sol. Quinto Mars. Sexto Iuppiter. Septimo uero Saturnus. Atq; deinceps ordo p uita similis repetat. Itaq; in septimo quolibet uitę anno/ fit i corpore mutatio maxima:

ideoque periculosissima/quādoquidē & Saturnus nobis cōmuni
rer est peregrinus:& ab eo tunc planetarum summo ad lunam
e uestigio planetarum infimam gubernatio redit. Hos annos
astronomi grēci climatericos nomināt. Nos scalares uel grada
rios:uel decrerorios appellamus. Forte uero in morbis ipsum
humoris uel naturæ motum planetes p dies eodem ordine re
gunt. Vnde & septimus quisque eadem ratione iudiciarius ap
pellatur. Quartus quoque quoniam medium in septennario te
net. Tu igitur si uitam producere cupis ad senectutem nullis
eiusmodi gradibus interruptam: Quotiens septimo cuilibet
propinques anno/consule diligenter astrōlogum. Vnde immi
near tibi discriminē ediscito. Deinde uel adito medicum/uel pru
dentiā/& temperantiā accersito. His nāque remediis prohiberi
minas astrorum Ptolemęus etiam cōfiteretur. Addit quoniam
astrorum promissa sic augeri posse/ut agrorum cultor auget ter
ræ uirritem. Probat Petrus aponensis argumentationibus
multis/& testimonio Aristotelis/Galieni/Aly/naturalem uitę
finem non esse ab initio ad unguem determinatum/sed ultra
citraq; moueri posse. Idque asserit tū ex astris/tum etiam ex mate
ria. Cōcludit his auctoribus rationibusque obitum etiam natu
ralem differri posse:cum astrologię machinis tum pręsidiis me
dicorum. Igitur neque nos temere in his pręceptis elaboramus.
Neque te pigeat pquirere a medicis que naturaliter tua sit dieta:
& ab astrologis/quę stella uitę faueat. Et quando hęc bene se
habet/& ad eam luna/compone que prodesse didiceris. Neque
pudeat sepe illos auscultare:qui non tam fortuna/que uirtute se
nectutem prosperam consecuti uidentur. Pręterea Ptolemęus
& ceteri professores astronomię imaginibus quibusdam ex cer
tis lapidibus & metallis/sub certo sidere fabricatis uitam pro
speram pollicentur/arque longęuam. Verū de imaginibus qui
dem ex parte ac plurimum de reliquo fauore cęlesti commen
tarium componimus in Plotinum. Quem librum hunc opor

deinceps subicere dum existimamus. Quemadmodum hoc
post librum scribi uolumus: quem de curanda litterarum u
liquidine composuimus. Fauorem uero celestem quem modo
dicebam pro iuuentute longa nunc quantum quasi poetę cui
dam licet loqui: quantum rursus medico licet facere a Phębo
Bacchoq; petemus.

Solis æterna est Phębo Bacchoq; iuuentus.

Nā decet in tonsus crinis utrūq; deū.

Phębus & Bacchus semper indiuidui fratres sunt: Ambo fere
sunt idem: Phębus qđem est ipsa spherę illius anima. Sphera
uero Bacchus: imo & Phębus est rotas ipse spherę circulus. Bac
chus autem est flammeus ille in hoc circo/ circulus: immo ue
ro Phębus est alium in hoc flammeo globo lumen. Bacchus
autem existit ibidem salutaris ex lumine calor. Semper ergo
fratres comitesq; sunt: fere semper alter & idem. Quid uero? Si
sol in uere quidem Phębus est/ cantu suo tunc aurum cantus
excitans: Cithara rursus tempora rēpans. In autūno uero/ Sol
idem auctor uini Bacchus existit. Tria nobis ad seruandam
iuuentutē pater ille Liber qui amat colles Bacchus affert. Hos
quidem apricos primum colles. In his autem collibus suauissi
mū præcipue uinū. Perpetuam in uino securitatem. Tria quoq;
Phoebus Bacchi frater pari benignitate largitur. Diurnum pri
mo lumen: sub fomento luminis herbas suauiter redolentes.
Ad luminis huius umbram citharā cantumq; perennem. His er
go pensis potissimum: his staminibus Clotho nobis iam non
parca longa uitę fila producer. Tris parcas fere omnes poetę
canunt. Tris quoq; nos non poetę canimus. Prudens quidē
in omni uictu parcitas uitam nobis longam incohāt. Constās
quoq; in curis subeundis parcitas producit uitam. Parcitas ue
ro in celo fruendo negligens uitā occat. Tres Pythagoras tem
perantias ante oīa celebrat: tres & nos ipseſentia celebramus.
Temperantiam in affectibus conseruato: rēperantiam in omni

uictu seruato. Temperiem aeris obseruato. Hac enim provide
ria humorum intemperiem quæ citæ senectutis & interpestiue
moris causa est aspirate deo procul admodum propulsabis.
Aspirabit autem auctor ille uitæ: si ea tantum conditione uis
opraueris diuturnam: ut diutius cum generi humano uiuas:
tum maxime uiuas illi: quo mundus rotas inspirante uiuit.

F I N I S

Deinde quod admodum propulsabis. Aspirabit autem auctor ille uitæ: si ea tantum conditione uis
opraueris diuturnam: ut diutius cum generi humano uiuas:
tum maxime uiuas illi: quo mundus rotas inspirante uiuit.

Prohemium In Librum De Vita Cœlitus

A R S I L I V S Ficinus Florentinus Serenissimo
Pannoniæ Regi semper iuicio. Philosophi ueteres rex
omniū felicissime cœlestium uires inferiorūq; naturas di-
ligentissime p̄scrutari. Cum existimarēt hominē frustra
sapere: qui nō sibi sapit/ totā merito p̄scrutationē suam imprimis
ad uitam sibi cœlitus compandam retulisse uident: iudicātes (ut
arbitror) rum elemēta/ & quæ ex his cōponunt frustra sibi cogni-
ta fore: rum morus cœlestiū/ & ifluxus temere nimitū obseruatos:
nisi hæc una cum illis cognita simul/ atq; coniūcta/ aliquādo sibi
ad uitam felicitatemq; conducerēt. Profuit aut̄ illis ut uideēt/ eiūs
modi cōrēplatio/ ad uitā primo præsenti. Nam pythagoras & De-
mocritus Apolloniusq; theaneus & quicunq; ad id potissimum stu-
duerunt rerū sibi cognitarū usu p̄speram ualitudinē cōsecuti sūt:
uitamq; longuā. Contulit isup ad futurā uitā/ rum per gloriam
apud posteros p̄pagandā: rum apud deū in æternitate fruendā.
Siquidē ex mirabili mūdi rotis ordine eius tandem cognouere
rectorē: & ante oīa cognitū amauerūt. Tibi uero gloriā per sæcu-
la cūcta/ futurā magnanimitas/ magnificētia/ uictoria p̄petua pol-
licent. Vitā quoq; apud deū in æuo beatā/ diuina clemētia/ insigni
pietati tuæ iustitiæq; p̄mittit. Vitā deniq; p̄sperā iter mortales sa-
tisq; longā q̄tum ex inditiis quibusdā mihi licuit coniectare feli-
cia tibi sidera decreuerunt. Ut aut̄ quod pollicent/ id & præsēt fir-
missima fide & cumulo insup prorogēt pleniore. Diligentia tua/
& medicorū/ astrologorūq; cura efficere proculdubio potest. Iam
uero id posse scientia & prudētiā fieri doctissimi quiq; astrologi/
ac medici confitent. Cū igit̄ inter Plorini libros/ magno Lauren-
tio Medici destinatos/ i librum Plorini de fauore cœlitus haurien-
do tractatē nuper cōmentariū cōposuissem: inter cetera in eū nō
stra cōmētaria numeratū id quidē seligere nūc Laurentio quidē
ipso p̄bāte. Atq; maiestati tuæ potissimū dedicare decreui. Spero

equidem dū uite tue prosperitatiq; cōsulam/uite interim & splen
dori sæculi nostri/& humani generis consulurū. Atq; ut ualitudi
ni prosperitatiq; regię ualidius hæc nostra pdesse: per Valorem
ipsum mittēda purauī. Hunc tu igiř Valore nostrū clementissime
Rex cōplectere precor. Tantū.n.natura/uirtus/auctoritas tua ua
let:ut absq; te nequear uel Valor ipse ualere. X.Iulii.M.CCCC.
LXXXIX.Florentię.

Verba Marsilii Ficini Ad Lectorem sequentis Libri.

¶ Alue hospes ingeniose. Salue iterū quisq; es salutis aui
dus/qui nostra ad limina tēdis. Vide precor hospes cu
pide primum/ q̄ hospitalis sim. Intrans erat certe/ salutem sta
tim hospitio dicere. Ego uero salute p̄ueniens/ mōx prospec
tum saluere te iussi. Intrans & adhuc ignotum perlibenter ex
cepi. Trahentē apud me moras/promissa/si deus aspirauerit/salu
te donabo. Hospitiū ergo nactus es amicū quidē oībus: & amō
ris nūc erga te plenū. Siquē forte fers ecū amori cōtrariū:Siquid
habes odii/prius ponito precor q̄ medicinas hic uitales attigas.
Vitā.n.tibi dedit amor/uoluptasq; parentū. Vitā uicissim demit
odiū/atq; dolor. Quē igiř odiosus uexat dolor:huic nullus usq;
medicinę uitali relictus est locus. Quāobrē deinceps te nō ut ho
spirē rātū/iam alloquor:sed amicū. Officina Marsilii tui aliq̄to
est amplior/q̄ his cancellis dūtaxat/quos hic uides/coerceatur.
Non.n.solo hoc libro sequēte:sed duobus etiā p̄cedētib; cir
cūscribiē. Tota uero sūmatim medicina quædā est p̄uibus opi
culatura uitæ:ut ualida tibi uita sit/ut longa. Idq; ubiq; medico
rum ope cēlitus adiuta moliē. Varia sane pro diuersis hominum
ingeniis/atq; naturis nostra hæc officina/antidota/ pharmaca/fo
mēta/unguēta/remedia pfert. Siqua tibi forrasse minus placeāt:
mittito quidē ista. Cetera p̄pterea ne tēspuito. Deniq; si nō p̄bas
imagines astronomicas/aliq̄n p̄ ualitudine mortaliū adiuētas.

quas & ego nō tam probo q̄ narro: has utiq; me cōcedere: ac etiā si uis cōsultante dimittiro. Medicinas saltē celesti quodā adminiculo cōfirmatas/ nisi forte uitam neglexeris/ ne negligito. Ego. n. frequēti iādiu experiētia cōpertū habeo: tantū interesse inter medicinas eiusmodi/ atq; alias. absq; delectu astrologico factas/ q̄rū inter merū atq; aquā: ut etiā infans octauo a cōceptione mēse natus/ florentiē mēse martio/ nocte adscendēte Saturno retrogrado/ semiuiuus/ eiusmodi diligentia uideat a nobis imo a Deo quasi uitæ redditus/ potius q̄ seruatus. Triēniūq; ualidus ferme iā impleuerit. Iam uero si prāter ea generis eiusdē plura narrauerō/ uera loquar. Nec gloriabūdu (quod est a philosopho penitus alienum): sed exhorrabūdu potius afferā. Verū satis iā partim quidem cōciliātes/ partim ē exhorrātes allocuti re sumus: deinceps igit̄ cū Plotino loquamur/ ita demū tibi diligentius cōsultum.

In oībus quę hic aut alibi a me tractant̄/ tantum assertum esse uolo: quantum ab ecclesia comprobatur.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA CAELITVS COMPERANDA COMPOSITVS AB EO
INTER COMMENTARIA EIVSDEM IN
PLOTINVM.

In quo consistat secundū Plotinū uirtus fauorē celitus attrahēs/ scilicet ī eo q̄ anima mūdi/ & stellarū/ Demonūq; animæ facile alligant̄ corporū formis accomodatis. Cap. primum

I tantum hæc duo sint ī mundo: hinc quidē intellectus: īde uero corpus: Sed absit aīa: tū neq; intellectus trahet̄ ad corpus: īmobilis. n. est omnino carerq; affectu motionis principio/ tanq̄ a corpore longissime distans: Neq; corpus trahet̄ ad intellectū/

f ii

uelut ad morum per se inefficax/ & ineptū: lōgeq; ab intellectu re
morum. Verum si interponatur aīa utriq; cōformis/ facile utrinq;
& ad utraq; fiet attractus. Primo quidem ipsa omniū facillime
duciē: quoniā primū mobile est/ & ex se & spōre mobile. Præterea
cum sit (ut dixi) media rerum/ omnia suo in se modo continet/ &
utrinq; ratione propinqua. Ideoq; conciliatur/ & omnibus: etiam
æqualiter illis quæ inter se distant: ab ea uidelicet nō distātib;.
Præter enī id quod hinc quidē conformis est diuinis: idē uero ca
ducis/ & ad utraq; uergit affectu/ tota iterim est simul ubiq;. Acce
dit adhæc/ q; anima mūdi totidem saltem rationes rerum semina
les diuinitus habet: quot ideæ sunt in mēte diuina: quibus ipsa
rationibus totidē fabricat spēs in materia. Vnde unaquæq; spēs
per propriam rationem seminalem proprię respōdet ideę/ facileq;
potest per hanc sæpe aliquid illinc accipere: quādoq; dem per hāc
illinc est effectra. Ideoq; si quando a propria forma degeneret: po
test hoc medio sibi proximo formati rursū/ perq; id medium in
de facile reformari. Ac si certe cuidā rerum spēi/ uel idiuiduo eius
rite adhibeas multa/ quę sparsa sunt: Sed eidem ideæ conformia.
Mox ī materiam hāc ita oportune paratam/ singulare munus ab
idea trahes per rationem uidelicet animæ seminalem. Non enī in
tellectus ipse proprie: sed anima ducitur. Nemo itaq; putet certis
mūdi materiis trahi numina quędā a materiis penitus segregata:
Sed Demones potius animatiq; mundi munera stellarūq; uiuen
tium. Nemo rursū miretur per materiales formas animā quasi al
lici posse. Siquidem escas eiusmodi sibi congruas ipsa mer/q; bus
alliceretur/ effecit: & semper libenterq; habitat in eisdem. Neq; in
mūdo uiuente toto quicq; reperitur tā deforme/ cui non adsit ani
ma: cui non insit & animæ munus. Cōgruitates igitur eiusmodi
formatū ad rationes animæ mundi Zoroaster diuinas illices ap
pellauit: quas & Sinesius magicas esse illecebras cōfirmavit. Ne
mo deniq; credat ad propriam quādam materię spēm & tempore
certo hauriri omnia prorsus ex anima dona: Sed p; oportunitate

dona dūtaxat seminis/quo talis spēs pululauit: seminumq; con-
formium. Itaque hic homo humanis tantum adhibitis non pro-
prias piscium uel auium dores/inde sibi uendicat: Sed humanas
atque consimiles. Adhibitis autē quæ ad stellam talem prinent
atque Demonem/ stellæ Demonisq; huius proprium subit influ-
xum/ uelut lignum per sulfur paratum ad flāmam ubiq; præsen-
tem. Atq; hunc non modo per ipsos stellæ Demonisq; radios: sed
etiam per ipsam mundi animam ubiq; præsentem: in qua & cuius
libet stellæ Demonisq; ratio uiget: partim quidem seminalis ad
generandum: partim etiam exemplaris ad cognoscendum. Hæc
enim secundum Platonicos antiquiores rationibus suis edifica-
uit ultra stellas in cælo figuras: partesq; ipsarū tales/ ut ipse quoq;
figuræ quædam sint: ipressitq; his omnibus proprietates. In stel-
lis autem figuris/ partibus/ proprietatibus/ omnes rerum inferio-
rum spēs continentur/ & proprietates earum. Vniuersales uero fi-
guras octo posuit atq; quadraginta scilicet in zodiaco duodeci:
extra uero sex atque triginta. Item in zodiaco triginta sex ad nu-
merum facierum. Rursus ibidem tercentum/ atq; sexagita ad nu-
merum graduum. In quouis enī gradu sunt stellæ plures/ ex qui-
bus ibi conficiuntur imagines. Similiter imagines extra zodia-
cum in plures diuisit figuras pro facierum ibidem graduūq; suo-
rum numero. Constituit denique ab imaginibus his uniuersali-
bus ad uniuersales imagines habitudines/ & proportionēs qua-
dam/ quæ ipse quoq; imagines illic extent. Eiusmodi uero figu-
ræ continuitatem quæq; suam habent ex radiis stellarum suarum
in se inuicem peculiari quadam proprietate coniectis. A quibus
formis ordinatissimis dependent inferiorum forme/ illinc uideli-
cet ordinatæ. Sed & cælestes illæ tanq̃ & inter se disiunctæ/ proce-
dunt a rationibus animæ coniunctis inuicē: & quodāmodo mu-
tabiles/ a stabilibus. Sed hæc quatenus se ipsas non cōprehendūt/
referuntur ad formas in mente uel animali uel eminētiore se se cō-
prehendentes: quæ tanq̃ multiplices redigūtur ad simplicissimū

unum atque bonū/sicut figurę celestes ad polum. Sed redeamus
ad animam. Quando igitur anima gignit speciales inferiorum
formas uiresq; eas per rationes efficit proprias: sub stellarum for
marumq; celestium adminiculo. Singulares uero indiuiduorum
dotes/ quę sæpe nonnullis insunt tam mirabiles q̃ in speciebus
esse solent exhibet per seminales similiter rationes: non tam sub
adminiculo formarum figurarumq; celestium/q̃ situ stellarum &
habitu motionum/aspectuumq; planetarum/tum iter se/ tum ad
stellas planeris sublimiores. Anima quidem nostra ultra uires
membrorum proprias communem ubique promit in nobis uiræ
uirtutem. Maxime uero per cor/ tanquam ignis animę proximi
fontem. Similiter anima mundi ubiq; uigens per solem præcipue
suam passim explicat communis uiræ uirtutem. Vnde quidā ani
mam & in nobis & in mundo/ in quolibet membro totam/ potis
simum in corde collocant atque sole. Semper uero memento si
cut animæ nostræ uirtus per spiritum adhibetur membris: sic uir
tutem animæ mundi per quātam essentiam/ quę ubiq; uiget tanq̃
spiritus intra corpus mundanum/ sub anima mundi dilatari per
omnia: maxime uero illis uirtutem hanc infundi: quę eiusmodi
spiritus plurimum hauserunt. Potest autem quinta hæc essentia
nobis intus magis magisq; assummi: si quis sciuerit eam aliis ele
mentis immixtam plurimum segregare: uel saltem his rebus fre
quenter uti/ quę hac abundant/ puriore præfertim. Ceu electum
uinum/ & saccharum/ & balsamum/ atque aurum/ pretiosiq; lapil
li/ mirobalaniq; & quę suauissime redolent: & quę lucent. Maxi
me uero quę in subtili substantia qualiterem habēt calidam/ hu
midamq; & clarā. Quale præter uinum est albissimū saccharum:
præfertim si huic adhibueris aurum/ odoremq; cinnami/ atque ro
sarum. Præterea sicut alimenta rite in nobis assumpta per se non
uiua/ rediguntur per spiritum nostrum ad uirę nostrę formam: sic
& corpora nostra rite accomodata corpori spirituique mundano

uidelicet per res mundanas/ & per nostrum spiritum/ hauriūt
ex uita mundana q̄ plurimum. Si uolueris ut alimentum ra-
piat præceris formam cerebri tui uel iecoris atque stomachi:
simile quantum potes accipe alimentum / idest cerebrum / &
iecur/ & stomachum/ animalium/ ab humana natura non lon-
ge distantium. Si optas corpus tuum atque spiritum/ ex ali-
quo mundi membro/ uidelicet ex sole uirtutem accipere/ quæ
re quæ ante alia sunt solaria: inter metalla lapillosque/ magis
autem inter plantas. Sed inter animalia magis. Maxime inter
homines. Similiora enim tibi magis proculdubio conferunt.
Hæc & extra sunt adhibenda: & intus pro uitibus assummen-
da: præsertim in die/ & hora solis/ & sole in figura celi regnan-
te. Solaria uero sunt omnia ex lapillis/ & floribus/ quæ eli-
tropia nominantur/ quia uertuntur ad solem. Item aurum/ &
aunipigmentum/ aureiq; colores/ crysolitus/ carbunculus/ mir-
ra/ thus/ muscus/ ambra/ balsamum/ mel flauum/ calamus aro-
maticus/ crocus/ spica nardi/ cinnamomum/ lignum aloes/ cæ-
teraq; aromata. Anes: astur: gallus: olor: leo: cantarus: croco-
dillus: hoies flauis: crispi: sepe calui: magnanimi: superiora par-
tim cibariis/ partim unguētis subfumigationibusq; partim usui
accommodari possunt. Hæc sentienda/ & cogitanda frequenter/
& imprimis amanda. Et luminis plurimum est quærendum.

Si dubites uentrem ab iecoris fomēto destitui/ trahe ad Ven-
trem iecoris facultatem/ tum frictionibus/ tum fomentis/ per
ea quæ iecori congruunt: per cicoream: endiuiam: spodium: &
eupatorium: & epaticam: atque epata. Similiter ne destituatur
caput corpus ab Ioue/ moue corpus in die/ horaq; & regno Io-
uis: & utere interim Iouialibus. Argento: iacinto: topatio: co-
rallo: cristallo: berillo: spodio: Saphiro: uindibus aerisque
coloribus. Vino: sacharo: albo melle: & cogitationibus affecti

busque plurimum. Iouialibus id est constantibus / equis / religio-
sis atque legiferis: & inter homines eiusmodi / sanguineosque
& pulchros / uenerabilesque uersabere. Sed memento primis
illis rebus frigidis inferendum esse aurum: & uinum: mentis
et crocum: et cinnamomum: atque doronicum. Animalia uero
Iouialia esse Agnum: pauonemque: et aquilam: et iuuenicum.

Quomodo uero uirtus Veneris attrahatur turturibus / Co-
lumbis / et motacillis / et reliquis non permittit pudor osten-
dere.

De Concordia Mundi.

De natura hominis secundum stellas.

Quomodo fiat attractus ab unaquaque stella

Caput .ii.

n Equo uero diffidere debet quisquam / nos atque omnia
que circa nos sunt / præparamentis quibusdam posse si-
bi uendicare cælestia. Nam cælitus hæc facta sunt: assi-
dueque reguntur: & illinc imprimis præparata sunt ad illa: &
quod maximum est / mundus animal in se magis unum est / quàm
quoduis aliud animal: si modo est animal perfectissimum.

Ergo sicut in nobis membri cuiuslibet præsertim principalis
qualitas motusque ad alia pertinet: ita membrorum principa-
lium actus in mundo commouent omnia: & membra inferiora
facile capiunt a supremis ultro dare paratis. Quo enim po-
tentior causa est: eo est promptior ad agendum: eo igitur pro-
pensior est ad dandum. Exigua igitur præparatio nobis suffi-
per adhibita sufficit cælestium muneribus capiendis: si modo

quique ad id precipue se accommodet/ cui est precipue subdi-
rus. Sed ante uniuscuiusque nostrum proprietatem/ huma-
nae speciei proprietatem considerare debemus. Hanc igitur
esse solarem/ astrologi arabes consenserunt. Quod ego e statu-
ra hominis erecta: pulchraque: humoribusque subtilibus: &
spiritus clartate: imaginationisque perspicuitate: studioque
ueritatis & gloriae: uerum esse coniecto. . . . Addo quinetiam
proprietatem huic Mercurialem: ob strenuum uersatilis inge-
nii motum. Et quoniam humanum genus natum nudum: iner-
me: omnium egenum: haec omnia propria industria sibi com-
parat: Quod est Mercurii proprium. Addo etiam Iouialem:
ob complexionem corporis temperatam atque leges. Et quo-
niam secundo mense/ quo Iuppiter dominatur/ uitam accipi-
mus: atque nascimur nono: quo iterum recipit dominatum.
Itaque humana species ab his tribus potissimum dores insu-
per ampliores ita demum sibi poterit uendicare: Si per Solaria/
Mercurialiaque/ & Iouia se ipsam eis magis in dies atque ma-
gis accommodabit. De reliquis autem quid? Saturnus non fa-
cile communem significat humani generis qualitatem atque
sortem: Sed hominem ab aliis segregatum: diuinum: aut bru-
tum: beatum: aut extrema miseria pressum. Mars: Luna: Ve-
nus: affectus & actus homini cum ceteris animantibus aequae
communes. Ad solem igitur & Iouem/ atque Mercurium reuertamur.
Solaria quidem nonnulla & Iouia diximus: Mercuria-
lia uero nescio quomodo praetermissimus. Sunt autem eiusmodi.
Stannum: Argentum: praesertim uiuum: Marcassita argen-
tea: lapis achates: uittum: porphyriticum: & quae croceum cum
uindi misceant/ smaragdum atque lacca. Animalia sagacia &
ingeniosa simul et strenua/ simiae: canes. Homines eloquentes:
acuti: uersatiles: oblonga facie: manibusque non pingues . . .

Sunt autem quaerenda/et exercenda quæ ad aliquem plane-
ram attinent: eo uidelicet dominante (ut diximus) in die &
hora eius si fieri potest: etiam quando ipse sit in domicilio/uel
exaltatione/uel saltem triplicitate sua & termino & angulo cæ-
li: extra combustionem directus: ac sapius orientalis: si sole
sit superior. Item in auge: et aspiciatur a luna. Siquis autem ab
ipsa Luna beneficium/ & a Venere poscat/ tempora similia ob-
seruare debet. A Venere quidem per animalia sua quæ dixi-
mus/ & per comeolam/ & saphyrum: lapidemque lazoli: es cro-
ceum atque rubeum: & corallum: omnesque pulchros uariosque
uel uirides colores: & flores: atque concentus: suavesque odo-
res: atque sapores. A Luna per alba/ & humida/ & uiridia/ per
argentum atque cristallum/ & uniones/ & argenteam marcas-
sitam. Quoniam uero Saturnus quidem statui & perseverantiæ
dominatur: Mars autem efficacis morus: cogimur nonnunquam
horum quoque gratia ab eis patrocinia postulare: temporibus
uidelicet similiter obseruatis. Ab illo quidem per materias quas-
dam quodammodo terreas/ & fuscas/ atque plumbeas/ & fu-
scum iaspide/ & magneterem/ & camoinum atque calcidonium/
& ex parte quadam per aurum/ & auream marcasitam. A Mar-
te uero per ignea/ rubea/ es rubeum. Sulphurea omnia. Ferrum
lapidemque sanguineum. Neque diffidas Saturnum habere
non nihil in auro. Nam propter pondus id putatur habere.
Quinetiam Soli aurum simile sic omnibus metallis uest/ sicut
Sol in planetis omnibus atque stellis. Iam uero si quis conui-
cent Saturnum & Martem natura noxios esse/ quod equidem
nunquam crediderim: tamen his quoque utendum: quemadmo-
dum uenenis nonnunquam utuntur & medici: Quod Ptolemæus
in Centiloquio probat. Proderit ergo quandoque uis Satur-
ni caute sumpta: sicut apud medicos/ quæ adstringit atque cōti-

nēr: immo & quo stupefaciunt/ sicut oppium & mādragora. Mar-
tis quoq; sicut euforbium & elleborus. Cautissimi uero hac in re
fuisse uidentur magi brachmanes pythagorici: Qui cum ob sedu-
lum philosophandi studium Saturni tyrannidem formidarent/ ue-
stibus albis amiciebantur: Iouialibusq; siue phoebeis quotidie
sonis & cantibus urebantur: plurimumque sub diuo uiuebant.
Vbiq; uero memento per affectum studiūq; animi/ & per ipsam
spiritus qualitatem/ nos facillime subitoq; exponi planetis eun-
dem affectum ac studium & qualitatem significantibus. Per sepe-
rationem igitur a rebus humanis: per ocium: solitudinem: fir-
mitatem: per theologiam: secretioremque philosophiam supersti-
tionem: magiam: agriculturā: per moerorem Saturno subicimur.
Per ciuilia & ambitiosa negocia/ per philosophiam naturalem/
communemq; per religionem ciuilem: perq; leges Ioui. Marti per
iram atque certamina. Soli Mercurioq; per studium eloquentiæ/
cantusque & ueritatis & gloriæ atque soletiam. Veneri per leri-
am & musicam & festiua. Lunę per uictum plantis similē. Sed
hanc inter hos differentiam mēte tenero exercitationem ingenii
magis publicam atque amplam ad solem spectare: Priuatā uero
& artificio mancipatam/ potius ad Mercurium. Tum uero musi-
cam grauem quidem Iouis Solisq; esse: Leuem Veneris: Mediam
uero Mercurii. Similis quoque de stellis fixis ratio est. Hęc qui-
dem communis humanæ speciei regula. Propria uero unicuique
regula fuerit explorare/ quę stella/ quid boni/ cuique in genitura
promiserit/ atque ab ea potius q̃ ab alia reposcere gratiam. Et ab
unaquaq; nō quodlibet donū. & quod aliatū est: sed eius p̃p̃riū
expectare: nisi forte rum a sole communia/ multa reportes: tanq̃
communi quodam duce celestium/ & ab Ioue ferme similiter: tum
mundana pariter omnia ab anima spirituq; mundi. Quem sicut
& quoduis animal: multoq; efficacius animatum esse: non solum
Platonice rationes: sed etiam astrologorum arabum testimonia

comprobant. Vbi etiam probant ex applicatione quadam spiritus nostri ad spiritum mundi per artem physicam affectūq; facta/ trahici ad animam corpusq; nostrum bona celestia. Hinc quidem per spiritum nostrum in nobis medium/ & tunc a mundi spiritu roboratū: inde uero per radios stellarum feliciter agentes in spiritum nostrum/ & radiis natura similem: & tunc seipsum celestibus coaptantem.

Inter animam mundi & corpus eius manifestum est spiritus eius/ in cuius uirtute sunt quatuor elementa. Nos uero per spiritū nostrū hunc possumus haurire.

Cap. .iii.

p Rofecto mundanum corpus quantum ex moru generationeq; apparet est ubique uiuum: quod indorū philosophi probant ex eo q; passim ex se uiuētia generet. Ergo per animam uiuit ubique sibi præsente/ ac prorsus accommodatam. Igitur inter mundi corpus tractabile/ & ex parte caducū: atque ipsam eius animam/ cuius natura nimium ab eiusmodi corpore distat: inest ubiq; spiritus: sicut inter animam/ & corpus in nobis: si modo ubique uita est communicata semper ab anima corpori crassiori. Talis nāq; spiritus necessario requiritur tanquā medium: quo anima diuina: & adsit corpori crassiori: & uitam eidem penitus largiatur. Corpus autem omne facile tibi sensibile/ rāquam sensibus tuis accommodatum/ crassius est/ & ab anima diuinissima longe degenerans. Opus est igitur excellentioris corporis adminiculo quasi nō corporis. Proinde scimus uiuētia oīa tam plantas q̄ animalia: per quendam spiritum huic similem uiuere atq; generare. Atq; inter elemēta/ quod maxime spiritale est/ uelocissime generare: ppetuoq; moueri quasi uiuēs. Sed quæres in rerea/ si elemēta atq; animantes generāt aliqd sibi simile suo quodā spū/ cur lapides & metalla nō generāt/ quæ iter elementa & ani

mantes media sunt. Quia uidelicet spiritus i eis crassiori materia cohibetur. Qui si quando rite secernatur/ secretusq; conseruetur: tanq; seminaria uirtus poterit sibi simile generare. Si modo materiae cuida adhibeatur generis eiusdem qualem spiritum physici diligentes sublimatione quadam ad ignem ex auro secernentes: cui uis metallorum adhibebunt: aurumq; efficient. Talem uniq; spiritum ex auro uel ex alio rite tractum/ atque seruatum elixir arabes astrologi nominant. Sed ad mundi spiritum redeamus: per quem mundus generat omnia: quandoq; & per spiritum proprium omnia generant. Quem tunc celum/ tum quintam essentiam possumus appellare. Qui talis ferme est in corpore mundi/ qualis in nostro noster. Hoc imprimis excepto: q; anima mundi hunc non trahit ex quatuor elementis tanq; humoribus suis: sicut ex nostris nostra: imo hunc proxime (ut platonice siue plotinice loquar) ex uirtute sua procreat genitali quasi tumens: & simul cum eo stellas: statimq; per eum parit quatuor elementa: quasi in illius spiritus uirtute sint omnia. Ipse uero est corpus tenuissimum: quasi non corpus/ & quasi iam anima. Item quasi non anima/ & quasi iam corpus. In eius uirtute minimum est nature terrene. Plus aut aquee. Plus item aeris. Rursus ignis stellarisq; plurimum. Ad horum graduum mensuras/ ipse quantitates stellarum elementorumq; prodierunt. Ipse uero ubiq; uiget/ in omnibus generationis omnis proximus auctor/ atq; motus: de quo ille. Spiritus intus alit. Totus est suapte natura lucidus calidusq; & humidus atque uiuificus/ ex doribus animae superioribus dores eiusmodi nactus. Quem plurimum hausisse Apollonium Theaneum/ testificatus est indus Hiarchas dicēs/ mirari nemo debet o Apolloni te diuinandi scientiam consecutum: cum tantum etheris in aia geras.

Spiritus noster haurit mundi spiritum per radios
Solis & Iouis/ quatenus ipse fit solaris & Iouialis.

Cap. iiii

h Vnc tu igitur studebis tibi imprimis insinuare. Hoc. n. me-
dio naturalia quedā beneficia reportabis: tum corporis
mundani: tū animę: tū etiā stellarū: atq; Demonū. Nā ipse inter cras-
sum mūdi corpus & aīam medius ē. Et ī ipso stellę sunt & Demo-
nes: atq; per ipsum. Siue. n. mundi corpus atq; mundana sint ab
anima mundi proxime: sicut Plotino placet atq; Porphyrio: siue
mundanū corpus: sicut & aīa pxime sit a deo/ ut nostris placet &
forte Timeo pythagorico: omnino uiuit mūdus/ atq; spirat: spiri-
tumq; eius nobis haurire licet. Hauriē autē propne ab homine per
suū spiritū illi suapte natura conformē. Maxime si reddat etiā ar-
te cognatior. i. si maxime celestis euadat. Euadit uero celestis: si
expurgeſ a sordibus: & omnino ab eis/ quę inherēt sibi dissimi-
lia cęlo: Quę quidē sordes nō solū intra uiscera si fuerint/ uerum
etiā si in aīo/ si in cute/ si in uestibus/ si in habitatione/ & aere/ spi-
ritū frequenter inficiūt. Efficiēſ tandē celestis/ si ad orbicularē ani-
mi corporisq; morū/ ipse quoq; orbes efficiat: Si ad aspectū cogi-
tationēq; lucis frequentiorē etiā ipse subrutilet: Si adhibeant ei si-
milia cęlo ea cōmuniter diligētia/ qua Auicēna ī libro de uiribus
cordis spūm curat. Et nos in libro de curāda litteratorū ualitudi-
ne curare cōrendimus. Vbi primum segregant ab eo uapores ob-
nubilātes medicinis ita purgātibus. Secūdo rebus lucētib; illu-
straſ. Tertio ita colit/ ut & renueſ simul/ & cōfirmeſ. Fiet deniq;
celestis maxime: q̄tum dicat ratio presens: si applicent ei potissi-
mum radii influxusq; solis inter celestia dominātis. Atq; ita ex
hoc spū tanq̄ ī nobis medio celestia bona īprimis insita sibi ī no-
strum tum corpus tū animū exundabūt. Bona inq; celestia cūcta.
In sole enim omnia cōtinentur. Conferet autem sol ad spiritū so-
larem efficiendū proprie: quando sub ariete fuerit/ uel leone: ipsū
aspiciente luna: maxime in leone. Vbi adeo spiritum nostrum ue-
getat: ut ipsum muniat cōtra uenenum epidimie repellendum:
quod p̄spicue apparet ī babylonia/ & egypto/ & regionibus spec-
tātibus ad leonē: ubi sol leonē intrās/ epidimiā sedat/ ea dūtaxat

ratione/ qua diximus . Tunc ergo & tu solaria passim exquisita
componere. Tunc incipe solaribus uti: ea tamen cautione/ qua sub
æstu exsiccationem diligenter euites. Non poterit autem facile
spiritus solaris euadere/ nisi sit quā plurimus. Ad solem. n. maxime
pertinet amplitudo: Quā plurimū uero faciet/ tum diligētia cor re
bus cordialibus intus & extra fouens: tum etiam uictus ex ali
mentis quidē subtilibus: multū tamē/ & facile & salubriter nutriē
tibus. Motus quoq; frequēs atq; lenis/ & opportuna q̄es/ aerq; te
nuis atq; serenus: & ab æstu geluq; remotus: Præcipue lætus ani
mus. Rursum nec solaris erit nisi calidus fuerit/ & subtilis/ & cla
rus. Subtilē clarūq; facies/ si tristia/ & crassa deuitabis & fusca. Vte
ris lucidis letisq; intus/ & extra. Luminis multū die nocteq; exci
pies. Sordes expelles/ & oriū/ & torporē. Imprimis tenebras deui
rabis. Perducturus autē spūm ad calorē soli naturalē: caue ne ad
rectiū caloris gradū siccitatēq; deducas. Calor enim ipse solis na
turaliter nō exsiccatur: Alioqn non esset sol uitę generationisq; do
minus/ & auctor augmenti. Siccate uero cōtingit radius eius in cō
cauis materię siccæ cōclusis. Humorē itaq; calori subtilē qualis ē
solaris/ & maxime iouius/ adhibebis/ & cōseruabis in spū/ rerum
eiusmodi usu: si solarē sis effecturus: Ne alioqn ad martiū potius
q̄ ad solarē forte deducas. Martem quidem soli esse similem in
paucis & his quidē manifestis/ nec admodum excellētibus/ & in
perim inimicū esse ferunt. Iouē uero Soli simillimū in plurimis ex
cellentibusq; muneribus quāuis occultioribus & amicissimū esse
scimus. Vnde Ptolemęus ubi de consonātia disputat/ Iouem ait
cum Sole præceteris perfectissime cōsonare: Veneremq; cum luna.
Omnesq; astrologi uniuersalem beneficentiā Soli tribuunt simili
ter atq; Ioui. Quāuis sol eadē efficacius agat/ & Iuppiter sub uir
tute Solis efficiat. In utroq; calor uiget/ superatq; humorem. Sed
in Ioue superat modice: In Sole superat excellēter: Vtrobicq; benefi
ce. Cū igit̃ adeo cōsonēt/ facile poteris spūm solarē efficere pariter
atq; Iouiū: ac res solares & Iouiales rite poteris inuicē cōmiscere.

Preferim si & has inuicem cōponas / & spiritui adhibeas quādo Iuppiter solem trino aspicit: uel sextili / uel saltem quādo luna ab aspectu alterius ad alterū procedit aspiciendū. Maxime quādo ab aspectu solis ad coitū cum Ioue p̄grediē. Seorsum uero solarem p̄prie facies / uel iouialem quādo aspectū lunæ ad solē obseruaue-
ris uel ad Iouem. Tam & si cōsecutus naturā huius / naturā mox illius facile consequeris. Sextilē uero aspectū intellige / quando planete duo inter se signorū duorū spatio distant. Trinum autē / quādo quatuor signorū discrepāt interuallo. Coniūctionē uero uel aspectum lunæ ad alios duodecim gradibus citra / totidemq; ultra metimur.

Tres gratiæ sunt Iuppiter & Sol & Venus. Iuppiter ē gratia gemi-
narū media & maxime nobis accomodata

Cap. v.

c Ompositiones qdē / & curationes Iouias simul / atq; Sola-
res iuenies in libro nostro de uita lōga / & i libro de litte-
ratorū cura. Vbi ēt miscuimus pleraq; uenera. Nā & nos i studio-
sis timemus exsiccationem / cui resistit Venus. Et hec ipsa Venus
est amicissima Ioui: sicut & Soli Iuppiter. Quasi gratiæ tres inter
se cōcordes / atq; coniūctæ. Ab his quidem tribus celi gratiis / & a
stellis eiusdē generis astrologi gratias & sperāt / & diligenter exq-
runt / easq; per Mercuriū / atq; lunā / quasi nūcios transmitti putāt:
atq; curant: facile uero cōmuniterq; p lunā. Lunā quidē cum Ioue
coniūctam aut Venere feliciorē esse putāt / q̄ si p sextilem aspexo-
rit / aut trinum. Verūtamē si per trinum aspiciens etiā suscipiāt ab
illis quasi existimāt esse cōiunctā. Similiter si a Sole p̄specta fuerit
simulq; recepta. Nos aut si horum trium stellarūq; similium uires
effectusq; oēs percurrere singulatim uelimus / lōgum opus aggre-
diemur: exq̄situ difficile / difficillimū obseruari. Si ad Venerem
nos p̄prie cōferamus: nō facile solē habemus. Si ad solē p̄prie / nō
facile Venerē. Vt igit tres simul in uno gratias complectamur ad

Iouem tandem cōfugiemus; inter Solem Venerēq; natura effectūq;
medium qualitate admodū tempatum; & quacūq; sperant a Ve
nere uel a Sole suo quodā pacto tradentē magnificentiū qdē
honestiūq; q̄ Venus tempatiū quoq; q̄ sol. & i omnibus cū hu
mana natura maxime cōgruentē. Vremur itaq; Iouis quādo &
ipse & Luna dignitatē rē naturalē rē accidentalem habuerint/
sintq; simul: uel feliciter se aspiciāt. Si quādo id fieri omnino nō
possit: misce Solaria: i unū simul atq; Venerea: faciesq; sic Iouiale
ex utriusq; cōpositū: quādo uidelicet Luna a conu Venetis eat ad
sextile Solis aspectū: uel ecōuerso. Memento uero i rebus cōponē
dis quē cor spūmq; foueāt: & corroborent: Lunam cōferre potissi
mum: si una cū his muneribus: hoc etiā habuerit: ut p aera signa
discurrat: maxime p aquariū: quod esse maxime putat aeriū: uel
si i suo domicilio sit: aut exaltatione sua: uel domo Iouis aut So
lis. Et ubicūq; sit: si mātionē ex uiginti illis: & octo teneat: tum si
bi: tum etiam operi competentem.

De uirtute in nobis naturali/ uitali/ aīali. Et p quos planetas ad
iuuentur: & quō per aspectū Lunę ad Solē & Venerē: maxime ue
ro ad Iouem.

Cap. vi.

p Recipua uero disciplina est recte tenere quē spūm/ quam
uim/ quā rem potissimū hi planetę significāt. Luna ergo/
Venusq; uim/ & spūm naturalē/ atq; genitalē/ & quæ hunc augent
Iuppiter eadē: sed efficacius epatq; & stomachum/ haberq; nō me
diocritē partē in corde. & spū: uirtuteq; uitali: quatenus suapte na
tura cū sole consentit: imo & per se ipsum. Alioqn cor uitalē spū
rū nō proprie i mēse Iouis accipet. Vnde Iouē grēci appellāt uitā:
& p quē uita: habere quoq; i aīali spū potestātē testāt Astrologi:
dicētes Iouem ad philosophiam & ueritatem inueniēdā/ religio
nemq; conferre. Et Plato ubi ait ab Ioue philosophos proficisci.
Quod etiā significauit Homerus antiquorum opinione dicens.

g i

Talis est mens hominibus: qualē indies adducit parer hominū
atq; deorū. Nusq; uero numen aliquod ita cognominar prater Io
uem. Sol spūm uitalē praeipue corq; significat: & habet nō nihil
īmo non parū in capite/ ppter sensum atq; morum: cuius est ipse
dominus/ neq; uim deserit naturalē. Mercurius cetebriū & istrumē
ta sensuū. Ideoq; spūm animalē. Proinde tutissima uia erit/ nihil
sine Lunę beneficio facere. Quādoq; dem celestia cōmuniter & fre
quenter atq; facile ad īfenora demittit: quā alterū Solē nomināt:
quolibet mēse quatuor anni tēpora facientē. In prima. n. sui quar
ta ut Peripatetici putāt esse calidā/ atq; humidā. In secūda calidā
& sicca. In tertia frigidā/ atq; sicca. In quarta frigidā/ atq; humidā.
Lumenq; eius proculdubio Solis esse lumē. Humores generatio
nemq; regere: oēs q; mutationes fetus ipsius in aluo conuersioni
bus suis meriti: & quoriēs soli iungiē/ uiuificam ab eo uirtutē re
cipere/ quā infundat humori: atq; ibidem a Mercurio uim humo
res cōmiscētē. Quā uim Mercurius & trāsformatione in oēs sua/
& giris multiplicibus affert. Ibidē mox a Venere uim/ quę condu
cat ad formas genituræ conueniētes. Opę preiū uero fuenit me
minisse diurnū Lunæ cursum in quatuor distribui quartas. In Pri
ma quidē ab oriēte ad medium ascēdit celū: atq; interim humorē
& spūm auget naturalē. In secūda a celi medio petit occasum/ effi
citq; in nobis oppositū. Tertia ab occasu celū subter mediū adit:
iterūq; spūm illū auget & humorem. Quarta cadit inde uersus or
tū: minuitq; uicissim. Quod maxime in oceani ripis apparet: Vbi
ad hūc cursum mare manifestius accedit/ atq; recedit: eodēq; ordi
ne uigor ī agrotāribus. Probabile ē ēst/ solem per easdē sui quar
tas calorē naturalē & spūm uitalē augere/ uel diminuerē. Aīalem
quoq; quatenus Mercuriū habet comitē. His cognitis poterit me
dicus pro humore & calore naturali/ & quolibet spiritu recreādo
tempora oportuniora seruare. Sed nunc de luna satis. Neq; di
mittere decet Iouem ī cuius mense altero quidē uirtū accepimus:
altero autē cōmuniter & felicius nati sumus. Et qui inter Solem

atq; Venerē item frer Solē atq; Lunam est qualitate effectūq; me-
diis: idēq; cōplectitur oīa. Solē uero ipsum pratermittere celi
dominū nephas/ atq; periculosum existimamus: nisi forte q; di-
xerit/ eum q; Iouē habet: in Ioue Solē iā habere/ illic potissimū ad
homines tempatum. In sole certe omnes celestū esse uirtutes/ nō
solum Iamblicus Iulianusq; sed oēs affirmār. Et Proculus ait ad
Solis aspectū/ oēs omniū celestū uirtutes congregari in unū atq;
colligi. Iouē uero esse Solem quēdam ad nos tempatum nemo ne-
gabit. Lunā quoq; tempatam ad Venerē ne neglexeris. Multum
enī ad ualidam prosperamq; uitam adiuuat. Siquidem Venus fe-
cundat hominē/ facitq; lētū. Hanc igit̃ obseruabis. Quāq; si Lu-
nā Veneri similē. s. humōte prorsus æqualē: & uix minus calidā
cum Ioue rite misceas/ aut Sole/ propemodū iam Venerē habes.
Quid ergo? ut rutissima oīum & cōmodissima simul icedas uia/
Lunam obserua/ quādo Solē aspiciat/ coitq; cū Ioue: uel saltē Iouē
simul aspiciat atq; Solē: aut certe quando post aspectū Solis mox
ad Iouis coitū progreditur uel aspectū. Atq; eo ipso tempore cō-
pone inuicem: uel adhibe tibi Solaria Iouiaq; simul atque Vene-
rea. Quod si te ad unum ex magnis cōfugere necessitas urgeat/
uel negotiū/ ad Iouem ipsum uel potius ad Lunā simul Iouemq;
confugito. Nulla enī stella naturales in nobis uires: immo & oēs
magis q; Iuppiter fouet/ atq; corroborat. Nulla rursū pollicetur
prosperiora: simul atq; plura. Et ubiq; hunc accipere faustum est.
Solem uero accipere/ forsitan nō ubiq; tutum. Semper enī ille iuuat:
hic sæpe nocere uidetur. Venus autē quasi debilis. Ideo solus ille
iuuans pater est appellatus. Id autē comprobat Ptolemæus: ubi
ait/ pharmacum uix quicq; mouere naturam duraxat/ quādo Lu-
na cum Ioue progreditur. Vnde adeo illine proprie totā purat
uniuersi corporis corroborati naturā. Expectus sum qn ēt Lu-
na coniuncta cum Venere medicinā uix mouere. Quāuis autē
ubi pituitā ualde timemus/ Lunā precipue obseruemus ad So-
lēm. Vbi uero bitem exsiccationēq; eiusmodi ad Venerem: ramē

directio Lunæ ad Iouem, & ad hæc omnia quodammodo confertur
& præcipue ad atram bilem expellendam: necnō ad cōmunē ho-
minum cōplexionem instaurandā, atq; firmandā. Sicut enī glyci-
riza & oleum rosaceū frigidiora calefacit: calidiora refrigerat: ur-
numq; similiter. Quod si super humectat sicca: humidiora siccat.
Ita Iupiter humano cōgruus calor: ut uinum oleū rosaceum: cā-
momilla: glycyrriza. Vbi igitur audis Abumafat dicentē. Nō est
uita uiuentibus præter deum: nisi per Solem & Lunā. Id itellige
quantum ad cōmunē omnibus spectat influxū. Proprius autē ho-
mini accommodatissimusq; influxus est ab Ioue. Sunt autē in na-
tura corporis uires attrahendi: retinendi: coquendi: expellendi.
Has igitur omnes Iuppiter ipse iuuat. Potissimū uero coquēdi: si-
ue digerendi uirtutē: atq; generandū & nutiēdi simul: & augēdi:
propter humorē eius aerū atq; multum: & calorē eiusdē amplū
humori mediocriter dominantē. Præfetto p radios Iouis sēp usq;
quaq; diffusos lumen Solis proprium ad salutem hominum mā-
xime tempatur: Radiis interim Veneris ad idem assidue cōferen-
tibus. Atq; similiter transferente Luna. Radii quidē Veneris: atq;
Lunę tanq̃ humidiores quodam indigēt tempante: sicut & Solis
radii tanq̃ calidiores humidioris cuiusdam temperiem exigunt:
Radii autē Iouis temperamentū nullum desiderāt. Quid enī aliud
Iuppiter est: nisi sol quidam ad salutem rerum præcipue humana-
rum ab initio tempatus? Quid rursus aliud nisi Luna Venusq;
facta tamen calidior atq; potentior: Ideo astrologi ab Ioue auspi-
cantur annuū fertilē: serenum: salubrem: & ab eo iminentiū mot-
uorum remēdā sperant. Atq; Empedocles ubi p̃p̃tia unicuiq; pla-
netatum munera tribuit: Iouem solū generationis principem no-
minat Orpheum imitatus. Præter Iouem præcipuum Lunam di-
ligenter in omnibus operibus obsecrādam tanq̃ mediū inter
cēlestia competens atq; terrena. Sibi ergo Lunā in gradibus suisq; &
aspectu ad opus optatum conueniente. Non libet eclipsica: nec
sub radiis Solis per gradus duodecim ultra citāq; nisi cōstitit

in eodem minuto cū Sole. Pleriq̃ uero uolunt omnes planetas fore fortes quando in unitate Solis extiterint, Unitatē uero metriū minutis duobus atq̃ triginta. ut. xvi. quidē citra. xvi. uero ultra connumerentur. Non impediatur a Saturno uel Marte: non descendat in latitudine meridionali: quando duodecim dictos gradus egreditur. Non sit opposita Soli: nec lumine minuat: nec tarda cursu/ quādo scilicet die uno/ duodecim nō pagit gradus. Non sit uia combusta a gradu librę. xxviii. ad tertiū scorpionis: nec in octaua: nec in ascendente: nec in finibus Martis/ uel Saturni. Quidā uero nec ī sexta: duodecima: nona: quarta lunam uolunt. In ceteris uero celi plagis approbant. Vbi hæc omnia complecti non potes: Iouem saltē expecta/ uel Venerem ī ascendente: uel decima. Sic enī subueniunt detrimētis lunę. Nec ab re fuerit recordari quatenus Luna lumine augetur/ eatenus & nobis non solum humorem: sed spiritum etiā uirtutemq̃ augeri: atq̃ hæc ad circūferētiā dilatarī. Maxime ī secūda eius quarta. Quando uero minuitur/ contra cōtingere. Præsertim in ultima quarta. Primum eius ad Solem trinū præesse secūdo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secūdo. Lunam quatenus lumine/ eatenus repleri calore. Videntur ergo quidam nō tam obseruare quō aspiciat luna solē: Semper enī aspiciat/ q̃ ut plurimum lumen habeat: præsertim dum augetur. Aspiciat uero iterum trino uel sextili Iouem. aut Venerē. Proinde uirtutem attractiuam ignea iuuant. Retentiua terrea. Digestiuam aëria. Expulsiuam aquea. Si tu has omnes ī re adiuuare uolueris: attractiuam quidē per ignea maxime roborabis: quando Luna in signis uel stationibus igneis constituta Iouem aspiciat scilicet Ariete Leone Sagittario. Retentiuam per terrea: potissimum/ quādo intueat eundem in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro Virgine Capricorno. Digestiua generatiuamq̃ per aëria scilicet geminos libram aquarium/ quotiens sub aëreis Iouem suspicit/ aut subit. Expulsiuam per aquea/ cancrum pisces scorpionem. Quando sub aqueis ipsa posita Iouis radiis illustrat.

Maxime uero in his omnibus cōsequeris optata. Si Iupiter eadē uel similia/ uel saltē nō dissimillima signa/ mansiones ue possederit. Ciraturus aluum/ solidis medicinis/ accipe pisces. Liquidis/ scorpionem. Mediis uero cācrum. Per inferiora purgaturus/ pisces/ & scorpionem. Per superiora/ cācrum. Malum Saturni uel Martis ad lunam deuitabis aspectum. Ille enī uexat stomachum: hic intestina dissoluit. Capricornum euitabis & taurum. Nauseam enī afferunt. Scis membrum irritādum nō esse/ quādo Luna signum occupat membro p̄fectum. Humores nāq; mouet. Sed potius esse fouendum. Hac uero de uirtute & spiritu naturali in iecore p̄cipue dominātib; / quæ in quatuor officia quæ narrauimus diuiduntur: dicta sufficiant. De uirtute uero spirituq; uitali in corde uigente quid nam monemus? Satis id ferme significatum est. Nā per res īprimis igneas & quodāmodo simul aerias hæc adiuuantur/ quando luna in domiciliis mansionib; ue consimilibus suspicit Iouem: p̄cipue si Iouem complectatur & solem. Virtutem quoq; animalē per sensum & motum in capite dominantē confirmare potes per aëria īprimis/ subiunctis igneis: quando Luna in domiciliis uel sedibus consimilibus Iouem suspicit: p̄sertim si Iouem propemodum/ Mercuriumq; cōplectitur. Hic uero te moneo/ ne Mercurium putes aqueum esse uel terreū: quod & ego aliquādo suspicatus sum. Alioq; motibus celeritatēq; īgeni nō cōferret. Sed quodāmodo aereum esse scias. Nam & ob eandem causam tam mobilis est/ tam facile conuertibilis: tantum ingenio cōfert: p̄sertim in aquario plurimum aërio constitutus. Humorq; dem in eo temperatus est. Calor exiguus. Sub sole positus diciē exsiccare. Longior autē a Sole factus/ humectare putatur. Ibi quidē calefacere multum ex natura solis. Hic uero calefacere parū admodum & humefacere magis suapte natura. Calore forsan nō cedit Veneri. Lunam superat: humore uero cedit utrisq;. Aly probat Mercurium qualitates cēlestium cōmiscere: quoniā facillime permuteretur: tum in qualitatem termini quem subit; tū in naturā

stellam quam aspicit. Ego igitur hunc tam facile permittam puio:
quia nec excellentem potestatem quam Iuppiter habet: nec exceden-
tem qualitatē quam pleraque celestia: per quam alterationi resistit.
Denique probabile est Mercurium assidue Solis athenam: multas
illis vires habere. Ideoque spem solaria quaedam Mercurio posse.
Aliquando uero & Martem tradunt Soli in quibusdam mune-
ribus imitari: Ac Venerem quę ad lunam pertinent: relargiri. Hęc
igitur in agendo memineris. Neque negligas unquam terminos. Aut
enim planetas in diuersis terminis seu lucidis atque tenebrosis oppo-
sita facere. Denique ubi Martem times: opponere Venerem. Vbi Sa-
turnum: adhibere Iouem. Ac da operam ut in perpetuo quodam pro-
uius motu uerferis: tantum defatigatione uitata. Vt & proprium
motum externis motibus clam nociturnis opponas: & celestem actum
pro uiribus imiteris. Quod si poteris spem motibus ampliora
peragere: sic & celum potius imitaberis: & plures celestium uires
passim diffusas attinges.

Quomodo membra foueantur in nobis per cōparationē Lunę ad si-
gna & ad stellas fixas.

Cap. vii.

¶ Orum quemadmodum diximus corpus fouere pote-
ris: caput uero potissimum si planetas obseruaueris in
ariete: uel in suo quęque domicilio primo. Præcordia si
in leone. Stomachum iecurque si in Cancro atque sagittario: aut saltem
in Virgine. Et acceperis ea quę proprie membrum petunt. Expediit
quoque nosse quę quisque planeta membra in signo quolibet habeat.

Potes etiam proprie pro ætatis discrimine consulere unicuique
per quatuor ætates Lunę. Hęc enim a nouilunio usque ad quadra-
turam primam iuuenis est. Deinde ad plenilunium est iuuenis /
atque uirilis. Hinc ad quadraturam alteram: uirilis simul atque
senilis. Inde usque ad cōiunctionem est senilis. Ætatem itaque Lunę
feliciter ætati curandi corporis adhibebis. Si tunc aspectum eius

ad aliquā trium gratiarum accepis. Qui sane aspectus Lunæ semper & cito gratiosa largit̃. Neq̃ tamē facile admodū diuturna uel maxima/ nisi præter intuitū lunæ/ ē: ipsæ gratiæ mutuo se conspiciant iam/ uel p̃p̃modū conspecturæ sint/ aut tres ipsæ/ aut duæ. Imprimis uero diuturna præbēt signa fixa. Leo. s. aquarius. Taurus. Scorpius. Si forte nō possis in præsentia lunam ad planētas gratiosos oportune dirigere/ stellas elige fixas gratiarū naturā. i. Iouis aut Venēis aut Solis habēres: & ad eas directā lunam elige. Tutius tamē est/ Lunā interea Iouē p̃p̃modū adire uel Venērem. Stelle nāq̃ fixæ si solē spectēt/ p̃portionē humanā. i. unius hominis nimis exsupant. P̃portionē uero cum ciuitatibus moderatiorem habent.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum.

Cap. viii.

Radunt astrologi maiores quasdā stellas a Mercurio cōparas auctoritatē habere q̃ plurimā. Qualis est in arietis gradu. xxii. umbilicus Andromæ/ mercurialis atq̃ uenerēus. Itē in Tauri. xviii. caput Algol/ naturā Saturni possidēs/ atq̃ Iouis. Cui subesse uolūt adamantē/ & artemisiā: & audaciam uictoriāq̃ præstare. In eiisdē gradu. xxii. Pleides/ lunare sidus/ & martium. Cui subiciūt chrysellū: herbā diacedon: semē feniculi. Cōferre putant ad acuendū uisū. Quod at̃ nō nulli dicūt conducere ad Demonas cōuocādos: fingētū esse iudico. Aldeboran primo uel tertio geminorū gradu Martiū/ atq̃ Venereū. Hircus gradu eorū dē. xiii. Iouis atq̃ saturnius. Huic subiciūt Saphyrū/ prassiū/ mērā/ artemisiā/ mandragorā. Ad dignitatē & p̃cipū gratiā adiuuare cōfidūt: nisi forte eos opinio fallat. Illi subesse uolunt rubinū/ titimallū/ mārriū/ luā. Diuitias & gloriā augere. In Cancr. vi. uel vii. Canis maior uenerēus. Præst̃ benillo/ sauinē/ artemisiā/ dracōteē. Præst̃ gratiā: Itē in. xvii. eiisdē Canis minor Mercurialis & Martius. Cui subesse uolūt lapidē achatē/ herbā solsequam/ & pule

gium. Atq; gratiam elargiri. In Leonis: xxi. Cor leonis/ stella regia iouialis & martia. Huic subici putant lapidē granatū: celidonia: masticē. Melancoliā reprimere. Tempatū granosūq; efficere.

In Virginis: xviii. Cauda ursæ maioris Venerea & Lunaris. Lapidē eius magnetē putant. Herbā cicoreā & artemisiā. A rapronibus ueneficiisq; cūeri. In libe. vii. Ala corui dextra. Itē in eiusdē xii. & forte. xiii. Ala sinistra/ Saturnia simul/ & Martia. Eius herbā lapaciū & iusquiamū esse aiūt cū lingua ranę. Audaciā augere. Fore noxiā. In eiusdē. xv. uel. xvi. Spica uenerea mercurialisq;. Quā sequaſ Smaragdus: saluia: trifoliū: promarulla: artemisia: mādragora. Diuitias augeat/ & uictoriā: & ab angustia uīdicet. Deniq; eiusdē. xvii. uel. xviii. Alchameth. Huic subdūt hiaspidē & plātaginē. Firmare sanguinē sperant: febres oēs expellere. In scorpionis quarto. Elpheia Venerea Martiaq;. Secūdum uero computationem aliam in gradu eiusdem quinto est cornea/ forsan eadem. Præsidents ropatio: rotimario: trifolio: edera. Augere gratiam/ castitatem/ gloriam putant. In sagittarii tertio. Cor scorpionis Martium atq; iouium. Præsidents Sardonio: amethysto: aristologia longe: croco. Opinantur colorem bonum efficere. Animum latū sapientemq; reddere. Demonia propulsare. In Capricorni gradu septimo Vultur cadens: hanc sequitur Chrysolitus: Saturnia: Fumus terre. Stella est Mercurialis/ atque Venerea/ réperata. In ascendente medioq; celo prodest. Quod autem excantandi auctoritatem afferre dicant nihilipendo. In aquarii. xvi. cauda capricorni Saturnia/ Mercurialisq;. Quam sequitur Calcidonius/ maiora na/ nepita/ artemisia/ mandragora. Præstare in causis gratiam opinantur. Diuitias augere. Hominem ac domum icolumem reddere. In piscium tertio humerus equi iouialis/ & martius. Thebit phūs docet ad captandā alicuius stellæ modo dictæ uirtutē lapidē eius accipere/ herbāq; eiusdē: anulūq; aureū facere uel argēreū. In quo lapillū inseras herba subiecta: gerasq; rāgentem. Id aut efficias quādo Luna subit stellā/ aut aspiciat aspectu trino uel sextili.

Et stella in medio percurrit celo uel adscendente. Ego uero que
ad eiusmodi stellas attinent in formam potius medicinæ quā anu
li componerem in intrinsecus uel extrinsecus adhibendæ oportunita
te uidelicet prædicti temporis obseruata. Tam & si prædicti anulos
magnificerit. Nam Damis & Philostratus narrat hiarcham sapiē
rum Indorum principē simili quadam ratione septem anulos cō
fecisse stellarum septem nominibus appellatos: eosque Apollonio
Theaneo dedisse. Qui deinde singulos diebus singulis gestaue
rit iuxta dierum nomina hos distinguēs. Dixisse uero Hiarcham
Apollonio auum suum phūm annos centū atque triginta uixisse:
eiusmodi forsan cælesti munere fretū. Quo & Apollonius deinde
usus centesimo etiā anno ut aiunt iuuenem præferebat. Denique si
quid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto id quidem nō tantū
ad animam uel ad crassum corpus pertinere arbitror quā ad spūm
calefacto paulatim anulo sic inde uel sic affectum: ut firmior effi
ciat aut clarior/uehemētiore/aut mitior/seuērior/aut lenior. Quæ
quidem affectiones in corpus quidem omnino: & in animam sen
sualem quodāmodo/ plerumque indulgentem corpori transeunt.
Quod autē aduersum Demonas aut hostes/aut ad principū gra
tiam pfuturos anulos pollicentur: uel fictū est: uel inde deductū:
quod spiritum interritum/firmumque efficiant: uel etiam mansuetum/
obsequioque amabilem/atque gratiosum. Iam uero siquid cælestia
præter corpoream ualitudinem cōferre ad ingenium/artem/for
tunam dicerem: ab Aquinate Thomma nostro non dissiderē: qui
in libro contra gentiles tertio probat a corporibus cælestibus im
primi nō nihil in corpore nostro: cuius munere disponamur ad eli
gendum sæpe quod melius est/ etiam si rationem finemque nescia
mus. Quæ quidē in re bene fortunatos appellat: atque cōsuetū Aristote
le benefaros. Addit et uirtute cælesti fieri nō nullos in quibusdā
artū effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) sicut miles in uincē
do: agricola in plantando: medicus in sanando felices. Ait. n. Sicut her
be lapidesque mirabiles quidā ultra naturā elementalē uirtutē cælestis

habent: sic homines quoque in artibus non nullos habere. Mihi
uero factis fuerit factum: si celestia quomodocumque uel quasi per me
diocinae siue interiores siue exteriores ad prosperam conferantur
laudinem: dummodo interea salutem corporis perquirentes iacti
ram nullam salutis animae faciamus. Nihil omnino renemus la
sancta religione prohiberem. Preterea in opere quouis conficiendo
fructum operis ab eo speremus atque peramus imprimis: qui & celestia
& quae continentur celo fecit: & uirtute donauit: mouetque semper
atque conseruat.

Dignitates planetarum in signis ad usum medicinarum
obseruandae. Cap. viii.

1. Auri domus: aquarius & capricornus. Exaltatio: libra.
Iouis domus: sagittarius atque pisces. Exaltatio siue re
gnum cancer. Martis domicilium: scorpius & aries. Exaltatio
capricornus. Solis sedes quidem est leo. Regnum aries. Vene
ris habitaculum: taurus atque libra. Exaltatio pisces. Mercurii
sedes: uirgo atque gemini. Regnum uirgo. Lunae domus: cancer. Exal
tatio: taurus. Saturnus & Iupiter triplicitatem habent in igneis
aerisque signis. Sol in igneis tantum. Mercurius in aeris solum.
Mars/Venus/Luna in aqueis atque terreis. Planetæ quilibet præ
ter Solem ac Lunam in quolibet signo fines quosdam suos possi
dent: quos & terminos appellamus. Igitur in ariete Iupiter sex ibi
primos terminos obtinet. Venus sex inde sequentes. Mercurius
posteriores octo. Mars quinque deinceps: postremos quinque Satur
nus. In tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo.
Mercurius sex: Iupiter octo: Saturnus quinque: Mars denique tres.
In geminis Mercurius sex: Iupiter sex: Venus quinque: Mars septem
Saturnus sex. In cancro Mars septem: Venus sex: Mercurius toti
des: Iupiter septem: Saturnus quatuor. In leone Iupiter sex: Venus
quinque: Saturnus septem: Mercurius sex: Mars totidem. In Virgine

Mercurius septem: Venus decem: Iupiter quatuor: Mars septem: Saturnus duos. In libra Saturnus sex: Mercurius octo: Iupiter septem: Venus totidem: Mars duos. In scorpione Mars septem: Venus quatuor: Mercurius octo: Iupiter quinque: Saturnus sex. In sagittario Iupiter duodecim: Venus quinque: Mercurius quatuor: Saturnus quinque: Mars quatuor. In capricorno Mercurius septem: Iupiter septem: Venus octo: Saturnus quatuor: Mars totidem. In aquario Mercurius septem: Venus sex: Iupiter septem: Mars quinque: Saturnus totidem. In piscibus Venus duodecim: Iupiter quatuor: Mercurius tres: Mars nouem: Saturnus denique duos. Sol autem & Luna alia ratione fines suos habent. Nam sol quidem signa sex pro finibus habet: Leonem/ Virginem/ Libram/ Scorpionem/ Sagittarium/ Capricornum. Luna uero reliquos: Aquarium/ Pisces/ Arietem/ Taurum/ Geminos/ Cancrum. Sol igitur atque Lunam in his signis eum principatum effectumque: quem reliqui planetae in suis finibus habere putant. Præter fines habent in signis suas planetarum facies: quas greci Decanos nominant/ decem occupantes signi gradus. In ariete facies prima Martis: Secunda Solis: qui Martem in cælo sequitur. Ordine Chaldeorum tertia Veneris: quæ soli succedit in cælo. In Tauro prima facies Mercurii/ sequentis Venerem: Secunda Lunæ quæ Mercurio succedit: Tertia Saturni. Ad hunc enim redeundum est/ impleto iam numero planetarum. In Geminis prima Iouis sequentis uidelicet Saturnum: Secunda Martis: Tertia solis eodem ordine similiterque deinceps.

Quomodo planetis uti debeamus in medicinis Cap. x.

c Ommemorauimus autem quas in signis planetae dignitates habent ut quotiens facturi compositionis sumus quæ ad planetam aliquem attinent/ sciamus eum in suis dignitatibus collocare. Præsertim quando habuerit in nostra reductione & genesi principatum. ut etiam Saturnus atque Mars/ alioquin deprimendi nobis

ramen sint erigendi si genitura nostra significatorem exhibuerint.
Maxime uero opere pretium ex hac commemoratone fecerimus
si quando uisum in medicinis officiendis beneficio Lunæ & Veneris
atque Iouis caueamus ne in finibus Saturni uel Martis existat
nisi forte ubi cogimur uel per Saturnum cohibere dissolutionem
actumque reprimere uel per Martem frigidissimam calefacere: torpenta su-
scitare: alioquin fines Iouis & Veneris eligemus. Accipiemus quoque
Mercurii fines Mercurialibus imprimis hominibus profuturi. Neque
latere nos debet homines ualde Mercuriales quales sunt et inge-
nio artificio eloquio pollent non mediocriter esse solares. Mercurius
enim semper est Apolline plenus. Ut autem quis intelligat quo fi-
guras in celo describamus in oras. Signum quod ab oriente surgit
primam appellamus utraque domum. Quod succedit in ortum secun-
dam tertiamque deinceps aliasque similiter: Ita ut septima domus sit
signum quod in occidente iam descendens opponitur ascenden-
ti. Huic octaua succedit. Nona uero e medio cadit celo: quod de-
cimam domum efficit. Huic succedit undecima. Sed duodecima ca-
dit ab ascendente. Ut igitur planetae sint potentes habendi sunt
in angulis uel orientis uel occidentis uel medii utrinque celi. Maxi-
me uero in angulo ascendentis aut decime medium supra caput
obtinens celum aut saltem plagis quae angulis mox succedunt.
Tamen & si Solem quidem in nona quae a medio cadit celo: Lunam
uero in tertia etiam cadente gaudere putant. Duas inter haec regu-
las mentes teneri Astrologi uolunt. Vnam quidem aegrotantis ra-
tione: Alteram uero medici. Nepe ubi egrotantis septima domus
per Saturnum uel Martem infelicitata est: uel dominus eius infeli-
x: separa medicum ab aegrotato si Ptolemeo credis. Praeterea me-
dicum electurus Saturnum Martemque declinare iubet: cumque
perquirat cuius genitura domus sexta per aspectum solis uel
per Venerem aut Iouem quomodocunque fuerit fortunata. In-
fortunatum uero dicimus signum uel planetam per Saturnum aut
Martem in propria domicilia sint uel regna: quod uidelicet uel ibi

sunt uel illuc aspiciunt opposito/ uel quadrato. Oppositum uero
aspectum dicimus iter illa quę interuallo discrepāt q̄longissimo.
Quadratū uero/ubi hoc ab illo quarta parte celi. i. signorū trium
spatio distāt. Minus tamē p̄ cōiūctionē oppositū quadratū Satur
nus & Mars planetis aliis nocēt: quando tanq̄ hospites eos do
micilio uel regno suo termino ue suscipiunt. Quēadmodū plane
tæ felices magis p̄sunt/ quādo pręter sexrilē trinū ue aspectū/ atq̄
coniūctionē/ ēt ut diximus sic excipiūt: Solis tamen coniūctionē
planetæ uerent: aspectu gaudent/ trinō uidelicet uel sexrili. Pro
inde necessariū est meminisse Arietē pręesse capiti atq̄ faciei: Tau
rum collo: Geminos brachijs atq̄ humeris: Cācrum pectori/ pul
monibus/ stomacho/ lacertis: Leonē cordi/ & stomacho/ atq̄ ieco
ri/ & dorso/ & costis posterioribus: Virginem intestinis & fundo
stomachi: Librā renibus & femori atq̄ natibus: Scorpionē genita
libus uulua/ matrici: Sagittarium femori atq̄ subinguinibus: Ca
pricornum genibus: Aquarium cruribus tibisq̄: Pisces pedibus.

Huius. n. ordinis memor cauebis mēbrū tāgere ferro/ uel igne/
uel cucurbitulis/ quādo luna sub eius signo discunt. Tūc. n. au
get luna humores i mēbro. Quorū affluētia & cōsolidationē phi
bet/ & grauat mēbri uirtutē. Obseruabis at tūc mēbrū remedijs q̄
busdā amicis uel extra uel itus adhibitis oportune feliciterq̄ fo
uere. Expedit uero nosse quod signū adscēderit tibi nascēri. Nā
pręter arietē hoc ēt tibi caput significat: atq̄ i hoc luna tibi caput
aspicit. Pręterea quādo Luna arietē subit oportune balnea ten
ras & lauacra: Quādo cācrū feliciter minue sāguinē: Medicinā ac
cipe pręferti electuarii formā: Quādo est i leone ne puoca uomi
tū: Cū in libra/ clysteribus apta ē: In scorpione balnea nec rentes.
Sunt qui medicinā soluturā dare nec phibent/ neq̄ iubent. In ca
pricornio medicinā sūmere nocet. Similiter in aquario. In piscibus
ueropdest. Quæ uero mēbra in quouis signo unusq̄sq̄ habeat
planetarū/ & si scitu necessum/ est tamen narratu prolixum. Neq̄
uero i purgatione alui latere nos debet Proletis pręceptū. Medi

cinam accipe purgatoriā/quādo Luna est in Cancro/piscibus/scor
pione probamus: præferim si dominus signi fūc ascendētis ap
plicet se planetæ sub terra currēti. Sin aut ascendētis dominus cō
iūgaſ inreteſ supra caput cū planeta mediū renēte cēlum:nausea
statim & uomitus incitabiſ. Deniq; cōcludamus cum Galieno
astrologiā esse medico necessariā:qui de criticis diebus disputās
ait/certā esse ægyptiorū sentētiā: idest Lunā significare affectionē
indies ægrotantis/atq; sani/adeo ut si misceanſ cū Luna radii Io
uis & Veneris/bene afficiāſ uterq; Sin aut Saturni uel Martis:cō
traria ratione se habeat. Sed latius iam peruagati ad spūm randē
& uitam atque gratias reuertamur.

Quibus modis spiritus noster haurire plurimū potest de spiritu
uitaq; mundi. Et qui planetæ spūm procreant atq; recreāt: Et qua
lia ad unūquēq; planetā pertinent. Cap. xi.

h Vcuero tendunt hæc oīa ut spūs noster rite per naturalia
præparatus atq; purgatus accipiat ab ipso uitæ mūdane
spiritu plurimū per radios stellarū oportune susceptos. Vita qdē
mundi oībus insita ppagaſ euidēter i herbas & arbores:quali pi
los sui corporis atq; capillos. Tumer insup i lapides & metalla/
uelut dētes & ossa. Pululat quoq; i uiuētes cōchas terre & lapidi
bus adherētes. Hęc.n.nō ram ppria q̄ ipsa cōmuni totius uita ui
uunt. Que sane cōmunis uita multo ē magis sup terrā in corpo
ribus uiget subtilioribus ranq; ppingoribus aię. Per cuius uigo
rē intimū/aqua/aer/ignis uiuētia sua possidēt:atq; mouenſ. Vita
hæc aerem ignemq; etiā magis q̄ terram/ & aquā fouet agit atq;
perpetuo motu. Et deniq; cælestia corpora quasi mūdi caput uel
cor uel oculos q̄ maxime uegerat. Vnde p̄ stellās uelut oculos ra
dios nō uisibiles solū: sed ēt uisuales usquequaq; diffundit. Qui
bus more struti/ut diximus alibi inferiora conspiciť fouetq; ui
dēdo imo ēt ita rangēdo generat & format oīfariā/atq; mouet.

Igitur ad motum nitentis aquæ: sereni quoque aeris: ignisque moderate distatis: atque celi: motum mundanæ uitæ suscipies. Si ipse quoque leniter: & ferme similiter mouearis: quosdam prout in gironibus agens: uerrigine deuirtata: cælestia lustras oculis: mente uersas. Itē frequenter quodam usu plantarum similiterque uiuentium: potes e mundi spiritu plurimum haurire. Præsertim si adhuc uiuentibus recentibusque & matri terre quasi adhuc herentibus nuttiaris: atque fouearis. Inter plantas suauiter redolentes: uel saltem non male olentes uerseris quæ frequentissime. Omnes. n. herbarum flores arbores poma redolent: quibus saepe minus aduertis. Quo quidem odore quasi flatu spiritus uitæ mundanæ te undique recreat atque uegetat: spiritum in quantum tuum odoribus eiusmodi natura simillimum: perque spiritum medium inter corpus & animam: facile corpus quoque reficiunt: & animam mirifice perficiunt. Inter hac diutissime diurno tempore sub diuo uersaberis: quatenus tuto uel commodè fieri potest: in regionibus altis & serenis: atque temperatis. Sic enim Solis stellarumque radii expeditius puriusque undique te contingunt: Spiritumque tuum complet mundi spiritum per radios uberius emicant. Præterea naturalis ipse motus aeris: qui perpetuus est in orbem: quibus ob lenitatem suam: consuetudinemque diuturnam uix percipias ab ullo: te die sub diuo deambularem: habitantemque in patetibus editisque locis libere labitur: penetratque pure: Ac motum uigorēque spiritus tuo mundanum mirifice præstat. Dixi eodem die. Comptum. n. habemus nocturnum aerem esse spiritibus inimicum. Conferet autem diurni usus: præsertim si plurimum in aperto deambulas: deuirtes primo quod nimiam aeris intemperiem. Deinde frequentius mouearis: in eo quando præter temperiem & serenitatem eius: stellarum positio magis est hominibus salutatis. Item si loca eligas præceteris odorifera: per que situm quotidie mutes: & ipse quasi continue: & leniter mouearis. Mutare locum quis semper cum delectu præcepi: quoniam bona cælestium & uniuersę naturę apud nos sunt rebus locisque aliis passim atque aliis distributa: quibus denique omnibus est fruendum. Mirro quod uarias redium prohibet spiritibus inimicum: propriumque Saturno

Voluptatem uero affert: per quam (ut ita dixerim) Venus ipsa uoluptatis amica uenit in spiritum. Atque quod eius officium est hunc statim ingressa propagat. Summatim uero si quis consideret paradysum & pomi uite usum apud Moysen. Item simile uentura Platonem possumus in Phedone: & quae Plinius de populis aetodore uiuentibus intelliget esse uera quae dicimus. Sed ad naturam spiritus descendamus. Spiritus quidem qualitas est proculdubio Iouia: Cuius repute nobis infunditur. Est & solaris. Iuppiter. n. hunc infundit: quatenus ingentem Solis in se temperat potestatem. Item alia quoque ratione Iouia est: quoniam calida est & humida & calore abundat potius quam humore: nasciturque sanguine: & uapor quidam sanguineus appellatur. Rursus quoniam feruet & subtilis est admodum atque lucens oriturque corde solaris proculdubio iudicatur. Habet & quodammodo Veneream in se uirtutem. Nam motu Venereo prius exundat: perfluit: transferretur: proleque propagat: ad uoluptatem cuiuslibet sensus se dilatat: refugitque dolorem. Summatim uero spiritus quatenus corpori ad uitam & motum propagationemque conducit. Idcirco Venereus Solaris existimatur. Quatenus autem ad sensum imaginationemque ministrat Solaris Mercurialisque censetur: & ubique Mercurialis existit. Quandoquidem adeo mobilis est & tam facile conuertibilis atque formabilis. Saturni Martis Lunae sanus ceteris spiritus non multum habet. Alioquin ex illo sepe stupidus ex hoc furiosus ex hac obtusus quodammodo foret. Quia ob rem lunaria quidem uelut crassiora simulque humidiora a subtili & uolantili natura spiritus sunt admodum aliena. Quae uero Saturnalia multum atque nimium Martialia sunt: quasi uenena sunt: spiritui naturaliter inimica. Illa quidem ob extremam frigiditatem atque siccitatem: haec autem ob siccitatem caloremque edacem. Iouia igitur & Solaris imprimis. Deinde Mercurialis & quodammodo Venerea: spiritus natura censetur. Distinctione uero propria spiritus quidem naturalis Ioui proprie dedicatur: uitalis autem Soli: animalis uero Mercurio. Quando igitur res postulat aliquem e tribus spiritum adiuuare patrono tunc suo infortunato uel debili non facile clientulo

h i

succurrere poteris. Difficillime uero spiritui animali: dum Mercurius infelicitate est affectus: Qui tantā in animali spū auctoritatē habet/ ut caduceo quodā suo animos tum confopire/ tum suscitare dicat: id est suo quodā aspectu sic aut aliter se habēte obtundere/igenium/ uel acuere/ debilitare/ siue corroborare: uexare/ uel sedare mirifice possit. Tu igitur quoties spiritū aliquē studes excolere/ nō modo patronū suum obseruabis fortunatū atq; potentem: sed etiam Lunā eliges ad hunc opportune directā. Non creā aut neq; recreā aliquādo pprie per influxū Saturni solum substantia spūs: sed semp ab externis ad intima/ & sepe ab imis reuocā ad summa. Vnde ad secretiora & altiora contemplanda cōducit. Potest iamē & si raro uis Martis atq; Saturni spūi tanquā medicina prodesse: uel calefaciēdo cū opus fuerit & excitando atq; dilatando: uel uicissim nimis uolatilē coercēdo. Per ea uero potissimū quæ quattuor illis planetis cōsentanea sunt/ creatur natura spūs/ atq; recreā. Verum si ad Solaria quælibet ualde/ & absq; delectu declines/ exacues illū/ & exsiccabis tandē atq; dissolues. Si similiter ad Venerea liquefacies paulatim/ uel obrūdes. Si cōfidas tantum Mercurialibus parum admodū inde pficies. Erit igitur opę pretium: Iouialibus uti q̄ plurimū: eisq; reliqua mediocriter admiscere: ac frequētius uti rebus/ quæ uel his oībus æque sint cōmunes/ uel pprie Ioui. Nam hæ quoq; omnibus quodāmodo sūt cōmunes. Cōmuniter at ad hos oēs attinet/ quæ substantiā habēt/ nec igneā nimis: nec prorsus terreā: nec simpliciter aqueā: nec acutissimā: nec obrusissimam qualitatem: sed mediocrem: & tactu lenem: & quodāmodo mollē: uel saltē nō duram: siue asperam: itē gustu quodāmodo dulcē: olfactu suauē: uisu gratam: auditu blandam/ atq; iucundam: cogitatu latam. Dulcedo igitur quādā sapientia/ & gratia his oībus est cōmunis. Si dulcedo quasi aquea est/ & simul piguis/ ad Venerem magis attinet. Si quasi insipida/ uel aliquantū austera/ potius ad Mercurium. Atq; hæc spiritui non multum prosunt: necessaria tamen sunt iterdū ad heberandū nimium.

117
eius acumen. Si dulcedo manifesta sit/ atq; subtilis/ & paulum ha-
beat stiptici acutiq; saporis/ Iouialis proprie iudicā. Cui cōgruit
substātia dulcis amigdalę: pinei nuclei: auellang; pistacii: amidi:
glycirhizę: passularum: uitelli oui: camiū gallinacei pulli: faliāna-
rum: pauonū: perdicū: similitumq;. Item radicū been/ atq; enulę.
Rursū uini odoriferi/ clari/ aliq̃rum dulcis/ & stiptici/ sacchari can-
didissimi: tritici albissimi. Ad Iouē pertinet etiam māna/ si modo
mirobalani infusa uirtute firmeē. Alioqn nō minus ad Venerem
attinet q̃ ad Iouem. Hęc est utiq; substātia dulcedoq; Iouis pro-
pria: quę sane spiritui creando & recreādo ante oīa confert. Iouia
uero plurimum sūt omnia: quę in libro de lōga uita diximus/ &
seruare iuuentutē/ & senibus salubria fore. Sin autē dulcedo ad
modū pauca sit/ multūq; acuti stipticiq; habeat/ uel etiā nō nihil
amari/ solaris esse censeē. Similis quēdā ratio est/ & distinctio de
odoribus. Hi. n. saporum germani sūt. Similis etiā de coloribus.
Colores sane aquei/ albi/ uirides/ aliq̃rum crocei/ similes uiolarū/
rosarum/ liliorū coloribus: necnō odores eiusmodi Venerem refe-
runt/ & Lunā atq; Mercurium. Colores uero saphiri/ q; etiā dicun-
tur aerei. Item purpurei pleniores/ autēq; argento mixti/ & perpe-
rui uirides/ Iouē. Ardentes autē crocei: aurei puri: purpurei clario-
res/ Solem. Quilibet uero colores si uiui sint uel saltem sericii ma-
gis stellares existunt. In metallis quoq; & lapidibus atq; uitris
propter cælestem similitudinē sunt potentes. Sed ut redeamus
ad Iouem: sapor & odor eius quasi est/ qualis in aureo pomo per-
sico/ similiq; piro/ uel arāceo/ & uino maluatico leuiore/ leuiq; uer-
naceo. Qualis in uiridi zinzibere/ uel cinnamomo/ uel dulci ma-
ratro/ uel doronico: si hęc plurimo saccharo condita gustenē. Nā
quattuor hęc/ & nux muscata recēs sola si sūt/ potius solaria sūt:
solaris & chariophilus/ & muscus sed odoratu nō gustu nō aspec-
tu. Ambra solaris plurimū atq; iouia. Crocus ī oībus ē solaris: rā-
et si color eius/ & odor apud astrologos oībus grātiis dedicaē. Sa-
por autē ad Solē proprie pertinet. Deniq; omnia odonifera & aro-

matica: quatenus odorem gratum ferunt: ita ad Iouem Venerēq;
& Mercurium pertinent/ut ad Solem. Quāuis inter hæc acutiora
magis ad Solem/ obrusiora ad Venerem/ Mercuriūq; porius: Ad
Iouem proprie temperata/ olfactu/ gustu/ auditu/ visu/ tactu. Soni
q;netiam carūq; grati blandiq; ad gratias omnes spectant/ atque
Mercurium. Minaces autē admodū atq; flebiles Martem præferūt
& Saturnū. Neq; uero miteris nos multū coloribus/ odoribus/
uocibus attribuere. Nam sapes qdem ad spūm præcipue perti
nent naturalem: odores autē porius ad uitalem/ animalēq;. Colo
res figuræ uoces ad animalem. Motus quoq; animi uel lætus/ uel
moestus/ uel constans spūm ad similitudinē suam agitat uehemē
ter. Animalē primo: per hunc uitale: per hūc insup naturalē. Spūs
tandē omnis qā ob naturā quodāmodo igneā/ aeriāq; omnino/
& lucidam/ atq; mobilē/ similis est luminibus: ideoq; coloribus/
& uocibus aereis/ & odoribus/ moribusq; animi: ideo p hęc subi
to in utranq; partem mouetur/ atq; formā. Et qualis euadit ipse/
ralem/ uicissim efficit quodāmodo affectum animi/ & omnino cor
poris qualitatē. Deniq; cum primū per illa/ quę gratiarū propria
sunt: oportune gratiis est expositus/ utpote q & naturaliter illis
consentaneus erat/ statim pillarum radios/ cum ubiq; uigētes/ tū
ipsi germanos: mirifica reportat munera gratiarum.

Res naturales atq; etiā artificiosę habēt uirtutes a stellis occul
tas: p quas spūm nostrū stellis eisdē exponūt. Cap. xii.

c Vm uero dicimus spiritum exponi gratiis per illa quę
sunt gratiarum: nō solum p qualitates: quę uidentur/
audiuntur/ odorantur/ gustantur: sed etiā per illas/ quę tangun
tur accōmodari putamus. Memēro igiē calidū in primo gradu Io
uis esse. In secundo Solis cum Ioue. In tercio Martis cum Sole. In
quarto Martis. Frigidum in primo Veneris. In secundo Lunę. In
tercio Lunę cum Saturno. In quarto Saturni. Humidum ī primo

Mercurii cum ioue. In secūdo Veneris cum Luna. In tertio Lunæ
cū Venere. In quarto Lunę/quando Veneri Mercurioq; cōiungit̃.
Siccū in primo iouis. In secūdo Mercurii cum Solē. In tertio Solis
cū Marte. In quarto Martis cū Saturno. Sūmatim ex qualitatibus
planetarū/ quas Ptolemęus describit ī quadripartito colligimus
harmonia ex cūctis conflare ad calorē humorēq; declinare. Calor
n. Martis ingens atq; Solis: & rēparus iouis ingentē supat Satur
ni frigiditatē: & Veneris Lunæq; exigua: ita ut calor ibi frigus ex
cedat. Itē humiditas Lunæ Venerisq; plurima & p̃p̃inqua nobis
atq; rēpara iouis/ siccitatē Saturni Martisq; multā supat/ & rēpara
Solis. Calor igit̃ humorq; frigori siccoq; dominant̃: atq; similiter
calor humori. Quēadmodū in sani corporis homine ad cēlestem
cōsonantiā tempato ex calore & siccitate cordis/ itē calore & hu
more iecoris/ rursū frigore & humore cerebri coalec̃. Cōplexio
quēdā ad calorē humorēq; uergens mediocriter calore regnat̃.
Calor enim cordis & iecoris frigus cerebri supat. Itē humor ieco
ris atq; cerebri siccitatem cordis excedit. Neq; uero p̃t̃ermissum
a nobis uelim/ talem existere ex stellis fixis harmoniam cunctis
cōmunē qualē diximus ex planeris. Hos. n. illis similes astrologi
putāt. Quorsum hæc? Vt memineris spūm corpusq; nostrū p̃ tem
periem quandā ad calorē humorēq; uergentē/ uel natura constan
tē uel arte quæsitā accomodari posse cēlestibus: sibi q; cēlestia uē
dicare. Neq; tamen dicimus spūm nostrum cēlestibus dūtaxat
per qualitates rerum notas sensibus p̃parari. Sed etiā multoq;
magis per proprietates quasdā rebus cēlitus insitas/ & sensibus
nostris occultas/ rationi uix deniq; notas. Nam cum p̃p̃rietates
eiusmodi/ earūq; effectus elemētali uirtute cōstare nō possint/ cōse
quēs ē a uita spūq; mūdi p̃ ipsos stellarū radios singulariter p̃fici
sci: ideoq; p̃ eas spūm affici q̃ plurimū atq; q̃ primū: cēlestibusq; in
fluxibus uehēmēt̃ exponi. Hac utiq; rōne smaragdus/ iacītus/
saphirus/ topatius/ rubinū/ unicorni cornu/ p̃cipue uero lapis
bezaar/ apud Arabes appellatus: occultis gratiarū p̃p̃rietatibus

prædita sunt. Et idcirco non solū intus assūpra: sed et si carnē tan-
gant: ibiq; calefacta uirtutē suā promāt/ uim inde cælestem spīriti-
bus inferunt: Qua se cōtra pestē ruenē atq; uenena. Quod autem
hæc similiaq; tale aliqd agant uirtute cælesti/ id argumēto est/ qd
etiā exiguo pōdere sūpra non exiguū habent ī agēdo momentū.
Quod elemētari qualitati uix unq; est concessū igni uidelicet ual-
de cælesti. Materialis. n. uirtus ut agat multū: materiā desiderat
multā: Formalis aut etiā cum minima materia ualet plurimū. Si-
mili uirtute īprimis phēbea peonia carnē tangens/ contra caducū
morbum spūs armat/ uapores ad eos intus infuso. Simili corallus
& Calcidonius aduersū atræ bilis illusiones Iouis præcipue Ve-
neris q; uirtute. Ceteraq; similiter. Eiusmodi quadā pprietate mi-
robabili iuuentutē seruant/ acuiuntq; sensus/ & ingenio plūt atq;
memorię: pp Iouē imprimis Saturni tēpatorē/ atq; Mercurium sen-
sus amicū. Quā quidē arborē forte aliqs in paradyso ad uitā pro-
gandā extitisse putabit. Mercurio lapidē Achatē cōsecrāt. Vnde
physici cōueniunt ad facundiā uisūq; & contra uenena ualere. Se-
rapio scribit/ eum q iacintū uel ex eo sigillū gestat/ esse a fulgure
tutum: atq; hāc uirtutē eius esse latissime diuulgatam. Quā si ha-
bet/ ab Ioue putamus habere. Lapis echites uel aqlinus habet a
Lucina. i. Venere atq; Luna/ ut admotus uulnæ partū mox/ & fa-
cillime ciret. Quod Rasis confirmāte Serapione frequēter se dicit
expertum. Forſan & a Phoebo q trāsfixit pythōnem cretea dicta-
mus habet/ ut & uenenosis obſiſtat: & ferrum e uulnere trahat.
Solis uirtute zinziber infusū epulis arcet ſyncopim. Sentiana ca-
nis rabiē ſedar: fugatq; ſerpētes. Berbena uaticiniū/ præſtare fert/
letitiāq; & expiationes: & uiſum. Ruta & cædoaria cōtra uenena
thēriacā agūt. Thus uitalē & aīalē ſpūm aduerſus hebetudinē/
obliuionē/ timorē fulcit. Salvia uero mētaq; uirtute Iouis/ illa q
dem paralīſim fugat: hæc uel odore roborat animū. Eadē uirtute
Pentaphillō reſiſtit uenenis: eiꝯq; foliū bis quoridie unū uino
bibitū curat ephimerā: tria tertianā: quattuor uero quartanā: hac

herba facerdores antiqui propter puritatem suam in purificationibus urebantur. Agnus castus potestate Saturni Venereum sistit morum. Hiaspis uero sanguinem. Mirabiles atque puenire solent effectus ubi occultae proprietari proprietates seruit elementalis: uelut in mirbalano ad spiritum corpusque firmandum: non solum uirtus illa caelestis agit: sed etiam scriptica multum: nec parum aromatica uirtus: quae putrefactionem dissolutionemque minime prohibet: spiritumque corroborat. Iam uero ut crocus petat cor: spiritum dilaret: prouocet risum: non solum occultae Solis uirtus mirabiliter efficit: sed ad idem quoque conducit ipsa natura croci subtilis: amplificabilis: aromatica: lucida. Quod autem de simplicibus dico: de compositis similiter dictum intelligi uolo. Dic age Theriaca quomodo contra uenenum nobis opituletur. Non educit illa uenenum. Astringit enim aluum: non mutat omnino tam subito ueneni naturam. Non enim haec adeo debilis est: atque mutabilis: Sed spiritum uitalem potius ualde renouet & mutabilem subito conformi quadam ad ipsum proportionem corroborat usque adeo: ut ipse iam ualidus tanquam agens: una cum theriaca uelut instrumento: partim superet uenenum: partim mutet: partim a precordiis arceat. Sed qua nam proportionem siue uirtute id efficit theriaca: Iouiali simul atque phoebea: quam ex commixtione multarum rerum secundum certam proportionem inuicem confusarum sibi uendicauisse uideretur. Est autem in ea uirtus triplex. Haec ipsa inquam caelestis: quam modo dicebam. Item caelestis alia prius in herbis aromaticisque proprietates: quibus electis ipsa rite componitur: quae uirtuti prius dictae subministrat ad idem. Est insuper alia uirtus in plerisque partibus eius: elementalis potius: quam caelestis. Venitamen talis: ut spiritui muniendo conducat. Scripticam dico & aromaticam qualitatem. Illa quidem spiritum firmat: Ista fouet. Mirabilem ergo theriaca uim nacta est contra properantem senectutem atque uenenum: tribus uidelicet in ea uirtutibus ad idem pariter conspirantibus. Quatum una quidem est caelestis per artificiosam acquisita commixtionem. Alia caelestis iterum: sed partibus eius

naturaliter insita. Alia profus elemētalis. Sed illa quam prius dixi/cælitus acquisita/multo etiam foret admirabilior: si nō solum proportionē Iouia Solarique/ & ex rebus eiusmodi conflaretur: sed etiam opportunum ad hoc obseruatione cælestium tempus eligeretur. Nam quēadmodum corpus se habet ad locum/ atq; tempus/ ita motus & actio se habet ad rēpus. Sicut ergo certa passim corpora eorumq; formæ certis & locis/ & temporibus coalescūt/ atque seruantur: sic & proprie quædam actiones ex propriis quibusdam reponibus efficaciam nanciscuntur: Idq; in Alcibiade significat Socrates: & Proculus explicat. Quod sane Pythagoras animaduertēs/ ipsum bonum perfectionemq; rerum/ oportunitatem cognominauit. Primum nāq; principium Sic apud Pythagoram & Platonem omnium est mensura/ ut aliis corporibus actionibusq; alia loca distribuerit atque tempora. Vnde sicut res quædam non alibi q̄ hic/ nec alias q̄ tunc proprie nascuntur feliciter/ & coalescunt/ atq; seruātur: sic & materialis actio/ motus/ euentus talis/ aut talis/ non alias efficaciam sortitur/ effectumq; perfectū/ q̄ quando cælestium harmonia ad idem undique consonat: quæ sane harmonia tantam habere potestatem existimatur/ ut non solū agricolarū laboribus/ atque medicorum artificis per herbas aromataque conflatis: sed etiam imaginibus: quæ apud astrologos ex metallis lapidibusque fiunt/ uirtutem sæpe mirificam largiatur.

Sed imagines caput iam proprium exigunt. Quantum uero ad horas pro actionibus & operibus eligēdas pertinet/ plurimū confirmatur a Ptolemæo/ ubi ait in centiloquio/ qui eligit quod melius ē/ nihilo differre uidetur ab eo/ qui habet hoc ex natura. Quibus in uerbis tum cælestium/ tum arbitrii electionisq; nostræ potestatem confirmare uidetur. Alberrus quoque Magnus inquit in speculo: Non enim libertas arbitrii ex electione horæ laudabilis coercetur: Sed potius in magnarum rerum inceptionibus electionem horæ contemnere: est arbitrii præcipitatio non libertas.

De uirtute imaginum secundum antiquos: atque medicinarum ce-
litus acquisita. Cap. xiii.

p Tolemeus ait in cetero loquio rerum inferiorum effigies
uultibus caelestibus esse subiectas. Antiquosque sapientes
solitos certas tunc imagines fabricare: quando planetæ similes in ce-
lo facies: quasi exemplaria inferiorum ingrediebantur. Quod quidē Haly
cōprobat ibi dicens: Vtilem serpentis imaginē effici posse: quando
Luna serpentē caelestē subit: aut feliciter aspicit. Similiter scorpio-
nis effigiē efficacē: quando scorpionis signū luna ingreditur: ac signū hoc
tenet angulū ex quattuor unū. Quod in ægypto suis reponibus
factum ait: seque interfuisse: Vbi ex sigillo scorpionis in lapide Be-
zahar: ita facto: imprimebatur thuri figura: dabaturque in potū ei: quem
scorpius ipse pupugerat: ac subito curabat. Quod quidē utiliter
effici Hahamed physicus affirmat: cōfirmare Serapione. Præterea
narrat Haly: notum illic sibi uirū sapiētem industria simili fecisse
imagines quæ mouerentur: qualē effectū nescio quō legimus ab Ar-
chita. Quales & Trismegistus ait: ægyptios: ex certis mundi mate-
riis facere cōsueuisse: & in eas oportune animas Demonū inferere so-
litos: atque animam aut sui Mercurii: itē Phœbi cuiusdā: & Ilidis: Oly-
ridis: sic in statuas descendisse profuturas hominibus: uel etiā
nocituras. Huic illud simile. Prometheū figmentū quodam lu-
teo: uitā rapuisse: lucemque cēlestem. Magi quī etiā Zoroastris sec-
tatores: ad euocandum ab ecate spiritum utebantur aurea quadā
pila caracteribus insignita cēlestiū: Cui & saphyrus erat insertus
& scutica quadam facta tauri cotio uertebatur: atque interim excā-
tabant: Sed cantiones equidem libenter obmitto. Nā & Psellus
Platonius eas improbat: atque deridet. Hebrei quoque in ægypto nu-
muli struere uitulū aureū didicerūt: ut eorundē astrologi putāt ad
aucupandū Veneris Lunęque fauorē cōtra Scorpionis atque Martis
fluxū iudeis infestū. Porphyrius quoque in epistola ad Anebonē:
imagines efficaces esse testatur: additque certis quibusdam uaponibus

qui a propriis suffumigationibus exhalabant aërios Demones
insinuari statim cōsueuisse. Iamblichus in materiis quæ naturaliter
supis cōsentaneæ sint & oportune riteq; collectæ undiq; cōflatq;
fuerint uires effectusq; non solū cælestes: sed & Dēmōnicos / & di
uinis suscipi posse cōfirmat. Idē omnino Proculus / atq; Sinesius
Opa quidē ad salutē mira / quæ a medicis i astrologia pitis / p res
ex multis cōpositas .i. pulueres / liquores / unguēta / electuaria fie
ri possūt: probabiliore in se rōnem & notiore q̄ imagines habere
uident. Tū q̄a pulueres / liquores / unguēta / electuaria opportune
cōfecta cælestes īfluxus facilius citiusq; suscipiunt q̄ materiæ du
riores: ex q̄bus imagines fieri cōsueuerunt: tum q̄a uel assūmunt
itus affecta iā cælitus: & i nos cōuertunt uel saltē admota foris in
herent magis / & deniq; penetrāt: tum etiam quoniā ex uno quo
dam dūtaxat / aut p paucis imagines cōstruunt. Illa uero ex q̄ plu
rimis cōflati pro arbitrio possunt. Vt si cētū Solis Iouis ue dores
per cētū plantas & aīalia similiaq; sparset fuerint cōponere simul
hec cētū tibi cōpta possis / & in unā conficere formā. In qua Solē
ferme Iouēq; totū iam uidearis habere. Scis pfecto naturam infe
riore / nō posse uno quodā capere cūctas superioris naturę uires
Ideoq; illas p plures apud nos naturas esse disp̄sas. Cōmodiusq;
per opa medicorū / atq; similia / q̄ p imagines colligi posse. Proinde
imagines ex ligno cōfectæ uim forte parū habent. Nā lignum &
foran durius ē ad cælestē īfluxū facile capiēdū: & minus tenax
si accepit / retinendū: & omnino postq̄ ex matris terræ uisceribus
est euulsū: paulo post ferme totū amittit mūdane uitæ uigorē: &
facile i qualitatē aliā trāsmutat. Lapilli uero atq; metalla / & si ad
accipiēdum cæleste munus duriora uident / diutius tamē retinēt
quod cōfirmat Iamblichus / si accepint. Sua nēpe dantia uestigia
quoq; donaq; uite mūdane post euulsionē diutissime cōtinēt quę
quodā hætēia terræ possederāt. Quāobré ob hoc saltē apte mar
tine ad capiēda tenēdaq; celestia iudicāt. Est & p̄babile quod libro
supiore dixi / res adeo speciosas nō posse sub terra cōflari / nisi ma

ximo quodā conatu celi: atq; durare ī eis īpressā semel ex conatu
uirtutē. Nā in his coquēdis cogēdisq; diutissime celū elaborauit.
Verū cū nequeas facile eiusmodi plura cōponere: cogeris diligen-
ter exquirere: quod metallū inter cētera in ordine sit alicuius stelle
potissimū: q̄ uel lapis ī ordine sūmus/ ut saltrē ī uno quodā rotius
generis ordinisq; supremo reliqua p̄ uiribus cōprehendas: atq;
eiusmodi suscepaculo celestia huic consentanea mutueris/ ceu si
exēpli causa ī ordine solari/ sub hōie phēbeo sūmū inter aīalia re-
neat astur/ aut gallus. Inter plātas balsamū aut laurus. Inter metal-
la aurū. Inter lapides carbūculus uel pātura. Inter elementa ferū
aer. Nā ignis ipse martius esse cēset. Quod at diximus īflu-
xū Solis uel Iouis aut Veneris augēdū/ intelligimus rōne cōmu-
ni: nō tamē illi ī cuius genesi aliq; horū interfector appareat.

Ordines rerū a stellis pendētium ut Solarium atq; similiū: & quō
spūs fiat Solaris

Cap. xiiii.

Idē eodē alibi desup ab unaquaq; stella (ut platonice lo-
quar) senē rerū illi ppriā usq; ad extrema pēdere. Sub ipso
Scorpionis corde post eiusmodi Demonas atq; hōies: scorpīūq;
aīal collocare possumus ēt herbā Asterion. i. stellarē figura stelle si-
milē nocte fulgērē: quā medici tradūt qualitātē habere rosæ/ uīq;
cōtra morbos genitaliū mirabilē possidere. Sub serpēte uel serpē-
tario celesti Saturnū ponūt/ & quodāmodo Iouem. Postea demo-
nas: qui saepe serpentum formas īduunt. Similes īsuper homines
serpentes animantes: serpētariam herbam: lapidem draconitem/
capite draconis natum. Item cōmuni nomine serpētinum. Et prae-
ter ea quae in sequētib; afferam. Sub stella solari. i. Sirio solem
primo: deīde Demonas quoq; phēbeos: quos aliquādo sub leo-
nū uel gallonū forma hōibus occurrisse testis est Proculus. Hōies
subinde per similes bestiasq; solares. Phēbeas inde plātas/ metal-
la similiter/ & lapillos/ & uaporem aerēq; feruentē. Simili ratione
a qualibet firmamēti stella p̄ aliquē planetā existimant contextū

rerum gradatim sub illius pprietate descēdere. Si igit̃ ut dicebā
solaria oīa per gradū eius ordinis quēlibet oportune cōprehēde
ris: homines uidelicet tales/ uel talis hominis aliqd. Item brura/
plantas/ metalla/ lapillos/ & quę ad hęc attinēt/ uirtutē Solis usq;
qua; cōbibes: & quodāmodo naturalē solariū. Demonū faculta
tem. Similiterq; de aliis dictū puta. Solares qdē homines sunt/
quales anrea dixi: & q; ascendēte leone soleq; hūc uel tenente uel
aspiciēte nascunt̃: & qui sub ariete similiter. Solaris est & sanguis
e sinistro eorū beneualentiū bracchio missus. Phēbeus crocodil
lus/ astur/ leo/ gallus/ & cignus/ & coruus. Nec alia ratione leo ue
retur gallū: nisi quoniam in ordine phēbeo gallus est leone supe
rior. Eadē ratione inquit Proculus Apollineū Dēmonē/ qui non
nunq; apparuit sub figura leonis/ statū obiecto gallo disparuisse.
Maxime uero ī his aīalibus cor est solare. Arbitror etiā marinum
uitulum cēlestis leonis cordi subesse: & hac ipsa ratione/ quem
tingit nudum fibula eiusdem ossē confecta/ a renum dolore redi
mere. Nā contra dolorē eiusmodi solēt astrologi sydenis illius in
fluxibus urī. Eadē forte rōne ferē hęc pellis a fulgure nos rueri.
inter plantas palma phēbea est: & ī primis laurus/ qua uirtute ue
nēnosa repellit/ & fulgur. Fraxinus quoq; simili facultate uene
nosa lōgius arceat. Loton esse phēbeā rotunda tū folia/ tū poma re
stant̃/ & explicatio foliorū eius die/ replicatio nocte. Peoniā phē
beā esse nō solū uirtus indicat: sed & nomē. Ad idē attinēt flores
& herbę quę restringunt̃ abeūte sole: redeūte prius explicant̃:
& ad solē continue uergūt. Aurū pręterea: & lapis electis radiis au
reis solē imitās. Lapis itē/ q; solis oculus appellat̃/ figurā habēs
pupillę/ ex qua lumē emicat. Rursū carbūculus nocte rutilās/ uel
pāraura oēs ī se lapidū uires cōtinēs/ ut aurū metallorū/ & sol stel
larū. Multa deniq; in superioribus nobis significata. Vnde si mō li
ceat/ sub ipso solis ex illo sāguine/ & aīaliū illorū cordibus/ & fo
lis fructibusq; arborū predictarū. Itē floribus atq; herbis/ & aurū
foliis/ necnō pulueribus lapillonū/ electu inū uel unguētū cōficere

poteris: addito croco: balsamo: calamo aromatico: thure: musco:
 ambrā: ligno aloes: zinzibere: mastice: spica nardi: cinnamomo:
 doronico: citri cortice: zedoaria: nuce muscata: mace: chariophilis
 tum melle flauo: uel oleo balsamino: masticeo: laurino: nardino:
 Ad cor/ & stomachū/ & caput/ intus aut extra fouendum: ut spūs
 inde solaris euadat. Ex his oībus inq̄ aut saltē ex pluribus cō
 ponēdum dominante sole aliqd. Quo etiā sub eiusdē dominatu
 incipias uti: dūmodo & solaria iduas: habites: cōspicias: audias:
 obfacias: imagineris: cogites: cupias. Item imiteris & uita digni
 tatem & munera solis. Inter solares homines plantasq; uerferis /
 laurumq; assidue tangas. Tutius aut ad ualitudinē fuerit: sola
 ribus admiscere iouialia simul atq; Venerea. Venereā maxie humi
 ditatem solaris caloris moderatricē: qualis est aqua succusq; rosa
 rum/ atq; uiolarū. Sed medicinas eiūsmodi in libro de curandis
 litteratis primū: deinde in libro de uita longa/ partim eqdē cōpo
 sui: partim ab aliis cōpositas enarraui: partim etiā tempaui. Item
 quales herbæ a sole loueq; miras cōtra epidimiā/ & uenenū uites
 habeāt/ diximus in libro contra pestē: inter quas Perforata fuga
 de non appellata ē. Nec alia facultate q̄ cælestiū gratiarū noxios
 malorum Demonum uapores a nobis arcere putat. Et si qua iter
 herbas alia/ uel lapillus/ ut corallus idē uideatur efficere. Herba
 pfecto Lunaris a Mercurio tradita foliis ceruleis atq; rotūdis/ cre
 scente luna unū quotidie pducēs folium: decrescēte deponēs/ an
 nos utenti promittit lunares. Sed iā ad imagines altero quodam
 exordio redeamus.

De uirtute imaginū secūdū antiquos atq; medicinarū: & quō me
 dicinæ sint longe ualidiores q̄ imagines.

Cap. xv.

f Ilapillos quos paulo ante plebeos narrauimus/ nactus
 fueris/ nihil opus erit/ imagines eis imprimere. Suspēdes
 itaq; collo cōprehēsos auro crocei serici filis: quādo Sol sub arie

re uel leone percutit: ascenditq; uel mediū tenet cælum: aspicitq;
Lunā. Multo uero potentiores ī serie Lunæ lapillos natus Pro-
culus. Primum q̄dem Selinitim. Qui non modo figura Lunam
imitetur: sed & motu: circūeatq; cum Luna. Hunc si forte reppere-
ris: & argento circūdatum/argenteo filo collo suspenderis/Luna
cancrum/ uel taurum subeunte/ angulosq; tenente sibi cōuenien-
tes/spūm inde tuum reddes/postremo lunare. Dum uidelicet ca-
lesfactus abste lapillus ipse lunaris uirtutē suam tuis assidue spiri-
tibus inserit. Alterū uero recēser lapillū helioselinon cognomē-
ro. Qui solis lunęq; coniūctę soli/naturaliter habet imaginē. Hūc
ergo quisq; argento inclusū deaurato similibus collo filis admo-
uerit/quādo Luna in domicilio suo uel solis/ in eodē minuto cū
sole congregatur/suosq; teneat angulos/solarem simul/atq; luna-
rem spiritum reportabit/aut saltem talem/ qualis euadit Luna p-
cētum copulata soli. Hic uero tu uides dispersas phoebe dotes:
uelut Osyridis mēbra: sororem eius Phēbem uelut Isydē cōgrega-
re. Sed utinam solarē alicubi lapidē facile reperiremus/uel luna-
rem: adeo ī eorū ordine prāpotētem: quē admodū sub serie septē-
trionalis poli magnetē habemus/ & ferrū. Solarē profecto ferunt
inuenisse apud indos Apollonium theaneū lapidē scilicet nomi-
ne Pantrauram/ignis instar micantē: sub terra passus quattuor na-
scentem: cui rātum spiritus insit: ut tumeat/ & plerunq; scindatur
terra/ubi eiusmodi lapis concipitur. Ita ceteros ad se lapillos tra-
heris/sicut magnes ferrum. Sed lapis hic Hercules ad se contem-
plandum uehementius adhuc/nos īpræsentia rapit. Videmus in
specula nautarū indice poli/libratum acum affectum in extremita-
te magnetē/moueri ad ursā/illuc uidelicet trahēte magnete. Quo-
niam & in lapide hoc præualet uirtus ursæ: Et hinc transfertur in
ferrum: & ad ursam trahit utrunq;. Virtus aut eiusmodi tū ab ini-
tio infusa est/tum cōtinuē ursæ radiis uegetat. Forsitan ita se ha-
ber subcinum ad polum alterū/ & ad paleas. Sed dic interea. Cur
magnes trahat ubiq; ferrum/non quia simile. Alioquin & magne

rem magnes traheret multo magis: ferrumq; ferrum. Non quia
superior in ordine corporum: imo superius est lapillo metalium.
Quid ergo? Ambo quidem ordine urfam sequere clauduntur. Sed
superiore in ipsa urse proprietate gradum tenet magnes: inferiore
uero ferrum. Superius aut in eodem rerum contextu trahit quidem quod
est inferius: & ad se conuertit: uel aliter quomodolibet agitat: aut
afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadem ad superius infu-
sione conuertit: uel aliter agitat: uel prorsus afficit. Sic in serie So-
lis inferior homo admiratur superiorem. In ordine Iouis ueneratur.
In Martio timet. In Venereo inferior ad superiorem rapit amoris
ardore: deseritq; seipsum. In Mercuriali semper hic discit: uel psua-
detur ab illo. In Lunari motu: hic ab illo sapius exhortatur. In Sa-
turnali quiete. Ego aut cum hec explorata hacenus habuissem:
admodum gratulabar: cogitabamq; iuuenis adhuc magneti pro uiri-
bus insculpere celestis urse figuram: quando Luna melius illuc aspi-
ciat: & ferreo tunc filo collo suspendere. Sperabam eadem ita demum
uirtutis me syderis illius coporem fore. Sed cum diutius explo-
rassem: inueni tandem syderis illius influxus Saturnales esse plu-
rimum: atq; Martiales. Accepi a Platonice malos Demonas plu-
rimum septentrionales existere. Quod etiam hebreorum astronomi confi-
rent noxios Martiosq; Demonas in septentrione ponentes. Propi-
rios aut & Iouios in meridie. Didici a Theologis & ab Zamblico
imaginum fictores a Demonibus malis occupari sepius: atq; fal-
si. Vidi eadem lapillum Florentiam aduectum ex India: ibi e capite
draconis erutum: rotundum ad nummi figuram: punctis ordine quod plu-
rimis quasi stellis naturaliter insignitum: quod aceto perfusus mouebatur
parum in rectum: imo obliquum: mox ferebatur in girum: donec exhalaret
uapor aceti. Existimaui eadem lapillum eiusmodi celestis draconis
habere naturam: atq; quasi figuram: monui quoque illius accipe: quatenus
per aceti seu uini ualerionis spiritum: draconi illi siue firmamento
familiarior redderet. Hunc igitur quod gestaret & aceto saepe perfunderet:
uim aliquam forte draconis illius acciperet: quod geminis amfractibus:

Hinc quidem urfam maiorem implicat/inde minorem. Extrat & prope scorpionem serpentarius quasi homo serpente cinctus: manu dextra caput serpēis tenens: sinistra caudā: genibus quasi flexis: capite paulū resupino. Legi eodem magos persarū regi cōsultuisse: ut imaginē hāc lapidi imprimeret emathiri; quē aureo clauderet anulo: ita tamen/ ut inter lapillum atq; aurū serpētarię radicem infereret. Hoc. n. anulo gestārem cōtra uenenum morbosq; uenenosos tutum fore. Videlicet si Lutra Serpentarium aspiciēte feceris. Hanc imaginem Petrus Aponensis cōfirmavit. Ego uero si hanc anulus ille uim habet/ arbitror nō tam p figurā / q̄ per materias eiusmodi: & hoc pacto rēporeq; cōpositas/ sibi celitus uēdicare. Memento lapillos nascētes ī aīalibus nec inde lāguentibus ut in dracone: gallo: irundine: ceterisq; efficaces existere ferme/ ut lapilli in terra nascētes: atq; ad easdem referri stellas: ad quas hęc aīalia prinēt. Hinc Alektorius ex uentriculo galli ueteris tractus pollet potestate solari: p quā Dioscorides ait saepe cōpetrum esse/ eum pugnare inuictum: qui lapillū hūc ore gestaret. Idem ait: Celidonium erutum ex irundine ruffum/ curare melācolicū / & anabilem/ idoneumq; reddere. Quod quidem habet ex Ioue: Per ea quā diximus. s. Res ubiq; infra Lunā stellares existere. Cōfirmatur dictum illud ualde Platicum: hāc mundi machinā ita secū esse cōnexā/ ut & in terris cēlestia sint cōditione terrena: & in cēlo uicissim terrestria dignitate cēlesti: & in occulta mundi uita/ menteq; regina mundi cēlestia insint: uitali tamen ītellectualiq; pprietate simul/ & excellentia. Per hęc insup confirmāt nō nulli etiā illud magicum: p inferiora uidelicet superioribus cōsentanea posse ad hōies rēponibus oportunis cēlestia quodāmodo trahi: atq; ē p cēlestia sup cēlestia nobis cōciliari: uel forsan prorsus īsinuari. Sed postremum hoc illi uiderint. Verum illud arte quadā rite & opportune in unum plurima colligente fieri posse probabile satis (ut diximus) esse uidetur: tum rationibus quas ī superioribus assignauimus: tum quia eiusmodi multa/ quādo apud medicum

2
2
& Astrologum colliguntur/contunduntur/commiscuntur/quoque
quanti sub sydere certo/dū ipsa per se ratione cōcoctionis atq; fer-
menti/nouā paulatim formam subeunt: hāc ipsam accrunq; certo
quodam fomento caelesti/radius tūc intus agentibus: ideoq; cele-
stem. Metallū uero uel lapillus quādo momēto sculpiē/nō uide-
tur nouā accipere qualitatē: sed figurā: Neq; morio illa p debitos
digestionis gradus/quos alteratio naturalis/atque generatio so-
let obseruare/progrediē. Cum uero natura caelestis tanq; inferioris
naturæ regula soleat tenore quodā progredi naturali/ & ita pgre-
dientibus adspirare: merito diffidunt pleriq; imagines eiusmodi
caelestem aliquā uirtutē habere. Ego quoq; ambigo sepius: ac nisi
& omnis antiquitas/ & omnes astrologi uim mirabilem habere pu-
tarent: habere negarem. Negarem eqdem nō omnino. Opinor. n.
nisi qs aliter psuaserit/ad prosperā ualitudinem saltem aliquā ha-
bere uirtutem/electæ præsertim ratione materiæ. Tācū multo ma-
iorem inesse pharmacis arbitror: & unguētis sydereo fauore cōfla-
tis. Quid uero uoluerim/ubi modo dicebam electæ ratione mate-
riæ/in sequētibus declarabo. Quæ uero ex magorum uel astrolo-
gorum opinione ad Plotinū interpretādum pro imaginibus alle-
gari possūt/ deinceps breuiter afferā: si te prius hic admonuero: ne
putes probare me usum imaginū: sed narrare. Ego. n. medicinis
ad cælum temperatis/nō imaginibus utor. Atq; ita ceteris quoti-
die cōsulo. Tu uero si cōcedis Deum rebus infra Lunā mirabiles
inseruisse uirtutes/mirabiliores cōcedere caelestibus. Præterea si lice-
re iudicas homini ad prosperā ualitudinem inferioribus uti: iudi-
ca superioribus quoq; licere. Atq; inferiora ad superiorum normā: sic
medicorū artificio rēperare: sicut etiā a Deo sunt ab initio rēpara.

De potestate celi. De uiribus radiorum/ unde uim sortiri pu-
rentur imagines. Cap. xvi.

i Mensa formę caelestium magnitudo uirtus morio facit/

i i

ut omnes omniū syderum radii terrę molem quę quasi punctum
est ad cælum/momento facillimeq; usq; ad centrū recti penetrant:
quod oēs astronomi cōfiterur. Ibi q; ut placet Pythagoreis atq;e
Platonicis fortissimi sint: tū quia recti undiq; centrū tangūt: tum
quia ī angustum collecti sunt cūcti. Quorum uehemētia materia
ibi terrę sicca procul ab humore remota prorsus accēdit: accēsaq;
extenuat; atq; dispergit; p̄ meatus undiq; & efflat incēdia pariter
atq; zulfur. Sed ignem hunc putant ualde caliginosū esse/ & quasi
incendium quoddā luminis exps: sicut in cēlo extrat exps incen
dii lumen: Ignis autē inter cālestē atq; infernum: lumē cum feruo
re coniungit. Putant autē ignē e centro flātem/ ignem esse uestalē:
Siquidē uestam esse terrę uitam numēq; putabāt. Ideoq; Vestę tē
plum ueteres ī mediis urbibus cōstruebāt: ignemq; ī medio ppe
rium collocabant. Sed ne ulterius puagemur/ cōcludamus iam
si stellarū radii totam mox terrā penetrant/ negari nō facile posse
metallū atq; lapillum/ quādo cēlant ī imaginibus/ subito penetra
re: eisq; miras uel saltem qualescunq; imprimere dotes. Quādoqui
dem & ī aliis terrę pretiosissima generāt. Sed quis neget per hęc
radios penetrare? Siquidem aer & qualitas eius & sonus minus
efficax solida transit subito/ & sua quādam afficit qualitate. Iam
uero si duritia radiis obsisteret penetrātibus lumen multo citius
aerem q̄ aquā pertransiret. Et hanc ocius multo q̄ uitrum/ & uitrū
similiter q̄ chrysellū. At cū eodem momento solida/ quo liquida
cūcta transuerberet/ perspicue cōstat duritiā radiis nullo modo re
sistere: atq; idcirco dicēt non esse negandum metalla cēlestium ra
dios influxusq; suscipere: Atq; etiā cōseruare ad tempus tunc si
bi cēlitus destinatum. Cōseruare inq; uirtutem quandā ex radio
rum cōcurrentiū contactu creatam. Quid uero? Si materia durior
hoc ipso q̄ uidetur obsistere causę p̄porēti/ magis ictibus se ex
ponit/ Sic ensis lignū sub lana incidit non incisa lana. Sic radius
ille fulmineus corio quandoq; non lēso dissoluit in eo metallū.
Cum uero natura cālestis nostro hoc igne incomparabiliter sit

prestantior/ non est purandū radii cælestis officium esse dūtaxat
quale opus ignei radii manifeste uidemus .s. alluminare/ calefa
cere/ exsiccare/ penetrare/ exrenuare/ dissoluere/ quę nostris sētib
norissima sunt. Sed multo plures mirabilioresq; uires/ & effectus
habere. Alioqn/ & materia inferior/ & caducus sensus cū diuinita
te cęli penitus æquaret. Sed q̄s nesciat uirtutes rerum occultas/
quę speciales a medicis nominant/ nō ab elemē tali natura fieri:
Sed cælesti/ Possunt itaq; (ut aiūt) radii occultas/ & mirabiles ul
tra notas imaginibus imprimere uires: Sicut & cęteris inferūt. Non
enī inanimati sunt/ sicut lucernę radii: sed uiui/ sensualesq; tanq̄
per oculos uiuentium corporū emicātes: dotesq; mirificas secū fe
rūt ab imaginatiōibus mētibusq; cælestiū. Vim quoq; uehementi
simā ex affectu illorū ualido/ motuq; corporū rapidissimo: ac pro
prie maximeq; in spūm agunt cælestibus radiis simillimū. Agunt
in super in corpora uel durissima. Omnia. n. hęc ad cælū infirmissi
ma sunt. Sūt autē in uariis stellis uarię quoq; uires: & idcirco ī ra
diis earū inter se uarie. Pręterea in radiorum ictibus aliter atq; ali
ter incidētib; uirtutes diuersę nascunt. Deniq; in cōcursibus ra
diorū mutuis/ aliter atq; aliter: & hīc aut ibi: & tūc aut alias effec
tis diuersę subito uires suboriunt: multo magis atq; citius q̄ in
aliis/ atq; aliis elemētorum/ qualitatūq; elemētaliū mixtionibus.
Multo etiā citius q̄ in tonis & numeris apud musicū aliter & ali
ter cōcinentibus. Si hęc diligenter cōsideraueris: forsitan nō dif
fides: dicēt: subito quodam radiorū iactu uires imaginibus ipri
mi: atq; ex diuerso iactu diuersas. Nūquid ergo tam cito? Mirro
fascinationes repentino quodam intuitu factas: & amores acerrī
mos statim accēsos radiis oculorum/ q̄ & ipsi sunt fascinamenta
quędam quod ī libro de amore probamus. Mirro q̄ cito rubens
oculus inficiat intuentē/ & speculū intuens femina mēstruosa. Nō
ne & familię quędam apud illiricos & triballos iratę intuitu ho
mines interemisse ferunt? Et femine quędam ī scythia idem face
re cōsueuisse. Et catoblepe reguliq; serpētes radiorum ex oculis

iactu homines perimunt. Torpedo quoque marina tactu etiam procul per uirgam manum subito stupefacit. Echinnus præterea pisciculus gradem solo tactu nauem sistere fert. Phalagia quæ etiam in apulia ictu quopiæ: uel occulto spiritum animumque repentino stupore permutat. Quid rabiosus canis facit: uel non apparente morsu? Quid scopa/deinde quid arbutus? Non ne leuissimo tactu uenenum concitant atque rabiem? An ergo negabis celestia oculorum suorum radiis/quibus nostra cõtuenit simul atque cõtingunt/statim miranda perficere? Iam uero grauida mulier tactu statim signat membrum hominis nascituri rei desideratæ nota. An uero dubitabis/radios aliter aliter uel tangentis diuersa conficere? Cum & tu helleborum herbam colligens: siue folium deorsum trahas: siue sursum: hoc subito tactu: causa sis helleboro/ ut deorsum educat humores/aut sursum. Non ne ab initio rei cuiusque generandæ celestes influxus concoctione materiæ digestionemque perfecta non tam tempore quam momento dotes mirificas largiuntur? Non ne suffragante cæli uultu innumerabiles sæpe ranæ/similesque animantes ex arenis momento profiliunt? Tanta est in materiis preparatis potentia cæli tanta celeritas. Denique si ignis hoc habet/ut tempore quam breuissimo faciat/quæ cetera longo/ob id præcipue quod est cælo similimus: quis nam dubitet/ cælum magna quasi momento perficere: etiam in materia minus parata/sicut flamma solet ingentior? Quid ergo dubitas/ inquit/ in imagine construenda ferme similiter agere cælum? Dices opinor/sicut & ego dicebam: naturales hic alterationis gradus abesse. Qui sane defectus minuit quidem cæleste donum: nec tamen penitus auferre uidetur. Nolunt enim Physici ex quolibet metallo uel lapide imaginem fabricari: sed certo. In quo quidem natura cælestis uirtutem olim ad hoc ipsum quod operatur naturaliter incohauerit: & quasi iam iam perfecit: ut in sulphure flammam. Quam sane uirtutem/tunc demum perficiat: quando materia hæc per artem/sub simili quodam influxu cælesti uehementer agitur: & agitata calefcit. Itaque ars suscitac

inchoatam ibi uirtutem: ad dum ad figuram redigiti similem suæ
cuiusdam cælesti figuræ: tunc suæ illic idæe prorsus exponitur quam
sic expositam: cælum ea perficit uirtute: quæ operatur. Exhibens
quasi sulphuri flammam: sic potentia quædam ad capiendas pa
leas calidus data succino: quodammodo debilis sepe per frictio
nem calefactionemque facta ualidior subito rapit. Similem uirtu
tem Serapio scribes datam lapidi Albugedi quasi iacinto simili.
Sed non prius trahere paleas: quàm capilli hoc lapide perficiuntur.

Sic item lapis ille Iouius Bezaar idest a morte liberans: quem
descripsimus in libro Contra pestem: uim ab initio contra uene
num accepit ab Ioue. Sed non usque adeo ualidam: ut eandem tra
dere possit materiis aliis exercendam. At uero cum primum sub
Scorpionis cælestis influxu figuram superni illius accepit: per
fectam contra scorpiones subito uim reportare putatur. Quam
mastici communicare ualeat: aut thuri. Eadem quoque de iacin
to. Topatio. Smaragdo: ceterisque ratio est habenda: ut fabrica
figurarum non alibi efficaciam habeat: quàm ubi materia cum stellâ
congruit & effectui: a qua hunc faber exoptat accipere. Ac præterea
ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est ab initio qualem affectas
reddere per figuram. Nullis ergo materiis ad imagines uti consu
lunt: nisi his ipsis: quæ tibi notæ sunt: hanc ipsam ferme iam uim
habere quam cupis. Lapillorum itaque uires: atque metallorum
diligentissime perscrutari iubent: Intereaque meminisse inter la
pillos quidem carbūculum in renebris corruscantem: atque pan
tauram præcipue Soli subesse: Saphyrum Iouis: Smaragdum Vene
ri: Mercurio: Lunę. Præterea metalla præter aurum & argentum
uix ullam ad hæc habere uirtutem. Tutioresque in his rationem
fore: si aurum quidem purum ad Solem referas: atque Iouem. Ad
illum quidem propter colorem: ad hunc autem propter tempera
tam cōmixtionem. Nihil enim Iouē & auro temperatius. Purum
uero argentum ad Lunam: Sed ad Iouem simul atque Venerem
aurum argento permixtum. Præterea imaginem efficaciorē fo

re: si uirtus in materia eius elementalis conueniat cum speciali/
eiusdem uirtute naturaliter insita: atque hac insuper cum uirtute
altera speciali per figuram cœlitus capienda. Denique figuras
inferiores / & formas cœlestibus conformari: inde perdisces (ut
aiunt) q̃ Perseus truncato Medusæ capite futuram non nullis
obtruncationem porrêdere cōsuevit: multa q̃ similiter: & lunam
aliosque planetas sub certis signis certa in nobis membra moue
re non dubitant.

Quam uim habeant figurę in cœlo atque sub
cœlo.

Cap. xvii.

¶ Ed ne figuris nimium forte diffidas / meminisse iu
bebunt: in regione hac sub lunā elementalī: elemen
tarem quoque qualitatem posse quāplurimum / in
transmutatione uidelicet ad aliquid elementale tendente. Calo
rem scilicet / & frigus / & humorem / atque siccitatem. Qualitates
autem quę minus elementares materiales ue sunt scilicet lumina
idest colores. Numeros quoque similiter / & figuras ad talia fo
sitan minus posse. Sed ad cœlestia munera (ut putant) ualete per
multum. Nam & in cœlo lumina / & numeri / & figurę sunt fœtine
omnium potentissima. Præsertim si nulla sit ibi materia. Quod
Peripatetici plerique putant. Sic enim figurę / numeri / radii / cum
non alia subsineantur ibi materia / quasi substantiales esse uident̃.
Atque cum in ordine rerum mathematicarum formę physicas antece
dant / tanquam simplices quidem magis / & minus egenę: meri
to in antecedentibus mundi gradibus idest cœlestibus auctorita
tem sibi maximam uendicant / ut non minus inde fiat numero /
figura / luce q̃ elementari quadam proprietate. Huius quidem auc
toritatis habetur etiam sub Luna signum. Qualitates enim ual
de materiales plurimis rerum speciebus sunt communes / eisque
quodammodo permuratis / non usquequaq̃ species commuran

aut. Figure autem numerice patrium naturalium proprietatem
cum specie inseparabilem peculiaremque possident. Verum quod
ostendit una cum speciebus destinata fuerunt. Immo & cum ideis
maximam habent in mente mundi regna connexionem. Atque
cum ipse numerice species quedam sint ideis ibi propriis de
signatae nimirum vires inde proprias sortiuntur. Ideoque cum
species naturalium certis figuris tum motus & generationes
& mutationes certis numeris adstringuntur. De lumine ve
ro quid dicam? Est enim acris intelligentiae uel imago. Colores
autem sunt lumina quedam. Quamobrem ubi lumina id est co
lores figuraeque & numeros Astrologi dicunt in materiis no
stris ad caelestia preparandis posse quamplurimum non temere
(ut aiunt) debes ista negare. Non ignoras concentus per nu
meros proportionisque suas uim habere mirabilem ad spiritum
& animum & corpus sistendum mouendum afficiendum. Pro
portiones autem ex numeris constitutae quasi figurae quedam
sunt uelut ex punctis lineisque factae. Sed in motu. Similiter mo
tu suo se habent ad agendum figurae caelestes. Haec namque harmo
nicis tum radiis tum moribus suis omnia penetrantibus spi
ritum indies ita clam afficiunt ut musica praepotens palam af
ficere consuevit. Nosti praeterea quam facile multis misericordiam
moueat figura lugentis. Et quantum oculos imaginationemque
& spiritum & humores afficiat statim atque moueat amabilis
personae figura. Nec minus uiua est & efficax figura caelestis.

Non ne principis in urbe uultus quidem clemens & iocundus
exilarat omnes? Ferox uero uel tristis repente perterret? Quid
ergo caelestium uultus dominos omnium terrenorum aduer
sus haec efficere posse putas? Quippe cum etiam coeuntes ad
prolem plerumque uultus non solum quales ipsi tunc agunt
Sed etiam quales imaginantur soleant filiis diu postea nascitu
ris imprimere. Vultus eadem ratione caelestes materias confe

sim suis notis inficiunt. In quibus si quando diu latente ut
dentur/ remponibus deinde suis emergunt. Vultus autem
cæli sunt figuræ cælestes. Potes uero facies illiç appellare figu-
ras/ ceteris ibi stabiliores. Vultus autem/ figuras: quæ magis
ibi mutantur. Aspectus quoque inter se stellarum motu quod-
diano confectos/ uultus appellare potes similiter/ & figuras.
Nam exagoni/ pentagoni/ retragoni nominantur. Esto dicer-
quispiam. Sint ut placet potentissimæ ad efficiendum figuræ
cælestes. Verum quid hoc ad figuras imaginum artificio fac-
tas/ Respondebunt/ non id potissimum comprehendere: ut poten-
tissime per se ad agendum sint nostræ figuræ: Sed ut paratissimæ
ad actiones & uires figurarum cælestium capiendas: quatenus
oportune fiunt dominantibus illis/ atque examissim ad illas
configurantur. Exigit enim figura illa figuram. Nō ne sonan-
te cithara quadam/ altera reboat? Ob id tantum: si & ipsa simi-
lem figuram habeat/ atque e conspectu sit posita: Et fides in ea
positæ/ & intentæ similiter. Quid nam hic efficit/ ut cithara su-
bito patiarur a cithara/ nisi situs aliquis & quadam figura cō-
formis? Figura speculi lenis/ concava/ nitens celo congrua:
ob hoc ipsum proprie/ munus tantū cælitus accipit/ ut radios
Phoebi in se cumulatissime cōplectatur. Et solidissimū quodq;
ad centrum suum e cōspectu locatū repente comburat. Ergo
ne dubites dicent: Quin materia quedam imaginis facienda/
alioquin ualde congrua celo/ per figuram celo similem arte da-
ram cæleste munus/ tum in se ipsa concipiat/ tum reddat in pro-
ximum aliquem uel gestantem. Non solum uero figura: Sed
etiam dispositio peruia/ quam Diaphanam uocant/ inefficax
quiddam est/ & passiuum suaptenatura. Verumtamen quo-
niam peruia dispositio est in cælo proprium luminis suscepta-
culum: ideo ubicunque sub celo/ hæc uel est naturalis: uel mo-

do aliquo comparatur: Subito præsens caeleste lumen acquiritur: Atque etiam construat: ubi una cum hac uel calor est igneus: uel in flamma: uel est aliquid aereum: aqueum uel simul: & glutinosum. Ut in noctilucis: & nocticernis: & carbunculis: atque forsitan quodammodo in camphora. Quid inde sequatur pro imaginibus ipse repura.

Quales caelestium figuras antiqui imaginibus imprimebant.

Ac de usu imaginum

Cap.

xviii.

a Liqueis autem queret: quas potissimum celi figuras imaginibus imprimere soleat. Sunt enim ibi formae oculis ualde conspicuae: & a multis: quales sunt: quasi depictae: ut Aries: Taurus: similesque figurae zodiaci: & quae sunt extra zodiacum manifestae. Sunt ibi praeterea formae quamplurimae: non tam uisibiles quam imaginabiles per signorum facies ab Indis: & Aegyptiis: Chaldeisque perspectae: uel saltem excogitae. Velut in prima facie uirginis uirgo pulchra sedens: geminas manu spicas habens: puerumque nutrens. Et reliquae: quales describit Albumasar: Ceterumque non nulli. Sunt denique characteres quidam signorum & planetarum ab aegyptiis designati. Volunt igitur imaginibus omnia haec insculpi: Ut si quis expectet proprium a Mercurio beneficium: collocare eum in Virgine debeat: uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurii. Et imaginem tunc ex stano conficere: uel argento. In qua totum sit uirginis signum. Et character eius: characterque Mercurii. Ac si prima uirginis fa-

celis usus: addas etiam figuram quam in prima facie dixi-
mus obferat. Similiterq; de ceteris. Postremi quidem ima-
ginum auctores uniuersam earum formam ad celi similitudi-
nem accepere torundam. Antiquiores autem quemadmodum
in quodam Arabum collegio legitur figuram crucis cunctis
anteponere. Quia corpora per uirtutem agunt ad superfi-
ciem iam diffusam. Prima uero superficies cruce describitur. Sic
enim imprimis habet longitudinem atq; latitudinem. Primaq;
hæc figura est & omnium recta q̄ maxime & quattuor rectos
angulos continet. Effectus uero cælestium maxime per recti-
tudinem radiorum angulorumque resultant. Tunc enim stel-
lae magnopere sunt potentes: quando quattuor celi tenent an-
gulos immo cardines: orientis uidelicet occidentisque: & me-
dii utrinque celi. Sic uero dispositæ radios ita coniungunt in se
inuicem ut crucem inde constituat. Crucem ergo ueteres figu-
ram esse dicebant: rum stellarum fortitudine factam: tum earū
dem fortitudinis susceptaculum. Ideoque habere summam in
imaginibus potestatem: Acquires & spiritus suscipere planeta-
rum. Hæc autem opinio ab ægyptiis uel inducta est: uel ma-
xime confirmata: inter quorum characteres crux unus erat i si-
gnis: uitam eorum more futuram significans: eamque figuram
pectori Serapidis insculpebant. Ego uero quod de crucis excel-
lētia fuit apud ægyptios ante Christum non tam nuneris stel-
larum testimonium fuisse arbitror q̄ uirtutis prælagium: quā a
Christo fuerat acceptura. Astrologos aut qui statim post Chri-
stū fuerūt: uidentes a Christianis miranda per crucem fieri: ne-
scientes autem uel nolentes in Iesum tanta referre: in cælestia
retulisse. Quamquam considerare debebant per crucem ipsam
absque nomine Iesu miracula minime perpetrari. Conuenit
q̄dem imaginibus eam: quia referat fortitudinem planetarum

omniumq; stellarum forsitan est probabile. Non tamen ob hoc
dūtaxat ingentem habere potentiam. Posse uero non nihil una
cum ceteris / quæ necessaria sunt coniunctam: ad prosperam for
sari corporis ualitudinem: Sed ad narrandas aliorum opiniones
ut cepimus reuertamur. Saturni ueteres imaginem ad uitæ lon
gitudinem faciebant in lapide de Feyrizech / idest saphyro / hora
Saturni: ipso adscendente / atque feliciter constituto. Forma erat:
Homo senex / in altiore cathedra sedens: uel dracone: Caput rec
tus panno quodam lineo fusco / manus supra caput erigens: Fal
cem manu tenens / aut pisces: fusca indutus ueste. Ad longam
uitam / atque felicem / Iouis imaginem in lapide claro / uel albo.
Erat homo sedens super aquilam uel draconem / Coronatus: ho
ra Iouis / ipso in exaltatione sua feliciter secūde adscēdere: crocea
induto uestē. Contra timiditatē hora Martis imagines fabrica
bāt prima Scorpionis facie oriente. Martem armatum / & corona
rum. Ad morbos curandos fingeant Solis imaginem in auro
hora Solis: prima facie Leonis adscendente cum sole. Regem in
throno / crocea ueste / & coruum Solisq; formam. Ad letitiam ro
burque corporis / Veneris imaginem puellarem: poma floresque
manu tenentem / croceis & albis indutā: hora Veneris prima fa
cie Libræ / uel Piscium / uel Tauri adscendente cum Venere. Ima
ginem Mercurii ad ingenium / & memoriam prima facie Gemino
rum. . Item contra febres sculpebatur Mercurius / Homo rela ma
nu tenens / hora Mercurii surgente Mercurio: sculpebant hanc in
marmore. Subinde materię cuiuspiam imprimebant languentibus
assummendæ. Hinc omne genus febrium curari dicebant. Ima
ginem Lunæ adscendente prima facie Cāncrī ad augmentum.
Forma Mercuri: Homo sedens in throno / galeratus / cristatusque /
pedibus aquilinis: sinistra gallum tenens: aut ignem. Alarus: ali
quando super pauonem. Dextra tenens clauum: ueste uaria. Lu
na puella pulchra cornu to capite super Draconem uel Tautum
serpentes supra caput / & sub pedibus habens. Ad curandum

calculum genitaliumque dolores & ad sanguinem adstringendum
imaginem hora Saturni: surgente tertia facie Aquarii cum Satur
no. Item leonem auro imprimebant/ lapidem in formam Solis. pe
dibus reuoluentem: hora Solis: primo gradu faciei secundæ Leo
nis oriente. Hanc expellendis morbis profuturam existimabant.
Ad renum morbos similem faciebant/ quando Sol in corde Leo
nis celum medium obtineret: a Petro aponensi comprobata &
experientia confirmata: sed hac conditione/ ut Iuppiter aut Ve
nus medium aspiciat celum: planetae uero noxii cadant: infortu
natiq; sint. Accepi a Mengo physico præclaro eiusmodi imagi
nē factam Ioue ibidem cōiuncto cum Sole liberauisse Iohannem
Marlianum Mathematicum nostro sæculo singularem a pauore
quo sub tonitru affici consueuerat. Præterea ad firmendam sanita
tem & ueneficia deuotanda imaginem ex argento fingeant ho
ra Veneris: Luna angulos obtinente: ac Venerem feliciter intuen
te. Dummodo dominus sexta domus Venerem aspiciat/ aut lo
uē tino quodam intuitu uel opposito. Mercurius aut nō sit infe
lix. Agebāt hęc hora diei Solis ultima. Ita ut dominus horę deci
mam teneret cæli plagam. Petrus Aponensis inquit medicum per
imaginem infirmum curare posse. Modo in ea fabricanda obser
uet/ ut anguli ascendenti/ medii cæli/ occidentis sint fortunati:
& ascendenti dominus: & eadem ratione secunda/ sed sexta &
dominus eius sit infelix: aut etiam sanitatem fore firmiorem/ ui
ramq; longiorē q̄ ab initio fuerit instituta: si natiuitate perspecta
fiat imago: in qua hęc fortunata ponantur scilicet illius signifi
cor uitæ. Item uitę datores/ tū signa tū domini: præsertim ascen
dens/ eiusq; dominus. Item cæli medium. Locus solis. Pars fortu
næ. Dominus conjunctionis uel præuentionis ante natiuitatem
factæ. Mali quinetiā infortunati cadant. Concludit astrologorū
nullum dubitare/ quin ad producendam uitam talia conferant.
Prolixum foret dictu/ quas per quolibet signa facies antiqui/ &
quas Lunę stationes/ rāquam necessariās in exprimendis imagi

nibus obseruabant. Nam in statione Lunę a gradu uirginis decimo septimo ad finē eius faciebant imagines contra morbos / & odia: & ad iter felix. In statione a principio Capricorni ad gradū duodecimum: cōtra morbos / & discordias / arque captiuitatem. In statione a gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimū quintū aduersus langorem & carcerem. In statione a gradu quarto piscium ad gradum eiusdem decimū septimum ad curādos morbos: ad lucrum: societatem: ad augendas messes. Et in aliis similiter alias: uana sepius curiositate machinabantur. Solas uero recensui quę non tam magū q̄ medicum redolerent. Nam & medicina eiufmodi uanam plurimum fore suspicor. Pro aliis autem magis legitimis medicinarum confectionibus eiufmodi mansiones Lunę arbitror eligendas. Atque etiam in ariete gradum sextum. rursus decimū nonū. minuta. xxvi. Itē in geminis gradū decimū. minuta. li. In cācro gradū decimum nonū. minuta. xxvi. In libra gradū sextum. minuta. xxxiiii. In capricorno gradum decimū nonū. minuta. xxvi. In aquario gradū secundū. minuta. xvii. In eodē gradū decimū quintū. minuta. viii. Pręterea sententiā Haly mentē tenendam. Quodlibet signum q̄ diu Sol est in eo uiuū fieri. Ceteris dominari. Effectum eius pręteris euenire. Vt illuc Lunam dirigas ad donum idē proprium pro medicinis suscipiēdum. Illuc inquam idē ad signum & faciem / & maxime gradum. ut si bona Iouis affectas / ad hęc directā Lunam erigas / uel unitam: quādiu locum eiufmodi Sol illustrat: Vbi proprietas Iouia uiget. Similiterq; de ceteris. Curiosum uero narratu foret: & forte noxium quas imagines: & quemadmodum associādos uel dissociandos inter se animos: fabricabant ad afferendam felicitatem uel inferendam calamitatē: uel uni cuidam: uel domui uel ciuitati. Ego quidem fieri posse talia non affirmo. Astrologi autem fieri posse putant: & quomodo / docēt: qualia ego narrare non audeo. Porphyrius ubi uitam Plorini magistri sui describit / talia fieri posse confirmat. Atq; Olympiū magum / & astrologum ægyptium narrat

contra Plotinū Romæ talia tentauisse: dū conaret̃ per imagines
uel res eiusmodi siderare Plotinum. Sed conatus ī auctorē suū
ob excelsam Plotini animā fuisse reortos. Albertus quoq; Ma
gnus astrologiē pariter atq; theologiā professor ait ī speculo/ubi
a licitis discernere se īquit illicita/ imagines rite ab astrologis cō
stitutas/uitutem effectūq; acquirere a figura cælesti. Atq; subidē
narrat mirabiles earū effectus: quales Thebit Benthorad/ & Pro
lemęus/cæteri q; astrologi pollicent̃. Describitq; imagines ad cala
mitatē alicui prosperitatēq; afferendā/quas consilio prætermitto.
Et interea confirmat effectū eas habere posse. Quanq̃ & ut uir bo
nus artis damnat abusum:& ut legitimus theologus orationes
suffumigationesq; detestat̃. Quas impii quidā ad Demones ima
ginibus fabricandis adhibuerunt. Neq; tamen reprobat figuras &
litteras dictionesq; imaginibus impressas ad hoc ipsum dūtaxat
ut donum aliquod accipiāt a figura cælesti. Quod quidē posse p
imagines cōparari/Petrus Aponēsis cōfirmauit. Immo & affirma
uit regionē nescio quā fuisse destructam p imaginem illā/ quam
Thebit narrat a Phedice astrologo fabricatā. Thommas autē
Aquinas dux ī theologia noster magis ista formidar: & minus tri
buit imaginibus. Tantū nāq; uirtutis dūtaxat p figuras cælitus
putat acquirere/ q̃rum cōducatur ad illos effectus: quos solet com
muniter cælū per herbas resq; alias naturales efficere. Nō tam q̃a
figura talis sit ī ea materia: q̃ quoniam cōpositum tale iam posi
tum est in certa quadā artificii specie: qualis cum cælo cōsentiat.
Hęc ait in libro contra gentiles tertio. Vbi characteres/& litteras
figuris additas rider. Figuras uero non adeo:nisi pro signis qui
busdam ad Demones adiungantur. In libro etiam de fato ait. Cō
stellationes dare ordinem essendi atq; perdurandi/non solum ro
bus naturalibus:sed etiam artificiosis: ideo imagines sub certis
constellationibus fabricari. At siqd mirabile per eas ultra consue
tos naturalium effectus nobis eueniat/ī Demones reicit hominū
seductores/Quod in libro cōtra gentiles perspicue patet. Maxime

uero in libello de occultis naturæ opibus. Vbi uidetur ipsas etiam
imagines parui pendere / quocumque factas. Quas & ego quatenus
ipse iusserit / nihil pendam. Referre autem mirabiles quosdam effectus
imaginum / in Demonum fallitate: nec est a Platonice alienum. Nam &
Iamblichus ait / eos qui religione summa sanctimoniaque posthabita
imaginibus duntaxat confisi / ab eis diuina sperant munera / hac in re a
malis Demonibus sapissime falli / sub prætectu bonorum numinum
obcurrentibus. Contingere tamen ex imaginibus legitima astrolo
gie ratione constructis naturalia quedam bona non negat. Denique ru
tius fore arbitror medicinis quam imaginibus se committere. Ratio
neque a nobis de potestate caelesti / per imaginibus assignatas / in me
dicinis potius quam in figuris efficaciam habere posse. Probabile. n. est
si quam uim imagines habent: hanc non tam per figuram nuper acquirere / quam per
materiam possidere naturaliter sic affectam. Ac si quid denuo acquirut
dum insculpi / non tam per figuram comparari quam per calefactionem con
tusione quadam proueniens. Quæ quidem contusio calefactioque facta
sub harmonia caelesti simili harmoniæ: quæ quoddam materiam uirtu
tem infuderat excitat uirtutem ipsam atque corroborat / sicut flatus flammæ
& manifestam efficit ante latentem. Sicut calor ignis in aspectum
producit litteras scriptas succo cepæ prius delitescere. Atque litteræ
hirci adipe inscriptæ / lapidi prius occultæ / si lapis submergetur ace
ro prodeunt / & quasi sculptæ eminentes extant. Immo uero sicut
ractus scopæ uel arbuti suscitatur rabiem consopitam: sic forte contusio
quædam & calefactio sola latentem in materia uirtutem producit facta ui
delicet opportune: quæ quidem caelesti opportunitate expedit in medici
nis conficiendis uti / aut si quis forte tractare metalla lapidesque uoluerit
prestat percutere solum / atque calefacere / quam figurare. Præter. n. id quod in
anes esse figuras suspicor: haud temere uel umbram idolatriæ debe
mus admittere. Item nec temere uti stellis uel salutaribus ad mor
bos his simillimos expellendos. Hos. n. sepe augent. Sicut noxiæ
stellæ dissimiles sibi morbos aliquando minuunt: quod sane Prole
meus & Haly perspicue docent.

¶ Ed cur nam uniuersalem ipsam idest uniuersi ipsius imaginem prætermittimus? Ex qua tamē beneficium ab uniuerso sperare uidentur. Sculpet ergo sectator illorū forte qui poterit formā quādam mūdi totius archetipā si placebit in ære. Quā deinde oportune i argenti lamina imprimat aurata. Sed quando potissimū imprimer? Quādo Sol minutū primū arietis attigerit. Hinc. n. astrologi tanq̃ ex sui natalis reuolutione fortunā mūdi eo saltem anno iminentē auspicanē. Ille igit̃ in hoc ipso mūdi natali totius imprimer mūdi figurā. At uides ne q̃ belle inter dissendū mundi aliquādo nati nobis succurrerit argumentū? Siquidem quolibet anno renascitur: Nō ne in ipsa hominis genesi meriuntur Astrologi/ primum i quo signo/quo gradu/quo minuto Sol extiterit. Ibiq̃ totius figuræ iaciunt fundamentum. Et quolibet deinceps anno: cū primum Sol minutū subierit idem/ quasi renatum hominē arbitranē/ atq̃ inde prælagiūt anni fortunā. Sicut igit̃ id in homine facere nō ualerent/ nisi quasi renasceret. Atq̃ hic nō posset quasi renasci/ nisi fuisset aliquādo natus: Sic & mundum conicere licet/ aliquando genitum/ Sole uidelicet sub minuto arietis primo/ tūc posito: quādoq̃dem p̃ eundē quolibet anno situm/ fors quædam quasi renascentis mūdi reuoluiē. Tūc igitur ille fabricabit mūdi figurā. Cauebit autē ne sabbato Saturni die figuram sculpat/ aut exprimat. Hoc enī die deus mundi faber ab opere tradiē quieuisse. Quod ab ideali die solis inceperat. Quā tū. n. Sol generationi accomodatus est/ tantū Saturnus ineprus. Perfecerat autē opus in Venere pulchritudinem opis absolutam significāte. Sed de mūdane fabricæ rōnibus nihil ultra. Iohānes enim Picus noster Mirādula diuina de genesi mūdi mysteria Moyses diuinitus his diebus expressit. Quāobré ut redeamus ad institutum: & ille mundū suū primū die uel hora Saturni nō sculpet. Sed die porius uel hora Solis. Imprimer autē in anni natali

praesertim si nunc felices accedat Iuppiter atque Diana. Optimū uero fore putabūt praefer liniamēta opificio colores infere. Sunt praeterea tres uniuersales simul & singulares mūdi colores/uiridis/aurum/saphyrinus/tribus celi gratia dedicati. Viridis quod Venen simul atque lunae. Humidus uidelicet humidis atque nascens proprius: accomodatus & maribus. Aureum Solis esse colorē nemo dubitabat: & ab Ioue insuper atque Venere non alienū. Saphyrinū denique Ioui maxime dedicatus: cui & saphyrus ipse dicitur consecratus. Unde & lapis lazulus hoc colore datus ob uirtutē Iouia contra hilem arā a Saturno perfecta/apud medicos prerogatiua habet: nasciturque cum auro aureis diffusus notis/ita comes auri/sicut Solis est Iuppiter. Simileque uiridi habet lapis Armenus: colorē similem cum uiridi quodammodo possidens. Expedire igitur indicabūt ad gratiarū celestium munera capessenda tris potissimum hos colores frequentissime cōtueri. Atque in formula mūdi: quā fabricas saphyrinū colorē mūdi sphaeris inserere. Opus pretium fore putabunt aurea sphaeris ad ipsā celi similitudinē addere sydera: atque ipsā Vestā: siue Cererē. id est terrā uiridē induere uestē. Eiusmodi formulā sectator illorum: uel ipse gestabit: uel oppositā intuebitur. Vtile uero fore spectare sphaerā motibus suis praeditā qualē Archimedes quodam: & nup̄ florētinus quodam noster Laurētius nomine fabricauit. Neque spectare solū: sed etiam aio reputare. Proinde in ipsis suae domus penetralibus cubiculū cōstruet in fornicē actū figuris eiusmodi & coloribus insignitū. Vbi plurimum uigilet atque dormiat. Et egressus domo non rāra attentione singularū rerū spectacula/ quāta uniuersi figurā/coloresque perspiciet. Sed haec imaginū fictores illi uiderūt. Tu uero praestantiorē te finges imaginē. Nepe cum noueris: nec quicquid ordinatius esse quam celū: neque reperiatur aliquid cogitari: quam Iuppiter: spabis ita demum beneficia celi Iouisque consequi si cogitationibus/ affectibus/ actionibus/ uictu te ipsum ordinatissimū reperiissimūque praestiteris. At postquam in mentionē repantiae celestis incidimus/ opportunū forte fuerit recordari/ nullū inesse celo elementalē qualitatis excessū ut pipaterice loquar alioquin siue ita

cōpositū sit/ iam esset tot seculis dissolutū: siue etiā simplex/ rāra
salte magnitudine/ potētia/ motione cetera pdidisset. Sed pfecto
tanq̄ moderatissimū/ oīa moderaē: ac diuersa cōmiscet in unū. Præ
terea rū hac ipsa rempantia sua: rū excellentia forme/ diuinitus ui
rā meruit. Nā & res cōpositas: tunc demū uirā adipisci uidemus/
quādo qualitatū pfecta cōmixtio priorē iam cōtrarietate fregisse
uideē/ ut ī plantis. Perfectiorē deinceps in aialibus uirā/ quatenus
inest eis complexio a cōtrarietate remotior q̄ ī plātis. In hōibus
rursū eadē rōne pfectiorē: & quodāmodo iā cēlestē. Siquidē hu
mana cōplexio ad cēlestē rempantiā iam accessit: præsertim ī spū:
q̄ ultra substantiæ suæ subtilitatē qualitatūq̄ rempantiā: q̄bus cū
cēlo consentit: cēlestē quoq̄ lucē est adeptus. Hic insup ubi maxi
me talis est/ potissimū est cēlestis/ uirāq̄ cēlestē diuinitus præete
ris est adeptus: & quatenus se talē in omni uictu legeq̄ uitæ effi
cit/ atq̄ seruat: eatenus singulania cēlestiū dona repparat. Quādo
uero dicimus nō esse in cēlo ullū elemētis qualitis excessum/
itelligimus/ uel nullā esse ibi eiusmodi qualitatē. sed uirtutes po
tius effectrices qualitatū tempatas: uel si quæ sunt illic quodāmo
do similes qualitates/ quasi aeriā habere tempiem. Atq̄ ubi quæ
dā illic frigida siccaq̄ nominamus/ Platonica hæc accipimus rōne
.i. ut frigidum appelleē quod minimi caloris est causa. Siccū uero
quod humorē nobis exhibet minimū. Sicastrologus Abrahā Sa
turnū inquit corpus nostrū quodammodo relinquere frigidū atq̄
siccū/ q̄a calorē & humorem affert nostro minorē. Eadē ratione
carnes bouis & leporis ī se quidē calidæ atq̄ humidæ/ nobis frigi
dæ sūt & siccæ. Ex hac aut inductione duo hæc accipe corollaria:
primū quidē si corpora magis deinceps tempata magis uiuūt/ cē
lū maxime tempatū q̄ maxime uiuere. Immo uero uicissim ex eo q̄
cēlū exactissime tempatū absolutissimā in se uitā possidet/ coniec
tari: ut quatenus reliqua ad rēpiem uirāq̄ illius accedūt/ eatenus
uitā sortiri præstantiorē. Alterū uero uirā esse formā in se perfec
tam/ p̄ficientēq̄ corpus/ motionisq̄ p̄cipiū exhibentē. Principiū

in q̄ intimū/motionis quoq; tū intrinsecus ac tū p̄ oēm partē ex-
trinsecus expedita. Si igit̄ id ipsū uita est/mentē captū existimatoꝝ
qui eiusmodi formā nō cognouerit inesse celo/corpore p̄stāssimū
mo/citū eunte semp̄ motione p̄fecta/cūtra uiuificāte/magisq; illa
gradatim/quæ uel ad ipsius similitudinē naturaliter p̄pinquus ac-
cesserūt: uel quotidie huius influxibus aptius se exponunt.

Quantam imagines uim habere putent̄ in spūm/ & spūs ī eas. Et
de affectu utentis & operantis.

Cap. .xx.

c Ompertū habemus: si quis rite urať helleboro/feratq; po-
renter/mutare quodāmodo exq̄lita purgatione/ & occul-
ta eius p̄prietate qualitatē spūs corporisq; naturā: & ex parte mo-
tus animi: & quasi reuiuenscere/ut ferme uideat̄ esse renatus. Vn-
de Medea magosq; tradūt herbis q̄busdā reddere iuuentutē con-
sueuisse: quā nō tam reddunt mirobalani/ q̄ cōseruāt. Simile astro-
logi potestatē p̄prias habere imagines arbitrant̄: p̄ quā gestāris
naturā/ & mores quodāmodo mutant̄: ī meliusq; restituāt: ut quasi
tam alter euaserit: aut salte p̄sp̄erā ualitudinē diutissime seruent.
Imagines uero noxias aduersus gestantem habere uim hellebori
prater artē potentiāq; adsūpti/ uenenosā uidelicet atq; pestiferā.
Aduersus at̄ aliū quendā: ad cuius calamitatē fabricatæ intēra q;
fuerint/ uim aenei speculi/ cōcauiq; sic p̄sus obiecti ut collectis/ re-
pulsisq; ī oppositū radiis/ cominus q̄dem cōburāt: eminus at̄ sal-
te caligare cōpellāt. Hinc orta ē historia/ uel opinio: purās astrolo-
gorū machinis/ magonūq; ueneficiis/ hōies/ bruta/ plāras/ siderari/
atq; tabescere posse. Ego aut̄ imagines in rem distātē uim habere
ullā/ non satis itelligo. Habere uero ī gestantē/ nōnullā suspicor:
non tamen talem opinor/ qualem pleriq; fingunt: & hanc ratione
materiē potius q̄ figurā: atq; (ut dixi) lōgō īteruallo medicinas
imaginibus antepono. Quāq; Arabes & Aegyptii tantū statuis
imaginibusq; attribuūt arte astronomica/ & magica fabricatis/ ut
spūs stellarum in eis includi putent. Spūs aut̄ stellarū intelligūt.

k ii.

Alii quidē mirabiles cælestium uires: alii uero Dēmonas etiā stel-
lē huius illiusue pedissequos. Spūs igit̃ stellarū qualescunq; sint/
in feri statuis & imaginibus arbitrant̃: non aliter ac Dēmones so-
leant humana nōnunq̃ corpora occupare: perq; illa loqui: moue-
ri: mouere: mirabilia perpetrare. Similia quædā per imagines face-
re stellarum spūs arbitrant̃. Putant Dēmonas mundani ignis ha-
bitatores per igneos humores: uel ignitos: similiterq; p ignitos
spūs & affectus eiusmodi: nostris insinuari corporibus. Similiter
stellarū spūs per radios oportune susceptos/ suffumigationesq; &
lumina tonosq; uehementes cōpetentibus imaginū materiis inse-
ri: mirabiliaq; in gestantē: uel ppinquantē efficere posse. Quæ qui-
dem nos per dēmonas fieri posse putamus/ nō tam materia certa
cohibitos q̃ cultu gaudētes. Sed hæc alibi diligētius. Tradunt
Arabes spūm nostrū quādo rite fabricamus imagines/ si p imagi-
nationem & affectū ad opus attentissimus fuerit & ad stellas/ cō-
iungi cum ipso mundi spū: atq; cum stellarū radius: p quos mūdi
spūs agit/ atq; ita coniunctū/ esse ipsum quoq; i causa/ ut a spiritu
mundi per radios/ quidā stellę alicuius spūs idest uiuida quædā
uirtus infundat̃ imagini: potissimū hominis nūc opantis spiritui
consentanea. Adiuuari quoq; suffumigationibus ad stellas acco-
modatis opus eiusmodi. Quatenus suffumigationes tales aerē/
radios/ spūm fabri. Imaginis materiā: sic prorsus afficiunt. Ego
uero. odores quidē tanq̃ spūi aerisq; natura persimiles/ & cū accen-
si sūt/ stellarū quoq; radiis cōsentaneos arbitror/ si Solares/ uel Io-
uii sūt/ afficere aerē ac spūm uehemēter ad dotes Solis: aut Iouis:
tunc dominātis/ oportune sub radiis capiēdas/ atq; spūm sic affec-
tum/ ita donatū/ posse uehemētiore quodā affectu/ nō solū in pro-
prium corpus agere: sed propinquum: præsertim natura cōforme
quidē/ sed debilius: & consimili quadam afficere qualitate. Mate-
riam uero imaginis duriorē ab odoribus & opantis imaginatio-
ne/ uix minimū quiddā suscipe posse puto. Spūm tamē ipsum ab
odore sic affici/ ut ex ambobus unū conficiat̃: quod quidē ex eo

pater: quod odor non agit ulterius in olfactum/postquam satis egit. Olfac-
tus. n. & quod uis aliud a se ipso uel simillimo quopiam nihil pa-
riat. Sed de his alibi. Proinde imaginationis intentionem: non
tam in fabricandis imaginibus/uel medicinis uim habere/quam in ap-
plicandis/& assumendis existimo: ut si quis imaginem (ut aiunt)
gestans rite faciat: uel certe medicina similiter utens/opem ab
ea uehementer affectet:& proculdubio credat/speretque firmissime:
hinc certe quam plurimus sit ad iumentum cumulus accessurus. Nam ubi
uel uirtus imaginis siqua est/rangentis carnem/penetrat calefacta:
saltem uirtus in electa eius materia naturalis: uel certe medicinae
uigor intus adsumptus/uenis ac medullis illabitur/Iouiam secum fo-
res proprietatem: spiritus hominis in spiritum eiusmodi Iouiium affectu
id est amore transfertur. Vis enim amoris est transferre. Fides autem
spesque non dubia spiritum hominis iam ita peritum sistit in spiritu Io-
uio penitus/atque firmat. Quod si quemadmodum Hippocrates &
Galenus docent agrotantis amor fidesque erga medicum inferio-
rem exterioremque ad sanitatem plurimum confertur: imo uero fidu-
ciam hanc Auicenna plus inquit efficere quam medicinam: quantum ad ce-
lestem operem conducere putandum est/affectum fidemque nobis erga cele-
stem influxum iam nobis insitum/agentem intus: uiscera penetrantem.
Iam uero amor ipse fidesque erga caeleste donum: saepe caelestis admi-
niculi causa est/atque uicissim amor & fides hinc aliquando forsan
proficiscitur: quod ad hoc ipsum iam nobis faueat clementia celi.

De uirtute uerborum: atque cantus ad beneficium caeleste captandum.
Ac de septem gradibus producentibus ad caelestia. Cap. xxi.

u Erba praeterea quaedam acriore quodam affectu pronun-
tiata/uum circa imagines magnam habere censent ad effec-
tum earum illuc proprie dirigendum: quorum affectus intredunt
& uerba. Itaque ad duos ardentissimo quodam amore conciliandos ima-
gines sub luna coeunt. Cum Venere in piscibus/uel tauro fabricantur:

k iii

multis inrerim circa stellas uerbaq; curiosius obseruatis: quare
ferre/nō est consiliū. Non enim philtia docemus: sed medicinas.

Probabilius autem est effectus eiusmodi uel per Venereos Dē
monas confici: his openbus uerbisq; gaudētes: uel per dēmonas
simpliciter seductores. Nam & Apollonius Theaneum saepe La
mias deprehendisse & prodidisse ferunt: Dēmonas scilicet quos
dam salaces Venereosq; q; formosas puellas simulent/pelliciātq;
formosos: quos ut serpēs elephantē ore: sic illi illos ore uulua pa
ritur exsugant ac prorsus exhaustant. Sed hęc Apollonius ipse ui
derit. In uerbis autē certis uim esse certam/atq; magnā Origenes
assent contra Celsum/& Sinesius/atq; Alchindus de magia dispu
tantes. Item Zoroaster: uetans barbara uerba mutari. Iamblicus
quoq; similiter. Item Pythagorici uerbis/& cātib; atq; sonis mi
rabilia quādam Phoeb; & Orphei more facere cōsueri. Quod he
breorum antiqui doctores pręcatens obseruauerunt: omnesq; poe
tę mirāda canunt carminibus effici. Et grauisimus ille Cato ī re
rustica in curandis bestiarum morbis/ aliquādo barbaris cantio
nibus utiē. Sed pręstat dimittere cantiones. Concentū uero illū/
quō adolescens Dauid Saulem ab insania redimebat/ nisi myste
riū iusserit ad diuinitatem referri/ referet forte aliquis ad natu
ram. Cum uero pro septem planetarum numero: septem quoque
sint gradus/per quos a superioribus ad inferiora fit attractus/ uo
ces medium gradum obtinent/& Apollini dedicantur. Infimum
quidem tenent gradum materię duriores/ lapides atq; metalla:
ac lunam referre uidentur. Secundum in adscensu locum habent:
quę ex herbis/ arborum fructibus/ gummis/mēbris animalium
componuntur. Respondentq; Mercurio: si ordinem in cęlo sequi
mur chaldeorum. Tertiū pulueres subtilissimi/ eorūq; uapores ex
prędictis electi: odoresq; simpliciter herbarū & florū/& unguero
rū ad Venerē prīnētes. Quartū uerba: cātus: soni: quę oīa rite de
dicant Apollini musice pręcatens auctori. Quintū/ uehementes
imaginatiōis cōceptus formę/motus/affectus uim Martiā referē

res. Sextum rationis humanæ discursiones deliberationesq; consule pertinentes ad Iouem. Septimum secretiores simplicioresq; intelligentiæ quasi iam a motu seiunctę coniunctę diuinis: destinate Saturno. Quę merito Sabath hebrei nomine quęris appellat. Quorsum hæc? Vt intelligas quęadmodū ex certa herbarū uaporūq; cōpositione cōfecta p̄ artem / tū medicā / tū astronomicā / resultat cōmunis quędā forma uelut harmonia quędā / syderū dorata muneribus: sic ex tonis primo q̄dem ad stellarū normā electis: deinde ad earūdem cōgruitatem inter se cōpositis / cōmunem quasi formā fieri: atq; i ea cęlestem aliquā suboriri uirtutē. Difficillimum qdē est iudicari quales potissimū toni / qualibus cōueniant stellis: quales item tonorū compositiones: qualibus præcipue syderibus aspectibusq; consentiant. Sed partim diligētia nostra / partim diuina quadā sorte non aliter id assequi possumus / q̄ Andromachus in theriaca componenda diutissime farigatus: ac tandem post diligētiā: diuina sorte cōsecutus theriacę uirtutem. Quod qdē cōtigisse diuinitus Galienus & Apicēna cōfirmant. Immo uero totā medicinā exordium a uaticiniis habuisse restis est Iamblicus atq; Apolloniū rheaneus. Ideoq; Phēbū uatē medicinæ præponūt. Tres uero potissimum regulas ad hoc afferemus / si prius admonuerimus / ne putes nos impresentia de stellis adorandis loq; sed potius imitandis / & imitatione caprandis. Neq; rursum de donis agere credas: quę stellę sint electione daturę: sed i fluxu potius naturali. Ad quę p̄fecto multiplicē & occultū: ita nos exquisitis studemus modis accommodare: sicut quotidie ad manifestū Solis lumē calorēq; salubriter excipiēdū nos ipsos accommodamus. Aptare uero se ipsū ad occultas dores eius atq; mirificas / solius sapiētis ē officiū. Sed iā ad regulas cārū syderibus accommodaturas pueniamus. Prima ē exquirere quas i se uires quos ue ex se effectus stella quælibet & sydus & aspectus habeāt: quæ auferāt: quę ferant. Atq; uerborū nostrorū significatiōibus hæc inserere. De testari quę auferūt: pbare quę ferūt. Secūda: cōsiderare quę stella

cui loco maxime uel homini dominetur. Deinde obseruare quali-
bus cōmuniter hę regiōes & plonę tonis utant̃ & cātibul. Vt ipse
similes quosdā una cū significationibus modō dictis adhibeas
uerbis: quę syderibus eisdē studeas exponere. Tertia situs aspec-
tusq; stellarū quotidianos aiaduerrere: atq; sub his explorare/ ad
quales potissimū sermones/ cātus/ motus/ saltus/ mores/ actus inci-
tari hoīes pleriq; soleāt/ ut talia quādā rup uiribus imitens i can-
tibus/ cēlo cuidam simili placitūis/ similēq; suscepturis influxū.

Memento uero cantū esse imitatore m oīum potentissimū. Hic
enim intēriones/ affectionesq; animi imitā: & uerba: refert quoq;
gestus/ motusq; corporis/ & actus hominū/ atq; mores. Tamq; ue-
hemēter omnia imitā: & agit: ut ad eadē imitāda/ uel agenda/ tū
cantantē/ tum audiētes subito puocet. Eadē quoq; uirtute quan-
do cālestia imitā: hinc quidem spūm nostrū ad cālestē influxū:
inde uero ifluxum ad spūm mīstice prouocat. Iam uero materia
ipsa concētus purior est admodū/ cēloq; similior q̃ materia medi-
cinę. Est. n. aer etiā hic quidē calens/ siue repens/ spirans adhuc/ &
quodāmodo uiuēs suis quibusdā articulis artubusq; cōpositus/
sicut animal: nec solū motum ferēs/ affectūq; prāferēs: uerū etiam
significatū afferens quasi mentē: ut animal quoddā aeriū/ & ratio-
nale quodāmodo dici possit. Concētus igit̃ spū sensuq; plenus/
si forte tum secundū eius significata: tum secundū eius articulos
atq; formā ex articulis resultantē: tū etiā secundū imaginationis
affectū/ huic syderi respōdeat/ aut illi/ nō minorem inde uirtutem
q̃ qualibet alia cōpositio trahicit in cātantē: atq; ex hoc in proxi-
mum auditorē. Quousq; cantus uigorē seruat/ spūmq; canentis.
Præsertim si cantor ipse sit natura phēbeus: uehemēterq; habeat
uitalem cordis spūm/ atq; insup animalē. Sicut. n. uirtus ac spūs
naturalis/ ubi potentissimus est/ molliat statim/ liquefacitq; alimē-
ta durissima/ atq; ex. austeris mox dulcia reddit: generat quoq; ex
tra se seminalis spūs pductione propaginē: sic uitalis/ aiālisq; uir-
tus ubi efficacissima fuerit/ ibi intētissima quādā sui spūs p cantū/

rum conceptione agitationeq; in corpus proprium potēter agit:
tum effusione/mouer subinde propinquū: afficitq; cum suū/tum
alienū sydereā quadā proprietate/quā tum ex ipsa sui forma: tū
ex electa temporis opportunitate cōcepit. Hac utiq; ratione orien
tales/ meridionaleq; multi præcipue Indi admirādā ferunt in
uerbis habere potentiā: utpote qui magna ex parte solares sunt:
uimq; nō naturalem dico/ sed uitalē & aīalē habent ferme omniū
potētissimā. Et quicūq; in regionibus aliis maxime sunt phēbei.

Cantus autē hac uirtute/opportunitate/intentione cōceptus fer
me nihil aliud est q̄ spūs alter nūp penes spūm tuum in te cōcep
tus/factusq; solaris/ & agens tū in te: tum ī proximum/potestate
solari. Si. n. uapor & spūs quidā/aliquādo per radios oculorum/
uel aliter foras emissus fascinare/ inficere/ aliterq; afficere pximū
poteſt/multo magis id ualeat spiritus ab imaginatione cordeq; si
mul uberius pfluēs & feruētior: motuq; ualētior. Vt nō omnino
mirum sit: morbos quosdam animi atq; corporis sic auferri posse
aliquādo: uel inferri. Præsertim quoniā spūs eiusmodi musicus
pprie tangit/agitq; in spūm: inter corpus aīamq; mediū: & utrūq;
affectione sua prorsus afficiētē. Mirabilē uero in cōcitato canen
teq; spū uim esse cōcedes: si Pythagoricis Platoniciq; cōcesseris/
celum esse spūm moribus tonisq; suis omnia disponentem. Me
mento uero totam pcedere musicā ab Apolline. Atq; eatenus Io
uem esse musicū/quatenus est cū Apolline concors. Venerē insup
& Mercurium musicā uicinitate Apollinis reportare. Item ad hos
quattuor dūtaxat attinere cōcentus. Tres uero reliquos uoces
quidem habere non cantus. Iam uero uoces/tardas/graues/rati
cas/querulas Saturno tribuimus. Marti uero cōtrarias/ueloces/
acutasq; & asperas/ & minaces. Medias uero Lunæ. Concētus autē
Ioui quidē graues/ & intentos/dulcesq; & cū cōstātia letos. Cōtra
Veneri cum lasciuiā/ & mollitiē/uoluptuosos cātus adscribimus.
Inter hos uero medios Soli tribuimus & Mercurio. Si una cū gra
tia suauitateq; sūt uenerabiles/ & simplices/ & intenti/ Apollinē

iudicantur. Si una cū incūdirate remissiores quodāmodo sūt: strenui tamē atq; multiplices Mercuriales existūt. Tu igit̃ horū quatuor unūquēq; cāribus tibi suis cōciliabis: presertī si cōpetēres cāribus sonos adhibeas/ adeo ut cū eorū more oportune canēdo/ & sonādo clamaueris/ respōsuri prinus uideant̃: uel istar Eccho: uel sicut corda quādā ī cithara tremēs: quociens uibrať altera/ rēpara similiter. Atq; ut uult Plotinus & Iamblicus ita naturaliter id tibi cōtinger e cēlo: quēadmodū uel ex cithara reboatus: siue tremore: uel ex opposito pariete fit Eccho. Profecto quociēs ex frequenti quodā usu/ harmonię Iouiæ/ uel mercurialis/ uel ueneræ/ facrę uidelicet his regnāribus/ spūs tuus ad hoc ipsū attentissime canēs/ harmonięq; cōformatus euadit Iouius/ uel Mercurialis/ uel Venerus: Interea Phēbeus euadit: siqdē Phoebi ipsius musicę ducis uirtus in ōi cōsonāria uiget. Atq; uicissim ex cātu sonoq; phēbeo ipse phēbeus euadēs/ uirtutem Iouis interi tibi uēdicas/ & Veneris/ atq; Mercurii. Rursusq; ex spū sic intrus affecto/ similiter afficis animā atq; corpus. Memēto uero orationē apte/ & oportune compositam/ & affectu sensuq; plenā/ atq; uehementē/ similē cantibus uim habere. Quantā in orādo potētiā Damis & Philostratus habere sacerdotes quosdā indos narrēt/ referre non expedit: nec ē qbus uerbis Apolloniū euocasse manes Achillis affirmēt. Nō. n. loqmur nūc de numinibus adorādis: sed de naturali quadā potestate sermonis/ & cātus/ atq; uerborū. Esse uero phēbeā medicāq; ī sonio/ & eo qdē certo potētiā: ex eo patet: q q in apulia tacti phalangio sūt: stupēt oēs semiaīesq; iacēt: donec certū qsq; suūq; sonū audiat. Tūc. n. saltat ad sonū apte: sudatq; inde/ atq; cōualescit. Ac si post ānos. x. similē audiuerit sonū/ subito concitať ad saltū. Sonum uero illum ex indicis esse phēbeū Iouialēq; cōniicio.

Quō septē modis nos cēlestibus accomodare possumus: & qbus Saturnus sit maleficus: qbus ppitius: quos Iupiter a Satumo defendat: quō cēlū agat in spūm & corpus & aīam

Cap xxii

q Voniam uero celum est harmonica ratione cōpositum /
mouetq; harmonice / & harmonicis motibus atq; sonis
efficit omnia: merito per harmoniā solā / nō solū homines: sed i fe
riora hæc omnia pro uiribus ad capiēda cœlestia preparant. Har
moniā uero capacem supiorū p seprē rerū gradus i supioribus di
stribuimus. Per imagines uidelicet (ut putāt) harmonice cōstitu
tas: Per medicinas sua quadā consonātia temperatas: Per uapores
odoresq; simili cōcinnitate confectos: Per cantus musicos / atq; so
nos: Ad quorum ordinē / uimq; referri gestus corporis. saltusq; &
tripudia uolumus. Per imaginationis cōceptus / motusq; concin
nos: per cōgruas rationis discursiones: per trāquillas mentis cō
templationes. Sicut. n. corpus per harmoniā quotidie suam id
est per situm / & orbitū / & figuram oportune lumini caloriq; solis
exponimus: sic & spūm occultis stellarū uiribus compandis: per
suam quadā similem harmoniā / imaginibus / ut opinant / & cer
te medicinis / odoribus harmonice cōpositis comparā. Et deniq;
per spūm superis ita paratum / ut sæpe iam diximus / animam eis
dem exponimus atq; corpus. Animā inquā quatenus affectu ad
spūm inclinatur / & corpus. In anima uero nūc imaginationē / ratio
nem mentem ponimus. Potest utiq; imaginatio nostra uel prop
ter qualitatem / motūq; spūs: uel per electionem nostrā: uel etiam
utrinq; ita disponi / componi / cōformari Marti / Soli ue / ut sit e ue
stigio propriū influxus Phēbei uel Martii susceptaculū. Similiter
ratio / uel p imaginationē spūmq; simul / uel p deliberationem / uel
utrinq; sic ad Iouē imitatione quadā compare se potest: ut multo
magis ob dignitatē ppietateq; suā ipsa Iouē capiat / & munera Io
uis q̄ imaginatio / siue spūs: quēadmodū imaginatio spūsque eadē
rōe multo magis cœlestia capiūt / q̄ res / & materię quęuis inferiores.
Mens deniq; cōtēplatix quatenus se ipsā nō solū ab his quę sen
timus: uerū ēt ab eis quę imaginamur cōiter moribusq; argumēta
mur humanis / seuocat / & affectu / intentione / uir: ad sepata se reuo
cat: Saturno quodāmodo se exponit. Huic soli ppitius est Satur

nus. Sicut .n. Sol aialibus qdē nocturnis inimicus est/ diurnis at
est amicus: ita Saturnus hōibus/ uel uulgarē palā uirā agentibus
uel fugiētibz qdē uulgi cōsuetudinē: uulgares tamē affectus/ nō
dimittrētibz/ est aduersus. Vitam nāq; cōmunē cōcessit Ioui: sepā
ram uero sibi uēdicauit atq; diuinā. Mētibus aut hominū re uera
hinc pro uiribus segregatis/ tanq; sibi cognatis quodāmodo est
amicus. Nam & spiritibus sublimē habitantibus aerem ipse Satur
nus (ut Platonice loquar) est pro Ioue: sicut Iuppiter hominibus
cōmunem agentibus uitam/ est iuuās pater. Nullis uero Saturnus
est infensor: q̄ hominibus contemplatiuam uitam simulātibus
quidē/ nec agentibus. Hos .n. nec Saturnus agnoscit/ ut suos: nec
Iuppiter ipse Saturni temperies adiuuat eos: qui cōmunes homi
num leges/ moresq; & cōmetia fugiunt. Hęc .n. sibi Iuppiter usur
pauit: (ut aiunt) ligato Saturno. Segregata Saturnus. Quamob
rem Lunares illi populi/ quos Socrates in Phedone describit/ emi
nentissimā terre supficiem/ & altiorē nubibus habitantes/ uiuētes
sobrii admodum/ frugibusq; contenti/ & secretioris sapientiæ stu
dio religioniq; dediti/ Saturni felicitatem gustant: uitamq; agūt
ita p̄speram/ tam longeuā: ut non tam mortales homines/ q̄ imor
tales Demones habeant. Quos heroas multi nominant/ aureūq;
genus Saturnio quōdam seculo regnoq; gaudens. Quod forsan
astrologos arabes uoluisse puto. Vbi aut ultra lineā equinoctia
lem ad meridiē esse subtilissimos habitatores quosdā Demonas:
qui nec oriri uideant/ neq; mori. ibiq; potestatem habere Saturnū
caudāq; draconis. Quod sane cōfirmare uideē Albumasar ī libro
Sadar dicens quāsdā indiē regiones Saturno subiectas esse: ibiq;
homines esse ualde longæuos/ ac senio plurimū extremo decede
re. Rationemq; assignat: quoniā Saturnus nō ledat domesticos:
sed externos. Tu uero potestare Saturni ne negligas. Hunc .n.
ferunt Arabes omniū potētissimū. Planetas sane uires eorū subi
re/ ad quos accedunt. Oēs uero ad eū accedere potius q̄ uicissimi.
Planetasq; coniunctos illi/ natura illius agere. Est enim ipse inter

planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sane planeta sui orbis caput est & cor & oculus. Saturnus item stellis proximus est in numeris: Primoque mobili quissimillimus: longum agit circuitum. Est altissimus planetarum. Vnde felicem eum uocant: Cui ille feliciter aspirauerit. Et quis eum ratione a comuni uita hominum alienum: plerumque maxime uereant: placari tamen etiam comuni uitae putant: si quando plurimam in ascendere potestate dignitatemque habuerit: aut Iuppiter eum suus feliciter aspexerit: uel in suis finibus excellenter acceperit. Alioquin influxus illius importune susceptus in materia praesertim crassa: fit quasi uenenum: Sicut & ouum putrefactione uel adustione fit uenenosum. Vnde nascuntur uel euadunt imundi quidam ignaui tristes inuidi: Demonibus immundis expositi. Quorum commercium percul effugito. Nam Saturni uenenum alibi quidem sopitum latet: seu sulphur a flamma remotum. In uiuentibus uero corporibus saepe flagrat: atque ut sulphur accensum non conburit solum: sed uapore etiam noxio omnia circumimplet: atque inficit propinquantes. Contra influxum eius hominibus communiter peregrinum & quodammodo dissonum nos armat Iuppiter: tum naturali qualitate sua: tum alimentis: medicinisque certe suis: atque (ut putant) etiam imaginibus tum etiam moribus: negociisque & studiis: atque rebus ad ipsum proprie pertinentibus. Noxiu uero influxum Saturni effugiunt: subeuntque propitium: non solum qui ad Iouem confugiunt: sed etiam qui ad diuinam contemplationem ab ipso Saturno significatam: tota mente se conferunt. Hoc. n. pacto malignitatem fati deuitari posse Chaldei & Aegyptii atque Platonici putant. Cum. n. caelestia nolint esse corpora uana: sed diuinitus animata: atque insuper mentibus recta diuinis: nimirum illinc ad homines non solum quod plurima ad corpora & spiritum pertinentia: sed multa etiam bona quodammodo in animam uel quadam proficisci uolunt: non a corporibus in animam: sed ab animis. Magis autem haec pluraque eiusmodi a mentibus superioribus celo profuere. Inter haec si rationes omnes assignare uolueris: quibus adductus Moses octium sabbati mandauit hebreis: forsitan multa sublimio

rem/secretioremq; allegoriam inuenies Saturni diem/ actionibus
ciuilibus bellicisq; ineptū/ contēplationibus aptū: eoq; die diui
num cōtra discrimina patrociniū obsecrandū. Quod quidē im
petrari posse aduersum Martis & Saturni minas Habraham & Sa
muel/ & plures hebreorū astrologi/ eleuatione mētis in deum uo
risq; & sacrificiis confitenē: pręceptū illud chaldeum confirmātes
scilicet si mentē ad pieratis opus ardentē erexeris: corpus quoq;
caducum seruabis. Cōsideratu dignum est illud Iamblichi: Cæle
stia mundanaq; numina uires quasdā in se supiores/ nōnullas in
feriores habere. Per has quidē effectibus nos fatalibus deuicire:
per illas aut uicissim soluere nos a fato: quasi clauēs ut inquit Or
pheus ad apertendū habeant & claudendū. Multo igit magis di
uinitas mūdo supior a fatali necessitate nos redimit. Exploratu
quoq; dignissimum est hebraicū illud in mactādis animalibus re
busq; nostris sacrificio dissipandis mala cēlitus iminētia a nobis
ad nostra deflecti. Sed hęc Pico nostro exploranda relinquimus.

Deniq; ubicunq; dicimus cēlestiū ad nos dona descēdere: intel
ligetur corporum cēlestium dores in corpora nostra uenire per
spūm nostrum rite paratū: tum eadem prius etiā per radios suos
influerē i spūm naturaliter: uel quocūq; illis expositum: tum etiā
aīarum cēlestiū bona/ partim in eundē spūm p radios p̄silire/ atq;
hinc in nostros aīos redūdare: partim ab aīs eorū uel ab angelis i
aīos hōiū illis expositos puenire. Expositos inq; nō tā natura
li quodā pacto/ q̄ electione arbitrii liberi uel affectu. Sūmatū uero
quūq; uoto/ studio/ uita/ moribus beneficētia actionē ordinē cēle
stiū imitant: eos existimato tanq; supis similiores: āpliores illi
dotes accipere hōies aut artificiose cēlestiū dispositioni dissimiles/
atq; discordes/ & clā esse miseros: & deniq; palā infelices euadere.

Ut prospere uiuas agasq; imprimis cognosce ingenium: sydus:
genium tuum: & locum eisdem cōuenientē. hic habita. Professio
nem sequere naturalem. Cap. xxiiij.

q Vicinque sanæ mentis sui que corporis nascitur est a celo ad honestum aliquod opus & uitæ genus naturaliter institutus. Quisquis igitur celum optat habere proprium hoc opus: hoc genus imprimis aggrediarur: hoc sedulo prosequatur. Celum. n. suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero præceteris es natura factus: quod primum a tenens annis agis/loqueris/singis/opas/sónias/imitaris/ quod rectas frequenter/ quod facilius pagis/ quo sum opere proficis/ quo præceteris delectaris. Quod relinqs inuitus. Hoc est sane ad quod te celum/ rectorque celi genuit. Eatenus igitur tuis fauebit inceptis: & aspirabit uitæ: quatenus genitoris ipsius auspicia persequeris. Præsertim si uerū sit Platonium illud/ in quo rota cōsentit antiquitas/ Vnicuique nascenti esse Demonem quendam uitæ custodē ipse suo sydere destinatum. Qui & ad hoc ipsum officium adiuuet/ cui nascentē celestia deputant. Qui cunctique igitur per argumenta quæ modo diximus suū ingenium perscrutatus: ita naturale suum opus inueniet/ inuenient simul suū sydus & Demonem. Quorum exordia sequēs/ ager prospere/ uiuereque feliciter. Alioquin & fortunā expietur aduersam/ & celū sentiet inimicum. Duo igitur sunt præceteris hominum infelicitatorum genera: Alterū eorum qui nihil professi/ nihil agunt. Alterū eorum/ qui professionem ingenio alienā subeunt: genioque contraria. Illi quidem ignavia torpent: interim ad actiones incitare celo semper agere. Hi dum aliena a patronis celestibus agunt/ frustra laborant supernis destituti patronis. Primum quidem antiquo proterbio confirmat. Dei adiuuant facientes: ignauis autem infensi sunt. Secundū proterbio simili. Nihil agas inuita Minerva. Ob hanc arbitror rationem louē in Pythagoricis carminibus obsecrari: ut uel ipse totum malis leuet genus humanum: uel saltem quo dūce demone utamur/ ostendat. Proinde opere pretium fuerit indagare: ad quam potissimum regionem habitandā & excolendā te tuū sydus/ Demonque tuus ab initio designauerit. Ibi. n. magna aspirant. Ea uero est/ in quam primum profectus/ spiritus tuus quodammodo recreatur/ ubi sensus uegetior

petmanet: ubi corporis habitudo ualidior: Vbi magis plerique fa-
uent: ubi uota succedant. Hac igitur experire. Hanc regionem elige.
Hanc cole feliciter. Hinc uidelicet discessurus infelix: nisi & redi-
rurus & ad similia pagas. Sed interea frequentibus in hac regione
motibus te exerce: quosque quosdam celestium istar agito. Motu. n. cir-
cuitusque eiusmodi generis similibus conseruabere. Quartum praterea
ad habitationem pertinet: uiliter recordabere: Sicut alimera uitae ne-
cessaria rus quidem urbi suppeditat: urbs uero consumit. Sic & ipsa
uitam rusticatione frequenter: ubi redium te minime coeperit: pluri-
mum augeri. Sed urbano cum ocio tum negotio coteri. Quantum ue-
ro ad habitationem simul: & professionem spectat: illud orientalium
astrologorum minime contemnendum: uidelicet mutatione nominis/
professionis/ habitus/ uictus/ loci/ caelestem influxum nobis tum in
melius tum in deterius permutari. Demones quoque uel commutari:
uel ad eosdem aliter hic/ & alibi nos habere/ Platonici iudicabunt.
Demonem uero uniuscuiusque custodem astrologi cum Platonis gemi-
num esse posse consentiunt: alterum quidem genituram propriam: alterum uero
professionis. Et quotiens professio cum natura consentit: eundem
utrumque Demonem: uel certe simillimum nobis adesse: uitamque inde
nostram magis secum fore concordem: atque tranquillam. Sin autem professio
dissidet ab ingenio/ Demonem acquisitum arte/ esse a genio naturali
discordem: uitamque laboriosam atque sollicitam. Qualis autem unicuique
Demon ab ipsa generatione praesit cupientibus inuenire/ Porphy-
rius regulam inuestigat ex planeta domino geniturae. Iulius Fir-
mius planetam geniturae dominum esse inquit: uel eum qui plures illic ha-
beat dignitates: uel ex firmiori sententia potius/ eum cuius domi-
cilium mox petitura sit Luna post signum/ quod homine nascente
iam reuelat. Sed Demonem non eadem regula putat inuestigandum. Ve-
rum ex Chaldeorum opinione a Sole potius aut Luna. A Sole qui-
dem ad Lunam in natiuitate diurna/ a Luna uicissim ad Solem in
natiuitate nocturna. Ut computato inter haec intervallo aequale spa-
tium pagas ab ascendenti gradu descendens: & in quatuordecim

desinis aduertas. Cuius. n. stellæ est ille terminus: eiusdem esse
Demonē arbitrant. Summam uero a domino genituræ simul atq;
Demonē renorē uitæ fortunāq; ppendere solēt. Fortunā adiūxi
quoniam nonnulli partē fortunę eadē ferme cōputant rōne. Opta
bant ueteres suū ad se Demonē ab aliquo celi cardine descēdisse
Ab oriēte uidelicet uel occidēte uel medio utriusq; celo. Aut saltē
ab undecima uel qnta plaga. Undecima qdē medio supra caput
nostm celo succedit: ac bonus Demon cognominat: & ascēdētē
ab oriēte gradū aspiciat ex sextili. Quinta uero celo antipodum
medio succedit: appellatq; bona fortuna: & ascēdētē gradū con
tuet ex trino. Optabāt tertio loco Demonē si modo a cadēti pla
ga uenerit saltē: uel a nona uenisse: uel a tertia. Nona. n. appellat
Deus: tertia uero Dea. Et illa ascēdētē gradum ex trino hęc aspi
cit ex sextili. Cadentes uero duodecimā: atq; sextā exhorrebant.
Illā sane malū Demonē: hanc malā fortunā cognominātes. Nos
aut optare præterita supuacū arbitrat: monemus easdē plagas
quas illi p Demonibus fortunisq; optabant: obseuari pro plane
tis & stellis ad opus efficiendū accomodādis: ut uel sint in angu
lis: aut in duabus quas diximus succedentibus: aut saltē in dua
bus dūtaxat cadentibus: quas antea noiauimus. Neq; enī ab re
Solem nona gaudere dicunt: Lunā tertia: Iouem undecima: Vene
rem uero qnta. Hęc nāq; gradū conspiciūt ascēdētem. Sed redea
mus ad institutū. Siue igit ab illa quā in superioribus narrabā ex
periētia: diligētiaq; siue ab hac arte: quā modo recensui: primū in
uestigemus naturæ Dæmonisq; instinctū: infortunatū esse cēlebi
mus: qui officiū nullū proficet honestū. Nā & ducē pfectionis re
uera nō habet: q opus honestū non aggredit: Et ducē naturalem
uix ullū habet: Quoniam stellarū Dæmonūq; siue angelorū dignum
diuinitus ad custodiā dispositonū officiū est agere semp: & excel
lenter: atq; latissime. Infortunatū insup eū: ut supra diximus: qui
pfectione naturę cōtraria: diuersū a genio subit Demonē. Memē
to uero p dignitate pfectionū digniores gradatim accipi Demo
nes seu mauis angelos: atq; i gubernatiōe publica: et digniores.

Posse uero artē uirēq; tenorē accipi genio/ & ingenio nō cōtrariū
nēq; lōge diuersū: & si ad excellētiōrā pcesseris. Memēto rursus fa
miliaritatē eorū mīre: qbus gratiē cēlestes afflāt. Quod ex bonis
aī/ corporis/ fortunē ppēdes. Sicut. n. odor ex musco: sic ex bono
boni nō nihil exhalat in pximū/ ac saepe pseuerat ifulū. Mirificus
ē foret certū: nūq; felicū uel duorū inter se mirabiliter redundan
tiū. Memēto deniq; effrenatos/ & ipudētē/ & malignos/ ac infelices
pcul fugere. Hi nāq; malorū pleni demonū/ uel radiorū/ malefici
lūt/ & tanq; leprosi pestilētēq; nō solū tactu nocēt: sed ppinquitate
et & aspectū. Sane ppinqtas ipsa corporū aīatonū putat esse
tactus: pp efficacē uaporū exhalationē foras a calore/ spū/ affectu
manantē. Maxime uero pestilēs erit flagitiosorū familiaritas/ &
crudeliū: si uerū fuerit: post uegēralē uirā mēse Iouis. i. secūdo/ no
bis infusā/ deinceps mēse Martis. i. tertio sensualē aīam infūdētur
bationibus mācipatā. Sic. n. q; purbatione ferunt/ martis/ uenit
martiali cōragione ppinquos ificiūt. Cōtrariā uero rōne cōueru
do frequēs cōtingūq; cōmeritiū cū felicibus excellētibusq; ut dixi
mus pdesse mīstificē cōsueuit. Apolloniū theaneū ferūt/ ephesi de
prehēdisse senē: sub cuius figura lateret Demon/ q; sola prēsētia
rotā ciuitatē peste contaminabat. Quantū uero Socrates multis
prāsētia sola profuerit/ Xenophon & Plato testantur.

Qua rōne litterati cognoscant ingenīū suū: sequantq; uictū spūi
consentaneum.

Cap. xxiiii.

q; Voniā uero litteratū studiosis loquor/ recordari unū
quēq; uolo litterarum amorē caprū imprimis se esse
Mercuriālē: Prēterea Solarem quatenus ipse Mercurius
est Solaris. Atq; hęc cōmunis his omnibus est conditio. Proprie
uero prāter naturā Mercuriālē quisq; eloqui gratia/ lepore/ di
gnitate/ uenustate pollet/ Apollinem in se agnōcat/ & Venerem.
Qui ad leges uel naturālē cōmunēq; philosophiā est ppension
nō ignoret Iouem se habere patronū. Sed q; ad secretissimā quēq;
cūctosius pscrutanda penitus instigat: sciat se nō Mercuriālē solum

esse. Sed Saturnium. Sub cuius etiā principatu sunt omnes i quo
uis studio usq; ad finem seduli: præsertim i rebus aliis negligenti-
res. Deniq; si uerum est quod nonnulli rā physici q̄ astronomi tra-
dunt/animā intellectu præditā in conceptū humanū mense Solis
idest quarto descēdere: qui plurimū intellectu uiuūt/ & ab initio
sunt præcipue & quotidie solares euadunt. Horū itaq; planetarū
fauor his hominibus auspicādu erit. Sub eorū spiraculo medici-
næ cōflandæ. In eorū regionibus habitandū. Verū ad Apollinē
musarū ducem i primis uos o litterati musarum cultores aduoco.
Quicunq; igitur inter uos dilectissimi i musarū amore fratres/ in
genio multo magis/longiusq; q̄ corpore ualēt/ii profecto sciant in
genitura quondā sua phebe quidē materiā suppeditasse ppaucā.
Phebeū uero spūm infudisse q̄ plurimū. Immo & quotidie humo-
res alimētaq; in corpore in spūm maxima quadā ex parte resolu-
re. Vnusq; igitur uestri totus est fere spūs. Spiritualis inq̄ homo
quidā terreno hoc corpusculo psonatus. Spūm ante alios perpe-
tuo quodā labore fatigās: ut ipsi præceteris sit assidue spūs recreā-
dus: & in senectute præterea in qua cōmuniter euadit crassior/ad
subtilitatē propriā reuocādu. Scitis pfecto crassū corpus crassis
elemētis quattuor ali. Scitote igitur spiritale corpus suis quibus-
dam reuibus elementis quattuor enutriti. Huic .n. uinū est pro
terra. Odor ipse uini uicē gerit aquæ. Cātus rursus & sonus agit
aerem. Lumen autē præfert igneū elementum. His ergo quattuor
præcipue spiritus alitur/ uino inq̄/ eiusq; odore/ & cantu similiter
atq; lumine. Sed nescio quomodo ab Apolline primū exorsi inci-
dimus mox in Bacchum. Et merito quidē a lumine puenimus in
calorem: ab ambrosia in nectar: a ueritatis intuitu in ardentē ueri-
tatis amorē. Fratres certe sunt indiuiduiq; comites phoebus atq;
Bacchus. Ille qdē duo potissimū uobis affert/ lumē uidelicet atq;
lyrā. Hic itē præcipue duo/ uinū odorēq; uini ad spūm recreandū.
Quorū usu quotidiano spūs ipse randē Phebeus euadit/ & liber.
Quāobré ita uos ad excipiendū Solis lumen quotidie comparē/

ut quatenus deuitara destillatione quadam/ & exsiccatione fieri
poteft/ frequētissime sub luce uiuatis: salte in cōspectu lucis/ tum
eminus/ tū cominus/ tū recti/ tū apti ad usū ubiq; uestrū uitalē So
lis potentiā rempantes: atq; igne referētes ī nocte Solem: cirharæ
cantusq; interim nō obliiti. Spirare uero semp & uigilantes & dor
miētes aerē uiuū/ aerē luce uiuentē. Similiter habere uos opor
tet ad merū Bacchi donū Apollinis beneficio pcrearū. Eadē igit
proportionē qua lumen/ accipite uinū. Abunde qdem quatenus
nec destillatio/ nec exsiccatio/ qualem dixi ebrietas ue cōringat.
Atq; præter substantiam uini quotidie bis acceptam/ odorē eius
frequētius haunte/ partim quidem os/ ubi spiritus fuerit recrean
dus/ colluentes mero/ partim lauantes eodem manus/ partim na
ribus & remponibus admouentes. Satis iam fratres collocuti su
mus/ satisq; cōbibimus. Ergo Valere.

Astronomica diligentia in liberis procreandis. In preparan
dis epulis. In edificiis & habitatione/ atq; uestibus: & quā
curare talia liceat.

Cap. xxv.

¶ Ed iuuat etiā parūper alloqui seuerū religionis antistitē.
Dic age quid nā in astrorū usu dānas Antistes? Quicqd
inques arbitrio nostro detrahit: qcqd unius dei cultui
derogat. Eadē ego recti non damno solū: sed etiā ualde detestor.
Exsecraris quetiā scio/ atq; ego insup perhortesco nōnullos/ qui
cum Deū exoratū uolūt/ ad louē in medio cēlo uastū illud draco
nis caput subeuntem tā miseri q̄ stulci confugiunt/ ab ipso uideli
cer dracone/ q̄ quondā e cēlo coruit/ tertiā stellarum partē secū tra
hens/ deniq; deuorādi. Veni cōcedes ne/ contractibus/ matrimo
niis/ colloqis/ itineribus/ similibusq; opibus pagēdis/ horas oport
unas eligere/ Nō facile re his assensurū uideo: nescio qd arbitrio
meruerit. Ego igit/ & si theologus ille magnus Albertus ista dā
bit. Et rō quādā forte dicabit: p electionē ipsā ad arbitriū p̄p̄s

rem celestia ita prudentia nostra sibi subiici/ quēadmodū herbae
 medico subministrantur/ tamen potius ipse credam/ Et quia
 difficile nunc ea promitti/ tamen facile ipse dimittā. Observationes ite-
 ro lunę ideoque aliarū stellarū ad morbos curandos/ & ideoque ad re-
 media preparanda iādū (ut arbitror) promisi. Concessum quoque
 abstei/ & insuper approbatū/ crescente luna/ eadēque aucta lumine/ neque
 aliūde ifortunata/ seminibus agros spargere/ uites oleasque serere.
 Cur nō igitur ad plārandū (ut cynice loquar) hominē utamur be-
 neficio Lunę Iouisque & Phēbi? Nā Veneris quē ad hęc officio sem-
 per utimur/ Sed rectius modo dixissem/ semper utuntur/ nā ipsa mihi
 Venus est Diana. Quid itē de uictu dicemus? Nō ne licebit/ &
 proderit sub felici sydere/ tū autumnū uinū/ tum idies panē epu-
 lasque cōficere? Ac si nequeamus i his preparādis aspectus syderū
 expectare/ expediet saltem ad sedē accipere/ uel aliter angulares/
 Solem/ Iouem/ Venerē atque Lunā. Sic. n. oīa quibus utimur/ feliciter
 affecta celitus/ feliciter nos afficiēt. Hactenus te uideo absque cō-
 trouersia concessurum/ nisi forte dicas/ ita uitā nostram nihil fore
 aliud quā perpetuā seruitutē. Ad hęc ego subiiciā/ frustra mortales cu-
 mulādis pecuniis & honoribus seruituros/ quibus sunt perpetuo
 mācipati/ nisi interim diligentia physica dies uitę sibi plures accu-
 mulent. Aut igitur soli deo seruiant/ quod quidem est potissimū/
 aut si cui pręterea seruituri sunt/ uitę tū ualidę/ tū lōgę potius quā
 pecuniis honoribusque uanis indulgeāt. Concordes ergo sumus.
 Sed nūquid uel domos fundabūt remere/ uel ifaustas habitabūt/
 Vbi cōtagiosa quadā calamitas edificiū ferme licifit habitantē/
 ut uenenosus pestilētię uapor ēt ad bienniū in pariete seruatus.
 Qualis ēt ex epidimīa latēs in ueste/ diu postea urentē inficit in-
 cautū/ atque perdit. At postquā hic i uestiū incidimus mētionē/ phibe-
 bis ne pie pater i ueste cōficiēda/ uel primū induēda/ spiraculū Ve-
 neris diligēter aucupari/ Quo quasi Venerea sacra uestis/ similiter
 prospera quadā corpus/ & spiritum afficiat qualitate. Non ne me
 dicti uerant uulpium pelles? Agninas probant/ Non aliter forte

fydus idies quasi nascētes uestes afficit/ q̄ semel ab initio natus.
Vestes quidē & cetera artis opera certā a sydere qualitatē accipe
Thōmas Aquinas i libro de fato confirmat. Tu igit̄ affirmabis. In
fectas uero uestes/ utentē inficere/ etiā testis est scabies atq̄ lepra.
Deniq; si populi uitę consulis (ut opinor) ista pmitteres. Atq; ego
permissione tua cōsulā obseruanda. Sin aut̄ eiusmodi moribūdā
uitę curā/ non improbas quidē/ sed negligendā mones: ego quidē
negligo: melioris uitę fiducia fretus: ceterisq; similiter cōsulo fa
ciendum. Vale.

Quo per inferiora supionbus exposita deducantur superiora: &
p mundanas materias mūdāna potissimū dona. Cap. xxvi.

¶ Ed ne longius digrediamur ab eo/ quod interpretantes
Plotinum instituimus ab initio/ breuiter ita collige. Mū
dus ab ipso bono/ ut Plato una cū Timeo Pythagorico
docet q̄ optimus effici poterat/ est effectus. Est igit̄ nō solū corpo
reus: sed uitę insup & intelligentiæ particeps. Quāobrem prater
corpus hoc mūdi sensibus familiariter manifestū/ latet i eo spūs
corpus quoddā excedens caduci sensus capacitatē. In spū uiget
anima: in aīa fulget intelligētia. Atq; sicut sub Luna nec miscetur
aer cum terra/ nisi p aquā: nec ignis cū aqua: nisi p aerem: sic in uni
uerso esca quādā/ siue fomes ad aīam corpon copulandā/ est ille
ipse quē spūm appellamus. Anima quoq; fomes qdam est i spū/
corporeq; mūdi/ ad intelligentiā diuinitus cōsequendā. Quēad
modū sūma quādā in ligno siccitas ad penetraturū oleum est pa
rata. Oleum huic ibibitum/ pabulū est ad ignem. Ad calorē dico
proxime. Calor ipse luminis est uehiculū: ac si lignū hoc eiusmodi
sit/ ut igne præsente fulgeat/ nō urat̄: qualia quādoq; uidimus
iam hoc exemplo uidebimū: utrū uel homo: uel aliud quiddā
sub Luna/ certis qbusdā pręparamētis: partim qdē naturalibus;
partim arte quęsitis/ uitalia: atq; etiā forte intellectualia quędam

bona oportune quodāmodo desuper accipere possit. Verū quod
hic ad religionem spectat discutiemus alibi: ubi Plotinus in me
disū hanc adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus/qua
lescunq; sint desup ueniētes: sicut eos in nobis materiisq; nostris
ita demū per artē comparari posse: quādo fomēta nobis nostrisq;
ad illos natura subgesserit: celumq; ad eosdē oportūius cōspira
uerit. Non ne in ipso fetu natura fetus ipsius artifex: cum certo
quodā pacto corpusculum affecerit/figuraueritq; hoc ipso statim
præparamēto/uelut esta quadā spūm ab uniuerso deducit. Perq;
hunc uelut fomitem: uitā haurit/atq; aīam? Ac deniq; p certā ani
mæ speciem dispositionēq; corpus ita uiuens dignum est præsen
tia mentis tandem donatæ diuinitus. Vbiq; igit natura maga
est/ut inq; Plotinus/atq; Sinesius/uidelicet cetera quædā pabulis
ubiq; cernis inescans: non aliter q̄ centro terræ grauiā trahens: Lu
næ concatto leuia: Calore folia: humore radices: ceteraq; similiter.
Quo quidem attractu secum ipso deuinciri mundum testant sa
piētes Indi/dicētes mūdum esse aīal passim masculū simul atq; fe
minā: mutuōq; mēbrorū suorū amore ubiq; coire secū/atq; ita cō
stare: uinculū uero mēbrorū inesse p̄ insitam sibi mentē: quæ totā
infusa per artus agit atq; molē & magno se corpore miscet. Hic Or
pheus naturā ipsam mūdi/hoūēq; mūdānū/marem appellat & fe
minā. Vsq; adeo mutui partū suarū cōiugii ubiq; mūdus est aui
dus. Esse uero masculinum sexū feminino ubiq; cōmixtū: decla
rat illinc quidē ordo signorū. Vbi præcedēs p̄peruo deiceps ordi
ne masculinum est: subsequēs femininū. Hinc uero arbores/atq;
herbæ: Quæ etiā sicut aīalia utrunq; sexum habēt. Mitto q̄ ignis
ad aerem: aqua ad terrā masculinū uicē tenet ad feminā. Vt nō mirū
sit mēbra in rer se mundana & oēs eius articuli/ mutuū coniugiū
concupiscere. Quod & planetæ cōtiliant/parim q̄dam mares/par
tim uero femina. Præcipue uero Mercurius masculus atq; femina
hēmōphroditi pater. Quod sane aīaduertens agricultura/præ
parat agrum semināq; ad op̄estā dona. Et insitionibus q̄busdā

uitam plāte propagat/ & ad speciē alteram melioremq; perducit.
Similia quēdam efficit medicus/ & phisicus/ & chyrurgicus in cor
pore nostro/ tum ad nostrā fouendam: nū ad uniuersā naturā ubo
rius compandā. Idem quoq; philosophus naturalium rerum astro
rumq; pentus/ quē pprie magū appellare solemus/ certis quibus
dam illecebris/ celestia terrenis oportune quidem: neoaliter iniso
rens q̄ insitionis studiosus agricola ueteri recentem stipiti surcu
lum. Quod & Ptolemęus ualde pbat/ affirmans eiusmodi sapien
tem/ sic astrorū opus adiuuare posse: quēadmodum agricola terre
uirtutem. Subicit magus terrena celestibus/ imo inferiora passim
superioribus: ut propnas ubiq; feminas suis manibus fecundan
das: ut ferrum magneti trahendū: ut camphorā aeri feruētī sugen
dam: ut chrysellū Soli illuminandū: ut sulphur & sublimē liquo
rem accendendū flāmę: ut oui testā uacuam & implerā rore/ Soli
eleuandā: imo ut ouum ipsum gallinæ fouendū. Præterea sicut
nō nulli fouentes oua/ etiā sine animalibus uitā illis ex uniuerso
conciliant: & sæpe materias qualdā oportune parātes absq; ouis
manifestisq; seminibus/ aialia procreāt: ut ex ocimo scorpionem:
apes ex boue: ex saluia auē merulę similē. Vitā uidelicet a mūdo
materis certis opportunisq; tēponibus adhibētes: Sic & ille sapiēs
ubi cognouit quę materię/ siue quales parti inchoatę natura/ par
tū arte perfectę: & si sparę fuerint cōgregatę/ qualē celitus influ
xum suscipere possint: has eo regnante potissimū/ colligit/ præpa
rat/ adhibet: sibiq; p eas celestia uēdicat. Vbiq; enī materia quę
dam sic supis exposita ē/ sicut specularē uirū uultui tuo/ parietq;
oppositus uoci/ subito supne partiē ab agēte uidelicet potentissi
mo a potestate uitāq; mirabili ubiq; præfere/ uirtutemq; passionē
reporat. Non aliter q̄ & speculum imaginem repræsentat ex uul
tu: & ex uoce paries Echo. His ferme exēplis ipse Plotinus uti
tur/ ubi Mercurium imitatus ait: ueteres sacerdotes/ siue magos ī
statuis sacrificiisq; sensibilibus diuinum aliqd / & mirandū susci
pere solitōs. Vult aut una cū Tnsmegisto per materialia hæc non

proprie suscipi numina penitus a materia segregata: sed mūdana
tantum/ut ab initio dixi & Synesius approbat. Mundana inq̃ id
est uitam quandā/uel uitale aliquid/ex anima mundi & spherarū
animis atq; stellarum: uel etiam mortuū quendā/et uitalem quasi
præsentia ex Dēmonibus. Immo iterdū ipsos Dēmonas eiusmodi
adesse materis Mercurius ipse/quem Plotinus sequit̃/inquit/
Dēmonas aërios/nō cēlestes: ne dū sublimiores: statuasq; Mercu
rius ipse cōponit ex herbis/arboribus/lapidibus aromatis/natu
ralem uim diuinitatis(ut ipse ait) in se habentibus. Adiūgit can
tus cēlestibus similes: quibus ait eos delectari/statuisq; sic adesse
diutius/& pdesse hominibus/uel obesse. Addit sapiētes quondā
ægyptios: qui & sacerdotes erāt/cum nō possent rationibus psua
dere populo esse Deos idest spūs aliquos super homines/excogi
tasse magicum hoc illicitum/quo Dēmonas allicientes/ in statuas
esse numina declararent. Sed Iamblicus damnat ægyptios q̃ Dē
monas non solum ut gradus quosdam ad supiores deos inuesti
gandos accepint: sed plurimum adorauerint. Chaldeos uero Dē
monibus non occupatos ægyptiis anteponit. Chaldeos inq̃ re
ligionis antistites. Nam astrologos tā Chaldeorum q̃ Aegyptio
rum quodāmodo tentauisse Dēmonas per harmoniā cēlestem in
statuas fictiles trahere suspicamur. Quod significare uidet̃ astro
logus Samuel hebreus auctoritate Dauidis Bil astrologi fretus.
Antiquos uidelicet fictores imaginum fecisse statuas futura pro
nuntiātes. Harmoniā uero cēlestium his accomodatā esse tradit/
metallū fundere ad hominis pulchri formā/die Mercurii hora rer
tia scilicet Saturni. Quādo Mercurius Saturnū in aquario subitū
nona cēli plaga/uaticiniū designāte. Ascenditq; geminorū sydus
significās prophetas (ut aiunt) Mars a Sole cōbuntur: nec Mercu
riū intuetur. Sol tamē aspicit coniūctionis illius locum. Venus
intētea aliquem obrinet angulum: occidentalis est & potens. Lu
na ex trigono gradum aspicit ascendentem: similiterq; Saturnus.
Hæc illi. Ego autē primo quidē ex beati Thōmæ sententia puto/

si modo statuas loquētes effecerint/ nō simplicē ipsum stellarū in fluxū ibi formauisse uerba: Sed demonas. Deīde si forte cōrigerit eos in eiusmodi statuas īgredi/ nō arbitror hos ibi p celestē influ xū fuisse deuinctos: Sed spōte potius suis cultoribus obsecuros: deniq; decepturos. Nam & natura supior ab īferiore cōciliat qdē aliquādo: Sed cohiberi neq; Et dispositio illa syderum paulo antedescrīpta cōcurrere forte nō potest. Quāuis at Demones astro nomica rōne statuis nō includant: tamē ubi per cultū eis exhibi tū/ prēsentes extiterint/ Porphyrius ait eos regulis astronomicis oracula reddidisse: atq; ideo frequenter ambigua. Et merito/ quo niā Iamblichus pbat pphenā uerā/ atq; certā/ nec malis Demonib; cōuenire: nec humanis artibus/ uel natura/ sed spiratiōe diuina purgatis mētibus puenire. Sed ad Mercuriū: imo ad Plotinū. iā reuertamur. Mercurius sacerdotē ait accepisse uirtutē a mundi natura cōuenientē: eāq; miscuisse. Secutus hūc Plotinus putat: totum id aīa mūdi cōciliatē cōfici posse. Quatenus illa naturalium rerū formas/ p seminales quasdā rōnes sibi diuinitus insitas generat/ atq; mouet. Quas quidē rationes appellat ē Deos. Quoniā ab ideis suprema mētis nunq; destituunt. Itaq; p rōnes eiusmodi aīa mūdi facile se applicare materis: quas formauit ab initio per easdē: quādo magus uel sacerdos oportunis tēporibus adhibuerit formas rerū rite collectas: que rōnē hanc/ aut illā pprie spectāt: sicut magnes ferrū: reubarbarū colerā: crocus cor: eupatoriū spo diūq; iecur: spica musculusq; cerebrū. Fieri uero posse quandoq; ut rōnibus ad formas sic adhibitis/ sublimiora quoq; dona descen dāt/ quatenus rōes i aīa mūdi cōiunctæ sūt ītellectualibus eiusdē aīę formis: atq; p illas diuinæ mētis ideis. Quod & Iamblichus approbat/ ubi de sacrificiis agit. Qua de re alibi nos oportunius dis putabimus. Vbi etiā apparebit/ q̄ īpura supstitio populi gētilis extiterit. Contra uero q̄ pura pietas euangelica fuerit: Quod magna ex parte in libro de religione chnstiana iam fecimus.

F I N I S

Apologia quedam. In qua de medicina. astrologia.
uita mundi. Item de magis/ qui Christum
statim natum salutauerunt.

m A R S I L I V S Ficinus florentinus/ dilectissimis
suis f ueritatis studio fratribus/ tribus Petris/ Nero/ Gui
ciardino/ boderino/ ter quaterq; salutem. Rectius modo
Tripetro q̄ tribus Petris fortasse dixissem. Sicut. n. ubi palma est
una nō faciūt plures in ea digiti/ manus. ~~ibi~~ plures: sic uestra ami
ci corpora tria nihil probant ~~reuerentē~~ / quo minus unum efficiat
Petrum una uoluntas. Habet ille celestis patrie Christus ram in
gerem procreauit petram/ ut imenso huic edificio ecclesiae suae una
petra fundando sufficeret. Ego quoq; rā grandes nactus sum
diuina quadam sorte petras: ut tres nūc meo uel arduo satis edi
ficio faciant. Nunc uobis amici nunc/ si nescitis/ arx illa Palladis
necessaria fore uideretur: qua procul a nobis seuum ipiorum gigan
tum imperū arceamus. Quāobrem uestra primum arce tribus con
structa Petris/ trium liberorū meorum uitam/ uitae publicae succur
rentium munire decreui. Scitis (ut arbitror) me de uita librum
composuisse/ i libellos tris diuisum. Quorum primus de uita sa
na. Secundus: de uita longa. Tertius: de uita celitus inscribet. Igit̄
esca tituli tam suauis q̄ plurimos alliciet ad gustandū: sed in nu
mero tanto ignorantes plerique futuri sunt (ut arbitror) maligni
quoq; non pauci. Alius ergo dicit/ non ne Marsilius est sacer
dos? Est profecto. Quid igitur sacerdotibus cū medicina? Quid
rursum cum astrologia committi? Alius item. Quid Christiano
cum magia uel imaginibus? Alius autē/ & quidem indignus ui
ra/ uitam inuidebit celo. Cūcti deniq; sic affecti/ beneficio in eos
nostro ingrati nimis erunt. Atque aduersus charitatem nostram
Qua uitae/ prosperitatisque publicae pro ingenii facultate consuli
mus/ non pudebit esse crudeles. Communis igitur erit uobis iste
labor. Sed ut quodammodo leuior sit: tres enim estis aduersum

tres hostes distributum subire certamen. Nec inuectiua (noui enim ingenium uestrum) confutabit inuectiuam: Sed alieni fellis amaritudinem: quæ uestra suauitas est in uiscera uestri mellis dulcedine superabit. Principio candidissime Nere respondeo primis antiquissimos quondam sacerdotes fuisse medicos; pariter & astronomos. Quod sane chaldeorum/persarum/egyptiorum testificantur historiae. Ad nullum præterea magis quam ad primum sacerdotem pertinere singularis charitatis officia: quæ quidem in maximo omnium beneficio quam maxime lucent. Officium uero præstantissimum est proculdubio/quod & maxime necessarium: & imprimis ab omnibus exoptatum: efficere uidelicet/ut hominibus sit mens sana in corpore sano. Id autem ita demum præstare possumus/si coniungimus sacerdotio medicinam. At quoniam medicina sine fauore celesti/quod & hyppocrates Galienusque confitentur/ & nos experti sumus/ sæpius est inanis/ sæpe etiam noxia/nimirum ad eandem sacerdotis charitatem astronomia pertinet/ad quam attinere diximus medicinam. Eiusmodi (ut arbitror) medicum honorari sacræ littere iubet/quoniam propter necessitatem hunc altissimus procreauerit. Et Christus ipse uitæ largitor/qui discipulis mandauit/ languentes toto orbe curare/sacerdotibus quoque præcipit/si minus uerbis/ut illi quondam/mederi possint:saltem herbis & lapidibus medeantur. Quæ si minus ipsa sufficiant/oportuno quodam afflatu cæli conflare hæc/ & ægrotis ad mouere iubebit. Nam & ipse eodem afflatu cæli animalia passim ad suam quæque concitat medicinam: usque adeo uitæ omnium abundantissime prouidet. Sic instinctu celesti diuinitus instigante/serpentes quidem maratro/hirundines autem celidonia oculis medicantur: Aquilæ uexatæ partu echirem lapidem diuinitus inuenerunt/quo feliciter oua statim eniterentur. Itaque Deus ipse qui per cælum animalia quæuis ad medicinas instigat:sacerdotes certe permittit non mercede inquam/ sed charitate medicinis cælitus confirmatis morbos expellere. His uero tu deinceps plura etiam si expedient ingenii tui aculeis addes.

Surge post hæc & tu Guiciardine uehementi atq; curiosis inge-
niis respondeo/ Magiam uel imagines nõ probati quidẽ a Mar-
filio/ sed narrari/ Plotinum ipsum interpretante. Quod & scripta
planõ declarãt/ si equa mente legantur. Neq; de magia hic ptõpha-
nã/ quẽ cultu Demonum nritur/ uerbum quidẽ ullum assen-
ti: Sed de magia naturali/ quẽ rebus naturalibus ad prosperã cor-
porum ualitudinem celestium beneficia capere/ efficit menciónem.
quẽ sane facultas tam concedenda uidetur ingemis legitime ur-
gibus/ q̃ medicina & agricultura iure cõceditur. Tantoq; enĩ ma-
gis/ quãto perfectior est industria/ terrenis celestia copulans. Ex
hac officina Magi omnium primi Christum statim natum adora-
uerunt. Quid igitur expauescis Magi nomẽ formidolose/ Nomẽ
euangelio gratiosum. Quod non maleficum & ueneficum: sed sa-
piẽtem sonat & sacerdotem. Quid nam proficeretur Magus ille ue-
nerator Christi primus/ Si cupis audire quasi quidam agricola e-
terre quidam mundicola est. Nec propterea mundum hic adorari
quemadmodum nec agricola terram: Sed sicut agricola humani
uictus gratia ad aerem temperat agrum: sic ille sapiens/ ille sacer-
dos gratia salutis humanẽ inferiora mundi ad superiora contem-
perat/ atq; sicut oua gallinẽ/ sic oportune terrena subicit fouenda
celo. Quod efficit semper ipse deus: & faciẽdo docet/ suadetq; fa-
cere/ ut a superis infima generentur & moueantur/ atq; regantur.
Deniq; duo sunt magiã genera. Vnum quidẽ eorum/ qui certo
quodam cultu Demonas sibi conciliant: Quorum opera fœri fa-
briẽt sæpe portenta. Hoc autẽ penitus explosũ est/ quando prin-
ceps huius mundi eiectus est foras. Alterum uero eorum qui na-
turales materias oportunecausis subiiciũt naturalibus mira qua-
dam ratiõne formãdas. Huius quoq; artificii species duæ sunt.
Altera quidẽ curiosa: altera necessaria. Illa sane ad ostentationẽ
superuacua fingit prodigia: Ceu quando Persarũ magi ex saluia
sub fimo putrefacta dum Sol & Luna secundam Leonis faciem

occuparent/eundēq; gradū ibi tenerent/generabant/auem merule
imilem:serpentina cauda:eamq; redactam in cinerem ifundebāt.
sarpadi. Vnde domus statim plena serpentibus uidebatur. Hoc
laurem tanquā uanum & saluti noxium procul effugiendum. Te
nenda tamen species necessaria/ cum astrologia copulans, medici
nam. Siquis autē pertinax ulterius instet/morem huius ita gerito.
Cuiardine:ut ne legat hæc nostra/nec intelligat/nec meminerit/
securatur homo/si homo est/tanto beneficio prorsus indignus.
Multa sunt præterea quæ tu aduersus ingratiā ignorantiam in
medium asferre tuo ingenio poteris. Quid nam agis & tu stre
nue Soderine noster? Tolerabis ne supersticiosos cecosq; nescio
quos futuros/qui uitam in animalibus:uel abiectissimis:herbisq;
utilissimis manifestam uident. In eglo/in mundo non uident. Iam
uero si homunciones isti uitam minimis concedunt mundi parti
culis/quæ tandem demētia est? Quæ inuidia? Nec nosse/nec uelle
eorum uiuere in quo uiuimus/& mouemur & sumus. Quod qui
dem canit Aratus: Iouem manifeste significans cōmunem corpo
ris mundani uitam. Per oportune nunc in hæc Arati uerba nescio
quomodo uideor incidisse. Memini Lucam euangelistam:memi
ni Paulum apostolum his uerbis libenter uti. In quibus mūdi ui
tam sapientes illi nō horrent. At uero supersticiosus quidam his
obitiet non facile conuinci ex uerbis eiusmodi Paulum assenti
ri/mundum habere animam: Sed tantū subesse deo:ac nos i hoc
ipso Deo uiuere. Esto igitur. Ne nominemus in mundo quando
non placet animam. Nomen anima sit prophānum. Licebit ne sal
tem uitam qualēcunq; dicere? Quam Deus ipse mūdi faber huic
operi suo tam feliciter absoluto dementēter inspiret. Quandoqui
dem erga utilissima quæq; uiuentia non est avarus/Et quotidie p
celum q̄plurimis quæ sunt in eo largissime præstat uitā. Dic ama
bo nō ne uides boues & asinos/o bos/o asine/ qui tactu quodā
ex se uiuentiā generāt esse uiuos? Si ergo hæc præterea/ex se uiua

quædam aspectu etiam generarent / an non multo magis hæc ut
uere iudicares / si quod modo ipse iudicium / si quæ uitam habes.
Cælum terræ maritus non tangit (ut cõmunis est opinio) terram.
Cum uxore non coit: sed solis syderum suorum quasi oculorum
radiis undiq; lustrat uxorem: lustrâdo fecundat: procreatq; uiuē
tia. Num ergo uitam uel intuēdo largiens ipsum in se propriam
nullam habet uitā? Et quod dedit aui strutho uitam aspectumq;
uiuificum: longe est hoc ipso deterius. His tandem adducris in
medium: nisi persuaseris superstitiosum istum mittito semiuiuū:
immo uero non uiuum. Proinde ut pluribus causam nostrā pa
tronis agamus / addito Perre mi Nere Amphionem illum nostrū
Lādinum Christophorum oratorem pariter & poeram. Ille noster
Amphion suauitate mira celeriter lapidea hostiū nostrorum cor
da demolliet. Tu uero Guiciardine carissime compater / ito nūc /
ito alacer / Politianum Herculem accersito. Hercules quōdam ubi
periculosius cerrandum foret / uocitabat Iolaum: Tu nunc simi
liter Herculem. Nosti profecto quorū barbara monstra latium iam
deuastantia Politianus Hercules inuasit: lacerauit: inrereme
rit: q̄ acriter expugnet passim. Quā tuto propugnet. Hic ergo uel
centum hydræ capita nostris libenis minitancia statim confunder
claua / flammisq; cōburet. Eia mi dulcissime Soderine: Surge age /
Picum salutato Phoebū. Hūc ego sepe Phoebum appello meū.
Ille me Dionysium uicissim atq; liberū. Fratres ergo sumus. Nun
tia Phoebō meo / uenenosum contra nos pythōnē / ex palude iam
iam emergentem. Tendat arcum / obsecra precor. Confestim spicu
la iaculerur. Intender ille protinus / scio quid loquar: uenenumq;
eorum semel una nece necabit. Valete iam feliciter amantissimi
fratres mei / non ualitudine tantum felici: Sed ipsa etiam felicita
te digni. Liberorumq; meorum in lucem iam prodeuntium uali
tudinem felicitatemq; curate. xv. Septembris. M. cccclxxxviii.
In agro Caregio.

Quod necessarii sūt ad uitam securitas &
tranquillitas animi.

M A R S I L I V S Ficinus Dilectissimis in uerita-
tis uenatione fratribus Bernardo Canisiano/Iohanni
Canacio/Amerigo Cursino Salutem. Cum primis hic
in uerbis uenationem quandam instituissemus/merito forsan ca-
nes statim adhibuimus & cursores. Aptē quidem philosophātes
appellauimus uenatores/anhela semper ueritatis indagine labo-
rantes. Num etiam apte canes? Aptissime inquit in Republica So-
crates. Philosophātes enim uel legitimi sunt uel spurii. Ambo ca-
nes. Illi quidem ueritatem ipsam sagaciter inuestigāt/ mordicus
inuentā tenent. Hi uero pro opinione larrant/mordent/lacerant.
Tantum profecto canes inter philosophos sibi uendicant/ut nō
solum se ipsos ī sectam aliquam inferuennit: sed etiam sectam ipsi
suam nomine Cynicam quandoq; confecerint. Habet quinetiam
suos achademia canes. Huc ergo uos sagaces achademiae canes:
huc uos uelocissimi cursores aduoco. Tis enim estis. Tres ergo
nūc meos precor defēdite liberos adhuc teneriores/ inter lupos
(ut uereor) e uestigio prodituros. Cum reīquam alacres: negocia
enim nunc uobis oprata mādō/ non curas. Georgium Benignū
Saluiatum cognoscitis meum: Qui ueritatem illam p̄ cuius nunc
uos uestigia passim uenādo discurntis/ iādiu est sagaciter assecu-
rus. Qui & fratres suos Solis istar/ maior ipse/minores illustrat.
Huic igitur/ si quem luporum ululatum audieritis/ nuntiate.
Fortissimus ille Georgius omnes facile fugabit lupos/ qui & ua-
stum draconem quandoq; transfixit. Ille me igitur ille sollicitu-
dine simul & uos cura leuabit. Solet enim inter uos aliquis/ &
qdē iam sepius dicere: nihil ad uitā salubrius experiri/ q̄ magna
cū securitate rēpora deglutire. Ceteri uero dicēti p̄tinus amidera.

Sed dic age Canaci quid nam hoc tuū est toties repetitum? Tem-
pora deuorare? Quid denique tibi uis? Non esse inquires/ sed bi-
bere potius. Non mandere/ uel conterere: sed faucibus plenis in-
gurgitare. Siquidem tempus ipsum natura quadam est liquens/
(ut ita dixerim) atque labilis. Lipientium uero hec est conditio:
ut si cohibeas in angustum/ subito perdas. Diffluūt enim coacta
celeriterq; diffugiunt. Aquam spōgiæ imbibitam forte compres-
seris/ exprimes eam/ itaq; disperges. Si latius hanc tenueris/ re-
tinebis. Multo magis ætherem/ ignemq; & ætherem. Hinc apud poe-
tas Frustra contendunt/ & ampla diuorum manium ue simula-
cra ulnis capescere moluntur. Late admodum accipiēda sunt la-
tissima. Lipientia & amplissima sunt amplissime possidēda. Tūc
certe grauius nos premit angustia/ quando animum ipsum mo-
rumq; eius naturaliter amplum redigimus i angustum. Quicūq;
studia negociaq; persequantur examussim: & in minima quæq; semp
exactissimæ dederunt. Vitam interea suam/ heu suam uitam clam
miseri conterunt. Recte igitur Pythagoras præcepisse uidetur: Ca-
ue ne quando in angustum forte cohibeatis/ nihil cælo amplius.
Nihil est uitalius. Angustissima uicissim terra uitam habet i mun-
do q̄minimam. Deniq; i cælo temporeq; uiuimus/ q̄to hec latius
absorbemus/ rāto uiuimus & diutius. Viuite ergo lati ab angu-
stia procul o amici. Viuite læti. Læticia cælum uos creauit sua. Quā
suo quodā nsu idest declaratione/ motu/ splendore declarat: quasi
gestiens. Læticia cælum uos seruabit uestra. Ergo quotidie impre-
sens uiuite læti. Nā sollicitudo præsentium/ rapit uobis præsens:
præripitq; futurum. Curiositas futurorum celeriter in præteritum
uos traducit. Iterum igitur precor/ atq; iterum/ uiuite læti. Nā fa-
ta sinunt: dum securi uiuitis. Sed ut reuera sine cura uiuatis/ ne
unam quidem hanc curam sūmite: qua solliciti curetis unquam:
qua potissimum diligentia curas effugiatis. Vna enim cura hæc
mortalibus heu miseris omni cura cor urit. Negligite igitur dili-

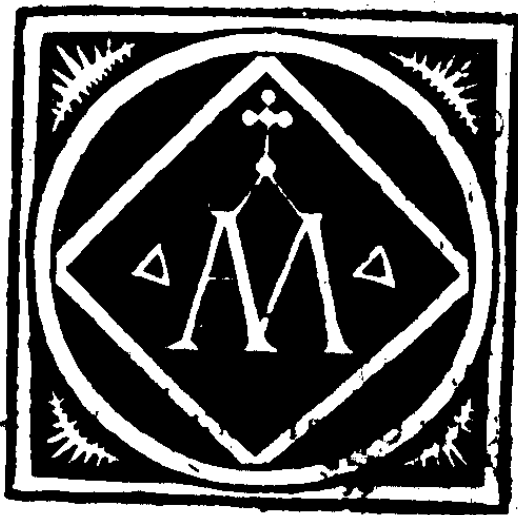
gentiam. Negligentiam uero diligite. Atq; hęc etiam negligentet.
Quoad licet uobis inq; atq; decet. Hęc aut non tam ut sacerdos
amici mado uobis, q; ut medicus. Nam absq; hac una tanq; medi-
cinarum omnium uita medicinę omnes ad uitam producendam
adhibite; moriuntur.

XVI. Septembris. M. cccclxxxviii. In agro Caregio.

Amerigus Corfinus

De triplici uita quem tu Ficine libellum
Compositum in lucem mittere docere paras!
Imprimere hunc doctus: gratusq; Valerius ultro
Curauit doctis pabula grata uitis.
Tresq; Petri: biniq; Canes: Cursorq; Amerigus
Contendent morsus pellere quisq; feros.

Impressit ex archetypo Antonius Mischominus
Florentię Anno Salutis. M. CCCCLXXXIX
Terzio Nonas Decembr.

R E G I S T R V M

a
Prohemium
DE CVRA
sed utinam
ad interna
attra bilis

b
Quis raro
stor. Nihil
paulatim
Si aduersus
re cōdito

c
occupās
Prohemium
factione
hinc quidē
Sed substantiā

d
conditi
defectu
reuireſcat
ta uitesq;
ſiliū

e
De medicinis
expellendi
Aristoteles
multa cōtingēs

f
Prohemium
quas & ego
dona dūtaxat
uidelicet
quisque

g
Iouem tandē
atq; Venerē
in eodem minuto
ſtelle quam
gium. Atq;

h
Volupratem
eius acumen
Mercurii cum
herba ſacerdotis
De uirtute

i
& Astrologum
preſtantior
inchoatam ibi
tur. Figure
do aliquo

k
praſertim ſi
inq; intimū
pater q; odor
res. Sextum
tum conceptione

l
deſinis aiaduertas
eſſe. Sed Saturnium
rem/celeſtia
bona oportune

m
Surge poſt
quædam
Sed diſ

